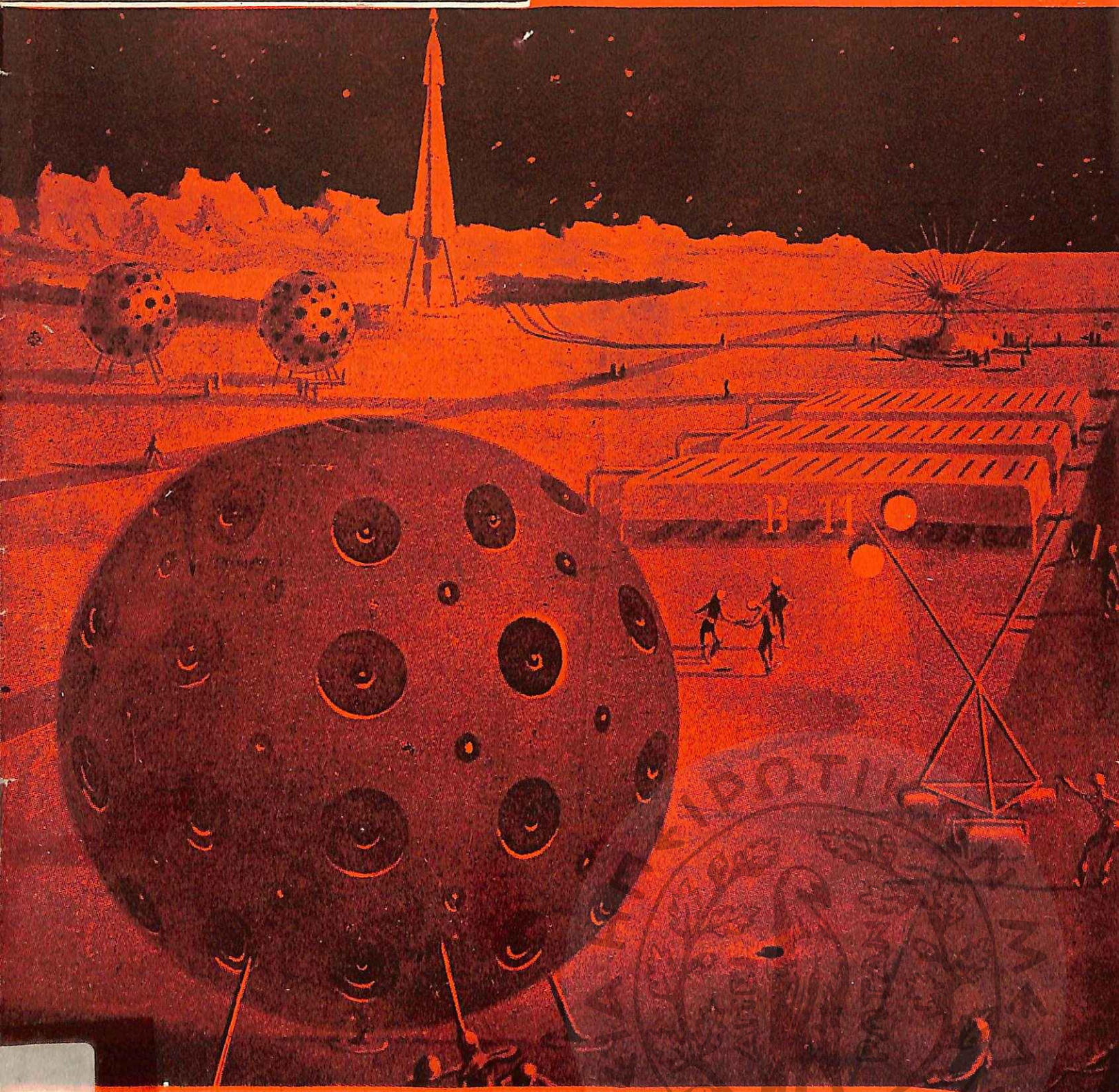

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ο ΝΑΠΟΛΕΩΝ
ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΗΚΕ

131

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΝΟΗΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ
4

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Εκδότης — Διευθυντής ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής Συντάξεως 'Επιμελητής 'Υλης
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ

ΕΤΟΣ Γ' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 131 ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 4

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 636 τηλ. 813.180

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το εξώφυλλο του «Κόσμου»

Η παράσταση του σημερινού εξωφύλλου μας εικονίζει την πρώτη εγκατάσταση των ανθρώπων στη Σελήνη. Έχει σχεδιασθεί με βάση τα επιστημονικά δεδομένα, που μας μεταδίδουν οι τεχνητοί δορυφόροι και, φυσικά, με τη γνώση των συνθηκών που επικρατούν στη Σελήνη, όπου είναι γνωστό ότι δεν υπάρχουν ούτε ατμοσφαιρικός αέρας, ούτε νερό. Το ζήτημα σήμερα είναι: Ποιοί θα έπισκεφθούν για πρώτη φορά τη Σελήνη; Οι Ρώσοι ή οι Αμερικανοί;

Επικαιρότητες

- Οι φίλοι μας κι' εμείς Σελ. 3
- Αντίλογοι » 5
- N. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: 'Η φωνή » 6

Επιστήμη και Τεχνική

- Το θαύμα της αναπνοής » 7
- Ο επαγγελματικός προσανατολισμός » 16
- Δυστυχήματα των ζώων » 17
- Οι τροφές — φάρμακα » 20
- ΠΙΕΡ ΝΤΕ ΛΑΤΙΑ: 'Η ήλιακή ενέργεια » 22
- Τα ένζυμα » 31

Ίστορία και Τέχνη

- ΕΙΔΙΚΟΥ: Θεόδωρος Χέρτσλ, ο άνθρωπος που «επενόησε το κράτος του 'Ισραήλ» » 10
- Ο Ναπολέων δολοφονήθηκε; » 25
- ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: 'Η μεγαλοφυΐα του Βελάσκου » 32
- ΕΡΑΝΙΣΤΗ: Διάλογος 'Ερμη — Χάροντα » 34

Διάφορα

- Βερολίνο » 12

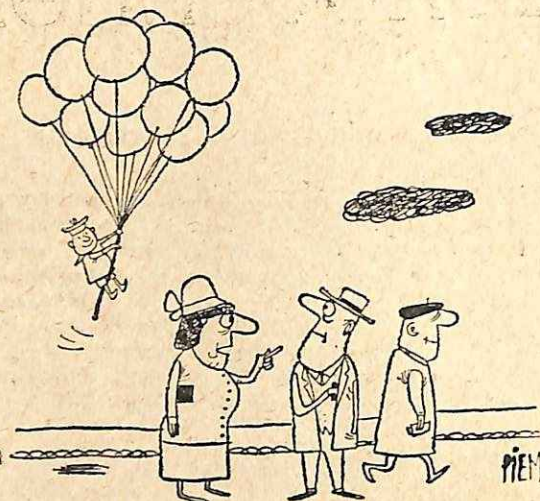
Μυθιστόρημα και Διήγημα

- ΖΑΧ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ: Κακιά γλώσσα » 35
- ΑΛΜΠΕΡΤΟ ΜΟΡΑΒΙΑ: Ταμπου » 37
- ΑΓΚΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ: 'Ο κύριος Μπράουν » 41

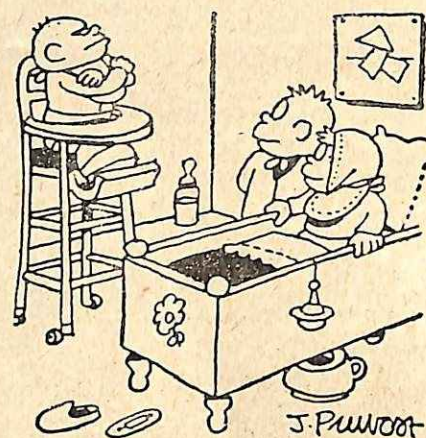
ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ ΤΕΥΧΟΣ

- 'Η ευθανασία
- 'Ο άνθρωπος θα γίνει αθάνατος
- 100 εκατομμύρια κόσμοι
- 'Η αυθόρμητη θεραπεία του καρκίνου

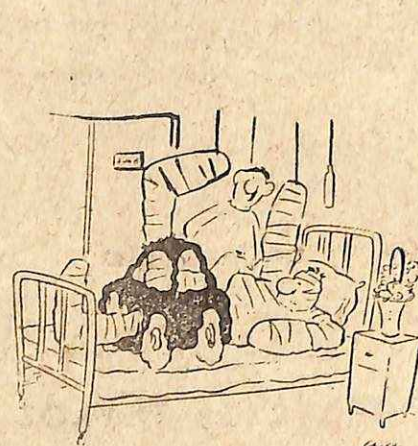
ΣΤΑΘΑΡΟΜΕΣ: 'Εσωτερικόν: ετήσια (τεύχη 52) δρχ. 210 εξώτερικόν: ετήσια (τεύχη 52) δρχ. 300 (αεροπορικώς) για 'Αγγλία 5 λίρες για 'Αμερική 28 δολλ. Για τις άλλες χώρες ετήσια συνδρομή 210 δρχ. (7 δολλ.) επί πλέον τα ταχυδρομικά. 'Εμβάσματα και επιταγές προς τον εκδότη και διευθυντή του «Κόσμου» Δουκή 'Ακρίτα, δδς Πατησίων 636, 'Αθήναι.

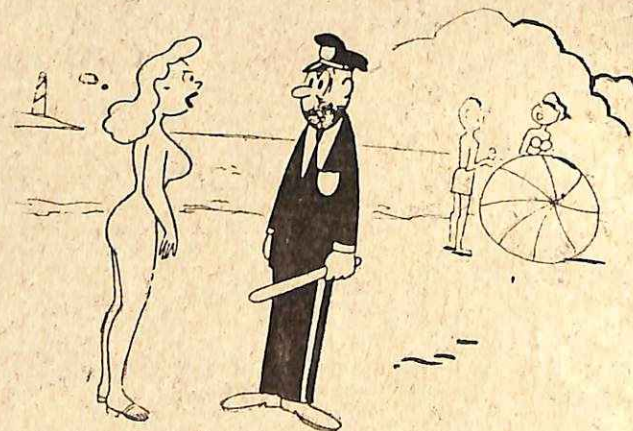
Παραχαϊδεύεις αυτό το παλιόπαιδο!

— Πήρε αυτό το ύφος από τότε που του είπαν ότι γεννήθηκε την ίδια μέρα με το γιό της Μαργαρίτας και του Τόνου...

— Αύριο θα επιχειρήσουμε να κάνουμε μία χειρουργική εξαγωγή του αυτοκινήτου...

— Τι με κυττάς σαν χαζός; Δεν έχεις ξαναειδεί μαγιά σε χρώμα κρεατί;

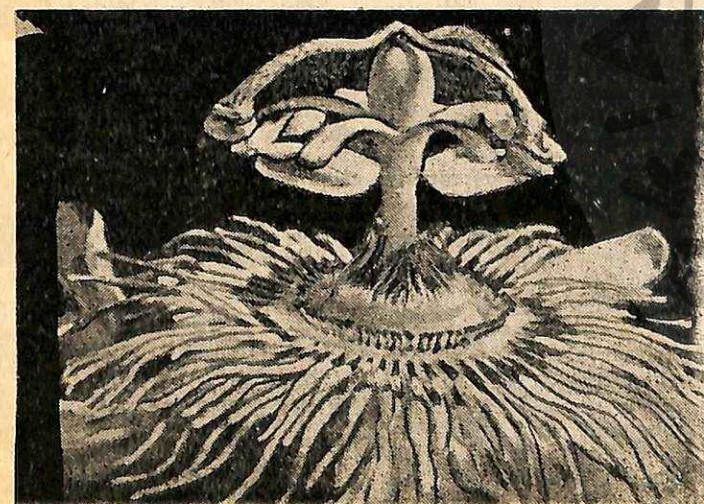
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΡΑΦΑ Φρ. Τσιόβα
ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92
ΔΡΑΦ. 45573

Το Στρασβούργο, από το 1681, όταν πραγματοποιήθηκε η προσάρτησή του στο Γαλλικό κράτος επί Λουδοβίκου 14ου έχει εξελιχθεί βαθμιαία στο κέντρο, όπου σμίγουν οι πολιτισμοί της Γαλλίας και της Γερμανίας. Τα οικοδομήματα του Στρασβούργου συνδυάζουν, σε μία ν' αριστοτεχνική σύνθεση, τον ρυθμό της γερμανικής και της γαλλικής αρχιτεκτονικής. Το πιο χαρακτηριστικό κτίριο του Στρασβούργου είναι ο καθεδρικός ναός, που εκφράζει τον δυναμισμό και τη πολεμική φύση των Γερμανών, αλλά και τη χάρη, τη σταθερότητα και τη διαύγεια του γαλλικού πνεύματος. Σήμερα, το Στρασβούργο, έδρα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αποτελεί, στην έκτιμηση των προοδευτικών Ευρωπαίων τη συμβολική πρωτεύουσα των μελλοντικών Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης.

Μια αλεξιπτώτρια δεν είναι μονάχα γοητευτική, όταν κάθεται μέσα στο αεροπλάνο. Παρουσιάζει και το εξαιρετικό θέαμα μέσα στους αιθέρες, όταν το αλεξιπτωτό της ανοίγει για να τη μεταφέρει, χωρίς ταλαντεύσεις, κάτω στο έδαφος.

«Η φωτογραφία μας δεν παριστά διαστημόπλοιο που μάς έστειλαν οι κάτοικοι του Άρεως. Είναι ένα από τα περιεργότερα άνθη της Γης, όπως δημοσιεύεται στο τελευταίο βιβλίο του Πώλ Γαίγκερ: «Η θαυμάσια ζωή των λουλουδιών»

Η ΠΑΙΔΕΙΑ χωλαίνει, διαπιστώνει ο νέος ύπουργός της Παιδείας, και υπόσχεται ν' αντιμετωπίσει μία θλιβερή κατάσταση που υπονομεύει τα θεμέλια του ελληνισμού στην πιο κρίσιμη και την πιο αποφασιστική καμπή της νεώτερής του διαδρομής. Είναι καθολική συνείδηση ότι η Παιδεία θα όρθοδοξήσει εάν πραγματοποιηθούν ριζικές, ανακαινιστικές μεταρρυθμίσεις και, πρό παντός, εάν διατεθούν πιστώσεις ανάλογες προς το μέγεθος και την ιερότητα του σκοπού. Διαθέτουμε τα 7,5% του κρατικού προϋπολογισμού για την Παιδεία, κι' έτσι διεκδικούμε την έσχατη θέση ανάμεσα σ' όλα τα ευρωπαϊκά κράτη. Συναγωνίζομαστε μονάχα μερικές υπανάπτυκτες χώρες, όσες σήμερα ξυπνούν στο χώρο της ιστορίας. Αν τα 7,5% δεν γίνουν 15 — 20% στο νέο προϋπολογισμό, η ελληνική Παιδεία, το κράτος, ο τόπος ολόκληρος θα χωλαίνουν, θα σέρνονται σε μιαν εποχή, όπου έπρεπε να πετούμε με φτερά ανοιγμένα στους ούρανους του μέλλοντος.

ΑΝΑΡΧΙΖΕΙ ή Διάσκηψη της Γενεύης για να επαναλάβει την ακατάσχετη βυζαντινολογία στο αιώσιο ζήτημα της πραγματοποιήσεως συμφωνίας για την κατάργηση των πυρηνικών δοκιμών. Τη φορά αυτή, όμως, οι εκπρόσωποι των κρατών — μελών της ατομικής λέσχης είναι είλικρινέστατοι. Δικαιολογούν ότι θα συζητούν μόνον την κατάργηση των πυρηνικών δοκιμών, αλλά θα συνεχίζουν τις δοκιμές, όταν θα πρέπει να πειραματισθούν στην καταστροφική αποτελεσματικότητα των νέων όπλων. Τούλάχιστον τώρα, έχει εγκαταλειφθεί ο φαρισσαϊσμός και οι διακηρύξεις για την ειρήνη και την υγεία του ανθρωπίνου γένους. «Η διεθνής Κοινή Γνώμη είναι βέβαιη ότι νοιώθει ντροπή για τον κυνισμό και την αναξιοσύνη, που χαρακτηρίζει την ανώτατη ήγεσία του κόσμου.

ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ «Ηπειρος έχει κηρυχθεί αποπυρηνικοποιημένη ζώνη, κατόπιν αποφάσεως του Ο.Η.Ε. «Η Έλλάς συγκαταλέγεται ανάμεσα στα κράτη που είχαν διατυπώσει ακατανόητες και άκαιρες επιφυλάξεις κατά τη σχετική συζήτηση, απέσχε δε κατά την ψηφοφορία για την έγκριση της προτάσεως. Φυσικά, κανείς δεν μπορεί να αντιληφθεί γιατί η Έλλάς δεν έγκρινε την ίδρυση μιας έκτεταμένης ζώνης, όπου ν' απαγορεύεται η χρησιμοποίηση πυρηνικών όπλων, όταν τα νότια θαλάσσια σύνορά μας φθάνουν τις αφρικανικές ακτές. Ποιό είναι, επί τέλους, το συμφέρον της Έλλάδος; Να δημιουργεί βάσιμες καχυποψίες και άσκοπες έχθρότητες;

6

πλεον οι ζελατινώδεις μαζες της οργανικής ύλης. Σύμφωνα με την πρόσφατη πειραματική απόδειξη του Αμερικανού βιολόγου Μίλλερ, ξέρουμε πως οι ηλεκτρικές εκκενώσεις και οι υπεριώδεις ακτίνες του ήλιου μπορούν να συνθέσουν μια εκπληκτική ποικιλία οργανικών ενώσεων από τα στοιχεία της πρωτόγονης ατμόσφαιρας (που υποτίθεται πως περιείχε κυρίως μεθάνιο, αμμωνιακό, υδρατμούς και ανθρακικό αέριο). Αυτές οι οργανικές συνθέσεις με βάση το άζωτο, τον άνθρακα και το υδρογόνο, ήταν κατά πάσα πιθανότητα παρόμοια, αν και όχι ταυτόσημα, με τα γλυκίδια και τα πρωτίδια που γνωρίζουμε σήμερα.

Εξ άλλου, το ελεύθερο οξυγόνο ήταν πολύ σπάνιο την εποχή εκείνη στον πλανήτη μας, υπήρχαν όμως μεγάλες ποσότητες ενός άλλου στοιχείου: Του θείου. Τα υποδρύχια ήφαιστεια ξερνάνε θειάφι που σκορπίζεται στο νερό και δίνουν μια γαλακτώδη απόχρωση στη θάλασσα. Το φαινόμενο παρατηρείται ακόμα και σήμερα γύρω από τα ήφαιστεια της Μεσογείου.

Το θειάφι είναι πολύ πιο άπληστο για υδρογόνο παρά οι ανθρακικές ενώσεις. Μπορούμε να δεχθούμε ότι τα πράγματα συνέβησαν περίπου έτσι: Το υδρογόνο αποσπασμένο από τα μόρια των οργανικών ύλων αιχμαλωτίστηκε από το θειάφι σχηματίζοντας θειικό υδρογόνο. Αυτή ήταν η χημική αντίδραση που αποδέσμευσε την απαραίτητη ενέργεια για τη ζωή των πρώτων πλασμάτων.

Είναι αβυσσικό πώς, ακόμα και στους πρωτόγονους οργανισμούς, οι αναπνευστικές αντιδράσεις θα ήταν ήδη αρκετά περίπλοκες. Ασφαλώς δε θα έπρόκειτο για μιαν άμεση μεταφορά των ατόμων του υδρογόνου από το θειάφι. Άλλα το τελικό αποτέλεσμα ήταν το ίδιο: Η αποδέσμευση ενέργειας.

Υπάρχουν ακόμα σήμερα τα λείψανα της μακρινής εκείνης εποχής που τα ζωντανά πλάσματα ενέπνευσαν θειάφι και υδρογόνο: Ώρισμένα βακτηρίδια που ζουν στα νερά των θερμωπηγών έχουν διατηρήσει αυτόν τον πρωτόγονο τρόπο αναπνοής: Αναπνέουν θειάφι αποβάλλοντας θειικό υδρογόνο.

ΤΟ ΟΞΥΓΟΝΟ ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ

ΕΠΙ εκατομμύρια χρόνια η ζωή αναπτύχθηκε στον πλανήτη μας χωρίς οξυγόνο για την αναπνοή. Το οξυγόνο όχι μόνο δεν ήταν απαραίτητο, αλλά ήταν και βλαβερό για τα πρώτα ζωντανά πλάσματα. Όταν, χάρη στη φωτοσύνθεση, τα μονοκύτταρα φυκοειδή, όπως τα κυανοφύκη, άρχισαν να απελευθερώνουν οξυγόνο στην ατμόσφαιρα, το στοιχείο αυτό πρέπει να ήταν αληθινό δηλητήριο για τα ζωντανά κύτταρα που ήταν προσαρμοσμένα για να αναπνέουν θειάφι. Πολύ πιο δραστηρικό από το θείο, το ελεύθερο οξυγόνο μπορούσε να εισδύσει απρόσκλητο στις λεπτές χημικές αντιδράσεις της αναπνευστικής λειτουργίας με αποτελεσματικά καταστροφικά.

Τότε ασφαλώς η ζωή θα πέρασε από μια κρίσιμη περίοδο: Είναι πιθανόν ότι τα ζωντανά πλάσματα θα πέθαιναν ομαδικά, δηλητηριασμένα από το οξυγόνο, που για μας σήμερα είναι το κατ'έξοχον ζωτικό στοιχείο! Όταν όμως τα είδη που επέζησαν προσαρμόστηκαν

στη νέα κατάσταση, η ζωή γενικά πραγματοποιήσε ένα άλμα προς τα εμπρός: Όπως συμβαίνει συχνά στην ιστορία της φύσεως, η πρόοδος γεννήθηκε από την υπερπήδηση μιάς δυσκολίας. Γιατί το οξυγόνο, πολύ πιο δραστηρικό από το θειάφι και πολύ πιο άπληστο για υδρογόνο, έχει την ικανότητα να απελευθερώνει πολύ μεγαλύτερες ποσότητες ενέργειας και προσφέρει στο ζωικό κο-

1. Τα έντομα δεν έχουν πνεύμονες, αλλά αναπνέουν από τους λεπτούς χιτινώδεις σωλήνες των φτερών τους. Στη φωτογραφία, το φτερό μιάς πεταλούδας.

σμο τη δυνατότητα να γίνει πιο κινητικός, πιο δραστήριος.

Δεν ξέρουμε πώς έγινε ακριβώς η μετάβαση από την αναπνοή του θείου στην αναπνοή του οξυγόνου, ποια ήταν τα στάδια της σημαντικώτατης αυτής εξέλιξης. Ξέρουμε όμως πως η μεταβολή πρέπει να συνετελέσθη πολύ νωρίς, γιατί τα αναπνευστικά συστήματα που

γνωρίζουμε σήμερα είναι ασφαλώς αρχαιότερα και δεν υπάρχει καμιά θεμελιώδη διαφορά μεταξύ της αναπνευστικής λειτουργίας ενός ανθρώπινου κυττάρου και του κυττάρου ενός δεινοσαύρου ή ενός όστρακοδέρμου του παλαιozoϊκού αιώνα.

Έτσι, στις γενικές γραμμές της, η αναπνευστική λειτουργία οργανώθηκε από τα πρώτα θέματα της ζωής και, με ελάχιστες εξαιρέσεις, είναι σχεδόν ίδια σε ολόκληρο το ζωικό κόσμο.

Εξ άλλου, τόσο στο σύγχρονο, όσο και στο πρωτόγονο αναπνευστικό σύστημα, ο σκοπός είναι ίδιος: Η προμήθεια ενέργειας δια της αποσπάσεως ατόμων υδρογόνου από ανθρακικές ενώσεις. Μόνο που σήμερα αυτό επιτυγχάνεται με το οξυγόνο, ενώ άλλοτε γινόταν με το θειάφι.

Από την εποχή που εμφανίστηκε το οξυγόνο ως ουσιώδης παράγωγο της αναπνοής, η σπουδαιότερη υδατανθρακική ουσία που «ληλατείται» από το υδρογόνο της είναι η γλυκόζη. Το σώμα αυτό, που ο χημικός του τύπος είναι $C_6H_{12}O_6$ (6 άτομα άνθρακος, 12 άτομα υδρογόνου και 6 άτομα οξυγόνου, αποτελεί το ουσιώδες οικοδομικό υλικό του φυτικού κόσμου, από τον οποίο τρέφεται, όπως ξέρουμε, άμεσα ή έμμεσα, ολόκληρος ο ζωικός κόσμος. Το άμυλο της πατάτας ή του σπαριού, το σάκχαρο του ζαχαροκάλαμου ή του τεύτλου, κάποτε ακόμα και η κυτταρίνη των φυτών, μετασχηματίζονται τελικά σε γλυκόζη μετά το πέρασμά τους από τον πεπτικό σωλήνα.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΥΔΡΟΓΟΝΟΥ

Η ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΗ λειτουργία θα έχει λοιπόν ως πρώτη άποστολή να αποσπάσει ένα προς ένα όλα τα άτομα υδρογόνου της γλυκόζης, να «μαδησει» σαν κοττάπουλο το βασικό αυτό μόριο. Δεν είναι δύσκολο να παρακολουθήσουμε τη «ληλασία» στις πρώτες φάσεις της. Μετά την απώλεια 4 ατόμων υδρογόνου, η γλυκόζη μετα-

βάλλεται σε πυρουμεικό οξύ.

Πιστεύουμε συνήθως πως η αναπνοή συνίσταται στην «καύση» του άνθρακος και ότι το ανθρακικό διοξείδιο που αποβάλλεται από τους πνεύμονες είναι το αποτέλεσμα αυτής της καύσεως. Στην πραγματικότητα, το ανθρακικό αέριο δεν είναι παρά ότι απυμένει από τη γλυκόζη μετά τη λεηλασία όλων των ατόμων του υδρογόνου που περιέχει. Το διοξείδιο του άνθρακος δεν είναι λοιπόν παρά ένα «γλειμμένο κόκκαλο», ένα απόρριμμα που αποβάλλεται ως άχρηστο υποπροϊόν της αναπνευστικής λειτουργίας.

Βλέπουμε λοιπόν ότι, ο άνθρακας δεν παίζει κανένα ρόλο στην αναπνοή, κι αυτό είναι ασφαλώς ένα χαρακτηριστικό της αναπνευστικής λειτουργίας που κληρονομήσαμε από την αγωγή της ζωής: Επειδή στα πρωτόγονα ζωντανά κύτταρα το θειάφι δεν μπορούσε να συνδυασθεί παρά μόνο με το υδρογόνο, η ζωή προσαρμόστηκε σε αυτή την κατάσταση, παραμερίζοντας τον άνθρακα, και δεν αναθεώρησε τη στάση της ούτε μετά την εμφάνιση του οξυγόνου.

Ας παρακολουθήσουμε όμως ακόμα τις περιπέτειες της «αφυδρογονώσεως» της γλυκόζης. Μετά το σχηματισμό του πυρουμεικού οξέος αρχίζει ένας περίπλοκος ένδοκυτταρικός κύκλος που ονομάζουμε «κύκλο του Κρέμπς»: Τα μόρια του πυρουμεικού οξέος και των παραγώγων του θα περάσουν κατά κάποιον τρόπο από χέρι σε χέρι, με την κατεργασία ειδικών ενζύμων που αποσυνθέτουν τη μοριακή δομή, θ' αποσπών άτομα υδρογόνου, θ' ανασυνθέτουν το μόριο κ.ο.κ. σε ένα κύκλο χωρίς τέρμα. Από αυτή την ένδοκυτταρική διαδικασία θ' απελευθερώνεται συνεχώς διοξείδιο του άνθρακος και υδρογόνο. Σε κάθε γύρισμα του τροχού θ' αποσυντίθεται ένα μόριο πυρουμεικού οξέος. Σ' αυτό το σημείο, το ήμισυ της αναπνευστικής λειτουργίας έχει συμπληρωθεί: Το διοξείδιο του άνθρακος αποβάλλεται με την έκπνοη, αλλά οι περιπέτειες του υδρογόνου τώρα μόλις αρχίζουν.

Το υδρογόνο, πράγματι, δεν πρόκειται να αιχμαλωτισθεί απ' ευθείας από το οξυγόνο, αλλά σε μια σειρά αλυσιδωτών αντιδράσεων θα συλληφθεί από διάφορα ένζυμα που θα το χρησιμοποιήσουν για τους δικούς τους χημικούς σκοπούς.

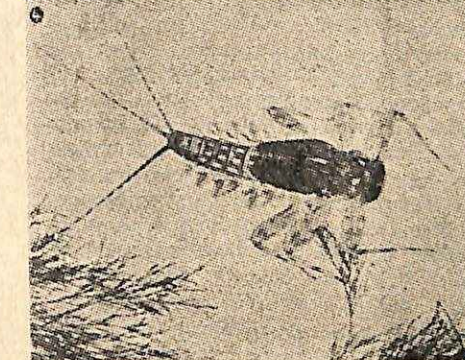
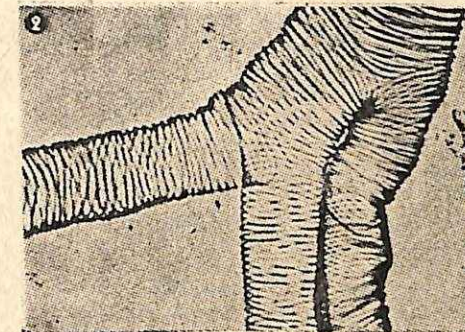
Σ' αυτό το άτομο του υδρογόνου που μεταφέρεται έτσι από ένζυμο σε ένζυμο, το σημαντικό στοιχείο δεν είναι ο πυρήνας. Τον πρωτεύοντα ρόλο σε όλες αυτές τις περιπέτειες θα τον κρατήσει αποκλειστικά το ηλεκτρόνιο που περιστρέφεται γύρω από τον πυρήνα, το μοναδικό ηλεκτρόνιο του υδρογόνου.

ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

ΕΡΟΥΜΕ άλλωστε ότι στη χημεία οι πυρήνες δεν παίζουν ποτέ κανένα ρόλο. Οι χημικές ιδιότητες των διαφόρων ατόμων προσδιορίζονται από τα ηλεκτρόνια που περιβάλλουν τους πυρήνες.

Όταν λοιπόν το υδρογόνο αποσπασθεί από ένα μόριο γλυκόζης για να ενώσει μ' ένα «φορέα» (ένζυμο ή άλλο) το ηλεκτρόνιο του παίζει τον ενεργητικό ρόλο. Τα πολύπλοκα μόρια

των οργανικών ουσιών δέχονται στους κόλπους τους το άτομο του υδρογόνου, ή μάλλον το ηλεκτρόνιο του, και η λεπτή δομή τους διαταράσσεται, πράγμα που προκαλεί αποδέσμευση ενέργειας. Αυτή η συνεχής μεταφορά του υδρογόνου είναι το μυστικό του κυττάρου. Στο κύτταρο δε γίνεται «καύση» στην κυριολεξία, γιατί η καύση προ-

2. Όλα τα ένζυμα που ζουν στον αέρα αναπνέουν με τους χιτινώδεις σωλήνες των φτερών τους. Στη φωτογραφία φαίνεται ένας τέτοιος αναπνευστικός σωλήνας από το φτερό ενός κουνουπιού, σε μεγάλη μεγέθυνση.
3. Τα θαλασσινά σπονδυλωτά αναπνέουν με βράγχια. Στη φωτογραφία, οι βραγχιακές τομές από το σώμα ενός καρχαρία.
4. Τα υδρόβια έντομα αναπνέουν επίσης με βράγχια.
5. Σε ώρισμένα υδρόβια πλάσματα, κατά το νυμφικό στάδιο, τα βράγχια είναι εξωτερικά, όπως φαίνεται σε αυτή τη φωτογραφία της νύμφης ενός τρίτωνα.

πιθέτει υψηλές θερμοκρασίες ασυμπίεστοι με τη ζωή. Όλη η απαραίτητη για το κύτταρο ενέργεια αντλείται από τη μεταφορά των ατόμων του υδρογόνου.

Αλλά η «ενέργεια» δεν είναι κάτι το αφηρημένο, δεν μπορεί να υπάρξει «καθ' εαυτήν». Υπάρχει ενέργεια θερμική, ενέργεια κινητική, ενέργεια ηλεκτρομαγνητική κ.λπ. Ποια μορφή ενέργειας χρησιμοποιείται από το κύτταρο; Απλούστατα, η ηλεκτρική ενέργεια, που παράγεται από τις χημικές αντιδράσεις. Η άμεση παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τις χημικές αντιδράσεις δεν είναι τίποτα το παράδοξο. Το φαινόμενο ήταν γνωστό από την εποχή του Βόλτα και η βολταϊκή στήλη σ' αυτή την αρχή στηρίζεται. Τα κύτταρα για να διατηρηθούν ζωντανά έχουν ανάγκη από ένα ηλεκτρικό δυναμικό και η ηλεκτρική τους φόρτιση πρέπει να ανανεώνεται συνεχώς, πράγμα που επιτυγχάνεται, όπως είδαμε, χάρη στην αποσύνθεση του μορίου της γλυκόζης και τη μεταφορά των ατόμων του υδρογόνου της.

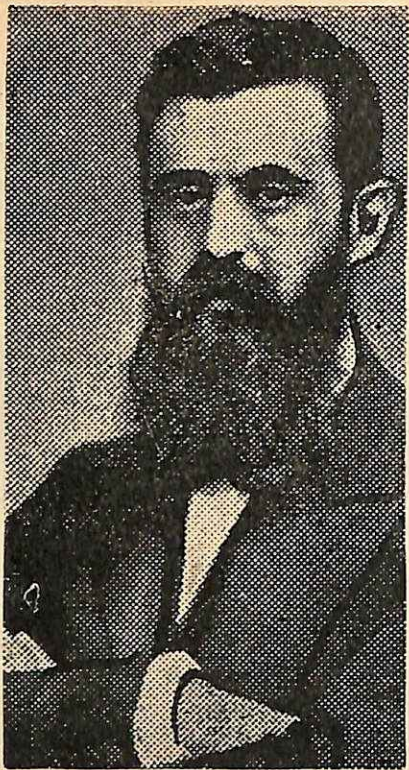
Αλλά η προμήθεια ενέργειας από το υδρογόνο δε γίνεται δωρεάν. Ένα ανεξάρτητο άτομο υδρογόνου κατέχει

ώρισμένο δυναμικό. Αν το άτομο αυτό ενώσει χημικά μ' ένα μόριο ή μ' ένα άλλο άτομο, η χημική αντίδραση θ' αποδεσμεύσει ενέργεια και το υδρογόνο θα χάσει ένα μέρος του δυναμικού του. Ας υποθέσουμε τώρα ότι ένα πολύ δραστηρικό στοιχείο, π.χ. το χλώριο, αποσπά το υδρογόνο από το μόριο με το οποίο έχει

ένωσει. Η δεύτερη αντίδραση θα προκαλέσει νέα αποδέσμευση ενέργειας και το υδρογόνο θα χάσει ακόμα ένα μέρος του ηλεκτρικού του δυναμικού. Έπειτα από μια σειρά τέτοιων αντιδράσεων, τα άτομα του υδρογόνου θα χάσουν εντελώς το δυναμικό τους, θα γίνουν «ίοντα» υδρογόνου, που είναι τελείως άχρηστα για τα κύτταρα και όταν συσσωρευθούν σε μεγάλες ποσότητες γίνονται βλαβερά, γιατί αψάφουν την οξύτητα του κυττάρου.

Τα επικίνδυνα ιόντα του υδρογόνου πρέπει να αποβληθούν. Αλλά πώς; Εδώ επεμβαίνει το οξυγόνο. Το στοιχείο αυτό ξέρουμε ότι ενώνεται άπληστο με το υδρογόνο. Έτσι, στο εσωτερικό των κυττάρων θα προσελκύσει τα ιόντα του υδρογόνου και θα σχηματίσει νερό. Αυτή λοιπόν είναι η αποστολή του οξυγόνου, που το θεωρούμε γενικά ως ενεργειακή πηγή της ζωής: Η επέμβαση του δεν είναι παρά μια ύπηρεσία αποχετεύσεως που απαλλάσσει τον οργανισμό από τα ιόντα του υδρογόνου. Η αληθινή πηγή ενέργειας είναι το άτομο του υδρογόνου και όχι το οξυγόνο.

Ο Θεόδωρος Χέρτσλ το 1894, στην εποχή της υποθέσεως Ντρέϋφους, όταν ήταν ανταποκριτής της «Νόυε Φράϊε Πρέσσε» στο Παρίσι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΧΕΡΤΣΛ ὁ ἄνθρωπος ποὺ «ἐπενόησε τὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ»

Η ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΡΕΑΛΙΣΤΗ ΟΡΑΜΑΤΙΣΤΗ

ΣΤΙΣ 29 Αὐγούστου 1897 ἡ ἐλβετική πόλη τῆς Βασιλείας ξύπνησε ἐκπληκτική: Οἱ δρόμοι τῆς ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ ἑνα πλῆθος πρὸς ὧσα με χτυπητὴ σημεϊτικὴ κατατομή. Ἦσαν μιὰ εἰσβολὴ ἀπὸ Ἑβραίους. Ντυμένοι με παρὰ ξενὴ ἐπισημότητα — οἱ Ἑβραῖοι αὐτοί, ποὺ εἶχαν φτάσει στὴ Βασιλεία ἀπὸ τῆς Ρωσίας, ἀπὸ τῆς Γερμανίας, ἀπὸ τῆς Ρουμανίας, ἀπὸ τὸ Βέλγιο, ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ἀπὸ τῆς Σουηδίας, ἀπὸ τὴν Ἀγγλίας, ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ἀπὸ τὴν Ἀφρική καὶ ποὺ συζητοῦσαν σοδαρὰ σ' ὅλες τὶς γλώσσες, πήγαιναν, σὲ μικρὲς ομάδες, στὴν αἴθουσα ὅπου ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὁ λαὸς τῆς Διασπορᾶς, θὰ συγκροτοῦσε μιὰ ἐθνικὴ συνέλευση, τὴν πρώτη ἀπὸ δυὸ χιλιάδες χρόνια!...

Ἐκατοντάδες τηλεγραφήματα, χιλιάδες ἐπιστολές, δεκάδες χιλιάδες ὑπογραφές ποὺ συσσωρεύονται σὰ τραπέζια γύρω ἀπὸ τὸ βῆμα, μαρτυροῦν ὅτι τὸ συνέδριο θεμελιώνεται στὴν ἐνδοφύνη θέληση ἑνὸς λαοῦ, ἑτοιμοῦ γιὰ τὴ «μεγάλῃ ἐπιστροφῇ». Ἕνας ρήτορας ὀρθώνεται ἀντίκρου στὸ κοινὸ πίσω ἀπὸ τοὺς σωρούς, τὰ τηλεγραφήματα καὶ τὶς ἐπιστολές. Εἶναι ψηλός, φορεῖ με τὴν ἀνέση ἑνὸς ἀνθρώπου τοῦ κόσμου τὸ ἐπίσημο ἔνδυμα ποὺ θαρραίνει τοὺς περισσότερους συνέδρους. Στὸ χλωμὸ πρόσωπό του, ποὺ τὸ πλαισιώνει μιὰ πλούσια μαύρη γενειάδα, τὰ καταπληκτικὰ ζωρὰ κι' ἀνίσχυρα μάτια λάμπουν με ἐξαιρετικὴ δύναμη. Ἀκόμα κι' ἔτσι, με τὴν ἐπίσημη αὐτὴ δυτικὴ στολή, ἔχει τὴ μεγαλοπρέπεια καὶ πρὸ πάντων τὸ πρόσωπο ἑνὸς ἀπὸ τοὺς Ἀσσυρίους βασιλεῖς ποὺ στολίζουν τὰ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα.

ΠΑΡΑΞΕΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΟΛΟΙ ξέρουν τ' ὄνομά του. Εἶναι ὁ Θεόδωρος Χέρτσλ, ἕνας συγγραφέας, ἀνταποκριτὴς τῆς μεγάλῃς ἐφημερίδος τῆς Βιέννης «Νόυε Φράϊε Πρέσσε» («Νέος Ἐλεύθερος Τύπος»), ὁ ἱδρυτὴς τῆς «Ντὶ Βέλτ» («Ὁ Κόσμος»), τῆς ἐβδομαδιαίας αὐτῆς ἐπιθεωρήσεως, ποὺ τὸ πρῶτο φύλλο τῆς, με κίτρινο ἐξώφυλλο — αὐτοῦ χρώματος τῆς ντροπῆς ποὺ ξανάνιχνε στὴς 4 Ἰουνίου τοῦ ἴδιου χρόνου γιὰ νὰ εἶναι τὸ δημοσιογραφικὸ ὄργανο τοῦ συνεδρίου.

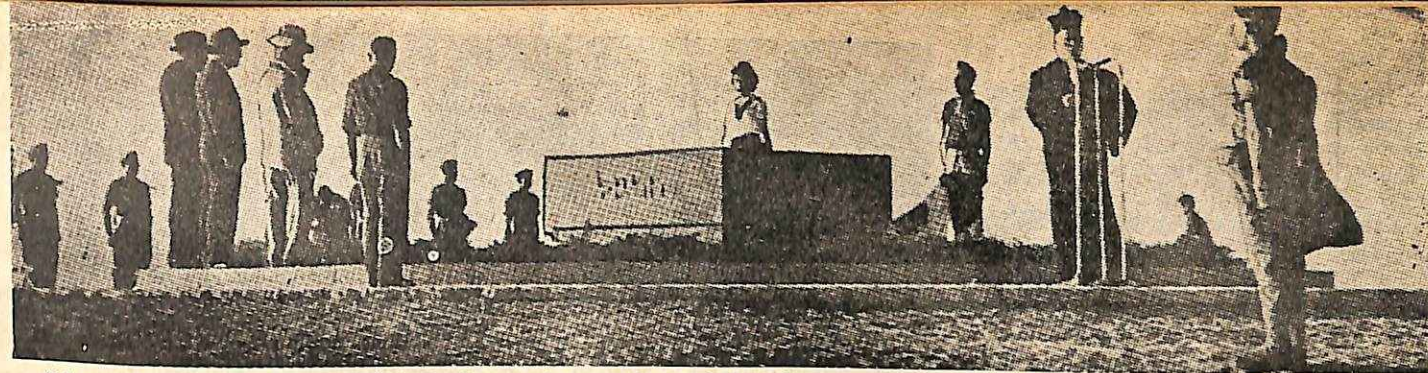
Κυκλοφοροῦν παράξενες ιστορίες γιὰ τὸ Θεόδωρο Χέρτσλ. Εἶναι ὁ συγγραφέας τοῦ «Ἑβραϊκοῦ Κράτους», ἐνδὸς διβλίου ποὺ εἶναι τὸ πιστεύω του. Προικισμένος με ἀδάμαστη ἐνεργητικότητα, δὲν ἱποχωρεῖ μπροστὰ σὲ καμμιά θυσία ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν ὑπόθεσιν ποὺ ὑπερασπίζει: Τὴν ὀργάνωση τῶν Ἑβραίων σὲ ἔθνος καὶ τὴν ἐπιστροφή τους στὴν Παλαιστίνη. Ἐκεῖ ἡδη βολιδοσκοπῆσαι τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ κόσμου, τοὺς Ἑβραίους με τὶς κολοσσιαῖες περιουσίες. Ἐκεῖ ἐπισκεφθεῖ, μάλιστα, τὴν Κωνσταντινούπολη καί, ἂν δὲν μπόρεσε νὰ συνομιλήσει με τὸ Σουλτάνο, κατάρθωσε ὥστόσο νᾶρθει σ' ἐπαφὴ με τὴν Ὑψηλὴ Πύλη — ὅπως ἔλεγαν τότε τὴν τουρκικὴ κυβέρνησιν — ποὺ διοικοῦσε τότε τὴν Παλαιστίνη. Εἶχε ἀφιερῶσαι τὰ πάντα στὸν ἀγῶνα του: Τὸν ἑαυτοῦ, τὴν περιουσίαν του, τὴν θέσιν του. Μόνος ἀντίκρου σ' ἐκείνους ποὺ εἶχε συγκαλέσει στὸ συνέδριο τῆς Βασιλείας, τοὺς γοητεῖ, τοὺς καθυποτάσσει με τὴν εὐγλωττία του, σὲ βαθμὸ ποὺ ὁ καθένας ἀφήνεται νὰ παρασυρθεῖ ἀπὸ τὸ ὄραμα τοῦ ρήτορος: Οἱ Ἅγιοι Τόποι ξαναγίνονται ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας με τὴν ἐργασία τῶν Ἑβραίων ἐργατῶν, ἀγροτῶν, βιοτεχνῶν.

Τρεῖς μέρες συνέχεια μιλά μεσα σ' ἐπευφημίες, ζητωκραυγές, ἐναγκαλισμούς, συγχαρητήρια καί, μετὰ τὸ τέλος τοῦ συνεδρίου, γράφει στὸ ἡμερολόγιό του: «Ἄν ἤθελα νὰ συνοψίσω τὸ Συνέδριο τῆς Βασιλείας σὲ μιὰ μὴν φράσιν — ποὺ θ' ἀποφύγω νὰ τὴν προφέρω δημοσίᾳ! — θὰ ἔλεγα: Στὴ Βασιλεία Ἰδρυσα τὸ Ἑβραϊκὸ κράτος. Ἄν τὸ ἔλεγα αὐτὸ δυνατὰ, θὰ μοῦ ἀπαντοῦσε ἕνα παγκόσμιον γέλιο. Ἰσως ὁμως σὲ πέντε χρόνια — σὲ πενήντα ἀσφαλῶς — ὅλος ὁ κόσμος θὰ τὸ ἀναγνώρισει».

Καί, πραγματικά, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἄρχισε ἡ ἱστορικὴ πορεία ποὺ ἀπέληξε στὴν ἱδρυσιν τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ.

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΝΤΡΕ.Υ.ΦΟΥΣ

ΟΘΕΟΔΩΡΟΣ Χέρτσλ εἶχε γεννηθεῖ στὴν Πέστη στὶς 2 Μαΐου 1860 καὶ ἀνῆκε σὲ εὐπορὴν Ἑβραϊκὴ οἰκογένεια. Τὰ παιδικὰ χρόνια του εἶχαν κυλίσει ἡσυχά στὶς δόχτες τοῦ Δούναβη σὲ μιὰ χώρα ὅπου, πρὸ πάντων μετὰ τὴν ἀνάρρηση τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ στὸ θρόνο τῆς Αὐτοκρατορίας

Ἡ σορὸς τοῦ Θεοδώρου Χέρτσλ ἂν ἀπαύεται τώρα σ' ἕνα ἀπείριστο μνημεῖο, στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου ποὺ φέρει τ' ὄνομά του, κοντὰ στὸ ὄρος Σιών.

(1872) οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν πολλὴ ἐκτίμησιν. Ὁ ἔπειτα ἀπὸ ἐξαιρετικὴ σπουδὴς στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης (1878 — 1884) εἶχε πάει στὸ Βερολῖνο γιὰ ν' ἀναζητήσει τὴν τύχην του σαν θεατρικὸς συγγραφέας καὶ εἶχε γράφει πολλὰ θεατρικὰ ἔργα, ἐνῶ συνάμα ἀρθρογραφοῦσε σ' ἐφημερίδες τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Βιέννης. Εἶχε νυμφεῖθει στὶς 25 Ἰουλίου 1889 μιὰ ὁμόθηρσκή του, τὴν Ἰουλίαν Νασάουερ, με τὴν ὁποία εἶχε ἤδη ἀποκτήσει δυὸ παιδιά καὶ τελικά, ὅταν διορίσθηκε ἀνταποκριτὴς τῆς «Νόυε Φράϊε Πρέσσε» στὸ Παρίσι τὸ 1891, ἐγκαταστάθηκε στὴ Γαλλία τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἴδιου χρόνου με τὴ γυναῖκα του καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Τότε γεννήθηκε καὶ τρίτο παιδί.

Ὡς τότε ἡ ζωὴ τοῦ Θεοδώρου Χέρτσλ δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν. Μιλώντας θαυμάσια τὰ γαλλικά, λαμπρὸς δημοσιογράφος, συγγραφέας μ' ἐπιτυχία, με τὸ φατοστέφανο τοῦ γοήτρου ποὺ περιέβαλλε τότε τοὺς Βιεννέζους, γίνεται δεκτὸς μ' ἀνοικτὲς ἀγκάλες στὸ παρισινὸ καλλιτεχνικὸ καὶ λογοτεχνικὸ περιβάλλον τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τὴν 1η Νοεμβρίου 1894 ὁμως συλλαμβάνεται ὁ λοχαγὸς Ἀλφρέδος Ντρέϋφους — ὁ πρῶτος Ἑβραῖος ἀξιωματικὸς ποὺ ὑπῆρθε ποτὲ στὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο — κατηγορούμενος γιὰ ἐσχάτη προδοσίαν. Μπροστὰ στὴ δίκην αὐτῆς, ποὺ ἐνοχοποιεῖ ὅλους τοὺς Ἑβραίους τοῦ κόσμου καὶ διχάζει τὴ Γαλλία, ὁ Χέρτσλ αἰσθάνεται ἀλληλέγγυος με τὸν κατηγορούμενον καὶ ὀφίσταται με ἀγωνία τὸ γολγοθὰ του. Ὅταν ὁ Ντρέϋφους, κατὰδικος, ἐξευτελισμένος, ἀλυσσοδετός παραδίδεται στοὺς χωροφύλακες ποὺ θὰ τὸν δολοφονοῦν στὰ κάτεργα, ὁ Χέρτσλ, ποὺ ὡς τότε, ὅπως ὅλοι οἱ μορφωμένοι Ἰσραηλιτὲς, ἀσχοῦσε πολὺ χλιαρὰ τὰ θρησκευτικὰ του καθήκοντα καὶ δὲν ἔδινε σημασίαν σ' αὐτὰ, ξαναγίνεται φανατικὸς Ἑβραῖος καὶ ὀρκίζεται ν' ἀφιερῶθαι πέρα ὡς πέρα στὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ιουδαϊσμοῦ. Τίποτα δὲν ὑπάρχει πιά γι' αὐτὸν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι, ἐφ' ὅσον εἶναι Ἑβραῖος, πρέπει νὰ βοηθήσει τοὺς Ἑβραίους καί, πρὶν ἀπ' ὅλα, νὰ τοὺς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὸ αἰσθηματικὸ ἐνοχλεῖν ποὺ, δυὸ χιλιάδες χρόνια τώρα, προσπαθοῦν με λύσσα νὰ τοὺς ἐμποτίσουν. Καθὼς εἶναι συγγραφέας, σκέπτεται νὰ ὑπηρετήσει με τὴν πένναν του τοὺς ἀδελφούς του καὶ νὰ γράφει ἕνα μυθιστόρημα ποὺ νὰ παρουσιάσει τὸν καινούργιον Ἑβραῖον, ἀπελευθερωμένον ἀπὸ τὸν πατρογονικὸ φόβον κι' ἔτοιμον νὰ ξαναγυρίσει στοὺς Ἅγιους Τόπους γιὰ νὰ ἱδρύσει τὴν νέα Ἱερουσαλὴμ.

Μὲ τὸ νὰ σκέπτεται ἐπίμονα αὐτὸ τὸ

μυθιστόρημα, καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ζωὴ προχωρεῖ συχνὰ πρὸ πέρας ἀπὸ τ' ὄνειρον, ὅτι τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ βάλει σ' ἐφαρμογὴ τὴ θεωρίαν του. Βέβαιος γιὰ τὴν πεποίθησίν του αὐτῇ, ἀρχίζει τὴ σταυροφορίαν του ζητώντας μιὰ συνάντησιν με τὸ βαρὺν ντὲ Χίρς, ποὺ ὁμως δὲν ἀντιλαμβάνεται τὸν ἐνδιαφέρον τῶν σχεδίων του. Τὸ πρῶτον διαδραματίζεται ἄλλα. Κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἰδέαν ποὺ διευθύνει ὅλες τὶς πράξεις του, δὲν ὑποχωρεῖ μπροστὰ σὲ κανένα ἐμπόδιον καί, ἀκούραστος, διατρέχει τὴν Εὐρώπην, πλάσσει τὶς ἐπαφές, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψει τὸ δημοσιογραφικὸν ποὺ ἐπάγγελμα, ἀπὸ τὸ ὅποιο ζεῖ. Βλέπει ἐκατοντάδες πρόσωπα, γράφει χιλιάδες ἐπιστολές, παραβιάζει ὅλες τὶς πόρτες.

ΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΣ

ΑΠὸ τὸ 1895 ὡς τὸ 1904 — ἔτος τοῦ θανάτου του — ὁ Θεόδωρος Χέρτσλ ἔχει ἐννιά χρόνια μπροστὰ του γιὰ νὰ ἐπιτύχει στὴ σταυροφορίαν του. Τὸ 1881, στὴ Ρωσία, ἕνας μικρὸς ὄμιλος ἀπὸ θαρραλέους ἄνδρες, οἱ Ἐραστές τῆς Σιών, εἶχαν ἱδρύσει μιὰ ἐταιρεία γιὰ τὸν ἄμεσον ἀποικισμό τῆς Παλαιστίνης καὶ εἶχαν ἐτοιμάσει τοὺς πρωτοπόρους, ποὺ τοὺς εἶχαν ὑποχρεώσει νὰ μάθουν καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν Ἑβραϊκὴ γλῶσσαν. Τὸ 1878 καὶ τὸ 1882 εἶδαν τὸ φῶς οἱ πρῶτες ἀποικίες — Πετὰχ, Τικβόα, Ρισὸν — ποὺ τὶς εἶχε ἐνισχύσει οἰκονομικὰ ὁ Ἑβράγιος ντὲ Ρότσιλντ. Τὸ 1886 σὲ ἐννιά ἀποικίες 6.500 ἀποικοὶ καλλιεργοῦσαν ἤδη 5.000 ἔκταρτα γῆς.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασις ὅταν ὁ Θεόδωρος Χέρτσλ ἐπιχειρεῖ με τὴν σειρά του νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιον ποὺ πρῶτος σταθμὸς του ἦταν τὸ Συνέδριον τῆς Βασιλείας τὸ 1897. Ἀπὸ τὸ συνέδριον αὐτὸ προήλθε ἕνα Ἑβραϊκὸ κοινοβούλιον ποὺ τὸ ὑποστήριξαν πρῶτα ἡ Ἑβραϊκὴ Ἀποικιακὴ Τράπεζα — τροφοδοτημένη με ἐγγράφους καὶ στὴν ὁποία οἱ φτωχοὶ πρόσφεραν περισσότερα παρὰ οἱ πλούσιοι — καί, λίγα χρόνια ἀργότερα, τὸ Ἐθνικὸ Ἑβραϊκὸ Ἰδρυμα, ἕνα ταμεῖο ἀλληλοβοηθείας ὀργανωμένον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον.

Ἡ καλὴ θέλησις, ὁ ζῆλος τοῦ λαοῦ δὲ φτάνουν γιὰ νὰ ἐπιτύχει ἕνα ἔχειρμα τόσο μεγάλο. Ὁ Θεόδωρος Χέρτσλ ζητᾷ τὴν ὑποστήριξιν τῶν κεφαλαιούχων, ἀλλὰ μάταια, γιὰ τοὺς ἀνησυχεῖ με τὶς φιλοδοξίες του: Ἡ οἰκονομικὴ βοήθεια στοὺς μετανάστες, στοὺς ἀποίκους εἶναι κάτι ποὺ κανένας δὲν ἀρνιέται, ἀλλ' ἡ διεκδίκησις τῆς Παλαιστίνης γιὰ νὰ γίνῃ ἐστία τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἔθνους δὲ θάχει γιὰ συνέπειαν νὰ προσελκυθεῖ ἡ προσοχὴ τῶν χριστιανικών ἐθνῶν στοὺς Ἑβραίους, ποὺ θὰ κινδύνευαν τότε νὰ ὑποστῶν νέους διωγμούς: Σ' ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ Χέρτσλ θ' ἀκούει τὸ ἴδιον τροπᾶριον ἀπὸ τοὺς ὁμοθρήσκους του, ἀλλὰ δὲ θ' ἀλλάζει γνώμη: Τὸ Ἰσραήλ πρέπει νὰ γίνῃ κράτος. Τὸν πρῶτον ποὺ προσπαθεῖ νὰ πλησιάσει εἶναι ὁ Κάιζερ Γουλιέλμος II. Ὁ Κάιζερ πρόκειται νὰ κάνει προσκύνημα στὸν Πανάγιον Τάφον τὸ 1898. Μὲ τὴν ἐπέμβασιν φίλων, ὁ Χέρτσλ τὸν συναντᾷ, πρῶτα στὴν Τουρκίαν, στὰ ἀνάκτορα τοῦ Γιλδίξ, στὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ πετυχαίνει ἀπ' αὐτὸν μιὰ ἐπίσημην συνάντησιν στὴν Ἱερουσαλὴμ. Ξεκινᾷ γιὰ τὴν Παλαιστίνην κι' ἡ συγκίνησιν του εἶναι μεγάλη ὅταν πατὰ τὴν γῆ τῶν πατέρων του, ποὺ δὲν τὴν ἔξερε ἀκόμα.

Ὁ Χέρτσλ ξαναβλέπει τὸν Κάιζερ στὸ Μικδὲχ — Ἰσραήλ, ἕνα ἀγρόκτημα — σχολεῖο. Ἄλλ' ὁ Κάιζερ ἀποφεύγει τὸ θέμα. Ὁ Χέρτσλ ξαναγυρίζει στὴν Εὐρώπην, περισσότερον παραποτὲ ἀποφασισμένος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολήν του. Ὡπλισμένος με τὸ δημοσιογραφικὸν τοῦ ὄργανο «Ντὶ Βέλτ», ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιβάλῃ γιὰ τὸν λείπουν τὰ οἰκονομικὰ μέσα, ζώντας με τὸ μισθὸν τοῦ ἀπὸ τῆς «Νόυε Φράϊε Πρέσσε», ὅπου τὸν θεωροῦν δραματιστὴν, ὀργανώνει καθεὶς χρόνον ἕνα συνέδριον καὶ τασιδεύει ἀδιάκοπα. Στὶς 7 Μαΐου 1901, ἐπὶ τέλους, πετυχαίνει ἐπίσημα μιὰ ἀκρόασιν ἀπὸ τὸ Σουλτάνον Ἀβδούλ Χαμίτ, ποὺ τὸν καλεῖ στὰ ἀνάκτορα τοῦ Γιλδίξ. Μὴ ἀμφιβάλλοντας γιὰ τίποτε, προτείνει στὸ Σουλτάνον νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ τουρκικὸν δημόσιον χρέος με ἀντάλλαγμα νὰ δεχθεῖ ἡ Τουρκία νὰ κάνει μιὰ δέλωσιν γιὰ τὴν Παλαιστίνην. Ἐξαντλεῖται ὁμως σὲ μάταιας διαπραγματεύσεις με τὴν Ὑψηλὴ Πύλη — διαπραγματεύσεις ποὺ θ' ἀπολήξουν σὲ κατηγορηματικὴ τουρκικὴ ἀρνήσιν.

Η ΑΓΓΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

ΣΤὸ μεταξύ ὁ Χέρτσλ ἔχει ἐκδόσει ἕνα μυθιστόρημα, τὸ «Ἀλντύλαντ» ποὺ θάχει ἀργότερα μεγάλη ἐπιτυχία. Ἀφοῦ δὲ γίνεται τίποτε με τὴν Τουρκίαν, ἀφοῦ ὁ καιρὸς ἐπείγει περισσότερον παρὰ ποτὲ, γιὰ τὴν Ρουμανίαν χύνεται Ἑβραϊκὸ αἷμα καὶ στὴ Ρωσίαν πολλαπλασιάζονται τὰ πογκρόμ, μιὰ ἰδέαν σταθεροποιεῖται σιγὰ σιγὰ μέσα του: Νὰ ἱδρυθεῖ προσωρινὰ τὸ Ἑβραϊκὸ κράτος ἄλλοι κι' ὅχι στὴν Παλαιστίνην, στὴν Κύπρο λ.χ. ἢ στὴν Χερσονήσον τοῦ Σινᾶ, ὥστε νὰ δημιουργηθεῖ ἄμεσως ἕνα προσωρινὸ ἄστυλο γιὰ τοὺς δυστυχισμένους Ἰσραηλιτὰς ποὺ διώκονται ἀπὸ τὸν ἀντισημιτισμὸν ποὺ παίρνει τρομακτικὰς διαστάσεις στὶς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἀγνοεῖ ἀκόμα ὅτι μ' αὐτὸ θὰ θί-

Ξει την πιο μουσική χορδή της εβραϊκής ψυχής και ότι θα προκαλέσει στους δικούς του μια αποδοκιμασία τόσο μεγάλη, ώστε να διακινδυνεύσει θανάσιμα το έργο του.

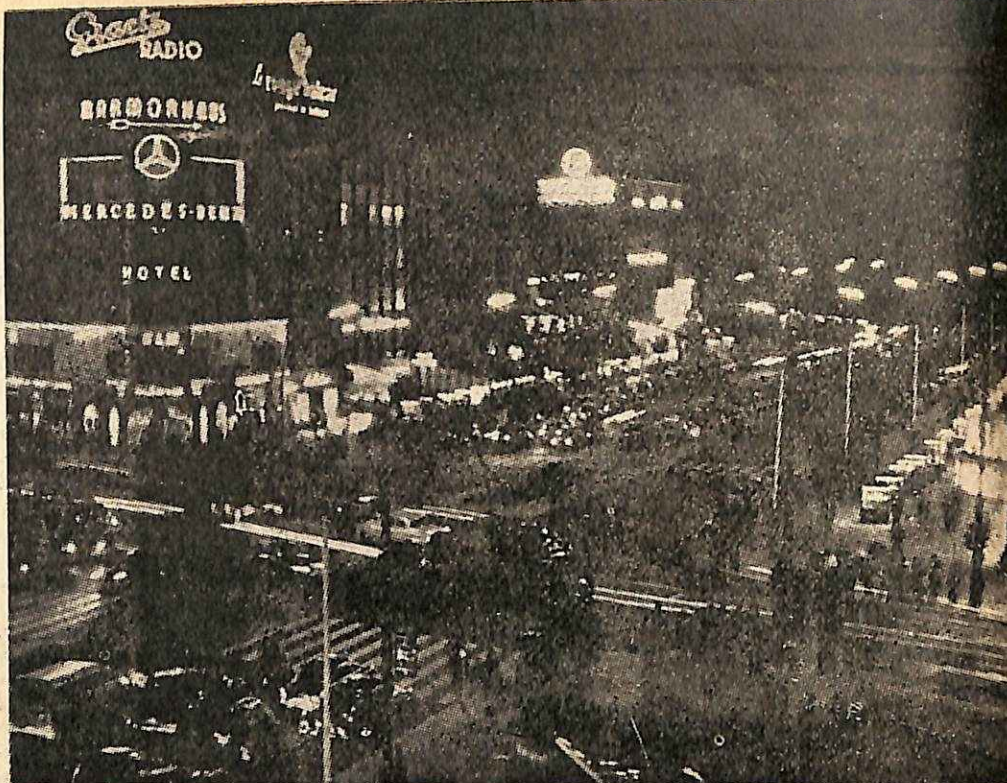
Στις 23 Οκτωβρίου 1902 ο Θεόδωρος Χέρτσλ πετυχαίνει, με τη μεσολάβηση του λόρδου Ρότσιλντ, συνάντηση με τον Ιωσήφ Τσάμπερλαιν, υπουργό των αποικιών. Ο Τσάμπερλαιν δείχνεται ευμενής στην προσπάθεια του Χέρτσλ με τον όρο να έχει σύμφωνο τον Άγγλο άρμοστή στην Αίγυπτο, το λόρδο Κρόμερ. Αλλά στις 11 Μαΐου 1903 η Αίγυπτος απορρίπτει την πρόταση για τον αποικισμό του Σινά.

Κουρασμένος από τις διπλωματικές αποτυχίες του κι από τις επιθέσεις των ομοθρήσκων του, που τον κατηγορούν ότι ακολουθεί προσωπική πολιτική, ο Χέρτσλ πηγαίνει στη Βενετία κι έπειτα στη Ρώμη, όπου με τη μεσολάβηση του κόμητος Λιππάτσο Ζωγράφου του Πάπα, εξασφαλίζει ακρόαση από τον Πίο Χ. Η συνάντηση γίνεται στις 24 Ιανουαρίου 1904, είναι εγκάρδια, αλλά δεν κταλίζει σε τίποτε.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Ο ΧΕΡΤΣΛ είναι 44 χρόνων και, έστω κι' αν πρόκειται να πεθάνει σε λίγο, το έργο του θα ζήσει: Το ξέρει, είναι βέβαιος. Στηριγμένος σ' αυτή την πεποίθηση, συγκαλεί τη σιωνιστική επιτροπή δράσεως στη Βιέννη στις 11 Απριλίου 1904 και, με την πειστικότητά του, κατορθώνει ν' αποτρέψει τη διάσπαση που απειλούσε να γίνει. Έξαντλημένος από αυτή την προσπάθεια, αναγκάζεται να υποβληθεί σε διάφορες θεραπείες ολόκληρη την άνοιξη και καταλήγει στο Έλνταχ, όπου παρουσιάζεται κάποια καλύτερευση στην υγεία του. Προσωρινή, όμως. Στις 3 Ιουλίου αρχίζει η επιθανάτια αγωνία και το ίδιο βράδυ ο Χέρτσλ εγκαταλείπει τη ζωή. Ένταφιάστηκε στη Βιέννη στις 7 Ιουλίου 1904. Ένα τεράστιο πλήθος — όπου συνωστίζονταν ανάκατα άνθρωποι των γραμμάτων, πολιτικοί, δημοσιογράφοι, σιωνιστές αντιπρόσωποι, Έβραίοι του γκέττο — ακολούθησε κλαίοντας το φέρετρό του και, στο νεκροταφείο, ξέσπασε σε λυγμούς απελπισίας μπροστά στον άνοιχτο τάφο. Ο Ισραηλτικός λαός έχανε έναν άποστολο που είχε θυσιάσει τα πάντα γι' αυτόν. Η θυσία αυτή, όμως, θα ενσάρκωνε πέρα από το θάνατο το μύθο της επιστροφής στη Γη της Παγγαλίας.

Έχουν περάσει 57 χρόνια από την καλοκαιρινή μέρα της ταφής του Θεόδωρου Χέρτσλ. Το κράτος του Ισραήλ έχει γίνει η πιο άπτη πραγματικότητα και, μολονότι η Ιερουσαλήμ έχει μείνει μια διχοτομημένη πόλη — ή μισή ανήκει στην Ιορδανία — τουλάχιστον το εβραϊκό Κοινοβούλιο, που γεννήθηκε στη Βασιλεία στις 29 Αυγούστου 1897, έδρεύει σήμερα στην Αγία Πόλη. Όχι μακριά από το όρος Σιών, όπου οι Έβραίοι υποκλίνονται μπροστά στον τάφο του βασιλιά Δαυίδ, στο λόφο που φέρει τ' όνομά του, ο Θεόδωρος Χέρτσλ αναπαύεται, από τις 16 Αυγούστου 1949, κάτω από τα λουλούδια και τα φυλλώματα. Το κράτος του Ισραήλ — «επινόηση» του Χέρτσλ — έχει μεταφέρει εκεί τη σορό του, για να τιμήσει τον άνδρα που του χρωστά την ύπαρξή του. ΕΙΔΙΚΟΣ

Η πιο ζωντανή άρθρηιά του δυτικού Βερολίνου: Η Κουρφύρστενταμ, τὰ Ἡλύσια τοῦ Βερολίνου.

ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΠΟΥ ΤΗΝ ΑΜΦΙΣΒΗΤΟΥΝ ΟΙ ΔΥΟ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ ΚΟΣΜΟΙ

ΚΑΝΕΙΣ στο διάδρομο! Κλείστε τις πόρτες! Κατεβάστε τις κουρτίνες!

Ένας χωροφύλακας διασχίζει το γαλλικό στρατιωτικό τραίνο που είχε φύγει την προηγούμενη μέρα από το Στρασβούργο στις 6 τ' απόγευμα κι έφθανε στις 6 το πρωί στο σταθμό του Μάριενμπουργκ.

Μάριενμπουργκ, η πόλη της Μαρίας. Η άγνωστη σχεδόν κωμόπολη αυτή έγινε συνοριακή πόλη.

1.400 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ ΣΥΡΜΑΤΟ-ΠΛΕΓΜΑ

ΚΑΙ τὶ σύνορα! Σιδηρούν παραπέτασμα. Πριν μπουέμε στο σταθμό διέκρινα τὰ συρματοπλέγματα. Πάνω σὲ μὴ στέγη κυμάτιζε μὴ κόκκινη σημαία μ' ἓνα χρυσό αστέρι. Μὴ ἐπιγραφὴ διακήρυττε: «Ἐδὼ ἀρχίζει ἡ ἀληθινὴ χώρα τῆς ἐλευθερίας».

Ανασηκώνοντας μὴ ἄκρη τῆς κουρτίνας εἶδα στὴν ἀποβάθρα ἓνα σκοπό. Φοροῦσε πηλίκιο μὲ σκούρα κόκκινη

κορδέλλα καὶ μακριὰ κόττα χακὶ ποὺ δὲν ἄφηνε ἔξω παρὰ μόνον τὶς μύτες ἀπὸ τὶς ἀρβύλες του. Ἦταν Ρώσος στρατιώτης, ἀπαθὴς, σὰν ἀπολιθωμένος, μὲ τὰ μάτια χαμένα σὰν σὲ ὄνειρο.

Ένας Γάλλος αξιωματικός κατέβηκε ἀπὸ τὸ τραίνο καὶ προχώρησε σὲ μὴ θυρίδα, ὅπου ἦταν ἓνας Ρώσος ἀξιωματικός. Χαιρετίστηκαν στρατιωτικά. Ὁ Γάλλος ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσάντα του ἓνα μᾶτσο χαρτιά: Οἱ ἄδειες εἰσόδου τῶν ἐπιβατῶν γραμμένες στὰ γαλλικά, ἀγγλικά καὶ ρωσικά. Οἱ διατυπώσεις κράτησαν ἄρκετὴ ὥρα. Ὁ Γάλλος δὲ θὰ ἤξερε φαίνεται ρωσικά, οὔτε κι' ὁ Ρώσος γαλλικά. Ἐπιτέλους τὰ πράγματα τέλειωσαν καλὰ. Οἱ δύο ἀξιωματικοὶ χαιρετίστηκαν, ἔσφισαν τὰ χέρια, χαμογέλασαν.

Καὶ τὸ τραίνο ξανάφυγε, μὰ αὐτὴ τὴ φορὰ στὴ σοβιετικὴ ζώνη. Βρεθήκαμε σ' ἓναν ἄλλο κόσμο. Ἀρχίζει ἀπ' αὐτὸ τὸ συρματοπλέγμα τῶν 1.400 χιλιομέτρων, ποὺ σχίζει τὴ Γερμανία, κι' ἀπλώνεται ὡς τὸ Βλαδιβοστόκ, ὡς τὴ Σαγκάη. Καὶ σ' αὐτὸ τὸν κομμουνιστικὸ ὠκεανό, σ' αὐτὴ τὴν «ερυθρὰ θά-

Ένω ὅλος ὁ κόσμος ἔχει τὰ μάτια στραμμένα πάνω στὸ Βερολίνο, ἄς μπουέμε μέσα στὴν πόλη ν' ἀνακαλύψουμε τὸ πρόσωπό της. Ὁ Ζὰν Τουλὰ, ποὺ ἔχει εἰδικευθεῖ στὰ γερμανικὰ προβλήματα, θὰ μᾶς ξεναγήσει σ' αὐτὴν τὴν πόλη, ποὺ εἶναι ἓνα πραγματικὸ σταυροδρόμι παθῶν καὶ ἀντιθέτων ἰδεολογιῶν.

λασσα», μὴ μικρὴ νησίδα, ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴ Δύση, τὸ Βερολίνο.

Απὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο κύτταξα τώρα νὰ παρελαύνουν οἱ σημύδες καὶ τὰ ἀνθρακωρυχεία. Κάθε τόσο ἓνα κόκκινο ἀστέρι σ' ἓνα ἐργοστάσιο ἢ ἓνα σύνθημα: «Ἀγωνισθεῖτε γιὰ τὸν σοσιαλισμό... Νὰ σκέφτεσαι μαζί μας, νὰ ἐργάζεσαι μαζί μας, νὰ κυβερνᾶς μαζί μας...». Ἀφίσεις κολλημένες στοὺς τοίχους ἐνὸς σταθμοῦ ἐπανελάμβαναν σὲ πολλὰς γλώσσες τὴ λέξη «Εἰρήνη»... Σὲ ἄλλη ἀφίσα, παιδιὰ ὁλῶν τῶν ἔθνῶν, χόρευαν ὅλα μαζί πάνω σὲ μὴ ὕδραιο. Σ' ἓναν ἀγρὸ ἓνα συνεργεῖο γυναικῶν ἐργαζόταν τὴ γῆ, μέλη κανενὸς κολχὸς ἀσφαλῶς.

Μετὰ τὸ σταθμὸ τοῦ Μάγκντεμπουργκ, ὅπου εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ γυναῖκες σιδηροδρομικοὺς μὲ μπλε φόρμες, περάσαμε τὸν Ἑλδα. Ἀπὸ κει ἀρχίζει ἡ μονότονη ἀμμουδερὴ πεδιάδα τοῦ Βρανδεμβούργου. Σὲ λίγο μπήκαμε στὸ Βερολίνο, ἀφοῦ περιτρεξαμε τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς πόλεως. Στὸν τελευταῖο σταθμὸ, τοῦ Τέγκελ, στὴ γαλλικὴ ζώνη, στρατιωτικοὶ περίμεναν στὴν ἀποβάθρα, καθὼς καὶ γυναῖκες ἀξιωματικῶν ἢ ὑπαξιωματικῶν.

Η ΠΡΩΤΕΤΟΤΣΙΑ ΤΗΣ ΧΛΩΡΟΦΥΛΛΗΣ

ΓΙΑΤΙ νὰ εἶχα φαντασθεῖ τὸ Βερολίνο σὰν σκυθρωπὴ πόλη; Μὲ ἀπορία μὴ ἀνακάλυπτα τώρα μὴ ἀέραντη κηπούπολη, γεμάτη δένεες, φυλίες, ἱτίες, τὴν πρωτεύουσα τῆς χλωροφύλλης κατὰ κάποιον τρόπο, μὲ καμὴ ἐξηνταρὶα λίμνες, δύο ποταμούς, κανάλια, ἀμμουδιές, ἐκατὸν ἐβδομηνταεφθάλμους — περισσότερες ἀπ' ὅσες ἔχει ἡ Βενετία. Ἐνα δάσος τῆς Βουλώνης στὴν καρδιὰ τῆς πόλης.

Στὴν καρδιὰ τῆς πόλης ἐπίσης τὸ μεγάλο ἀεροδρόμιο τοῦ Τέλμπεχοφ. Στάνες. Μάλιστα, διακόσιες στάνες μέσα στὸ Βερολίνο, μὲ ἀγέλαδες, τρακτέρ, θημωνιές, 4.119 ἄλογα. Τὰ πόδια τοῦ Φούνκτουερμ! τοῦ πύργου τοῦ Ἀϊφελ τοῦ Βερολίνου, διασταυρῶνται αὐτο-

κινήτοδρομοὶ ποὺ διασχίζουν τὴν πόλη χωρὶς νὰ συναντήσουν σταυροδρόμι, καὶ ποὺ χωροῦν τρία αὐτοκίνητα στὴ σειρὰ καὶ πρὸς τὶς δύο κατευθύνσεις.

Μετὰ τὸς Δὺς Ἀντζίελες καὶ τὸ Λονδῖνο, τὸ Βερολίνο εἶναι ἡ πὺλ ἐκτεταμένη πολιτεία τοῦ κόσμου: 45 χιλιόμετρα ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ 38 ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἐπιφάνεια 880 χιλιόμετρων τετραγωνικῶν κι' ἀπ' αὐτὰ τὰ 480 στὸν δυτικὸ τομέα. Ὁ πληθυσμὸς ὅμως εἶναι μικρότερος: τριᾶμις ἑκατομμύρια κάτοικοι, κι' ἀπ' αὐτοὺς τὰ δύο ἑκατομμύρια στὸν δυτικὸ τομέα.

Τὸ 1920 ἰδρύθηκε αὐτὸ τὸ μεγάλο Βερολίνο ποὺ ἀπορρόφησε καμὴ ἑκατοστὴ δορυφόρους πόλεις, προῖστια καὶ μεγάλες πόλεις. Μὰ δὲν εἶναι μόνον μὲ τὴν ἐκτασή του ποὺ τὸ Βερολίνο θυμίζει τὸ Λονδῖνο. Τὰ «γῆς, γῆς» τὰ ἀντικαθιστοῦν ἐδὼ τὰ «γιά, γιά». Συναντᾶς τὰ ἴδια διόροφα λεωφορεῖα, τὴν ἴδια ἀφθονία κήπων, τὴν ἴδια ἀγάπη γιὰ τὸ «σπίτι» καὶ τὰ λουλούδια. Βλέπεις τοὺς ξανθοὺς Γερμανοὺς νὰ περιποιῦνται καὶ νὰ κουρεῖν μὲ ἀγάπη τὶς πρσιές τους κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα ἀπ' ὅπου ξεγλιστροῦν μελωδίες τοῦ Μότσαρτ καὶ τοῦ Μπετόβεν.

Τὰ μπαλκόνια ἐκθέτουν τὶς πολύχρωμες μπεγκόνιες τους καὶ τοὺς γαλάζιους ἀμάραντους. Τὸν Ἰούλιο, ὅλη ἡ πόλη μοσχολοᾷ ἀπὸ τὶς ἀνθισμένες φυλίες.

Στὶς οὐρὲς ὁ Βερολινέζος διατηρεῖ ὅλη τὴν βρετανικὴ ἀπάθεια. Ποτὲ δὲν διασχίζει τὸ δρόμο διὰ τὸ φωτεινὸ σημάδι δειχνεῖ «Βάφτε»: περμένε. Ἄν περάσει κάποιος θὰ σκαφθεῖ: Θὰ εἶναι κανένας «Φραντσέζε»: Γάλλος. Γιατί κι' ὁ Βερολινέζος ἔχει χιούμορ. Περιμέντας μπροστὰ στὸν οἶκο Μπάγιερ, τὴ μεγάλη μάρκα ἀσπιρίνης, ὁ ὁδηγὸς ἐνὸς λεωφορείου μοῦ εἶπε:

— Χτίστηκε στὴν ἀρχὴ — ἀρχὴ τοῦ δρόμου, γιατί ξέραμε καλὰ τὶς ποκαφάλλες θὰ ἦταν γιὰ μᾶς αὐτὸ τὸ πρόβλημα τοῦ Βερολίνου.

Ὁ δρόμος αὐτός, εἶναι ἡ πὺλ ζωντανή ἀγορία τοῦ Βερολίνου, τὸ «Κουρφύρστενταμ», ἀπὸ τὴ λέξη «Κουρφύρστεν» ποὺ σημαίνει μεγάλος ἐκλέκτωρ καὶ τὴ

λέξη «Ντάμ» ποὺ σημαίνει δημοσιά. Ὁ παλιὸς ξύλινος δρόμος ἀπὸ τὸν ὁποῖο περνοῦσε ὁ πρίγκιψ ἐκλέκτωρ τοῦ Βρανδεμβούργου γιὰ νὰ διασχίσει τὸ βάλτο καὶ νὰ φθάσει στὸ κυνηγητικὸ του περπτερο, ἔγινε τὰ «Ἡλύσια» τοῦ Βερολίνου ἢ, ὅπως λένε μερικοὶ, τὴ βιτρίνα τοῦ δυτικοῦ κόσμου.

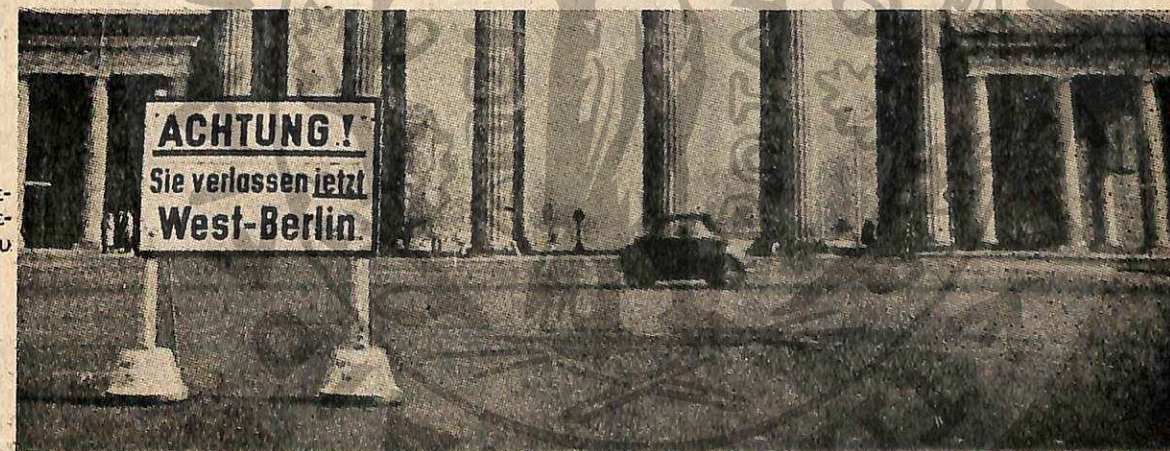
Ἐπὶ τριῶν χιλιόμετρων συναντᾶς μὴ ἀτέλειωτη σειρὰ ἀπὸ πολυτελὴ καταστήματα, διεθνή ξενοδοχεῖα, θέατρα, αἰθουσες συναυλιῶν, μεγάλα καφενεῖα ἢ ζαχαροπλαστεῖα μὲ καρέκλες στὰ πεζοδρόμια. Τὴ νύχτα ὅλ' αὐτὰ ἀστράφτουν, ἡ λεωφόρος μεταβάλλεται σὲ φωτεινὴ ὁρὰ, «ὁ γαλαξίας» τῶν ἀεροπόρων.

Ἄν κατὰ τοὺς νόμους ἡ Μπὸν εἶναι ἡ ὁμοσπονδιακὴ πρωτεύουσα, τὸ Βερολίνο ξαναπῆρε τὴ θέση του ἐπικεφαλῆς τῶν γερμανικῶν πόλεων. Τὸ «Μπουντσεταγκ», ἡ Βουλὴ, ἔρχεται νὰ συνεδριάσει μὴ φορὰ τὸ χρόνο κι' ὁ δήμαρχος τοῦ Βερολίνου, ὁ Βίλλν Μπράντ (Χέρμπερτ Φυάμ στὴν Ἀντίσταση), θὰ ἤθελε νὰ συνεδρίαζε ὅλο τὸ χρόνο σ' ἓνα ἀναστηλωμένο Ράιχσταγκ.

Πάνω στὸν Σπρὲ πλέουν ἀτέλειωτες σειρὲς ἀπὸ μαοῦνες. Τὸ λιμάνι τοῦ Βερολίνου ξανάγινε τὸ δεύτερο ποταμῖο λιμάνι τῆς Γερμανίας. Τὰ περίφημα ἐργοστάσια «Σήμενς», ἡ μεγαλύτερη φίρμα τῆς Ἑδρώπης, ἔχουν ὑπερβεί τὴν πολεμικὴ παραγωγὴ τους καὶ παράγουν τὸν ἡλεκτρικὸ ἐξοπλισμὸ τόσο ἐνὸς ἐλασματουργείου τῆς Ἰνδίας ὅσο κι' ἐνὸς φράγματος στὸ Γιοχάνεσμπουργκ. Ἀπὸ 300.000 πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων ἔπεσε στὶς 20.000. Συγχρόνως 15.000 θέσεις ἐδῶκάν τῆς βιομηχανίας περιμένουν νὰ πληρωθοῦν. Πρόκειται οὐσιαστικὰ γιὰ πλήρη ἀπασχόληση, παρ' ὅλη τὴν ἔλλειψη ἐπιτοπίων φυακῶν πόρων, μὲ τὴν γενναῖα βοήθεια εἶναι ἀλήθεια τῆς ὁμοσπονδιακῆς Γερμανίας.

ΕΝΑΣ ΣΩΡΟΣ ΑΠΟ ΕΡΕΪΠΙΑ

ΑΤΤΗ εἶναι ἡ πόλη ποὺ πρὶν εἰκοσι μὲν χρόνια φαινόταν καταδικασμένη νὰ πεθάνει. Ὅταν στὶς 8

Ἡ Πύλη τοῦ Βρανδεμβούργου, τὰ σύνορα μεταξὺ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ Βερολίνου.

Μαίον ο ναύαρχος Νταίνις υπέγραψε το πρωτόκολλο της ανακωχής έδωσε τέρμα στο πύλο παράλογο δνείρο της 'Ιστορίας, το Βερολίνο δεν ήταν παρά ένας σωρός από ερείπια.

Κάθε νύχτα, από τρία χρόνια, τα φτερωτά σμήνη είχαν αδειάσει τις θανατηφόρες βόμβες τους: 70.000 τόννα, το ανάλογο με εκατό έμπορικά τρελνα. Σ' αυτά προστετέθηκαν στο διάστημα της πολιορκίας, 20.000 σοβιετικές δίδες.

Τα μισά σχεδόν οικοδομήματα κατεδαφίστηκαν κι' ανάμεσα σ' αυτά 26 νοσοκομεία, 78 σχολεία, 97 εκκλησίες. Τα ερείπια εκάλυπταν έκταση 80 εκατομμυρίων τετραγωνικών μέτρων και μέσα σ' αυτά τα ερείπια 300.000 άνδρες, γυναίκες και παιδιά.

Εί λοιπόν το Βερολίνο αναστήθηκε σε χρονικό διάστημα μικρότερο της μιας γενεάς. Με γυμνά χέρια — γιατί οι Ρώσοι είχαν εξαφανίσει όλες τις μηχανές — οι διασωθέντες των ύπογειων και των εμπονίων, γυναίκες προπντων γιατί πολλοί άνδρες ήταν αλχμάλωτοι, κατατιάστηκαν με τα ερείπια.

Ο χειμώνας του 1946 — 47 στάθηκε ένας από τους πιο βαρείς του αιώνα μας. Οι νοικοκυρές δεν είχαν παρά μόνο 30 κιλά κάρβουνο για να τον αντιμετωπίσουν. Πήγαιναν και μάζευαν τις τελευταίες ρίζες από τα δέντρα που είχαν απομείνει. Πολλά παιδιά πέθαναν. Εγινε μια επιδημία αυτοκτονιών. Ο χειμώνας αυτός ονομάστηκε, και είναι χαρακτηριστικό, χειμώνας τιμωρίας: ο γερομανικός λαός αναγνώριζε τα σφάλματά του.

Μά ξανάθε και η Άνοιξη. Η δημοσπονδιακή Γερμανία πρόσφερε στην παλιά πρωτεύουσα το μισό δάνειο Μάρσαλ. Σιγά — σιγά τα μαυρισμένα ερείπια έδωσαν τη θέση τους σε άσπρα οικοδομήματα, από το μικρό μπράγκαλο ως τον οβριανό ύψος της «Τελεφόνκεν».

Σε δέκα χρόνια χτίστηκαν περισσότερες από 160.000 κατοικίες, το Ισοδύναμο δηλαδή μιας πόλης 500.000 κατοίκων. Και οι κανονικοί δρόμοι που έγιναν, αν μπουν ο ένας μετά τον άλλο σαν κορδέλλα, φτάνουν ως την Κωνσταντινούπολη.

Οι αρχιτέκτονες δεκαεσάρων χωρών συνεργάστηκαν για την ανοικοδόμηση της πύλο καταστραμμένης συνοικίας, του Χάνσε. Έκτισαν δύο μοντέρνες εκκλησίες, μια καθολική που όφειλε τις καμπάνες της στον καγκελάριο 'Αντενδουερ, και μια διαμαρτυρούμενη, που έλαβε τη Βίβλο της από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας. Κοντά στο ολυμπιακό στάδιο, πάνω σε πυλώνες από μετόν, ύψώνεται ένα εκάθετο χωριό 2.000 κατοίκων, η «Χαρσμένη Πολιτεία» του Βερολίνου, που φέρει την υπογραφή του Λε Κομπυζιέ.

Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΕΝΑ καινούργιο μνημείο είναι ιδιαίτερα αγαπητό στους Βερολινέζους: οι τρεις πελώριες ανίδες που θυμίζουν στο αεροδρόμιο του Τέμπελχοφ, την περιόρημη έναέριο Γέφυρα, που άρχισε το 1948. Τότε όλες οι συγκοινωνίες είχαν αποκοπεί από τους Ρώσους. Από τον οδρανό μόνο μπορούσε να έρθει η σωτηρία. Κάρβουνο, πετρέλαιο, άσφαλτος, τραντέρ, μπουλντόζες, άγκυρα και τα μηχανήματα ενός εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, όλα, επί ένδεκα μή-

νες, έρχονταν στο σταθμό του οδρανού, χάρη στους αμερικανικούς «σακάμιαστες» και τα άγγλικά αεροπλάνα, τα εφοδιαστικά ξερής σταφίδας, όπως τα έλεγαν με κέφι οι Βερολινέζοι, που είχαν ανασκουμπωθεί και σε ελάχιστο χρονικό διάστημα επέξτειναν δυο αεροδρόμια τους και έφτιαξαν ένα νέο. Κάθε λεπτό προσγειωνόταν ή έφαιγε ένα αεροπλάνο. Συνολικά έγιναν 300.000 πτήσεις, 75 αεροπλάνα σκοτώθηκαν και η απόσταση που διανύθηκε Ισοδυναμεί με 4.000 φορές τον γύρο της Γης.

Ένα χρόνο μετά τη λήξη του αποκλεισμού, τον Οκτώβριο του 1950, ο στρατηγός Κλαύς ηρθε να παραδώσει στον πληθυσμό του Βερολίνου, εξ ονόματος του αμερικανικού λαού, μια πελώρια καμπάνα της ελευθερίας, την αδελφή της

Η πρό της αποσταλινοποίησης λεωφόρος Στάλιν, με τους πελώριους θυρεούς της που διαλαλούν τη δόξα του κομμουνισμού.

Λίμπερτ Μπέλ που έσήμανε την αμερικανική ανεξαρτησία. Στεγνήμενη στο καμπαναριό του Δημοσφείου του Σένμπεργκ, ορίζει καθημερινά, το μεσημέρι και το βράδυ, προς όλα τα σημεία του δόζοντα, αυτή τη φράση του Αβελν, που είναι χαραγμένη πάνω στο χαλκό: «Ας ελθνήσμε δει αυτός ο κόσμος, με τη βοήθεια του Θεού, να γνωρίσει μια νέα ελευθερία».

Στα μισά του Κουφύρστενταμ, η περίφημη αγανητική εκκλησία του αυτοκράτορα Γουλιέλμου Α', δοθώνει το μαυρισμένο θέλος της πάνω από τον τυφλό οδόκα της. Αυτή η εκκλησία, στο κούφιο δόντι, όπως τη λένε οι Βερολινέζοι, δεν θα ανασυλωθεί. Θα κτίσουν μια καινούρια παρακάτω. Ο τραυματισμένος ναός θα μείνει σαν μαρτυρία, πόλεμου στην καρδιά της πόλης. (Πρέπει, μου ε-

παν να ξέρουν οι νέοι που οδηγεί η δικτατορία».

Πιστεύω την ερμηνεία αυτή αληθινή. Ένας φίλος μου Γάλλος, περαστικός από το Βερολίνο τον περασμένο Οκτώβριο, άκουσε σ' ένα παρεκκλήσιο όπου βρέθηκε τυχαία, έναν παπά ν' απευθύνεται σε νέους μ' αυτά τα λόγια:

— Παραπονιέστε που ζείτε σε μια πολιορκημένη πόλη και δεν μπορείτε να πάτε στην έξοχη χωρις να σκοιτάψετε πάνω στα συματοπλέγματα και στους σκοπούς. Παραπονιέστε που στερεώσατε τα φρέσκα χοιραράκια. Κι' όμως, όλα όσα τραβάμε τώρα δεν είναι τίποτε μπροστά σε όσα επιβάλαμε στους άλλους.

Τελευταία ο ύπουργός της Δημοσίας εκπαίδευσης έδωσε έντολη στους δασκάλους να πάνε τους μαθητές τους να δουν το «Μάιν Κάμπε», μια συνθηκική ταινία για τις φρικαλεότητες των Ναζί. Στη Μπόν, ένας φοιτητής που δυσπιστούσε για την πραγματικότητα των στρατοπέδων συγκεντρώσεως, πείστηκε από τους συναδέλφους του να πάει να δει την ταινία «Νύχτα και όμίχλη». Στο κέντρο της παλιάς πλατείας 'Αδόλφου Χίτλερ, στο Βερολίνο, κλαίει η καθαγίστρια φλόγα που φωτίζει τις λέξεις: «Ελευθερία, Δικαιοσύνη, Ειρήνη».

Τι έγιναν οι ήγέτες του Ναζισμού; Μου έδειξαν κτίρια από κόκκινα τουβλά, όπου κυματίζει η θρετανική σημαία: η φυλακή των εγκληματιών πολέμου που δικάστηκαν στη Νυρεμβέργη. Οι δεσμοφύλακές τους αλλάζουν κάθε μήνα. Τώρα είναι Άγγλοι, μετά θα είναι η σειρά των Γάλλων, μετά των Ρώσων.

Είδα και τη φυλακή του Πλέτξεντσε και τους μακάβριους γάντζους, όπου κρεμάστηκαν οι αξιωματικοί που πήραν μέρος στην απόπειρα εναντίον του Χίτλερ την 20ή 'Ιουλίου του 1944. Από το 1933 ως το 1945 απαγχονίστηκαν ή τουφεκίστηκαν 4000 άτομα.

Σε μια στήλη διάβασα: «Στα θύματα της δικτατορίας του Χίτλερ». Κάτω από τον επιτάφιο έχουν τοποθετήσει χόμα παρμένο από τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Κάθε χρόνο, στις 20 'Ιουλίου, γίνεται εδώ μια αναμνηστική τελετή.

«Προσοχή! Αφήνετε τώρα τον τουφέκο του Λυτικού Βερολίνου».

Διαβάζω αυτήν την πινακίδα μπροστά στην πόλη του Βρανδεβούργου. Η άφιδα από αυτή του θριάμβου, που κτίστηκε το 1790 στον τύπο των Προπυλαίων των Αθηνών, στεφανώνεται μ' ένα τέθριππον της Νίκης, που ο Ναπολέων είχε φέρει στο Παρίσι το 1806 σαν τρόπαιο πολέμου. Ξαναπήρε την παλιά του θέση το 1814. Δίπλα του, σήμερα, κυματίζει η ερυθρά σημαία.

Εδώ αντιμετωπίζονται δυο κόσμοι. 'Τ παρχουν δυο Βερολίνα. Δυο διαφορετικά μάγκα. Δυο είδων γραμματόσημα. Δυο δίκτυα φωταερίων, νερού και ηλεκτρικού.

Αν θέλω να τηλεφωνήσω στο ανατολικό Βερολίνο, ή κλήση πρέπει να περάσει από τη Λειψία: μια καμπί 500 χιλιομέτρων για να τηλεφωνήσεις σε διάκόσια μέτρα. Δυο πόλεις μεγαλώνουν ή μια απέναντι στην άλλη.

Ο υπόγειος σιδηρόδρομος, το «Ου-Μπάν» ωστόσο είναι συνεχές. Μια συμβολική νύχτα μερικών δευτερολέπτων σημειώνει το πέρασμα από τον ένα τομέα στον άλλο, γιατί αλλάζει το ηλεκτρικό

Στις τέσσερις γλώσσες ή προειδοποιητική επιγραφή: «Αφήνετε τον αμερικανικό τομέα».

λεωστάσιο.

Διατηρείται επίσης μια σχετική τεχνική συνεργασία. Τα εργαστήρια επισκευής των σιδηροδρόμων της 'Ανατολής βρίσκονται στη Δόση και στην 'Ανατολή βρίσκεται ο χώρος των απορριμάτων για όλη την πόλη. Οι δυο άστυνομίες επίσης συνεργάζονται, διαφορετικά το Βερολίνο θα ήταν ο παράδεισος των εγκληματιών. Κάθε πρωί 43.000 εργάτες της 'Ανατολής πηγαίνουν να εργαστούν στη Δόση και 13.000 της Δυτικής στο ανατολικό.

Πώς περνούν; Εύκολώτατα, από την πόλη του Βρανδεβούργου ή από έναν οποιοδήποτε δρόμο — είναι 80 — που ενώνουν τα δυο Βερολίνα.

Δεν πρέπει να συγχέουμε τη σοβιετική ζώνη με τον σοβιετικό τομέα. Στο τέλος του Βερολίνου, όπου αρχίζει η ζώνη, υπάρχουν συματοπλέγματα, αστυνομικοί σκύλοι, φυλάκια. Μα στο εσωτερικό της πόλης εύκολα περνάει κανείς στον τομέα: ούτε φράγματα, ούτε σκοποί, ούτε ειδικές άδειες κυκλοφορίας. Μόνο, στις κεντρικές όριθίες, υπάρχει ένα Τμήμα λαϊκής αστυνομίας, της Βόπο, γιατί δεν συναντάς σχεδόν Ρώσους στον ανατολικό τομέα. Έλεγχος γίνεται μόνο στις ταυτότητες και, στην έξοδο, έλεγχος εμπορευμάτων αν κουβαλās σακούλα. Γιατί; Γιατί το ανατολικό μάγκα είναι το ένα τέταρτο της αξίας του δυτικού. 'Επειδή οι τιμές είναι περίπου ίδιες θα ήταν εξαιρετικά συμφετικό να ψωνίζεις στο ανατολικό τομέα όπου τα μαγαζιά γρήγορα θα απαγχινώνονταν. 'Ετσι πρέπει να δείχνεις την ανατολική σου ταυτότητα για κάθε αγορά, εκτός αν πρόκειται για διβλία ή δίσκους.

ΣΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ

ΠΕΡΑΣΑ την πόλη του Βρανδεβούργου χωρίς αναποχές. 'Αμέσως — άμέσως μια επιγραφή σ' ένα κτίριο τράβηξε το βλέμμα μου: «Πληροφορίες». Παρουσιάστηκα. Φεύγοντας είχα πάρει και τα δώρα μου: μερικές μπροσέτες με χαρακτηριστικούς τίτλους: «Δυτική Γερμανία: παρουσιάστηκε... Δυτικό Βερολίνο, προπύργιο της αντίδρασης...». Τα

φυλλάδια αυτά συναντούν στην τσάντα μου το σατυρικό περιοδικό «Ταραντέλ» που μου είχαν δώσει στο δυτικό τομέα πριν από λίγο. Σ' αυτό βλέπεις δυο μπότες που φέρουν, ή μια τον άγκυλωτό σταυρό, ή άλλη το σφυροδρέπανο: «Το ίδιο πρωί μας λέει η λεζάντα. Παρατέρα διαβάζεις μια δήλωση του Κρούσσεφ ήταν πήγε στο Παρίσι στις 18 Μαΐου του 1960: «Μάρτυς μου ο Θεός πως τα χέρια μου είναι καθαρά και η καρδιά μου άγνη». Κάτω απ' αυτήν την δήλωση το «Ταραντέλ» παρουσιάζει ματοδαμμένα χέρια που κρατούν ένα τάνκ με την έξης λεζάντα: Βουδαπέστη 1956. Θίδει 1958: «Ο,τι όπληξε πριν από τον πόλεμο πέρα από την πόλη του Βρανδεβούργου, ή κεντρική δηλαδή όριθία της πρωτεύουσας πλαισιωμένη από μεγάλα ξενοδοχεία, πρεσβείες και τέσσερις λεωφόρους με φίλδρες, ή «Οδντερ ντέν Λίντεν», δεν έχει ακόμη τελείως ανσυνωθεί από τα ερείπια της. Ούτε και η Βίλχελμστράσε, ή παλιά κυβερνητική συνοικία. Δένδοα έχουν φυτρώσει πάνω στους σωρούς από χόματα και πέσους και το χούαρι προσκινίζει ανάμεσα στις πλάκες των πεζοδρομίων. Σπαράδικα όμως δοθώνονται πελώρια καινούργια κτίρια που στεγάζουν κυβερνητικά γραφεία. Το παλιό ύπουργείο 'Αεροπορίας του Γκαίριγκ φιλοξενεί τους ανώτερους υπαλλήλους της Γερμανικής Λαϊκής Δημοκρατίας και στο ύπουργείο Προπαγάνδας του δόκτορος Γκαίμπελς είναι εγκατεστημένο το ύπουργείο Προπαγάνδας του νέου καθεστώτος.

Η προπαγάνδα; Την βλέπεις σ' όλους τους τοίχους: 'Αγωνισθείτε για την αποσταλινοποίηση του Δυτικού Βερολίνου. Το έπταετες σχέδιο μας εξασφαλίζει τη νίκη του σοσιαλισμού. 'Ο σοσιαλισμός θα νικήσει. Κι' όμως αυτή η νίκη δεν φαίνεται να δοσεται ακόμη και πολύ κοντά. Το Βερολίνο του Πανκόφ δεν έχει την υγεία του Δυτικού Βερολίνου. Στον δυτικό τομέα οι δρόμοι έχουν κίνηση, οι άνθρωποι συζητούν, άστειδονται. Εδώ λίγα αιώκινητα, λίγοι διαβάτες και περαστούν άμλητοι χωρίς να κοιτάζουν κανένα. Τα κρατικά καστήματα παρουσιάζουν τις ομοιόμορφες διτρίνες τους, που δεν είναι πιο πλούσιες απ' ότι ήταν οι

γαλλικές στην κατοχή. Κι' όμως το ανατολικό Βερολίνο αναπτύσσει μεγάλη προσπάθεια για να ξεπεράσει την άγοπορία του. Τα έμπορεύματα είναι καθημερινά και λιγότερο περιορισμένα. Τα δελτία τροφίμων και ένδυμάτων έχουν καταργηθεί. Το έπταετες Σχέδιο όδοσεται 75.000 κατοικίες, 10.500 δηλαδή το χούνο, αριθμός που έπετεύχθη πέρυσι.

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΣΤΑΛΙΝ

Ο καμάρι του ανατολικού Βερολίνου είναι ή «Στάλιν 'Αλέε» ή Λεωφόρος Στάλιν δηλαδή, πάνω στην όποια άγορνει ένα άγαλμα του «Πατέρα των λαών», που επέξρεσε της πρώτης αποσταλινοποίησης, μα ποδ τώρα, με τις τελευταίες αποφάσεις του 22ου συνεδρίου του Κομμουνιστικού κόμματος της Ρωσίας, όγληκε από τη θέση του. 'Η μεγάλη αυτή λεωφόρος, ο μεγαλύτερος σοσιαλιστικός δρόμος της Γερμανίας, τα «Ηλύσια του ανατολικού Βερολίνου» παρουσιάζει σε μήκος δυο χιλιόμετρα υπεργάλες πολυκατοικίες με μικρά πασάβυρα, τύπου 'Αναγέννησης, και φαρδιές εισόδους με κόνες.

Σε μια διτοίνα βλέπω το πορταίτο ενός παράρχοντος που συνοδεύεται από την έξης φράση: «Το έργο του μεγαλύτερου γιού του έθνους μας, πρέπει να είναι ο σκοπός μας». Είναι το διβλιοπολείο Καλ Μάρξ, το μεγαλύτερο του ανατολικού Βερολίνου.

Αιώνια δόξα στους ήρωες που έπασαν υπέρ της ελευθερίας της σοσιαλιστικής πατρίδος.

Η φράση αυτή που αναγράφεται σε μια άφιδα από γρανίτη στην είσοδο του πάρκου του Τρεπλόφ, στεφανώνει το μνημείο των Ρώσων στρατιωτών που έπασαν στις μάχες για την άπελευθέρωση του Βερολίνου.

Μια μητέρα που κλαίει, δείγμα λαϊκής Τέχνης, υποδέχεται τον επισκέπτη. Σε μια μεγάλη κατοφερική πλατεία πλαισιωμένη με δένες και σημύδες, ξεχωρίζουν μεγάλες τετράγωνες πρσιές οκειασμένες με στεφάνια από δάφνες ή από μπουρνούτσο: εκεί αναπαύονται 7.000 στρατιώτες που έτάφησαν δίοι μαζί.

Στο βάθος της κατοφερικής αυτής πλατείας δυο πελώριες σημαίες από κόκ-

κίνο μάμαρο γέροντων ή μιὰ πρὸς τὴν ἄλλη καὶ στὴ μέση δρθώνεται ἕνας πολεμιστὴς πού κρατᾷ ἕνα παιδί καὶ κατεβάζει τὸ σπαθί του πρὸς τὸν ἀγκυλωτὸ σταυρὸ τὸν ὁποῖο ποδοπατᾷ. Ἡ μορφὴ του ἐκφράζει τὴν περηφάνεια τοῦ ἀνθρώπου πού ἔκανε τὸ χρέος του μὰ δὲν ἔχει κανένα μίσος.

Τὸ ἐπιβλητικὸ αὐτὸ σύνολο, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἶναι ἔργο τοῦ Βουτσέτις καὶ ἡ ἀγαλματοποιία ἐνὸς νεο-ροῦ καλλιτέχνη, τοῦ Μπελοπόλσκυ, δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωση ἀνυπερόβλητου μεγαλείου. Μὰ πρόσεξαν τὸ μεγαλεῖο αὐτὸ νὰ εἶναι καθαρὰ γήινο. Ὅλα εἶναι στραμμένα πρὸς τὴ Γῆ: ἡ κλαίονσα μητέρα, οἱ γυρτὲς σημαῖες καὶ κοντὰ τους, γονατιστοί, δυὸ φαντάροι πού σκύβουν τὸ κεφάλι.

Πρὶν βγῶ ἀπὸ τὸν ἀνατολικὸ τομέα, μοῦ ἔδειξαν ἕνα μικρὸ πρᾶσινο θῦμα. Εἶναι ὁ χώρος τοῦ «μυῦνκερ» τοῦ Ἀδόλφου Χίτλερ. Ἐκεῖ, σὲ βάθος 16 μέτρων, τὴν 30ῇ Ἀπριλίου τοῦ 1945, ὁ Φύρερ χτυπήθηκε μὲ μιὰ σφαῖρα στὸ στόμα, παρασέρνοντας μαζί του τὴν Εὔα Μπράουν πού εἶχε παντρευτεῖ λίγες ὥρες πρὶν.

Ἔτσι πεθαίνουν οἱ δικτατορίες.

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

ΣΤΑ νότια τοῦ δυτικοῦ Βερολίνου θρίσκειται τὸ στρατόπεδο διερχομένων τῶν προσφύγων.

Ἐνας νόμος τοῦ 1957 ἀπαγορεύει καὶ τὴ μεταβάση στὴ Δυτικὴ Γερμανία. Οὐσιαστικὰ εἶναι τρομερὰ δύσκολο νὰ περάσεις τὸ Σιδηροῦν Παραπέτασμα: ἐπὶ 1.400 χιλιομέτρων, ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ ὡς τὴν Τσεχοσλοβακία, εἶναι μιὰ γραμμὴ ἀπὸ σωματοπλέγματα, πού πλαισιώνεται μὲ μιὰ λουρίδα ὠρωμμένη γῆ γιὰ νὰ μένουν τὰ ἀποτυπώματα τῶν ποδιῶν.

Οἱ περισσότεροι πρόσφυγες ἔρχονται ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ Βερολῖνο. Τὸ σπουδαῖο εἶναι νὰ πετύχεις μιὰ ἄδεια μεταβάσεως στὸ Βερολῖνο, τὴν πρωτεύουσα τῆς Γερμανικῆς Δαϊκῆς Δημοκρατίας, μὲ τὴν πρόφαση πὼς θέλεις νὰ ἐπισκεφθεῖς ἕνα συγγενῆ ἢ νὰ πάρεις μέρος σ' ἕνα συλλαλητήριο. Ἀπὸ κεῖ μὲ τὸν ὑπόγειο σιδηρόδρομο ἢ τὸ τραῖνο, πηγαίνεις στὸν δυτικὸ τομέα.

Βγαδίνοντας στὸ δυτικὸ Βερολῖνο ὁ πρόσφυγας δὲν μπορεῖ νὰ παρουσιαστῇ παρὰ μόνον στὸ Μάριεφλιντ: τὸ στρατόπεδο διερχομένων. Ἐκεῖ μένει καμμιὰ δεκαριὰ μέρες, ὁ χρόνος πού ἀπαιτεῖται γιὰ νὰ μελετηθεῖ ἡ περίπτωση τοῦ καὶ περνᾷ ἀπὸ τὴ μιὰ ἀπὸ τὶς 18 ἀνακριτικὲς ἐπιτροπές, πού ἀπαρτίζονται ἀπὸ 3 μέλη ἡ καθεμιά, καὶ αὐτοὶ πρῶην πρόσφυγες. Ἀπὸ τὸ 1949 ὡς σήμερα ἔχουν ἐρθεῖ συνολικὰ τριᾶμις ἑκατομμύρια πρόσφυγων.

Ὁ ἐντυπωσιακὸς αὐτὸς ἀριθμὸς δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάνει νὰ ξεχνῶμε πὼς ἵπαρχει καὶ ἕνα ἀντίθετο ρεῦμα, ἀπὸ τὴ Δύση στὴν Ἀνατολή. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Γερμανῶν πού ἐγκατελείψαν τὴ Δυτικὴ ζώνη γιὰ νὰ πᾶνε στὴν ἀνατολική, ὑπολογίζεται σὲ 200.000 ἀπὸ τὸ 1953 ὡς τὸ 1959. Μποροῦμε νὰ δώσουμε σ' αὐτὸ τὸ δεῦτερο ρεῦμα τὴν ἴδια πολιτικὴ σημασία ὡπως καὶ στὸ πρῶτο; Ὁχι, γιατί τὸ πρῶτο εἶναι πολὺ μεγαλύτερο καὶ θὰ ἦταν ἀκόμη πὺδ μεγάλο, ἂν στὴν ἀνατολικὴ ζώνη τοὺς ἔδιναν τὸ δικαίωμα νὰ διαλέξουν.

JEAN TOULAT

Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

ΠΟΙΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΟΙ ΝΕΟΙ ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΑΠΡΕΨΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ;

ΠΩΣ μποροῦν οἱ γονεῖς ν' ἀντιληφθοῦν ἀν τὸ παιδί τους ἔχει ἐπιστημονικὰ χαρίσματα, ἂν εἶναι κατάλληλο γιὰ μιὰ ἐπιστημονικὴ σταδιοδρομία; Μερικοὶ γονεῖς σπρώχνουν τὰ παιδιά τους στὸ πανεπιστήμιο μόνον καὶ μόνον γιὰ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα ἔχουν κάποιο κοινωνικὸ γόητρο στὴν ἐποχὴ μας. Ἀλλ' ἕνα παιδί μπορεῖ νὰ εἶναι εὐφύεστατο, χωρίς αὐτὸ νὰ σημαίνει πὼς εἶναι κατάλληλο γιὰ τὴν ἐπιστήμη.

Πιὸ κάτω ἕνας Ἀμερικανὸς εἰδικὸς ἐπὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ ἀπαντᾷ σὲ μερικὲς ἐρωτήσεις πού ἀσφαλῶς ἐνδιαφέρουν τοὺς γονεῖς πού προορίζουν τὰ παιδιά τους γιὰ τὶς ἀνώτερες σπουδές.

● Ποιὸς εἶναι ὁ τύπος τοῦ παιδιοῦ πού θὰ μπορούσε νὰ διαπρέψει στὴν ἐπιστήμη;

Εἶναι τὸ παιδί πού ἐκδηλώνει ζωερὴ περιέργεια καὶ αὐθόρμητο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν κόσμο πού τὸ περιβάλλει, τὸ ἀγόρι ἢ τὸ κορίτσι πού δείχνει προτίμηση γιὰ τὴ μελέτῃ τῆς φύσεως ἢ τῆς ἱστορίας, γιὰ τὶς πεταλούδες, γιὰ τὰ κοχύλια, γιὰ τὰ πολὺπλοκα μηχανικὰ παιχνίδια. Συνήθως τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ γιὰ διάφορα θέματα εἶναι πρόσκαιρο καὶ μπορεῖ νὰ περάσει ἀπὸ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο σὲ διάστημα λίγων ἡμερῶν. Ἀλλὰ γιὰ τὰ νεαρὰ ἐρευνητικὰ πνεύματα ἡ ἀστάθεια εἶναι ἀπολύτως φυσικὴ. Δὲν ἔχει σημασία ὅτι τὸ παιδί σήμερα ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ ἕνα καὶ αὔριο γιὰ τὸ ἄλλο. Τὸ μόνον πού ἔχει σημασία εἶναι ὅτι δείχνει ἐνδιαφέρον. Οἱ γονεῖς δὲν πρέπει ν' ἀπογοητευθοῦν ἀπὸ τὴν ἀστάθειά του.

● Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ περισσότερα παιδιά πού ἐκδηλώνουν κλίση πρὸς τὴν ἐπιστήμη εἶναι «κλεισμένα στὸν ἑαυτό τους» καὶ ἀκοινωνήτα;

Κάθε ἄλλο. Ἀπ' ὅλες τὶς πλάνες πού κυκλοφοροῦν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐπιστήμης, αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ ἀνόνητη. Τὰ παιδιά πού ἐκδηλώνουν ἐνδιαφέρον καὶ περιέργεια γιὰ τὶς ἐπιστημονι-

κὲς ἐρευνες δὲν εἶναι οὔτε ἀκοινωνήτα οὔτε ἰδιαίτερως κλεισμένα στὸν ἑαυτό τους. Συχνὰ ἔχουν εὐθυμο καὶ ἀνοιχτόκαρδο χαρακτήρα, παίζουν ὅπως ὅλα τ' ἄλλα παιδιά καὶ μπορεῖ νὰ ἐπιδοθοῦν στὸν ἀθλητισμό.

● Ποιὰ χαρίσματα πρέπει νὰ ἔχει ἕνας ἔφηβος γιὰ νὰ διαπρέψει στὴν ἐπιστήμη;

Κυρίως ἕνα σχετικὰ ὑψηλὸ βαθμὸ νοημοσύνης καὶ ἕνα αὐθόρμητο ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς ἐπιστήμες. Συχνὰ οἱ γονεῖς πιστεύουν πὼς ἡ ἐπιστήμη χρειάζεται ἕνα εἰδικό, κληρονομικὸ χάρισμα. Ἡ ἀντίληψη αὕτῃ εἶναι παράλογη. Πολλοὶ διάσημοι ἐπιστήμονες κατάγονται ἀπὸ οἰκογένειες πού δὲν εἶχαν καμμιὰ σχέση μὲ τὴν ἐπιστήμη. Καὶ ἀντιστρόφως, τὰ παιδιά τῶν ἐπιστημόνων δὲ γίνονται πάντα καλοὶ ἐπιστήμονες. Ἐπίσης, μπορούμε νὰ εἰμαστε βέβαιοι πὼς ἡ κλίση πρὸς τὶς ἐπιστήμες δὲν ἔχει σχέση μὲ τὸ φύλο. Τὰ κορίτσια μποροῦν νὰ γίνουν καλοὶ ἐπιστήμονες ὅσο καὶ τ' ἀγόρια.

● Πὼς γεννιέται τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὶς ἐπιστήμες;

Κάποτε τὸ παιδί θρίσκει τὸ δρόμο του ἐντελῶς αὐθόρμητα, ἀλλὰ στίς περισσότερες περιπτώσεις ἐμπνέεται ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς δασκάλους. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στὰ περισσότερα σχολεῖα ἡ διδασκαλία τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων εἶναι τελείως ἀνεπαρκής, ἀλλὰ τὸ παιδί μπορεῖ νὰ συμπληρώσει τὶς γνώσεις του στὸ σπίτι, ἰδίως ἂν ἔχει φωτισμένους γονεῖς.

● Πὼς πρέπει νὰ φερθοῦν οἱ γονεῖς πού διαπιστώνουν ἐπιστημονικὴ κλίση στὸ παιδί τους;

Πρέπει νὰ δείξουν ἐνδιαφέρον καὶ νὰ τὸ ἐνθαρρύνουν. Ἄν ἡ μόρφωσή τους δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ βοηθοῦν τὸ παιδί καὶ νὰ λύνουν τὶς ἀπορίες του, τουλάχιστον ἂς τὸ διευκολύνουν προσφέροντάς του τὰ κατάλληλα βιβλία γιὰ νὰ πλουτίσει τὶς γνώσεις του.

Ἀμέτρητες εἶναι οἱ δυσάρεστες ἀβαρίες στὶς ὁποῖες εἶναι ἐκτεθειμένοι οἱ κατώτεροι ἀδελφοί μας τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου... τὰ ζῶα πού γλυτώνουν ἀπὸ τὰ δόντια τῶν ἐχθρῶν τους ἢ ἀπὸ τὴν κακία τῶν ἀνθρώπων, πεθαίνουν κατὰ χιλιάδες ὡς θύματα τῶν πιὸ παράξενων δυστυχημάτων.

Δυστυχήματα τῶν ζώων

ΠΑΡΑΞΕΝΕΣ ΑΒΑΡΙΕΣ ΤΟΥ ΖΩΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΤΗΝ ἡμέρα πού, στοὺς κήπους τοῦ κυβερνητικοῦ μεγάρου τῆς Ροδεσίας, ὁ φλεγματικὸς Ἀγγλος ὑπάλληλος δρέθηκε ἀντιμέτωπος μ' ἕνα λεοντάρι κατελλωμένο μὲ μιὰ λεκάνη τουαλέτας, ἀναρωτήθηκε γιὰ μιὰ σύντομη στιγμή μήπως ἦταν πωμένος περὶ σφόδρα ὅτ' ὅσο συνήθιζε. Ἀλλ' ἀφοῦ μέτρησε νοερά τὰ τζίν καὶ τὰ οὐίσκου πού εἶχε καταναλώσει τὸ προηγούμενο βράδυ στὴ λέσχη, κατέληξε στὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ἦταν μεθυσμένος καὶ ἀποφάσισε νὰ ἐκδηλώσει τὴν ἐκπληξή του ἀνασηκώνοντας ἐλαφρὰ τὸ δεξί του φρύδι. Κατόπιν ἔτρεξε ὅσο γρήγορα τοῦ ἐπέτρεπε ἡ βρετανικὴ του ἀξιοπρέπεια καὶ εἰδοποίησε τὸν προϊστάμενό του ὅτι κάτι ἀσυνήθιστο συμβαίνει στὸν κήπο τοῦ βασιλέως τῶν ζώων πού φοροῦσε γιὰ στέμμα τὴ λεκάνη τῆς τουαλέτας, ἔκρινε πὼς δὲν ἦταν κατώτερο ἀπὸ τὴν ὑπαλληλική του ἀξιοπρέπεια ν' ἀνασηκώσει τὸ ἀριστερὸ του φρύδι. Ὅσο γιὰ τὸν ἴδιο τὸν κυβερνήτῃ τῆς Ροδεσίας πού κατέβηκε σὲ λίγο, αὐτὸς ἀνασηκῶσε καὶ τὰ δύο του φρύδια, σχολίασε τὴν ὑπόθεσι ὡς «μᾶλλον παράδοξη» καὶ παρατήρησε πὼς ἦταν ἀντίθετο πρὸς τὸν κανονισμό νὰ χρησιμοποιοῦνται οἱ λεκάνες τῶν κυβερνητικῶν ἀφοδευτηρίων ὡς καλύμματα τῆς κεφαλῆς τῶν ἰθαγενῶν λεονταριῶν.

Ὡστόσο, ἦταν ὀλοφάνερο πὼς τὸ δυστυχημένο ζῶο δὲν εἶχε φορέσει τὴ λεκάνη ἀπὸ... μεγαλομανία. Βρισκόταν σὲ ἀξιοθρήνητῃ κατάστασι, κτισχνο, ξενηστικωμένο, γιὰτὶ ὁ λαίμῃς του εἶχε περάσει μέσα στὴν ξύλινη κουλούρα, ἔνῳ ἡ λεκάνη τοῦ σκέπαζε τὸ ρύγχος

καὶ τὸ ἐμπόδιζε νὰ φάει. Μιὰ σφαῖρα ἔθεσε τέρμα στὸ μαρτύριό του, ἀλλὰ τὸ μυστήριό τοῦ «τραγικοῦ ἐστεμμένου» δὲ διαλευκάνθηκε.

Ἀνάλογη κατὰπληξη δοκίμασε καὶ ἕνας γέρος ψαράς τοῦ Πάτζετ Σάουντ, στὶς βορειοδυτικὲς ἀκτὲς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἐκεῖνο τὸ ἀνοιξιάτικο πρωῒνὸ τοῦ 1941 τὰ δίκτυα του εἶχαν ἀνεβάσει μιὰ μουρούνα, πού θὰ μπορούσε νὰ ἦταν ὅπως ὅλες οἱ ἄλλες μουρούνες τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἀλλ' εἶχε μιὰ σημαντικὴ διαφορά στὴν ἐμφάνισι: Φορούσε γυαλιά! Ἦταν ἕνα ζευγάρι ματογυαλῶν ἀπὸ ταρταρούχα, κανονικὰ φορεμένα στὸ μουσουδὶ καὶ σ' αὐτὰ τοῦ ζώου. Ὁ γέρος ψαράς ἦταν ἑτοιμος νὰ ὀρκισθεῖ ὅτι δὲν ἦταν μεθυσμένος, ἀλλ' ἡ ἐνορκὴ κατάρθεσι τοῦ δὲ θ' ἀρκοῦσε ἂν δὲν ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι μάρτυρες γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὸ περιστατικό.

Τὸ ἴδιο βράδυ, σ' ὅλες τὶς ταβέρνες τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τὸ θέμα συζητήσεως ἦταν τὸ διοπτροφόρο ψάρι. Οἱ φωτογραφίες τοῦ στόλιζαν τὶς ἀπογευματινὲς ἐκδόσεις τῶν ἐφημερίδων. Κι' ἕνας ναυτιλιακὸς πράκτωρ τοῦ Σπᾶτλ ἀναγνώρισε τὰ γυαλιά πού εἶχε χάσει ἕνα μῆνα πρὶν κατὰ τὴ διάρκειά μιᾶς ἀλιευτικῆς ἐκδρομῆς.

Μὲ δικαιολογημένη δυσπιστία μπορούμε ν' ἀναρωτηθοῦμε πὼς ἕνα λεοντάρι κατὰφερε νὰ κατελλωθεῖ μὲ μιὰ λεκάνη τουαλέτας καὶ πὼς ἡ μουρούνα φόρεσε τὰ ματογυαλιά. Ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ δυστυχήματα εἶναι λιγώτερο σπάνια ἀπ' ὅσο νομίζουμε. Μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε τὸ περίφημο «ψάρι μὲ τὸ σιδηροῦν προσωπεῖον», μιὰ ἄλλη μουρούνα τοῦ Πάτζετ Σάουντ πού εἶχε περάσει τὸ κεφάλι τῆς σ' ἕνα τρύπιο κον-

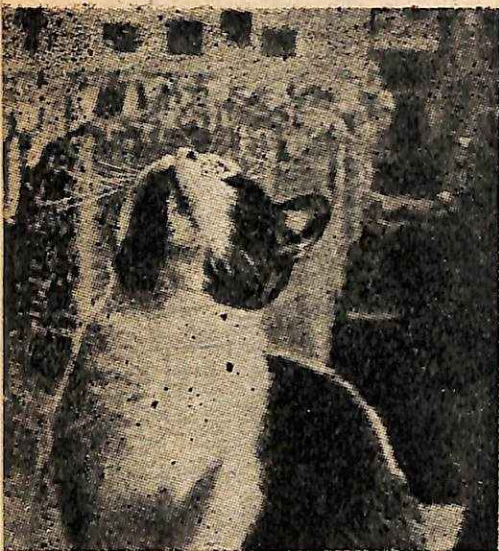
Αὐτὸς ὁ ἀμερικανικὸς κοκκινολαίμης ἔζησε ἐπὶ πολλοὺς μῆνες μὲ τὸ κορμὶ τρυπημένο ἀπὸ ἕνα ξερόκλαδο.

σερδοκούτι, ἢ τὸ δυστυχημένο γάτο τῆς Ἰρλανδίας πού ἔτρεχε ξετρελλωμένος μὲ τὸ κεφάλι του χωμένο σὲ μιὰ γυάλα, ἢ τὸν ἀλλιγάτορα τῆς Φλωρίδας πού εἶχε φορέσει γιὰ κορσὲ στὴν κοιλία του ἕνα τρύπιο κουδᾶ...

Ὁ Ἀγγλὸς συγγραφέας Φράνκ Λέην συγκέντρωσε σ' ἕνα βιβλίο διάφορες αὐθεντικὲς περιπτώσεις ἀπὸ τὶς δυσάρεστες ἀβαρίες στὶς ὁποῖες εἶναι ἐκτεθειμένοι οἱ κατώτεροι ἀδελφοί μας τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Ὅσα ἀπὸ τὰ ζῶα γλυτώνουν ἀπὸ τὰ δόντια τῶν ἐχθρῶν τους ἢ ἀπὸ τὴν κακία τῶν ἀνθρώπων, πεθαίνουν κατὰ χιλιάδες ὡς θύματα τῶν πιὸ παράξενων δυστυχημάτων.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΕΥΛΑ ΚΑΙ ΚΑΜΗΛΟ ΠΑΡΔΑΛΕΙΣ

ΤΗΝ ἡμέρα πού ἡ ἀποικιακὴ διοίκηση τῆς Κένυας ἐγκαινίασε τὴν πρώτη μεγάλη τηλεφωνικὴ γραμμὴ τῆς χώρας, μήκους χιλίων χιλιομέτρων, δόθηκε μιὰ μεγάλη δεξίωση στὸ Ναῖρόμπι. Ὁ κυβερνήτης ἔβγαλε λόγο γιὰ ν' ἀποδείξει μὲ ἀκλόνητα ἐπιχειρήματα πὼς οἱ λαοὶ τῆς γῆς εἶχαν κάθε συμφέρον νὰ μένουν ὑποδουλωμένοι στὴν ἀγγλικὴ ἀποικιοκρατία («καὶ τὴν τηλεγραφὸβουλὰ θὰ σὰς φυτέψουμε»), οἱ ἐπίσημοι ἀντάλλαξαν συγχαρητήρια, οἱ κυρίες εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπιδείξουν τὶς ἔξωμες τουαλέτες τους, ἡ μουσικὴ ἔπαιξε τὸ «Ὁ Θεὸς σῶζει τὸν βασιλέα» καὶ ὁ τρόμος τῶν Μάου Μάου πνίγηκε στοὺς ἀφροὺς τοῦ καμπανίτη. Ἦταν μιὰ μέρα θριαμβοῦ γιὰ τὴν ἀγγλικὴ διοίκηση. Ἀλλὰ μιὰ ὥρα ἀργότερα ἔφτασαν τὰ κακὰ μαντάτα. Ἡ τηλεγραφικὴ ἐπικοινωνία εἶχε διακοπῇ, ἡ γραμμὴ δὲ λειτουργοῦσε! Δὲν ἐπρόκειτο γιὰ βολιοφθορὰ τῶν Μάου Μάου. Σὲ ἀπόστασι 200 χιλιομέτρων ἀπὸ τὸ Ναῖρόμπι, μιὰ δυστυχημένη καμηλοπαρδαλὴ εἶχε μπερδεῖ τὸ μακρὸ λαίμῃ της στὰ σύρματα καὶ εἶχε ἀπαγχονισθεῖ. Καὶ ἄλλες καμηλοπαρδαλές, σὲ διάφορα ἄλλα σημεία, εἶχαν στραγγαλισθεῖ κρεμασμένες στὰ σύρματα. Γιατὶ ὅταν διάζονται οἱ καμηλοπαρδαλές, ἡ βία σὺνη τους στοιχίζει ἀκριβὰ στίς τηλεγραφικὲς ὑπηρεσίες. Ἡ ἀγγλικὴ διοίκηση τῆς Κένυας χρειάσθηκε νὰ υιοθετῇ τὴ βοιωτικὴ λύσι τῆς ἀντικατα-

Οι γάτες είναι συχνά θύματα των τροχαίων ατυχημάτων.

στάσεως των τηλεγραφόβυλων με άλλα ψηλότερα κατά δυο μέτρα...

Τα καγκουρά έχουν τη βλακώδη συνήθεια να κυττάζουν συχνά πίσω τους όταν τρέχουν. Γι' αυτό και πέφτουν συχνά πάνω στους κορμούς των δέντρων και... βλέπουν τον ουρανό με τ' άστρα. Το ίδιο παθαίνουν κι' οι λαγοί που, όταν τρέχουν ξετρελλαμένοι από το φόβο τους, μπορούν να πέσουν πάνω σ' ένα δέντρο ή πάνω στον κυνηγό ή το σκύλο του...

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΤΑΧΥΤΗΤΟΣ

ΑΛΛΑ τα πουλιά κατέχουν όλα τα ρεκόρ σ' αυτά τα δυστυχήματα που οφείλονται στην υπερβολική ταχύτητα. Καθώς πετάνε σαν δέλη στον αέρα, συγκρούονται μεταξύ τους ή πέφτουν πάνω στους στύλους και τους τοίχους, ή ακόμα παίρνουν τόσο απότομες στροφές ώστε τα φτερά τους σπάνε. Στο Νιού Μέξικο δρέθηκε κάποτε ένα πουλί με το ράμφος σφηνωμένο σε μια μπάλλα του γκόλφ. Φαίνεται πως η σύγκρουση είχε γίνει στον αέρα! Τα θαλασσοπούλια συγκρούονται συχνά μεταξύ τους επειδή έχουν τη συνήθεια να όρμουν όμαδικά προς την ίδια λεία. Στις ακτές της Σκωτίας δρέθηκε ένας γλάρος με το ράμφος σφηνωμένο στο κορμί ενός άλλου γλάρου. Φυσικά ήταν και οι δυο νεκροί.

Αλλά δεν πεθαίνουν όλα τα πουλιά σ' αυτές τις συγκρούσεις. Ο Άμερικανός φυσιοδίφης Τσάρλς Νίκολς αναφέρει την περίπτωση ενός μικρού κοκκινολαίμου που έζησε αρκετούς μήνες με το κορμί τρυπημένο από την κοιλιά ως την πλάτη μ' ένα ξερόκλαδο. Φαίνεται πως είχε παλουκωθεί πετώντας με όρμη ανάμεσα στα κλαδιά ενός δέντρου.

Αλλ' οι συγκρούσεις των πουλιών γίνονται κάποτε επικίνδυνες και για τους ανθρώπους.

ΕΝΑΕΡΙΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

ΚΑΤΑ τη διάρκεια του τελευταίου πολέμου, ένα εγγλέζικο Σπιτφάϊρ επέστρεψε μία μέρα στη βάση

του με το φτερό τρυπημένο. Ο πιλότος ανέφερε πως είχε συγκρουσθεί με μια άγριόπαπια. Το πράγμα φαινόταν απίστευτο, αλλ' οι μηχανικοί που επιθεώρησαν το αεροπλάνο δρῆκαν στο έσωτερικό του φτερού το πολτοποιημένο σώμα της άγριόπαπιας.

Ότι ένα πουλί μπορεί να τρυπήσει το μέταλλο ενός αεροπλάνου δεν είναι παράδοξο, αν αναλογισθούμε την τρομακτική ταχύτητα της συγκρούσεως. Το Σπιτφάϊρ πετούσε με ταχύτητα 650 χιλιομέτρων την ώρα και ξέφυγε πως οι άγριόπαπιες μπορούν να φτάσουν τα 110 χιλιομέτρα. Αυτό σημαίνει πως η συνολική ταχύτητα της συγκρούσεως ήταν περίπου 760 χιλιομέτρα την ώρα και η πίεση του σώματος του πουλιού πάνω στο φτερό αντιστοιχούσε με δύναμη πέντε τόννων. Έτσι το μέταλλο τρυπήθηκε από το μαλακό σώμα του πουλιού.

Με τέτοιες ταχύτητες, ακόμα και τα μικρότερα πουλιά γίνονται επικίνδυνα σαν αντιαεροπορικά βλήματα. Μπορούν να διατρήσουν τ' αλεξίσφαιρα πᾶρ μπρίζ των αεροπλάνων και να σκοτώσουν τον πιλότο. Τα μεγαλύτερα πουλιά κάνουν το αεροπλάνο να χάσει την ισορροπία του, θρυμματίζουν τους έλικες, καταστρέφουν τους κινητήρες. Στον τελευταίο πόλεμο, οι πιλότοι των βομβαρδιστικών φοβόντουσαν περισσότερο τα σμήνη των αποδημητικών πουλιών που συναντούσαν στο δρόμο τους παρά τα σμήνη των έχθρικών καταδιωκτικών.

Τα μεγάλα αρπακτικά πουλιά είναι τα πιο επίφοβα. Ένας αέτος βάρους όκτώ κιλών μπορεί να φτάσει τα 325 χιλιομέτρα την ώρα. Η σύγκρουσή του μ' ένα πυραυλοκίνητο αεροπλάνο ισοδυναμεί με μια πτώση μετεωρίτου. Έξ' άλλου, οι συγκρούσεις με τους αετούς δεν είναι πάντα τυχαίες, γιατί τα εξοργισμένα αρπακτικά δε διατάζουν να επιτεθούν κατά των αεροπλάνων. Στις επιχειρήσεις της Βιρμανίας οι Σύμμαχοι ώργάνωσαν ειδικές αποστολές για να καταστρέψουν τις αετοφωλιές από

τις οποίες εξωρμόσαν τα μεγάλα αρπακτικά και προκαλούσαν περισσότερες καταστροφές από την αντιαεροπορική άμυνα των Γερμανών.

Όπωςδήποτε, οι συγκρούσεις αυτές, επικίνδυνες για τον άνθρωπο, είναι πάντα θανατηφόρες για το πουλί. Στις μεγάλες αποδημίες τους, τα πουλιά συμβαίνει να προσκρούουν πάνω στους απομονωμένους φάρους. Όταν το σμήνος είναι πολύ πυκνό, η θάλασσα ένα γύρο γεμίζει πτώματα.

Το τεχνητό φῶς φαίνεται ότι θαμπώνει τ' αποδημητικά. Όταν ο πύργος του Άιφελ στο Παρίσι συμβαίνει να είναι φωταγωγημένος την εποχή της αποδημίας, εκατοντάδες πουλιά πέφτουν επάνω του. Επίσης η δάδα του αγάλματος της Έλευθερίας, στο λιμάνι της Νέας Υόρκης, σκοτώνει περίπου 700 πουλιά το μήνα, όταν είναι αναμμένη. Παρόμοιες εκατόμβες συμβαίνουν γύρω από τον όβελισκο της Ουάσιγκτον. Κωδωνοστάσια, καπνοδόχοι εργοστασίων, ραδιοφωνικές κεραίες, πύργοι ελέγχου αεροδρομίων και όλα τα υψηλά κτίσματα είναι εξ' ίσου φονικά για τα πουλιά. Αλλ' οι βίαιες συγκρούσεις δεν είναι τα πιο παράδοξα δυστυχήματα που μπορούν να συμβούν στα ζῶα. Υπάρχουν άλλα, πολύ πιο πρωτότυπα.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΛΑΙΜΑΡΓΙΑΣ

ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ κάποτε ν' ανεβάσουν οι ψαράδες ένα ψάρι με δυο ουρές και χωρίς κεφάλι. Το τέρας αυτό είναι στην πραγματικότητα ένα ψάρι που έχει καταπιεί κατά το ήμισυ ένα άλλο ψάρι που δε χωράει ολόκληρο στην κοιλιά του. Έτσι τα δυο ψάρια πεθαίνουν το ένα μέσα στο άλλο. Η λαιμαργία παίζει κάποτε άσχημα παιχνίδια στα ζῶα. Βρέθηκε κάποτε μια πέστροφα 22 εκατοστών, σκασμένη γιατί είχε καταπιεί ένα ψάρι 12 εκατοστών. Ένα δελφίνι πέθανε γιατί του είχε σταθεί στο λαιμό ένας μικρός καρχαρίας! Τα δυστυχήματα αυτά δεν είναι

Η φωνή του κυρίου του: Προσεκτικός σαν επιμελής μαθητής, περιμένει τη διαταγή για την εκτέλεση.

σπάνια στα ζῶα που καταπίνουν την τροφή τους αμάσητη.

Μπορούσαμε άλλωστε να γράψουμε ένα ολόκληρο ήθροπλαστικό έργο για τις συνέπειες του θανάσιμου αμαρτήματος της λαιμαργίας». Ωρισμένα είδη πουλιών καταπίνουν ό,τι βρουν μπροστά τους, ιδιαίτερα κάθε τι που γυαλίζει: Βελόνες φανογράφου, αγκιστρά, σπασμένα γυαλιά. Το αποτέλεσμα είναι συχνά θανάσιμο. Αλλά βρίσκουν οίκτρο θάνατο καταπίνοντας τοξικές ουσίες, όπως εκείνες οι γαλλικές κουρούνες που δηλητηριάστηκαν γιατί κατάπιαν μερικά φωσφορούχα πυροτεχνήματα από ένα πανηγύρι. Οι τρόφιμοι των ζωολογικών κήπων έχουν το ρεκόρ σ' αυτό τον τομέα και είναι πασίγνωστα τα κατορθώματα της στρουθοκαμήλου που καταπίνει χαλίκια, κλειδιά, κονσερβοκούτια και τα παρόμοια, αν και δε διαθέτει το σιδερένιο στομάχι που της αποδίδει ο θρύλος. Μια μικρή αρκούδα του ζωολογικού κήπου της Βενσέν πνίγηκε προσπαθώντας να καταπιεί ένα... ελαστικό κλύσμα! Ωρισμένοι πίθηκοι παθαίνουν διάτρηση του στομάχου καταπίνοντας σπασμένους καθρέφτες. Ακόμα και οι ελέφαντες, παρά τη φήμη τους ως έξυπνα ζῶα, καταπίνουν μαντήλια, μπάλλες του τένις και πλαστικούς σάκους.

Γενικά, ο άνθρωπος και τ' αντικείμε-

να που παροσκευάζει, αποτελούν συγχρότως άφορμες δυστυχημάτων για τα ζῶα. Ένα καθόλου σπάνιο δυστύχημα για τα θαλασσινά πλάσματα είναι να περάσουν το κεφάλι τους μέσα από ένα σωσίβιο ή συμπίελλα αυτοκινήτου και να μην μπορούν να το βγάλουν. Έχουν βρεθεί καρχαρίες, φώκιες και δελφίνια σ' αυτή την αξιοθρήνητη κατάσταση.

Αλλά για τα ζῶα όπως και για τον άνθρωπο, το αυτοκίνητο προκαλεί τα περισσότερα δυστυχήματα. Κατά τη διάρκεια της ημέρας, τα πουλιά κυρίως είναι έκτεθειμένα στον κίνδυνο των συγκρούσεων. Τα ζῶα κινδυνεύουν τη νύχτα.

Από μια βρετανική στατιστική μαθαίνουμε ότι 10.000 ζῶα σκοτώνονται κάθε μέρα στους αγγλικούς δρόμους, δηλαδή πάνω από τρία εκατομμύρια το χρόνο. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, τ' αυτοκίνητα σκοτώνουν 150.000 ζῶα την ημέρα, δηλαδή πενήντα εκατομμύρια το χρόνο. Τα συνθεστέρα θύματα είναι τα πουλιά, και ακολουθούν οι λαγοί και τα κουνέλια, οι σκαντζόχοιροι, οι αρουραίοι, οι σκύλοι, οι γάτες, οι κόττες, τα φίδια, τα βατράχια... Έτσι, ακόμα και τα ζῶα πληρώνουν το φόρο του αίματος στην τροχαία κυκλοφορία, τη μάστιγα του σύγχρονου πολιτισμού.

Μαδελένη

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟ ΣΤΟΜΑΧΙ

Κάθε ζωντανό κύτταρο παράγει ένα μικρό ηλεκτρικό ρεύμα. Ο ηλεκτροκαρδιογράφος και ο ηλεκτροεγκεφαλογράφος είναι συσκευές που καταγράφουν αυτά τα ρεύματα που παράγονται από τα κύτταρα της καρδιάς και του εγκεφάλου. Ένας Ρώσος επιστήμων, ο δρ Σαμπάκιν, επενέησε πρόσφατα μια τρίτη συσκευή, τον ηλεκτρογαστρογράφο, που καταγράφει τα ρεύματα που παράγονται από τα κύτταρα του στομάχου. Η συσκευή είναι χρήσιμη για την έγκαιρη διάγνωση των έλκων του πεπτικού συστήματος τα οποία, στην αρχή της ανάπτυξής τους, δεν ανιχνεύονται εύκολα με την ακτινοσκοπική εξέταση.

ΑΡΧΑΙΑ ΜΕΓΑΦΩΝΑ

Οι αρχαίοι Ρωμαίοι γνώριζαν και χρησιμοποιούσαν τα μεγάφωνα στα θεάτρά τους. Η ανακάλυψη αυτή οφείλεται στον καθηγητή Τζενιόρο Πέσσε, έφορο αρχαιοτήτων της Σαρδηνίας, που ανέσκαψε και μελέτησε συστηματικά το αρχαίο ρωμαϊκό θέατρο της Νόρα, κοντά στο Καλιάρι. Τα ρωμαϊκά μεγάφωνα δεν ήταν βέβαια ηλεκτρονικά όπως τα δικά μας. Ήταν πηλίνες χοάνες, ύψους 1,50 μέτρων, τοποθετημένες σε ώρισμα σημεία του αμφιθεάτρου για να συγκεντρώνουν, να ενισχύουν και ν' ανάμεταδίζουν τους ήχους της σκηνής.

ΣΑΛΙΓΚΑΡΟΖΟΥΜΟ

Το υγρό που βγαίνει από το στίψιμο των σαλιγκαριών μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ρόφημα για τους ναυαγούς της έρημου. Οι Άμερικανοί πραγματοποίησαν ένα πείραμα επιβιώσεως μ' ένα έθελοντή που έμεινε επί τέσσερις ημέρες σε θερμοκρασία 40 βαθμών χωρίς να πίνει τίποτα άλλο από χυμό σαλιγκαριών. Ο έθελοντής επέζησε σ' αυτή τη θερμοκρασία που, κανονικά, προκαλεί θανάσιμη αφυδάτωση των ιστών. Έτσι αποδείχθηκε ότι ο χυμός του σαλιγκαριού μπορεί να σώσει τη δίψα ενός αεροπόρου π.χ. που θα έπεφτε με το αεροπλάνο του στην έρημο, υπό την προϋπόθεση, φυσικά, ότι θα υπάρχουν εκεί άφθονα σαλιγκάρια. Το δυσάρεστο είναι ότι το σαλιγκαρόζουμο είναι αηδιαστικό. Ο έθελοντής που χρησιμοποιήθηκε στο πείραμα έπινε το σαλιγκαρόζουμο με... ζαχαρίνη και λεμόνι.

Οι τροφές - φάρμακα

ΣΚΟΡΔΑ ΚΑΙ ΚΡΕΜΜΥΔΙΑ ΧΩΡΙΣ... ΔΑΚΡΥΑ ΚΑΙ ΑΝΑΘΥΜΙΑΣΕΙΣ!

ΑΠΟ τὰ πανάρχαια χρόνια ως τις ημέρες μας, τὸ σκόρδο καὶ τὸ κρεμμύδι φαίνεται πὼς ἐπαιξαν σημαντικό ρόλο στὴν καταπολέμηση τῶν ἀσθενειῶν. Σήμερα, βέβαια, ἔχουμε χάσει κάπως τὴν... ὑπόληψή τους, ἰδίως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν πόλεων, ἀλλ' αὐτὸ δὲ σημαίνει πὼς ἔχουν χάσει καὶ τὶς ἀξιοθαύμαστες θεραπευτικές τους ἰδιότητες. Ἐξ' ἄλλου, ὅπως θὰ δοῦμε πιὸ κάτω, ὑπάρχει τρόπος νὰ ἐπωφεληθοῦμε ἀπὸ τὰ πολύτιμα φυσικὰ συστατικά τους χωρὶς νὰ γινόμαστε ἐνοχλητικοὶ μὲ τὶς ἀναθυμιάσεις τους.

Οἱ ἀρχαῖοι αἰγυπτιακοὶ πάπυροι μᾶς πληροφοροῦν ὅτι τὴν ἐποχὴ ποὺ χτιζόντουσαν οἱ πυραμίδες, ἡ καθημερινὴ διανομὴ σκορδοκρέμμυδων στοὺς δούλους ἐργάτες ἀπέβλεπε στὴν πρόληψη τῶν ἐπιδημιῶν τοῦ τύφου καὶ τῆς χολέρας, ποὺ ἦταν συχνότερες τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Στὶς ἀρχές τοῦ 18ου αἰῶνος, λένε ὅτι μόνο ἐκεῖνοι ποὺ ἔτρωγαν ἄφθονα σκόρδα σώθηκαν ἀπὸ τὴν ἐπιδημία τῆς βουβωνικῆς πανώλους ποὺ θέρισε τὸν πληθυσμὸ τῆς Μασσαλίας. Ἡ θεραπευτικὴ ἀξία τοῦ σκόρδου καὶ τοῦ κρεμμυδιοῦ ἦταν γνωστὴ σ' ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Γῆς, ἀπὸ τοὺς πιὸ πρωτόγονους ὡς τοὺς πιὸ πολιτισμένους.

Οἱ πρόσφατες βιοχημικὲς ἔρευνες προσθέτουν ἀπλῶς ἐπιστημονικὸ κύρος στὴν ἐνστικτώδη σοφία τῶν λαῶν.

ΤΟ «ΦΑΡΜΑΚΟ ΤΟΥ ΦΤΩΧΟΥ»

ΤΟ ΣΚΟΡΔΟ καὶ τὸ κρεμμύδι δὲν εἶναι ἀπλὲς τροφές ἢ καρυκεύματα τῆς μαγειρικῆς μας. Χάρη στὶς βακτηριδιοκτόνες καὶ διεγερτικὲς ἰδιότητες μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἀληθινὰ φάρμακα γιὰ ἕνα πλῆθος ἀσθενειῶν. Χημικὲς ἀνάλυσεις καὶ φυσιολογικὲς ἔρευνες ἔχουν ἀποδείξει αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ποὺ γνωρίζουν ἀπὸ αἰῶνες οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου.

Ἔτσι, χάρη στὸ σκόρδο καὶ τὸ κρεμμύδι ἀνοίγεται ὁ δρόμος γιὰ μιὰ ἀληθινὰ «ιατροφαρμακευτικὴ» μαγειρικὴ καὶ γιὰ ἕνα ὑγιεινὸ διατολόγιο.

Λένε ὅτι τὸ σκόρδο εἶναι «τὸ φάρμακο τοῦ φτωχοῦ». Στὶς περισσότερες συνταγὲς τῆς λαϊκῆς ἱατρικῆς, στὰ «γιατροσόφια», βρίσκουμε τὴ χρῆση τοῦ σκόρδου, προληπτικὴ καὶ θεραπευτικὴ, στὶς ὁξείες ἢ χρόνιες μολύνσεις, ὅπως οἱ γαστροεντερίτιδες, οἱ δυσεντερίες, ὁ τυφοειδὴς πυρετός, ἡ χολέρα. Ἡ βακτηριδιοκτόνα ἐπίδραση τοῦ σκόρδου δὲν μπορεῖ ν' ἀμφισβητηθεῖ, ἀλλὰ μέχρι πρόσφατα κοινὲς δὲν ἦξερε ποιεῖς ἦταν ἀκριβῶς οἱ δραστικὲς οὐσίες του. Μόνο στὰ 1944 οἱ χημικοὶ κατάφεραν ν' ἀπομονώσουν τὴ σκοραδίνη, τὸ οὐσιώδες δραστικὸ στοιχεῖο ποὺ δίνει στὸ σκόρδο τὸ χαρακτηριστικὸ του ἄρωμα

καὶ τὴ φαρμακευτικὴ του ἀξία.

Ἐνα φρέσκο κεφάλι σκόρδου ποὺ δὲν ἔχει τεμαχισθεῖ, ἔχει πολὺ ἐλαφρὰ ὀσμὴ, ἐνῶ τὰ κομμένα ἢ κοπανισμένα σκόρδα ἔχουν ἰσχυρότερες ἀναθυμιάσεις. Καὶ ἡ διαφορά δὲν εἶναι μονόχαρα, ἀλλ' ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ σχηματισμὸ τῆς σκοραδίνης ποὺ παράγεται ἀπὸ μιὰ ἄλλη ἄσμη οὐσία μόλις τὸ κομμένο σκόρδο ἔρθει σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀτμοσφαιρικὸ ἀέρα.

Θερμοκρασία 37 βαθμῶν καὶ περιβάλλον ἐλαφρῶς ὀξυνο, εἶναι οἱ εὐνοϊκότερες συνθήκες γιὰ τὸ σχηματισμὸ τῆς σκοραδίνης.

Ἔτσι, γιὰ νὰ πετύχουμε τὴν καλὴ-τερὴ ἀντιμολυσματικὴ ἐπίδραση θὰ

τικὸ ρόλο στὴν ἄμυνα τοῦ ὀργανισμοῦ κατὰ τῶν νοσογόνων μικροοργανισμῶν.

Η ΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΓΙΑ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς μεσογειακοὺς λαοὺς τὸ σκόρδο εἶναι «ἡ τροφή τῆς ὑγείας» καὶ στὸ σημείον αὐτὸ τουλάχιστον ἡ ἐπιστήμη προσεπικυρώνει τὶς λαϊκὲς ἀντιλήψεις.

Τὸ σκόρδο εἶναι δραστικώτατο ἀπολυμαντικὸ. Σὲ περίοδο γρίπης ἐξασφαλίζει μιὰ ἀποτελεσματικὴ προστασία. Τὸ μάσημα τοῦ ὡμοῦ σκόρδου προλαμβάνει τὶς φλεγμονὲς τῶν ἀμυγδαλῶν καὶ τοῦ λάρυγγος.

Χάρη στὶς πτητικὲς οὐσίες του ποὺ ἀπορροφῶνται μὲ τὴν ἀναπνοή, τὸ σκόρδο ἔχει ἐπίσης ἐννοικὴ ἐπίδραση στοὺς πνεύμονες. Τὰ βρογχικά, τὸ ἄσθμα καὶ ὁ κοκκύτης βελτιώνονται σημαντικὰ μὲ τὴν κατανάλωση ἄφθονου σκόρδου.

Ἵρισιμένοι διαιτολόγοι ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ σκόρδο ἔχει ἀξιοθαύμαστες ἰδιότητες ὡς φάρμακο κατὰ τῆς ὑπερτάσεως. Αὐτὸ δὲν ἔχει ἀκόμα πλήρως ἀποδειχθεῖ ἐπιστημονικὰ, ἀλλὰ πάντως τὸ σκόρδο συνιστᾶται σὲ ὅσους ὑποφέρουν ἀπὸ ὑπέρταση, τοὺς ἡπατικούς,

Τὸ σκόρδο συντελεῖ στὴν ἐξουδετέρωση τῶν παρασίτων τοῦ ἐντέρου, καὶ ἰδιαίτερα τῶν ὀξυούρων σκωληκοζώων ποὺ παρουσιάζονται συχνότατα στὰ παιδιά. Οἱ ἀνθελμινθικὲς ἰδιότητες τοῦ σκόρδου εἶναι γνωστὲς στὸ λαὸ καὶ οἱ χωρικοί, σὲ ὠρισμένες περιοχές, πιστεύουν ὅτι ἀρκεῖ νὰ κρεμάσουν στὸ λαμπὸ τοῦ παιδιοῦ ἕνα περιδέραιο ἀπὸ σκόρδα γιὰ νὰ φύγουν τὰ σκουλῆκια ἀπὸ τὸ στομάχι τοῦ ἐντέρου!

ὑποφέρουν ὁμοῦ καὶ συνταγὲς λιγώτερο θαυματουργές ἀλλ' ἀσφαλῶς ἀποτελεσματικώτερες ἀπὸ ἐπιστημονικὴ ἀποψη: Δυὸ ἢ τρία κεφάλια σκόρδου κοπανισμένα μέσα σ' ἕνα ποτήρι γάλα (ὅπου πρέπει νὰ παραιμῶνται τουλάχιστον δώδεκα ὥρες) εἶναι ἕνα θαυμάσιο ἀνθελμινθικό.

Ἀνθελμινθικὲς ἰδιότητες ἔχει καὶ τὸ «τζαζίκι», ὁ γνωστὸς ἐλληνικὸς μεζὲς τοῦ οὐζοῦ (σκόρδο κοπανισμένο σὲ γιανούρι).

Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀποφεύγονται οἱ σκελίδες τοῦ σκόρδου ὡς ὑπόθετα κατὰ τῶν παρασίτων (ὅπως συμβουλευόντων μερικοὶ κομπογιαννῆτες) γιατί μπορεῖ νὰ προκαλέσουν ἐπικίνδυνες φλεγμονές.

πρέπει νὰ τρώμε τὸ σκόρδο ὡμὸ καὶ νὰ τὸ μασιᾶμε ἀρκετὴ ὥρα. Μέσα στὸ στόμα ὑπάρχει θερμοκρασία περίπου 37 βαθμῶν, ὑπάρχει ἀτμοσφαιρικὸς ἀέρας, καὶ μὲ τὸ μάσημα τοῦ σκόρδου παράγεται ἄφθονη σκοραδίνη ὑπὸ τὶς εὐνοϊκότερες συνθήκες.

Ἀντίθετα, κάθε ἐπαφὴ μὲ τὴ φωτιά, τὸ μαγεῖρεμα γενικά, τείνει νὰ καταστρέψει τὶς δραστικὲς οὐσίες τοῦ σκόρδου.

Τὸ σκόρδο εἶναι ἀληθινὰ προικισμένο μὲ ἀντιβιοτικὲς ἰδιότητες, ὅπως οἱ μικροσκοπικοὶ μύκητες, τὰ πенициλλια καὶ οἱ στρεπτομυκητες. Σ' ἕνα διεθνὲς ἱατρικὸ συνέδριο, ἕνας Φιλανδὸς ἐπιστήμων ὑπεγράμμισε τὴν θεραπευτικὴ σημασία τῆς πανάρχαιας αὐτῆς τροφῆς.

Ἡ ἐννοικὴ ἐπίδραση τοῦ σκόρδου στὸ ἔντερο οφείλεται στὴν ἀλλοίωση τῆς τοπικῆς μικροβιακῆς χλωρίδος. Ἡ σκοραδίνη εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξη τῶν γαλακτικῶν βακτηριδίων ποὺ παίζουν σημαν-

κathώς καὶ ὅλους τοὺς ἄνδρες καὶ τὶς γυναῖκες ποὺ ἀντιμετωπίζουν τὴν «κρίσιμη ἡλικία» γύρω στὰ 45 χρόνια τους. Πλούσιο σὲ θειοῦχα στοιχεῖα, τὸ σκόρδο εὐνοεῖ τὶς φυσικὲς λειτουργίες ἀποτοξινώσεως καὶ συνεπῶς δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ὠφέλιμο γιὰ τὴν εὐεξία τοῦ ὀργανισμοῦ γενικά. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασή του, οἱ ἀρτηρίες καθαρίζονται εὐκολώτερα ἀπὸ τὴ συσσώρευση ἀχρηστων ὑλικῶν ποὺ προκαλοῦν τὴν ἀρτηριοσκλήρωση. Οἱ ἀρθρώσεις, ἐπίσης, ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὰ περιττὰ ἄλατα.

Ἀποδείχθηκε πειραματικὰ ὅτι στὰ κουνέλια ποὺ τρέφονται μὲ τροφὲς πλούσιες σὲ χοληστερόλη, ἡ ἀθηροσκληρωσὴ προλαμβάνεται μὲ τὴν προσθήκη στὴν τροφή τους μιᾶς μικρῆς ποσότητος σκοραδίνης.

Τὸ σκόρδο λοιπὸν ἐπιδρᾷ ὡς προστατευτικὸ τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων. Καθαρίζει τὸ αἷμα καὶ προκαλεῖ ἐμμέσως μιὰ πτώση τῆς ἀρτηριακῆς πίεσεως.

Χάρη στὶς ἀξιοθαύμαστες μικροβιοκτόνες καὶ διεγερτικὲς τοὺς ἰδιότητες, τὸ σκόρδο καὶ τὸ κρεμμύδι δὲν εἶναι ἀπλὲς τροφές ἢ καρυκεύματα τῆς μαγειρικῆς μας, ἀλλὰ μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἀληθινὰ φάρμακα γιὰ ἕνα πλῆθος ἀσθενειῶν... Οἱ ἐπιστημονικὲς ἔρευνες ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἐνστικτώδη σοφία τῆς λαϊκῆς ἱατρικῆς.

Εἶναι συνεπῶς ἡ κατάλληλη τροφή γιὰ τοὺς ὑπερτασικούς ποὺ μποροῦν νὰ καταναλίσκουν ἄφθονες ποσότητες. Ἐξ' ἄλλου, τὸ σκόρδο περιέχει μεταλλικὰ στοιχεῖα, σίδηρο καὶ μαγγάνιο, ποὺ διεγείρουν τὶς λειτουργίες τοῦ μεταβολισμοῦ.

Τὸ σκόρδο καὶ τὰ παράσιτα δὲ συμβιβάζονται μέσα στὸν πεπτικὸ σωλήνα. Τὸ σκόρδο σκοτώνει τὰ κάθε λογῆς παράσιτα. Οἱ ἀνθελμινθικὲς τοῦ ἰδιότητες εἶναι πασίγνωστες, ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι θὰ καταναλίσκεται σὲ ἐπαρκεῖς ποσότητες.

ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ

ΑΠΟ βοτανολογικῆς ἀπόψεως τὸ κρεμμύδι εἶναι στενὸς συγγενὴς τοῦ σκόρδου κι' ἔχει τὶς ἴδιες ἀντιμολυσματικὲς ἰδιότητες, ἀλλὰ σὲ μικρότερο βαθμὸ. Ὅπως καὶ στὸ σκόρδο, τὸ δραστικὸ βακτηριδιοκτόνο συστατικὸ τοῦ κρεμμυδιοῦ δὲ σχηματίζεται παρὰ στὴν ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀέρα. Ἡ αὐτόματη χημικὴ κατεργασία συνδεδεμένη ἀπὸ ἰσχυρὲς ἀμμονιακὲς ἀναθυμιάσεις, γι' αὐτὸ καὶ προκαλοῦνται δάκρυα στὶς νοικοκυρὲς ποὺ καθαρίζουν κρεμμύδια.

Ἀλλ' αὐτὸ ποὺ ξεχωρίζει τὸ κρεμμύδι ἀπὸ τὸ σκόρδο εἶναι ὁ ἐξαιρετικὸς τὸν πλοῦτος σὲ βιταμίνες καὶ ὀρυκτὰ ἄλατα. Ἡ παρουσία τῶν συστατικῶν αὐτῶν ἐξηγεῖ τὴν ἐννοικὴ ἐπίδραση τοῦ κρεμμυδιοῦ στὸν ὀργανισμό.

Τὸ πυρίτιον καὶ τὸ ἀσβέστιον ποὺ περιέχονται στὸ κρεμμύδι, συνδυάζονται γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὴ δομὴ τῶν ὀστέων. Γιὰ τὰ παιδιά στὴν ἀνάπτυξή τους καὶ γιὰ τοὺς γέροντες μὲ τὸν εὐθραυστο σκελετό, τὸ κρεμμύδι εἶναι κάποιον περισσότερο ἀπὸ τροφή, εἶναι φάρμακο.

Ὁ καθαρισμὸς τοῦ αἵματος ἐξασφαλίζεται χάρη στὸ θείο, τὸ ἰώδιο καὶ τὸ κάλιο ποὺ περιέχονται σὲ μικρὲς ἀναλογίες στὸ κρεμμύδι.

Χάρη στὶς διουρητικὲς τοῦ ἰδιότητες, ποὺ ἐπιβεβαιώθηκαν ἀπὸ τὶς πρόσφατες ἔρευνες τῶν φυσιολόγων, ἡ χρῆση του ἐνδείκνυται γιὰ τὸς ὀφθαλμικούς, γιὰ ὅσους ὑποφέρουν ἀπὸ κίρρωση τοῦ ἥπατος καὶ γιὰ ὅσους παρουσιάζουν τὴν τάση νὰ συγκρατοῦν ὑγρὰ στὸς ἱστούς. Μὲ μιὰ κόουρα φρέσκων κρεμμυδιῶν, τὸ οἴδημα καὶ ἡ κυτταρίτις ὑποχωροῦν σημαντικὰ.

Κατὰ τὴ γνώμη ὠρισμένων διαιτολόγων, ὑπάρχουν στὸ κρεμμύδι ἀντικαρκινωματικὰ στοιχεῖα ποὺ προλαμβάνουν τὴν ἀνάπτυξη τῶν καρκινικῶν ὄγκων.

Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειώσουμε ὅτι μὲ ποπικὰ ἐπιθέματα τὸ κρεμμύδι εὐνοεῖ τὴν καταπολέμηση τῶν ἀποστημάτων καὶ τῶν δερμάτων, καθὼς καὶ τὴν ἐπούλωση τῶν τραυμάτων καὶ τῶν ἐγκαυμάτων.

ΠΟΛΛΟΙ φοβοῦνται αὐτὲς τὶς δυὸ τροφές, τὶς ὁποῖες θεωροῦν γενικά δύσπεπτες. Τὸ σκόρδο τοὺς προκαλεῖ ἕνα αἶσθημα φλογώσεως στὸ στομάχι καὶ τὰ φαγητὰ ποὺ περιέχουν κρεμμύδι χρειάζονται πολλὲς ὥρες γιὰ νὰ χωνέψουν...

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὸ σκόρδο καὶ τὸ κρεμμύδι ἔχουν τόσο δραστικὲς ἰδιότητες ὥστε μπορεῖ πράγματι νὰ εἶναι δύσπεπτα γιὰ τὰ εὐαίσθητα στομάχια. Ἐνῶς ἐλκοπαθὲς θὰ πρέπει βέβαια νὰ τ' ἀποφεύγει, ἀλλὰ δὲν κάνουν ποτέ κακὸ σ' ἕνα ὑγιὲς πεπτικὸ σύστημα, τουλάχιστον ὅταν τρώγονται ὡμά. Ἐξ' ἄλλου, φαίνεται πὼς ἔχει κάποια σημασία καὶ ὁ τόπος ὅπου παράγονται τὰ σκόρδα. Λένε ὅτι τὰ μεσογειακὰ σκόρδα εἶναι τὰ πιὸ εὐπεπτα κι' ἔχουν ὑπνωτικὲς ἰδιότητες. Ἀπὸ τὰ κρεμμύδια πρέπει ἐπίσης νὰ προτιμῶνται τὰ μικρὰ καὶ στρογγυλὰ τῶν μεσογειακῶν εἰδῶν.

Γενικά, τὰ σκόρδα καὶ τὰ κρεμμύδια πρέπει νὰ τρώγονται ὡμά καὶ νὰ μασώνται καλά. Τὸ «τσιγάρισμα» ποὺ συνηθίζεται στὴν Ἑλλάδα εἶναι καταστροφικὸ γιὰ τὸ στομάχι καὶ πρέπει ἀπωσθήποτε ν' ἀποφεύγεται. Ἐπίσης, τὸ σκόρδο καὶ τὸ κρεμμύδι γίνονται δύσπεπτα ὅταν ἀναμιχθοῦν μ' ἕνα ὀξύ. Γι' αὐτὸ καὶ ὅσοι ἔχουν εὐαίσθητο στομάχι θὰ πρέπει ν' ἀποφεύγουν νὰ βάζουν ξύδι στὴ σαλάτα ποὺ περιέχει κρεμμύδι. Ἐπίσης ἡ σκορδαλιά δὲν πρέπει νὰ περιέχει ξύδι ἂν δὲ θέλουμε νὰ γίνῃ δύσπεπτη.

ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΜΥΤΕΣ

ΚΑΙ ΤΩΡΑ, δυὸ λέξεις γιὰ τὸ ἐπίμαχο θέμα τῶν σκορδοκρεμμυδοαναθυμιάσεων. Γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς υπαίθρου, βέβαια, δὲν ὑπάρχει ζήτημα. Αὐτοὶ ἔτρωγαν, τρᾶνε καὶ θὰ τρᾶνε σκορδοκρέμμυδα μὲ τὴν ψυχὴ τους, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς ὀσμητικὲς συνέπειες. Στους ἀνοικτοὺς χώρους, ἄλλωστε, οἱ ὀσμές δὲν εἶναι ἀφόρητες, ἰδίως ὅταν ὁλοι τὶς ἔχουν συνηθίσει. Καὶ ξέρουμε ὅτι στὰ χωριὰ ὑπάρχουν ὀσμές πολὺ πιὸ δυσάρεστες ἀπὸ τὰ αἰθέρια ἔλαια τῶν σκορδοκρεμμυδῶν.

Ἀλλὰ γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων τὸ θέμα σηκώνει κάποια... φιλοσοφικὴ συζήτηση. Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα, οἱ κάτοικοι τῶν ἀστικῶν κέντρων δὲν πρέπει νὰ ἔχουν τὴν μετανοδοξία νὰ νομίζουν πὼς ἡ ὀσμητικὴ τους εἶναι πιὸ ἐκλεπτυσμένη. Ἀνέχονται ἀδιαμαρτύρητα τὶς φοβερὲς ἀναθυμιάσεις τῶν καυσαερίων, τῶν ὑπνόνων καὶ τῶν πορνομαρισμένων κυριῶν ποὺ κάθονται δίπλα τους στὸν κινηματογράφον... Καὶ ὁμοῦ ἡ μυρουδιά τοῦ σκόρδου καὶ

τοῦ κρεμμυδιοῦ, ἰδιαίτερα στοὺς κλειστοὺς χώρους, τοὺς φαίνεται ὑπερβολικὰ ἐνοχλητικὴ.

Τὶ πρέπει λοιπὸν νὰ γίνῃ; Νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ τὶς ἀξιοθαύμαστες θεραπευτικὲς ἰδιότητες ποὺ μᾶς προσφέρει ἡ φύση συμπυκνωμένες στὰ σκόρδα καὶ στὰ κρεμμύδια, μόνο καὶ μόνο γιὰ τὶς μυρίζουν δυσάρεστα... γιὰ τοὺς ἄλλους; Ὅχι ὑπάρχει τρόπος νὰ ἐπωφεληθοῦμε ἀπὸ τὶς ἐξαιρετικὲς αὐτῆς τροφές χωρὶς νὰ γινόμαστε ἐνοχλητικοί.

Ἄν τραγανίσουμε μερικοὺς κόκκους καφεῖ μετὰ τὸ φαῖ, ἡ ἀπόπνοια τοῦ σκόρδου καὶ τοῦ κρεμμυδιοῦ γίνεται ὑποφερτὴ. Ἐπίσης, τὸ σέλινο ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ἐξουδετερώνει τὴ δύσσομη ἀναπνοὴ μετὰ τὴν κατανάλωση τοῦ σκόρδου. Γιὰ τὴν ἀπόπνοια τοῦ στομάχου ὑπάρχουν κοραμέλλες χλωροφύλλης ποὺ ἐνεργοῦν ἐπὶ μερικὲς ὥρες, γιὰ τὴν ἀπόπνοια τοῦ στόματος ὑπάρχουν δούρτσες καὶ ὀδοντόπαστες... Γενικά, τὸ ζήτημα τῆς μυρουδιάς τοῦ σκόρδου καὶ τοῦ κρεμμυδιοῦ θὰ τὸ ἀντιμετωπίσει ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὴν καλὴ (ἢ τὴν κακὴ) του ἀνατροφή. Ἐνῶς ἄνθρωπος ποὺ σέβεται τὸν ἑαυτὸ του καὶ τοὺς ἄλλους θ' ἀποφεύγει νὰ φάει σκορδοκρέμμυδα τὸ μεσημέρι ἂν πρόκειται νὰ ἐργασθεῖ τὸ ἀπόγευμα σ' ἕνα κλειστὸ χώρο, ἂν ἔχει ἕνα ραντεβὸ ἢ ἂν πρόκειται νὰ πάει στὸ θέατρο ἢ στὸν κινηματογράφον. Ἀλλὰ τὸ βράδυ, ἂν πρόκειται νὰ μείνῃ στὸ σπίτι, μπορεῖ νὰ φάει ὅσο θέλει, ἢ μπορεῖ νὰ κοινοῖται ὠρισμένες ἡμέρες σκορδοκρεμμυδοθεραπείας, τὴν ὁποία θὰ συνδυάσει π.χ. μὲ μιὰ ἐκδρομὴ στὴν ἐξοχή.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΚΟΥΡΑ

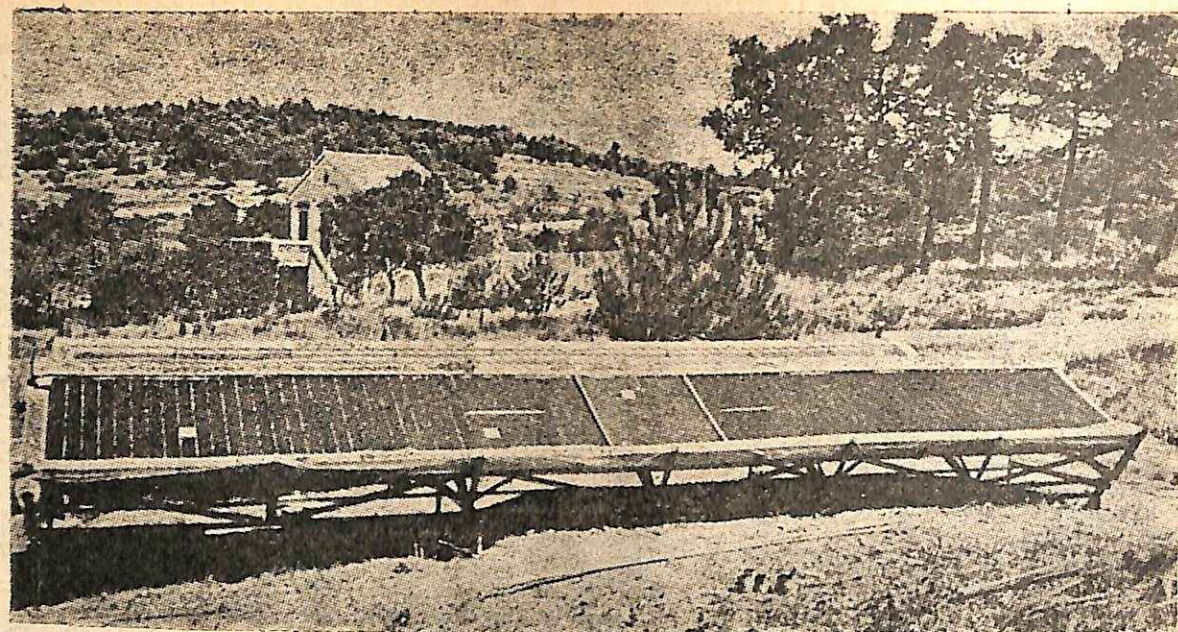
ΤΗΝ ἀνοιξὴ καὶ τὸ φθινόπωρο μιὰ σκορδοθεραπεία τὸνώνει τὸν ὀργανισμό τῶν κουρασμένων καὶ τῶν ἡλικιωμένων ἀνθρώπων. Ἴδου ἕνα πρόγραμμα ποὺ μποροῦμε νὰ ἐφαρμόσουμε δέκα μέρες τὸ μῆνα, ἐπὶ τρεῖς μῆνες συνέχεια:

Κάθε βράδυ, κοινοῖται ἕνα ὡς τέσσερα κεφάλια σκόρδου (ἀρχίζοντας ἀπὸ ἕνα καὶ αὐξάνοντας σιγὰ σιγὰ τὴ δόση) καὶ τὰ τοποθετοῦμε σ' ἕνα ποτήρι μὲ ζεστὸ νερό. Τ' ἀφήνουμε νὰ μουλιάσουν ὅλη τὴ νύχτα, τὸ πρωὶ στραγγίζουμε τὸ σκόρδο καὶ πίνουμε τὸ νερό.

Μποροῦμε νὰ κοινοῖται τὸ σκόρδο μαζί μὲ σέλινο μέσα σὲ ἀγνὸ ἐλαιόλαδο καὶ νὰ τὸ πτοῦμε τὸ πρωὶ. Μὲ τὴν προσθήκη τοῦ λαδιοῦ ἀποφεύγουμε τὴν ἐξάπνωση τῶν πτητικῶν οὐσιῶν τοῦ σκόρδου.

Οἱ περισσότεροι ἀσθενεῖς (ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς στομαχικούς) μποροῦν νὰ τρᾶνε μικρὲς ποσότητες σκόρδου. Συνιστᾶται ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς ὑπερτασικούς ποὺ ἀκολουθοῦν μιὰ δίαιτα χωρὶς ἄλατι. Λίγο σκόρδο ἀνοίγει τὴν ὄρεξη καὶ κάνει ὑποφερτὰ τὰ ἀνοῦσια φαγητὰ τῆς διαίτης. Τὸ ἥθικὸ τοῦ ἀρρώστου βελτιώνεται. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ ὅσους ὑποφέρουν ἀπὸ διαταραχὲς τῶν νεφρῶν, καθὼς καὶ γιὰ τοὺς παχύσαρκους ποὺ ἐφαρμόζουν ἀπισχυντικὲς θεραπείες. Ἀλλ' οἱ μητέρες στὴν περίοδο τοῦ θηλασμοῦ πρέπει ν' ἀποφεύγουν τὸ σκόρδο ἂν τὸ μωρὸ τους ἐκδηλώσει ἐντερικὲς διαταραχές.

Γαλλικές
φωτοθερμο-
στήλες της
Τουλόν, σε
μιά πειρα-
ματική έγ-
κατάσταση

'Η ήλιακή ενέργεια

Χάρη στις τεχνικές
προόδους που σημειώ-
θηκαν πρόσφατα, φαί-
νεται πώς έφτασε ο
καιρός για μιά παρα-
γωγική εκμετάλλευση
της υλικής ενέργειας.
Δέ χρειάζεται παρὰ
μιά ψυχολογική προ-
σαρμογή των καθυστε-
ρημένων πληθυσμών
για νά πεισδοῦν ὅτι τὰ
δῶρα τοῦ "Ηλίου εἶναι
ανεξάντλητα καὶ ἀπο-
δοτικά. 'Η ήλιακή θερ-
μότητα εἶναι ἡ πιὸ ἐλ-
πιδοφόρα ἀπὸ τὶς νέες
ἐνεργειακές πηγές.

ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ πηγές, ἡ μάλ-
λον οἱ νέες ἀνεκμετάλλευτες πη-
γές ἐνεργείας, ἀποτελοῦν ἕναν
τομέα κοινῆς ἐνδιαφέροντος ὅπου ἡ δι-
εθνὴς συνεργασία δὲν εἶναι γράμμα νε-
κρό. Δυὸ φορὲς στὰ τελευταῖα χρόνια
ὁ Ὀργανισμὸς Ἡνωμένων Ἐθνῶν ὥρ-
γάνωσε στὴ Γενεὴ παγκόσμιες δια-
σκέψεις γιὰ τὴν ἀνταλλαγή ἀπόψεων
ἐπὶ τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας. Τὸ περα-
σμένο καλοκαίρι, ἀντιπροσώποι ὄλων
τῶν κρατῶν μελῶν τοῦ Ο.Η.Ε. συγκεν-
τρώθηκαν στὴν Ρώμη γιὰ ἕναν ἀπολο-
γισμὸ τῶν νέων πηγῶν ἐνεργείας. Αὐ-
τὲς οἱ «νέες πηγές» εἶναι πάμπολλες,
ἀλλ' ἡ διάσκεψη τῆς Ρώμης, γιὰ νά μὴν
ἐπεκταθεῖ σὲ ἀτελείωτες συζητήσεις,
περιορίστηκε στὴ μελέτη ἐκείνων πού
παρουσιάζουν τὸ μεγαλύτερο ἐνδιαφέ-
ρον καὶ δίνουν τὶς περισσότερες ὑπο-
σχέσεις. Εἶναι τρεῖς: Ἡ ήλιακή ἐνέρ-
γεια, ἡ αἰολικὴ ἐνέργεια καὶ ἡ γεωθερ-
μικὴ ἐνέργεια. Ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ ἐλπι-
δοφόρα εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ἐνέργεια πού
μᾶς προσφέρεται ἄφθονο ἀπὸ τὶς ἀκτί-
νες τοῦ "Ηλίου. Τὸ γενικὸ συμπέρασμα
ἀπὸ τὴ διάσκεψη τῆς Ρώμης εἶναι ὅτι,
χάρη στὶς τεχνικὲς ποόδους πού ση-
μειώθηκαν πρόσφατα, ἔφτασε ὁ καιρὸς
γιὰ μιά παραγωγικὴ ἐκμετάλλευση τῆς
ήλιακῆς ἐνεργείας.

ΗΛΙΟΘΕΡΜΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

ΑΣΦΑΛΩΣ δὲν πρόκειται νά ἰδοῦ-
με σύντομα νά ξεφυτρῶνουν ἀπὸ
τὸ ἔδαφος τὰ ἱκρίωματα τῶν με-
γάλων «ήλιοθερμικῶν σταθμῶν» πού ὀ-
νειρεύονται ὀρισμένοι μυθιστοριογρά-
φοι μὲ πλούσια φαντασία. Ἀλλ' ἄραγε
εἶναι ἀπαραίτητο νά στραφοῦμε εὐθὺς
ἐξ ἀρχῆς πρὸς αὐτὲς τὶς μεγάλες θα-
πανηρὲς ἐκμεταλλεύσεις; Πρέπει νά ὑ-
πάρχουν φθηνότεροι τρόποι γιὰ νά ἐπ-
ωφεληθοῦμε ἀπὸ τὰ δῶρα τοῦ "Ηλίου.
Στὶς ἐστίες τῶν ἀτμομηχανῶν, στοὺς
κυλίνδρους τῶν κινητῶν ἐσωτερικῆς

καύσεως, στὶς τουρμπίνες τῶν ὑδραυ-
λικῶν ἐργοστασίων, οἱ ἐνεργειακοὶ πα-
ράγοντες εἶναι ἰσχυρὰ συμπεκνωμένοι.
Ἀντιθέτως, ἡ ήλιακή ἐνέργεια εἶναι
πολὺ διασκορπισμένη. Ἡ συμπίκνωσή
της ἀπαιτεῖ τεράστιες ἐπιφάνειες κα-
τόπτρων, τεράστιες δαπάνες. Ἀλλὰ σὲ
τὶ θὰ χρησίμευε μιά τέτοια τεχνικὴ

ΟΙ ΝΕΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΘΑ ΣΩΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

προσπάθεια; Οἱ ἐνεργειακὲς ἀνάγκες
τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν (σ' αὐτὲς ἦ-
ταν κυρίως ἀφιερωμένη ἡ διάσωση τῆς
Ρώμης) εἶναι ἐπίσης διάσπαρτες. Ἡ
διομηχανικὴ τους πρόοδος προσκρούει
ἀκριβῶς στὶς δυσκολίες πού συνεπάγε-
ται ἡ ἐγκατάσταση μεγάλων κέντρων
ἡλεκτροπαραγωγῆς. Τὶ ὠφελεῖ τὸ ἡ-
λεκτρικὸ ρεῦμα ὅταν τὸ δίκτυο διανο-
μῆς του εἶναι τόσο θαπανηρὰ ἐκτετα-
μένο, ὥστε ἡ τιμὴ τῆς ἐνεργείας κα-
ταντάει ἀπαγορευτικὴ; Ἐπειδὴ ὅμως
οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς φτωχὲς χώ-
ρες βρίσκονται κάτω ἀπὸ τροπικοὺς
οὐρανούς ἢ στὶς εὐλογημένες εὐκρατε-
ς ζώνες ὅπου τὸ φῶς τοῦ "Ηλίου εἶναι τὸ
μόνο πού δὲ λείπει ὅλο τὸ χρόνο, ἡ ή-
λιακὴ ἐνέργεια θὰ μπορούσε νά καλύ-
ψει τὶς ἀνάγκες τους, τουλάχιστον προ-
σωρινά.

Μετὰ τὴ διάσκεψη τῆς Ρώμης, αὐτὸ
μπορεῖ πιά νά θεωρηθεῖ ὡς βέβαιο.
Οἱ νοικοκυρὲς τῆς Ἰνδίας π.χ. μποροῦν
κάλλιστα ν' ἀντικαταστήσουν τὴν ξερὴ
κοπριά τῆς ἀγελάδας πού χρησιμοποιοῦν
ἀκόμα σήμερα ὡς καύσιμη ὕλη γιὰ
τὴν κουζίνα τους. Ἡλιακοὶ φούρνοι,
φθινοὶ καὶ πρακτικοί, βρίσκονται στὴ
διάθεσή τους. Εἶναι ἀπλὰ φορητὰ κά-
τοπτρα πού συγκεντρώνουν τὶς ἀκτίνες
καὶ μποροῦν νά ψήσουν ἕνα κομμάτι
κρέας σὲ λίγα λεπτά.

Ἰδιαιτέρα γιὰ τὶς μικρὲς ἐνεργεια-
κὲς ἀνάγκες τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν,
ἡ ήλιακὴ ἐνέργεια εἶναι ἀληθινὰ θεῖο
δῶρο. Χάρη στὶς τεχνικὲς τελειοποιή-
σεις, ἡ ἐκμετάλλευσή της εἶναι ἀπὸ τῶ-
ρα δυνατὴ. Δέ χρειάζεται νά περιμέ-
νουμε τὶς μεγάλες ἐξελίξεις, τοὺς τε-
ράστιους ήλιοθερμικοὺς σταθμούς πού
θὰ μεταβάλλουν τὸν "Ηλιο σὲ ἡλεκτρι-
κὴ ἐνέργεια. Αὐτοὶ ἀνήκουν στὸ μέλλον.
Πρὸς τὸ παρὸν εἶναι δυνατὲς οἱ ἐκμε-
ταλλεύσεις σὲ περιορισμένη κλίμακα
καὶ δὲ χρειάζεται παρὰ μιά ψυχολο-
γικὴ προσαρμογή τῶν καθυστερημένων
πληθυσμῶν γιὰ νά πεισθοῦν π.χ. οἱ
χωρικοὲς ὅτι εἶναι εὐκολώτερο νά ψήνουν
τὸ φαί τους σ' ἕναν ήλιακὸ κλίβανο πα-
ρὰ σ' ἕνα φούρνο μὲ ξύλα πού πρέπει
νά κουβαλήσουν στὴ ράχη τους ἀπὸ με-
γάλες ἀποστάσεις.

ΗΛΙΑΚΟΙ ΚΙΝΗΤΗΡΕΣ

ΣΤΟΝ τεχνικὸ τομέα, τὸ πιὸ ση-
μαντικὸ ἐπίτευγμα πού ἀνακοι-
νώθηκε στὴ διάσκεψη τῆς Ρώμης
ἦταν ὁ «ήλιακὸς κινητῆρας», πού ἐπι-
νοήθηκε καὶ κατασκευάστηκε ἀπὸ μιά
ὁμάδα ἐπιστημόνων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἑρ-
γαστηρίου Φυσικῆς τοῦ Ἰσραὴλ.

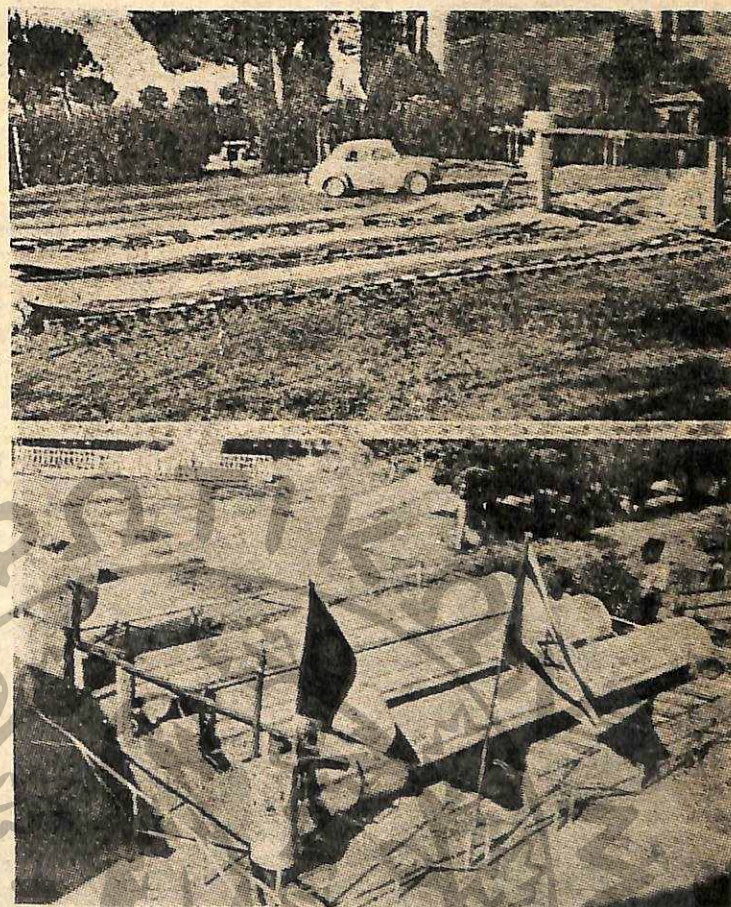
Στὴν Ἰνδία, ὁ "Ηλιος ἔχει ἀρχίσει
ν' ἀντικαθιστὰ τὶς πατροπαράδοτες
καύσιμες ὕλες. Ἐνας φορητὸς ήλια-
κὸς κλίβανος ψήνει ἕνα κομμάτι κρέ-
ας σὲ λίγα λεπτά.

Πρόκειται γιὰ ἕναν κινητῆρα μικρῆς
ισχύος προωρισμένο γιὰ τὴν ἐξυπηρέτη-
ση τῶν γεωργικῶν ἀναγκῶν (ἀρδευση
κ.λ.π.) καὶ τὸ ἐκπληκτικώτερο στὴν πε-
ρίπτωσή του εἶναι ὅτι ἡ ἀρχὴ στὴν ὁ-
ποία στηρίζεται εἶναι πολὺ παλιά. Τὰ
πρῶτα ἐπιστημονικὰ πνεύματα πού
ἀπασχολήθηκαν μὲ τὴ χαλιναγωγή
τῆς ήλιακῆς ἐνεργείας εἶχαν καταλή-
ξει σ' αὐτὴ τὴ λύση. Ἐκ πρώτης ὁψεως
εἶναι μιά πολὺ ἀπλὴ ἰδέα, νά πάρου-
με μιά κοινὴ ἀτμομηχανή καὶ ν' ἀντι-
καταστήσουμε τὸν ἀνθρακὰ τῆς ἐστίας
της μὲ τὴ φωτιὰ τοῦ "Ηλίου, μὲ κά-
τοπτρα πού συγκεντρώνουν τὶς ἀκτίνες

λοιπὸν πού ἡ ἐκμετάλλευση τῆς ήλια-
κῆς ἐνεργείας ἔχει κιόλας τὴν ἱστορία
της, ἂν καὶ οἱ πρῶτες αὐτὲς ἀπόπειρες
δὲν εἶχαν συνέχεια.

Τὸ 1883 ὁ Σουηδὸς μηχανικὸς Ἑ-
ρικσον κατασκεύασε ἕναν ήλιακὸ κινη-
τῆρα ἰσχύος ἐνὸς ἵππου, μὲ κάτοπτρο
19 τετραγωνικῶν μέτρων. Στὰ πρῶτα
χρόνια τοῦ αἰῶνος μας, ἕνας Ἀγγλὸς
μηχανικὸς κατασκεύασε στὴν Ἀριζόνα
καὶ στὴν Καλιφόρνια ήλιακὰ λεβητοστά-
σια πού ἔδιναν ἀτμὸ ὑπὸ πίεση 15
ἀτμοσφαιρῶν. Πρέπει ν' ἀναφέρουμε καὶ
τὶς μηχανὲς τοῦ Ἀμερικανοῦ Φράνκ
Σούμαν ἀπὸ τὴ Φιλαδέλφεια πού συγ-

Ὁ ήλιακὸς κινητῆ-
ρας πού παρουσιά-
σαν οἱ ἐπιστήμονες
τοῦ Ἰσραὴλ στὴ Ρώ-
μη. Ἐπάνω, τὰ κυ-
λινδρικά κάτοπτρα
ἀπὸ πλαστικὴ ὕλη
ξεφούσκωτα στὸ ἔδα-
φος. Κάτω, τὰ ἴδια
κάτοπτρα, φουσκω-
μένα, συγκεντρώνουν
τὶς ἀκτίνες τοῦ "Η-
λίου.

πάνω στὶς σωληνώσεις ὅπου κυκλοφο-
ρεῖ τὸ νερὸ, πού μεταβάλλεται σὲ ἀτμὸ
καὶ κινεῖ τὰ ἔμβολα.

Στὴ Διεθνή Ἐκθεσὴ τοῦ 1878, οἱ
Παρισίνοι ἀντίκρυσαν κατάπληκτοι τὴν
πρῶτη ἀτμομηχανή πού λειτουργοῦσε
μὲ τὴ θερμότητα τοῦ "Ηλίου.

Ἐχε κατασκευασθεῖ ἀπὸ ἕνα Γάλλο
καθηγητῆ, τὸν Αὔγουστινο Μουσώ. Μιά
πολυεδρική χράνη ἐπιπέδων κατόπτρων
συγκέντρωνε τὶς ἀκτίνες πάνω στὶς
ἐλικοειδεῖς σωληνώσεις ἐνὸς λεβητο-
στασίου. Ἡ ἀτμομηχανή μπορούσε νά
κινῆσει ἕνα τυπογραφικὸ πιεστήριο πού
τύπωνε σὲ 500 ἀντίτυπα τὴν ὥρα μιά
ἐφημερίδα μὲ τίτλο «Ὁ "Ηλιος"! Νά

κέντρωνε τὶς ἀκτίνες σὲ ὑαλοφρακτὰ
κιβώτια, μιά ἀνακάλυψη πού ἡ ἐφαρμο-
γὴ της, μὲ διάφορες παραλλαγές, θεω-
ρεῖται ἀκόμα χρήσιμη. Μιά ἄλλη ση-
μαντικὴ ἀνακάλυψη τοῦ Σούμαν ἦταν
ἡ ἀντικατάσταση τοῦ νεροῦ μὲ ὑγρὸ
αἰθέρα, πού ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι
βράζει στοὺς 35 βαθμούς, ἐνῶ τὸ νε-
ρὸ βράζει στοὺς 100. Μὲ ἀτμούς αἰ-
θέρος θερμοκρασίας 80 βαθμῶν καὶ μὲ
πίεση τεσσάρων χιλιογράμμων, ὁ Ἀ-
μερικανὸς μηχανικὸς ἐξασφάλιζε τὴ λει-
τουργία ἐνὸς κινητήρος τριῶν ἵππων.
Τὸ μειονέκτημα, βέβαια, ἦταν τὸ κόστος
τοῦ ὑγροῦ αἰθέρος.

Ἀλλ' ὁ πιὸ γνωστὸς ἀπὸ τοὺς ήλια-

Το κάτοπτρο του ήλιακού κινητήρος του 'Ισραήλ, τη στιγμή της τοποθέτησής του. Κατά μήκος του κατόπτρου υπάρχει ένας υδαταγωγός που θερμαίνεται από τις ακτίνες του 'Ηλιου.

κούς κινητήρες ήταν αυτός που εγκατέστησε ένας Άγγλος μηχανικός το 1912 κοντά στο Κάιρο, στις όχθες του Νείλου. Τεράστια παραβολικά κάτοπτρα μήκους 60 μέτρων συγκέντρωναν τον 'Ηλιο της Αιγύπτου. Στην εστία των κατόπτρων υπήρχαν σωληνώσεις όπου κυκλοφορούσε νερό. 'Ο ατμός που σχηματιζόταν στις σωληνώσεις κινούσε τα έμβολα μιας ατμομηχανής που εξασφάλιζε τη λειτουργία μιας υδραντλίας. 'Η εγκατάσταση ήταν συνολικής ισχύος πενήντα ίππων. Πολύ ενδιαφέρουσα ήταν η χρήση της ήλιακής ενέργειας: 'Οι υδραντλίες έπαιρναν το νερό του Νείλου και πότιζαν μια θαμβοκοφτεία 200 εκταρίων. 'Η λογικότερη, αποδοτικότερη χρήση της ήλιακής ενέργειας είναι πράγματι η άρδευση: Τό πότισμα ενός αγρού μπορεί πάντα ν' αναβληθεί για μερικές ώρες ανάλογα με τις ιδιοτροπίες του 'Ηλιου. Καί οι εποχές που ο 'Ηλιος είναι αδύνατος, είναι ακριβώς οι εποχές που δε χρειάζεται πολύ πότισμα γιατί ο καιρός είναι δροσερός. Κι' όταν ο 'Ηλιος είναι σκεπασμένος από τα σύννεφα, τότε δε χρειάζεται καθόλου πότισμα, γιατί τα σύννεφα θα φέρουν βροχή...

ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

ΔΥΣΤΥΧΩΣ όλες αυτές οι μηχανές λειτουργούσαν με τεράστια σπατάλη ενέργειας. 'Ο 'Ηλιος είναι δωρεάν, άλλ' η ήλιακή ενέργεια δεν είναι φθηνή, όπως παρατήρησαν οι

επιστήμονες στη διάσωση της Ρώμης, γιατί συνήθως οι εγκαταστάσεις που συγκεντρώνουν αυτή τη διάσπαρτη ενέργεια είναι μεγάλες και δαπανηρές. 'Η απόδοσή τους, συνεπώς, πρέπει να είναι ικανοποιητική, γιατί αλλιώς δε συμφέρουν. Στο παρελθόν, όλες οι θεωρητικές μηχανές ήλιακής ενέργειας που έπινοήθηκαν ήταν μικρής ισχύος και μετριωτάτης απόδοσης. 'Οι τεχνικοί προσέκρουαν σ' αυτό το φράγμα της οικονομικότητας και κάθε προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση φαινόταν μάταιη, η προωρισμένη για τις άχaneis εκτάσεις του Διαστήματος: 'Οι ήλιακοί συσσωρευτές των τεχνητών δορυφόρων μπορεί να είναι θαύματα τεχνικής, αλλά τόσο δαπανηροί, ώστε δεν πρόκειται ποτέ να θερμάνουν την κουζίνα μιάς απλής νοικοκυράς.

Ωστόσο, χάρη στις έρευνες του 'Εθνικού 'Εργαστηρίου Φυσικής του 'Ισραήλ, το πρόβλημα αυτό μπορεί να θεωρηθεί εν μέρει λυμένο. Είδαμε πώς οι εφαρμογές της ήλιακής ενέργειας παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την εξυπηρέτηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. 'Οι επιστήμονες του 'Ισραήλ εργάσθηκαν σ' αυτή την προοπτική και παρουσίασαν στη Ρώμη ένα μικρό ήλιακό κινητήρα ισχύος πέντε ίππων. Τώρα προσπαθούν να κατασκευάσουν έναν άλλο, ακόμα μικρότερο. Το πλεονέκτημα των μικρών κινητήρων είναι ότι, αν και περιωρισμένης απόδοσης, είναι οικονομικοί, γιατί οι εγκαταστάσεις τους δεν είναι πολύ δαπανηρές.

'Η συγκέντρωση των ήλιακών ακτίνων γίνεται όχι με κάτοπτρα, αλλά με μεγάλους κυλίνδρους από πλαστική ύλη, διαμέτρου 1,50 και μήκους 12 μέτρων. 'Οι κύλινδροι φουσκώνουν με αέρα και διατηρούν το σχήμα τους χάρη σε μεταλλικούς δακτυλίους. Στην επάνω επιφάνεια των κυλίνδρων, που είναι τοποθετημένοι οριζοντίως, η πλαστική

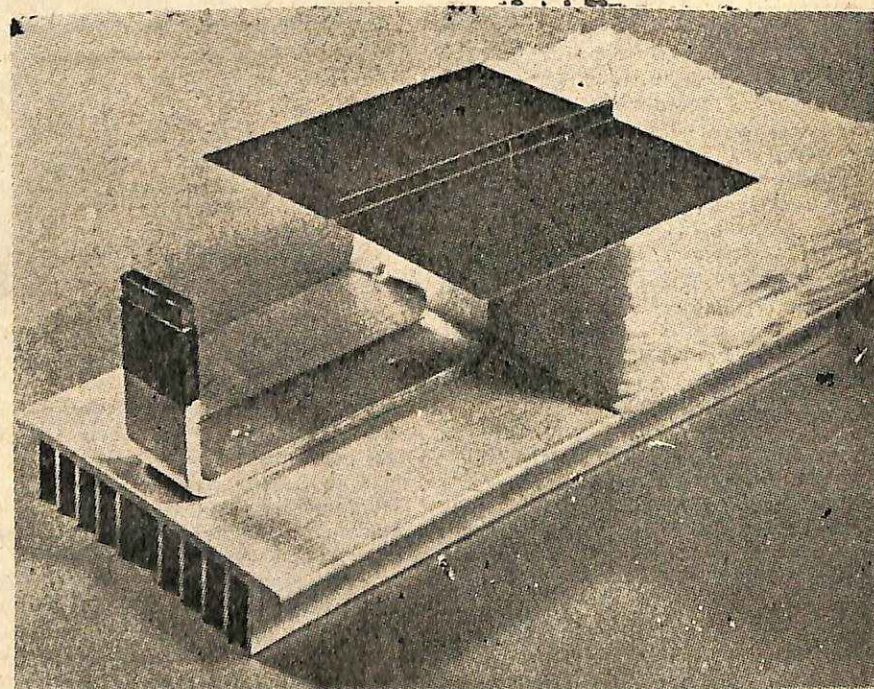
ύλη είναι διαφανής, ενώ στο κάτω ήμισυ ή εσωτερική επιφάνεια είναι επινικελωμένη. Έτσι δημιουργείται ένα ήμικυλινδρικό κάτοπτρο μήκους δώδεκα μέτρων, που συγκεντρώνει τις ακτίνες του 'Ηλιου και θερμαίνει ένα σωλήνα όπου κυκλοφορεί νερό. Το νερό αυτό φτάνει σε θερμοκρασία 155 βαθμών, περνάει μέσα από έναλλάκτες θερμότητας και θέτει σε λειτουργία τις τουρμπίνες. Κάθε εβδομάδα, η κλίση των κατόπτρων μπορεί να μεταβάλλεται ανάλογα με τη θέση του 'Ηλιου. Το μεγάλο πλεονέκτημα των πλαστικών κατόπτρων είναι ότι διπλώνουν και μεταφέρονται εύκολα όπουδήποτε. 'Η εγκατάστασή τους είναι απλούστατη. Είδηκοι συσσωρευτές ενέργειας επιτρέπουν τη λειτουργία του κινητήρος επί τρεις ή τέσσερις ώρες μετά τη δύση του 'Ηλιου ή σε περίπτωση συννεφιάς. Αυτό θεωρείται υπεραρκετό, έφ' όσον η όλη εγκατάσταση προορίζεται για τις γεωργικές ανάγκες.

ΤΑ ΗΛΙΑΚΑ ΤΕΛΜΑΤΑ

ΑΛΛΕΣ λύσεις επιβάλλονται για τις μεγαλύτερες ήλιοθερμικές εγκαταστάσεις. Σε μία μεγάλη επιφάνεια νερού πάνω στην οποία πέφτουν οι ακτίνες του 'Ηλιου, δημιουργείται πάντα μία θερμική διαφορά μεταξύ των ανώτερων και των κατώτερων στρωμάτων του νερού. Αυτή τη διαφορά θερμοκρασίας μπορούμε να την εκμεταλλευθούμε.

'Ο καθηγητής Μασσόν, του πανεπιστημίου του Ντακάρ, πειραματίσθηκε επί χρόνια για να πετύχει το καλύτερο σύστημα. Έπενόησε το σύστημα της δεξαμενής με μαύρο πυθμένα, που απορροφά την ήλιακή θερμότητα και θερμαίνει το κατώτερο στρώμα του νερού και, θεωρητικά, δημιουργεί την απαραίτητη θερμική διαφορά. Αντιμετώ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 30

Οι «θερμοστήλες» είναι μία μέθοδος εκμεταλλεύσεως της ήλιακής ενέργειας που χρησιμοποιούν οι Γάλλοι. Πολλά τέτοια στοιχεία αποτελούν μία επιφάνεια που συγκεντρώνει τη θερμότητα του 'Ηλιου και τη μετατρέπει σε ήλιακή ενέργεια.

Ο Ναπολέων δολοφονήθηκε;

ΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΕΝΟΣ ΣΟΥΗΔΟΥ ΙΑΤΡΟΥΑΝΑ ΣΤΑΤΩΝΟΥΝ ΤΟΥΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

ΣΤΙΣ 5 ΜΑ.Ι.ΟΤ του 1821 πέθανε ένας από τους εκπληκτικότερους ανθρώπους της 'Ιστορίας. 'Ο θάνατος, που τον χτύπησε σ' ένα μακρινό νησί, 1.800 χιλιόμετρα σ' ανοικτά των ακτών της δυτικής 'Αφρικής, αποδόθηκε σε καρκίνο του στομάχου. Έκλεινη την εποχή ήταν δύσκολο για διάφορους λόγους να διαπιστωθούν τα αίτια αυτού του θανάτου. 'Υστερα, η εξαφάνιση του «Δράκου της Κορσικής» έκανε πολλούς ανθρώπους — ίσως τους περισσότερους — να βγάλουν εκείνο το «θύμ» που ο ίδιος ο Ναπολέων είχε πει κάποτε στον Ταλλεϋράνδο όταν τον ρώτησε τι θα συνέβαινε μετά το θάνατό του. 'Ο Λουδοβίκος 18ος βρισκόταν ακόμη στο θρόνο κι' εκτός από τους φανατικούς βοναπαρτιστάς, κανένας φυσικά δεν μπορούσε να φαντασθεί ότι ο διάσημος αιχμάλωτος μπορούσε ποτέ να πέσει θύμα εγκλήματος. Μά σήμερα έχουμε όλες τις αληθινότητες των συντράφων του Ναπολέοντα σχετικά με τα όσα είδαν στην 'Αγία 'Ελένη. Καί μελετώντας αυτά ακριβώς τα κείμενα ένας Σουηδός γιατρός κι' ένας τοξικολόγος, ο δόκτωρ Στέν Φόρσχουβουντ, έκαναν συγκλονιστικές κι' απρόβλεπτες ανακαλύψεις. Κατ' αυτούς ο αυτοκράτωρ δεν πέθανε από φυσικό θάνατο, μα υπέκυψε σε βραδεία δηλητηρίαση με άρσενικό. Το αποτέλεσμα της υπομονητικής εξαγίας του Στέν Φόρσχουβουντ κυκλοφορεί αυτό το μήνα. Πρόκειται για μία φωτεινή δέσμη αποκαλυπτική σε αποδείξεις που στηρίζεται στα τελευταία δεδομένα της επιστήμης. Καί όριστε η λεπτομερής ανάλυση της συγκλονιστικής θέσης που υποστηρίζει ο Φόρσχουβουντ. Είναι εκπληκτικής σαφήνειας:

'Ο Στέν Φόρσχουβουντ αρχίζει το βιβρίο του με τα παρακάτω λόγια: «Πριν εμφανισθεί μπροστά στον υπέτατο Κριτή, ο Ναπολέων υπέγραψε στις 15 'Απριλίου του 1821, την τελευταία διαθήκη του. 'Η παράγραφος 5 λέει τα εξής: «Πεθαίνω πρόωγα, δολοφονημέ-

νος από την αγγλική ολιγαρχία και τον πληρωμένο φονιά της. 'Ο αγγλικός λαός δεν θα άργήσει να με εκδικηθεί». 'Ο Ναπολέων πεθαίνοντας και καταθέτοντας μπροστά στην κοινή γνώμη και το δικαστήριο της 'Ιστορίας καταγγέλλει λοιπόν πώς δολοφονήθηκε από τους ηγέτες του αγγλικού έθνους. 'Η καταγγελία αυτή δεν έληφθη υπ' όψιν. 'Ο κύριος λόγος οφείλεται στο ότι πέντε 'Αγγλοι γιατροί διαπίστωσαν ομοφώνως ότι ο Ναπολέων είχε πεθάνει από φυσικό θάνατο, από καρκίνο του στομάχου. 'Εμείς μετά το θάνατο του Ναπολέοντος κυκλοφόρησε η φήμη σ' όλον τον κόσμο ότι ο αυτοκράτωρ δεν είχε πεθάνει με τρόπο φυσιολογικό. Μά αφού η Ιατροδικαστική Έκθεση κατέληγε στο συμπέρασμα πως ο θάνατος οφειλόταν στον καρκίνο, ο δόρυθος που είχε δημιουργηθεί εκτόσσε.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΠΟΙΟΣ μπόρεσε όμως να σκοτώσει τον αυτοκράτορα; Τό αίνιγμα παρουσιάζεται αμέσως οάν αστυνομικό μυστήριο. Σύμφωνα λοιπόν με τους κανονισμούς είμαστε υποχρεωμένοι να παρουσιάσουμε τα πρόσωπα που κυκλοφορούσαν γύρω από το θάμα. 'Ο αόιθμός τους είναι περιορισμένος. Πρώτοι έρχονται οι Γάλλοι που ζήτησαν την άδεια να συνοδεύουν τον αυτοκράτορα στην αιχμαλωσία. Έκτος από τους υπηρέτες ήταν δεκαπέντε σ' Ροσφόρ τη στιγμή που ο Ναπολέων έπιβιβαζόταν στο «Βελλεροφόντη». Μόνο σε πέντε η 'Αγγλία έδωσε την άδεια ν' ακολουθήσουν τον αυτοκράτορα στην 'Αγία 'Ελένη. Στο στρατηγό — κόμητα Μπερτράν και στην οικογένειά του στον στρατηγό κόμητα Μοντολόν και την οικογένειά του και στον κόμητα Λάζ Κάζ αρχιθαλαμηπόλο, με το γιό του. Από τους τρεις αυτούς αξιωματικούς που συντράφεψαν τον Ναπολέοντα στην

'Ο αυτοκράτωρ έγινε κηπουρός για 14 μήνες.

'Αγία 'Ελένη, δυό μόνο έμειναν ως το τέλος. 'Ο στρατηγός — κόμης Μπερτράν κι' ο Μοντολόν. 'Ο στρατηγός Γκουγκώ εγκατέλειψε την 'Αγία 'Ελένη στις αρχές του 1818. 'Ο κόμης ντε Λάζ Κάζ κι' ο γιός του πήραν εντολή από τους 'Αγγλους να φύγουν από το νησί τον Νοέμβριο του 1816.

Τό υπηρετικό προσωπικό το αποτελούσαν τρεις θαλαμηπόλοι: ο Μαρσάν, πρώτος θαλαμηπόλος, ο Σαιν — Ντεν κι' ο Νοβεράζ, ο «μαϊτρίν» ότελ Σιπριάνι. 'Οι τέσσερις αυτοί αποτελούσαν την ανώτερα τάξη των υπηρέτων. 'Υπήρχαν όμως κι' άλλοι που είχαν ελάχιστη επαφή με τον αυτοκράτορα: οι δυο αδελφοί 'Αρσαμπώ κι' ο Τζεντιλίνι, υπηρέτες, ο έπιστάτης κουζίνας Πιερόν, ο μάγειρος Λεπάζ κι' ο έπιστάτης φωτισμού Ρουσσώ.

Μά ως επανέλθουμε στους κυριότερους μάστρες κι' ως προσπαθήσουμε να δούμε ποιο μέρος μπορεί να έπαιξαν στο δράμα.

Ο ΚΟΜΗΣ ΜΠΕΡΤΡΑΝ, ΜΕΓΑΛΟΣ ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΤΛΗΣ

Ο ΑΝΡΤ Γκρατιέν Μπερτράν, που γεννήθηκε στο Σατωρόν το 1773, μπηκε στη σχολή μηχανικών το Μείζιο το 1793. Πήρε μέρος στην εκστρατεία της Αιγύπτου με τον Βοναπάρτη και το 1804 έγινε υπασπιστής του αυτοκράτορα. Τέσσερα χρόνια αργότερα έγινε κόμης της Αυτοκρατορίας και μετά διοικητής Σάματος στρατού. Με τον τιτλο μεγάλου στρατάρχη της Αύλης ακολούθησε τον Ναπολέοντα στη νήσο 'Ελίπα, όπου έγινε πρωθυπουργός. Στην 'Αγία 'Ελένη έγινε εκτελεστής της διαθήκης του αυτοκράτορα κι' ένας από τους κληρονόμους του. Καταδικάστηκε όρήμεν σε θάνατο, πήρε χάρη τον 'Οκτώβριο του 1821 κι' επέστρεψε στη Γαλλία. Δεν ο-

πληρέστες τους Βουρβόνους κι' ανέλαβε ξανά την ηγεσία το 1830. 'Ηρθε στην 'Αγία 'Ελένη μαζί με τη γυναίκα του. Έξετιμάτο πολύ από τον Ναπολέοντα, που του είχε κάνει μεγάλα δώρα πριν από την αιχμαλωσία του.

Ο ΚΟΜΗΣ ΝΤΕ ΛΑΣ—ΚΑΖ

ΕΜΜΑΝΟΘΑ ντε Λας Κάς μπήκε στην υπηρεσία της αυτοκρατορίας το 1806. Το 1809 έγινε αρχιθαλαμηπόλος με τον τίτλο του βαρόνου. Μιλούσε ευχερώστατα τα αγγλικά. Ακολούθησε έθελοντικά τον αυτοκράτορα στην 'Αγία 'Ελένη, όπου συνόρασε με την υπαγόρευση του Ναπολέοντα τα περίφημα «Απομνημονεύματα της 'Αγίας 'Ελένης». Οι παρατηρήσεις του πάνω στην αρρώστεια του αυτοκράτορα συμπάτην με τις παρατηρήσεις των 'Ο' Μήρα, Γκουγκλώ, Μαυράν και Μπερτράν. Ήταν ο πιο αγαπητός σύντροφος του εξορισμένου αυτοκράτορα κι' έφυγε από την 'Αγία 'Ελένη γιατί ο γιος του ήταν σοβαράτα άρρωστος. Επιστρέφοντας στην Ελβετία έκανε ακούραστα διαβήματα στις καγκιλλαρές για να βελτιωθεί η μοίρα του αυτοκράτορα.

Ο ΜΟΝΤΟΛΟΝ ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ

ΣΑΡΑ Τριστάν ντε Μοντολόν σταδιοδρόμησε κυρίως στα έπιτελεια. 'Ο πατριός του ντε Σεμονδύλ, που είχε μεγάλη επιρροή επί επαναστάσεως και επί αυτοκρατορίας, τον βοήθησε σημαντικά να προσέλθει. 'Η γυναίκα του, το γένος Βασσάλ, είχε ήδη παντρευτεί δυο φορές όταν την νυμφεύτηκε το 1812. Το 1814 προσάδθηκε να γίνει στρατηγός με τους Βουρβόνους. Πήγε ώστόσο στην 'Αγία 'Ελένη. Στην τελευταία αρρώστεια του Ναπολέοντα κι' ως το θάνατό του έμεινε κοντά του και φανταίνεται — κατά τον Φόρσχουβοντ — ότι έπαιξε ένα μεγάλο ρόλο στην διαπλάτωση ανάμεσα στον αυτοκράτορα και τους 'Αγγλους. 'Όπως κι' αν έχει το πράγμα αυτός έγραψε τη διαθήκη του Ναπολέοντα, που τον έφηρε δυο εκατομμύρια φράγκα, χωρίς οι δωρεές στη γυναίκα του και τα παιδιά του. Όταν επέστρεψε στη Γαλλία μετά την 9η Μαΐου καταπίεστηκε με τοξικούς κερδοσκοπικές και καταστράφηκε. Το 1838 αποκαταστάθηκε και η κυβερνήση του Λουί — Φίλιπ δέχθηκε να τον ξαναπάρει στο στρατό. Μετά άρχισε να σχετίζεται τον Λουδοβίκο — Ναπολέοντα και πήρε μέρος στις απόπειρές του εναντίον της μοναρχίας. Καταδικάστηκε κι' αυτές τις ενέργειές του και φυλακίστηκε στο Χάμ με τον μελλοντικό Ναπολέοντα Γ'. Πέθανε το 1853 μικρό διαστημα μετά την ανακήρυξη της Αυτοκρατορίας.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΚΟΥΓΚΛΩ

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Γκουγκλώ, άνθρωπος αλλοξενικός και άξεστος, αν πιστέψουμε τον Φρεντερίκ Μασσόν, ήταν συχνά άρρωστος στο Λόγγουντ κι' εμφάνιζε τα ίδια παθολογικά συμπτώματα με τον Ναπολέοντα. Μιλούσε με επιτακτικότητα, μα ήταν αγαθός άνθρωπος.

Ο ΔΟΚΤΩΡ ΑΝΤΟΜΑΡΚΙ

ΕΝΝΗΘΗΚΕ στην Κορσική το 1779 ή 1780, και ήταν προστατευόμενος του θείου του Ναπολέοντα

καρδιαλίου Φέξ. Άσκούσε τη λατρική στην 'Ιταλία και δεν ήξερε τα γαλλικά. Είχε δύσκολο χαρακτήρα και οι σχέσεις του με τον διάσημο άρρωστο του στάθηκαν πολλές φορές θυελλώδεις, προπάντων προς το τέλος. Φαίνεται ότι η παρουσία του στο νησί συνέπεσε με μια χειροτέρευση της καταστάσεως του αυτοκράτορα. Πολλοί ιστορικοί θεωρούν τον 'Αντομάρκι άπατεώνα και το διβλίο του «Οι τελευταίες στιγμές του αυτοκράτορα» σαν μια σειρά από χονδροειδέστατα ψέματα. Οι Μπερτράν όμως και Μασσόν, των οποίων οι συγγραφές κυκλοφόρησαν το 1949 και 1950, δεν διατυπώνουν καμιά ύποψια εναντίον του 'Αντομάρκι και μόνο ο Μοντολόν προσπαθεί να τον συκοφαντήσει. Πέθανε στην Κούβα το 1838.

ΟΙ ΘΑΛΑΣΜΗΠΟΛΟΙ ΜΑΡΣΑΝ ΚΑΙ ΣΑΙΝ—ΝΤΕΝΙ

ΜΑΡΣΑΝ που ήρθε στον Κεραμεικό το 1811, ήταν για τον Ναπολέοντα αγαπητός φίλος. Στη διαθήκη του αυτοκράτορα αναφέρεται με τον τίτλο του κόμητα. Τα «Απομνημονεύματα» του, που δημοσιεύθηκαν πολύ αργά, δείχνουν λέει ο στρατιωτικός διοικητής 'Ανρ' Ασσούκ, τις αρετές του συγγραφέα τους.

'Ο δεύτερος θαλαμηπόλος, Σαίν—Ντενί, που γεννήθηκε στις Βερσαλλίες, ήταν πρόθυμος μαμελούκος. Στο Λόγγουντ χρησιμοποίησε σαν βιβλιοθηκάριος και αντισυγγραφέας. Ήταν άνθρωπος πολύ ικανός, εργατικός και με μεγάλη καρδιά.

Ο ΕΝΔΕΛΕΙΓΜΕΝΟΣ ΦΟΝΙΑΣ: ΧΙΟΤΝΤΣΕΝ ΛΩ.

ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ του Ναπολέοντα ήταν ο συνταγματάρχης Λω, διοικητής του νησιού. Γεννήθηκε στις 28 'Ιουλίου του 1769, τρεις εβδομάδες πριν από τον Ναπολέοντα.

'Αλλες συμπτώσεις ήταν οι εξής: 'Ο Λω ήταν προύραχος στον Αϊάκιο το 1793, όταν οι 'Αγγλοι κατέλαβαν την Κορσική, και πάλι προύραχος της νήσου 'Ελμα που εξορίστηκε για πρώτη φορά ο Ναπολέον το 1814. Το 1815, διοικητής των αγγλικών δυνάμεων που ήταν συγκεντρωμένες στη Γένοβα, ήρθε στη νότιο Γαλλία για να πάρει μέρος στις επιχειρήσεις. Όταν έγινε διοικητής της 'Αγίας 'Ελένης, ο δήμος της Μασσαλίας του πρόσφερε μια άσημενη δόξα για να τον συγαρούν που θα αναλάμβανε τη φρούρηση του «Λόγκου της Κορσικής».

Με τους παράξενους κι' άγενείς τρόπους του εναντι του Ναπολέοντα — γράφει ο Στέν Φόρσχουβοντ — και με την ανικανότητά του να κρίνεται σε καλές σχέσεις μαζί του, ο Χιούντσον Λω ένεπνευσ από την πρώτη στιγμή τρομερή αντίπαθεια στον αυτοκράτορα. 'Ο αιχμάλωτος της 'Αγίας 'Ελένης δεν μπορούσε φυσικά να βρει τίποτε το συμπαθητικό σ' ένα τέτοιο δεσμοφύλακα. Μια μέρα του είπε: «Έστε στρατηγός, μα φέρεστε σαν φρουρός». 'Τάχα για τον Χιούντσον Λω μεγάλη βιβλιογραφία κι' αν εξαράσουμε τον ύποπτη της φρόνσης, όλοι οι άλλοι συμφωνούν στο ότι ήταν κακός άνθρωπος, ο τύπος του υπαλλήλου που γίνεται δημόσιος κίνδυνος, γιατί εκτελεί τυφλά τους κανονισμούς και τις εντολές, χωρίς να έχει το απαιτούμενο μυαλό για να μπει στο πνεύμα τους και

να κρατήσει ένα μέτρο. 'Η αγγλική κυβέρνηση είχε κάνει κακή επιλογή τοποθετώντας τον Λω διοικητή της 'Αγίας 'Ελένης. Τη διαγωγή του δεν την ενέγκριαν ούτε οι Γάλλοι, ούτε οι 'Αγγλοι ούτε οι Αυστριακοί και Ρώσοι έπιτροποι. 'Ο 'Οκτάβ 'Όμπρυ χαρακτηρίζει τον Χιούντσον Λω σαν άνθρωπο μικρόψυχο, νευρικό, φίλον της γραφειοκρατίας και των τύπων, καθυστερητής και καχύποπτος. 'Η ευθύνη που είχε αναλάβει ήταν πάνω από τις δυνάμεις του.

Για το παρελθόν του Χιούντσον Λω, ο Στέν Φόρσχουβοντ υπογραμμίζει ακόμα τα εξής:

«Το σοβαρότερο στην περίπτωση του Χιούντσον Λω, είναι πως πριν γίνει διοικητής στην 'Αγία 'Ελένη, υπήρχαν όποιοις ότι είχε διοργανώσει δυο απόπειρες. 'Αν αυτές ή μια εναντίον του αδελφού του Ναπολέοντα, του 'Ιωσήφ, με εντολή της «βασιλίσσας της Νεαπόλεως», μιας περιγίγισσας που είχε παντρευτεί Βουρβόνο.

Μετά την επιστροφή του από την 'Αγία 'Ελένη, ο πρώην διοικητής του νησιού και πάλι δημοφιλής ύποπτος για απόπειρα φόνου. Το 1815 ήταν στο Παρίσι, όπου τον προκάλεσε σε μονομαχία ο πρώην αρχιθαλαμηπόλος του Ναπολέοντα, 'Εμμανουήλ ντε Λας — Κάς. Μερίκις μέρες μετά ο νέος έβγαине στις έννια το βράδυ από το σπίτι του πατέρα του στη Πασσύ. Δύο άνθρωποι όμως ώρμησαν επάνω του και τον χτύπησαν με μαχαίριά στο στήθος. 'Ο Λας — Κάς έμεινε έξω εβδομάδες στο κρεβάτι. 'Ο Τάπος και η κοινή γνώμη κατηγορήσαν άνοικτά τον Λω, που έπληρωθηκε να εγκαταλείψει άρον — άρον τη Γαλλία.

'Ο Χιούντσον Λω δεν έπαινε να επαναλαμβάνει ότι ο Ναπολέων δεν είχε κανένα λόγο να παραπονιέται για τη μεταχείρησή που του είχαν στην 'Αγία 'Ελένη, αν λάβει μάλιστα υπ' όψη τους κανείς τις ασυμμετρίες εντολές που είχε πάρει ο διοικητής. Στα 'Απομνημονεύματά του μιλάει κι' αυτές τις εντολές κατά τόπο που να δίνει την εντύπωση πως του είχαν δώσει την άδεια να δολοφονήσουν Ναπολέοντα. Βεβαιώνει όμως πως ο ίδιος άρνήθηκε μέχρι τέλους να δώσει αυτήν την έμφανεια στις εντολές των προϊσταμένων του. Και προσθέτει ότι ένας άλλος διοικητής θα μπορούσε να τις είχε εκτελέσει κατά γράμμα, προλαβαίνοντας έτσι την επίδραση του κλίματος και της αρρώστειας.

ΑΤΤΟΙ ΠΟΥ ΕΓΡΑΨΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ

ΜΕΤΑΞΕΙ των συντρόφων αυτών του Ναπολέοντα, οι εξή έγραψαν 'Απομνημονεύματα από την 'Αγία 'Ελένη: ο Μπερτράν, ο Μοντολόν, ο Λας Κάς, ο Μασσόν και ο Σαίν — Ντενί. Τα 'Απομνημονεύματα της Κυρίας ντε Μοντολόν δημοσιεύθηκαν κι' αυτά, μα στερούνται στοιχεία. Οι διάφοροι αυτοί «συγγραφείς», εκτός από την Κυρία ντε Μοντολόν, εμφανίζονται με τα 'Απομνημονεύματά τους σαν μάρτυρες. Κι' από τα συγγράμματά τους φαίνεται ο Σουηδός γιατρός Άντλερ το έλικό του βιβλίου του.

Στην 'Αγία 'Ελένη υπήρχαν έπιτροποι από τις κυβερνήσεις της Αυστρίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας, που είχαν αληθεί από την αγγλική κυβέρνηση. Είχαν

ών άποστολή να φροντίζουν για την καλύτερη φροντίση του Ναπολέοντα. Οι έπιτροποι αυτοί έφταναν όλοι τους σημειώσεις πάνω σε ύα ειδαν και άκουσαν κατά την άρρώστεια του Ναπολέοντα. Φυσικά ο διοικητής Λω, που καθυγορήθηκε πως σάδθηκε ο μεγάλος ένοχος στο δράμα, έφρασε κι' αυτές σημειώσεις και γράμματα. Έγραφε μάλιστα και 'Απομνημονεύματα. Μα ούτε οι ξένοι έπιτροποι, ούτε ο διοικητής Χιούντσον Λω δεν μπορούσαν να θεωρηθούν αυτόπται μάρτυρες. Οι πληροφορίες που αναφέρονται απ' αυτούς έχουν όλες σχεδόν παρθεί από μισάνοτες.

Και άλλα πρόσωπα άκόμη έγραψαν αναμνήσεις του από την 'Αγία 'Ελένη: ο γιατρός 'Ο' Μήρα, που παρακολούθησε τον Ναπολέοντα από το 1815 ως το 1818 και άτηλλάγη των καθηκόντων του από τους 'Αγγλους στις 25 'Ιουλίου του 1818. 'Ο γιατρός Στόκε, που έμεινε στην 'Αγία 'Ελένη μόνο μια εβδομάδα, ανέκλήθη κι' αυτός κι' εξέπεσε του βαθμού του ως χειρουργού του Ναυτικού. 'Ο γατρός 'Αντομάρκι, που έμεινε δίπλα στον αυτοκράτορα από τον Σεπτέμβριο του 1819 ως τον Μάιο του 1821. Σ' αυτούς πρέπει να προσέσουμε τον θαλαμηπόλο Μασσόν, του οποίου οι σημειώσεις όμως δεν δημοσιεύθηκαν παρά μόνο το 1935 με τις φροντίδες του διοικητή 'Ανρ' Ασσούκ.

«Σήμερα παραδεχόμαστε, λέει ο δοκτωρ Φόρσχουβοντ, ότι η καλύτερη έγχαση πάνω στο θέμα που μάς άπασχολεί πολύ, είναι του 'Αγγλου πολιτικού λόφδου Ρόζμπερν, που δημοσίευσε τη μελέτη του το 1900. Έκφράζει σ' αυτήν την άποψη ότι οι δημοσιεύσεις σχετικά με την αιχμαλωσία του Ναπολέοντα είναι πιο αξιόπιστες έφόσον η χρονολογία της δημοσίευσής τους βρίσκεται μακριά από τα γεγονότα».

Έτσι ο Γκουγκλώ γίνεται πιο άληθοφανής από τον Μοντολόν, κι' ο Μοντολόν πάλι πιο αξιόπιστος από τους Λας Κάς, 'Ο' Μήρα και 'Αντομάρκι. Έξετάζοντας τις άντιφάσεις που παρουσιάζουν μεταξύ τους τα 'Απομνημονεύματα του 'Αντομάρκι και του Μοντολόν, δηλώνει ότι του τελευταίου αμοιβούν σ' αυτόν που τα έγραψε και που ήταν ένας άνθρωπος κοσμικός, εύπρεπής κι' άνικανος να γράφει ψέματα. Έξέ άλλων, ο Ρόζμπερν δεν δίνει την ίδια πίστη σ' όλους ανεξαιρέτως τους συντρόφους του Ναπολέοντα στην 'Αγία 'Ελένη. Μια κακή ψυχή, λέει γλύστησε ανάμεσά τους.

Ποιά να είναι; 'Ο Ρόζμπερν δεν κατάφερε να την ανακαλύψει. 'Ας ελπίσουμε πως θα είμαστε πιο τυχεροί απ' αυτόν.

ΟΙ ΑΡΡΩΣΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ

Σ ΠΑΝΙΑ άρρωστος στο παρελθόν και προικισμένος μάλιστα με σιδερένια όγεία, ο Ναπολέων δεν αισθάνθηκε ποτέ έντελώς καλά από την πρώτη σχεδόν στιγμή που πάτησε το πόδι του στην 'Αγία 'Ελένη. Το κλίμα ήταν μια εύκολη δικαιολογία για τις άδιαθεσίες του, μα η δικαιολογία αυτή ήταν τόσο άδριστη και βολική, που κανείς δεν στάθηκε ποτέ σοβαρά να τη μελετήσει.

'Η όγεία του εν πάση περιπτώσει πέσσε από τρεις φάσεις: α) τα πρώτα χρό

νια β) την αποφασιστική φάση γ) την άγωνία.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΑΤΤΟΚΡΑΤΩΡ χαρακτηρίστηκε «άδιάθετος» από τους συντρόφους του ήδη από τον Νοέμβριο του 1815. Από κείνη τη στιγμή ήταν άρρωστος κατά διαστήματα, μα μόνιμα. Τον Μάιο του 1816 ο Λας Κάς τον βλέπει πολύ έλαγμένο.

Τα συμπτώματά του — καμάρες στο πόδι, πονοκέφαλοι, έμιασησία στο φως, κρυάδες, άλλοίωση των χαρακτηριστικών του προσώπου, συρτή κοιλότητα, κατάρεια και βουβαλαρά — άνήκουν, λέει ο Φόρσχουβοντ στο πρώτο βαθμό του συνδρόμου της χρονίας δηλητηριάσεως με άρσενικό. Το στομαχικά και έντερικά συμπτώματα δεν παρουσιάστηκαν παρά μόνο αργότερα.

Τον Μάιο και τον 'Ιούνιο, ο Ναπολέων ήταν κατηφής και κουρασμένος. Κοιμόταν άσχημα, πάθαινε όπνηλεις. Οι άπνιες που έναλλάσσονται με περιόδους άπνηλίας είναι κλασικές στη δηλητηρίαση με άρσενικό.

Αργότερα άρχισε να υποφέρει από τα δόντια του — ενώ ποτέ άλλοτε δεν τον είχαν ένοχλήσει — από φλεγμονή των ούλων και του βλενογόνου του στόματος. Κι' αυτά, λέει ο Φόρσχουβοντ, είναι συμπτώματα δηλητηριάσεως. Καμιά φορά έβηξε τρομερά, είχε κίτρινη έπιδερμίδα και στις 4 Δεκεμβρίου έπεσε, σάμφω να με τα γραφόμενα του 'Ο' Μήρα:

— Αυτό το βασανιστήριο, αυτός ο τρόπος να με θανατώνουν σιγά — σιγά είναι χειρότερος κι' από τον πιο γρήγορο θάνατο.

Κατά τη διάρκεια του Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου, αναφέρει ο 'Ιρλανδός γιατρός, ο άρρωστος είχε νευρικές κρίσεις ίλιγγους, πονοκεφάλους. 'Όλα αυτά είναι συμπτώματα που προκαλούνται από το άρσενικό. 'Ο Φόρσχουβοντ διατείνεται ότι εκείνη την έποχή η δόση του δηλητηρίου πρέπει να ήταν μαζική.

'Όλο το 1817 πέσσε μ' αυτόν τον τρόπο: πονόδοντοι, στοματίτιδα, πόνοι στα άκρα, πόνος στο στήθος. 'Ο 'Ο' Μήρα το συνέστησε χάπια με υδράργυρο, μα προσλήθηκαν έμετι, κολικοί, γενική άδιαθεσία. 'Η νύχτα που ακολούθησε την αναχώρησή του 'Ο' Μήρα, στάθηκε πολύ άσχημη για τον αυτοκράτορα: πυρετός, άπνιες, άνησυχία, άλλεπάλληλοι έμετοι: δηλητηρίαση με μεγάλη δόση, λέει πάλι ο Φόρσχουβοντ.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΕΛΤΙΩΝΕΤΑΙ

'Ο' Μήρα εγκατέλειψε το Λόγγουντ στις 25 'Ιουλίου του 1818. 'Από κείνη τη στιγμή κι' επί δεκατέσσερις μήνες σταματούν οι σημειώσεις σχετικά με την άρρώστεια του εξορισμένου αυτοκράτορα. Φαίνεται ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής — κατά την άποψη τουλάχιστον των Μπερτράν και Μασσόν — η κατάσταση του Ναπολέοντα βελτιωνόταν αργά. Τον 'Ιανουάριο του 1819 έπαθε μια ύποτροπή και συνέπληθε απ' αυτήν πολύ δύσκολα. Κατά τα γραφόμενα του Μοντολόν έπέφερε από δυσεντερία που θεραπεύθηκε με διαίτα και άμυγδαλόγαλα. Μα, παρατηρεί ο Φόρσχουβοντ, το άμυγδαλόγαλα δεν έμφανίστηκε παρά μόνο στο τέλος της άρρώστειας του αυτοκράτορα, το 1821, σαν κατενναστικό για την τρομερή δίψα που τον βασάνιζε.

'Ο 'Αντομάρκι ήρθε στην 'Αγία 'Ελένη τον Σεπτέμβριο του 1819. Στις 23—24 Σεπτεμβρίου ο Κορσικανός γιατρός σημειώνει ότι ο Ναπολέων έχει «άσχετητα προσώπου γαιώδη, μάτια θολά, έπιπευκότες κίτρινοκόκκινους, σωμα υπερβολικά παχύ με δέρμα πολύ άσπρο. Τη γλώσσα την εκάλυπτε ένα λευκό επίχρυσμα. Είχε πολλά φτερνίσματα, που τα διέκοπτε έξοδος βήχας με άπόχρεμψη. 'Όρες — ώρες είχε έντονη σιελόρροια. 'Ο σφυγμός άσθενής, μα κανονικός». Σημειώθηκαν και άλλα φαινόμενα: «Ναυτίες, έμετοι, έφι-

15 'Οκτωβρίου του 1840: Στη μετακομιδή του Ναπολέοντος στο Μνημείο των 'Απομάχων, το σώμα ήταν σχεδόν ανέπαφο.

δράσεις. Μία μέρα ο Ναπολέων παρακάλεσε τον 'Αντομάρι να του εξετάσει το δεξί πόδι, γιατί το ένοιωσε να λυγίζει και πράγματι ο γιατρός διαπίστωσε ότι το δεξί πόδι ήταν πύδ ασθενικό από το άρσενικό. Ο Αυτοκράτορας έμεινε ξαπλωμένος στις 23 και 24 Σεπτεμβρίου, μα στις 25 ήταν πάλι καλύτερα.

Ο 'Αντομάρι συμβούλεψε τον άρρωστο του να κάμνει ασκήσεις. Ο αυτοκράτορας υπάκουσε, και άρχισε να καταγίνεται με την κηπουρική κι' έδωσε έντολή να φτιάξουν μια μάντρα. Μα στις 15 'Ιουλίου του 1820 οι άδιαθεσίες ξανάρχισαν και συνεχίστηκαν ως τον Σεπτέμβριο. Σ' όλη αυτή την περίοδο ο Φόρσχουβοντ υποθέτει ότι ένα μυστηριώδες χέρι έδινε στον άρρωστο νέες δόσεις άρσενικού.

ΝΕΑ ΑΣΘΕΝΕΙΑ

ΑΠΟ τις 18 Σεπτεμβρίου του 1820 ως τέλη Φεβρουαρίου του 1821, νέα φάση της ασθένειας. Ο Αυτοκράτορας έκαμνε σπάνια περιπάτους, από τους οποίους επέστρεφε εξαντλημένος. Τα πόδια του ήταν διαρκώς παγωμένα και του τα έζοιαναν με ζεστές πετσέτες, τις οποίες προτιμούσε από τη θερμότητα.

«Όταν ο 'Αντομάρι περιγράφει τα συμπτώματα της άρρώστειας του Ναπολέοντα, τονίζει ο Φόρσχουβοντ, είναι σαν να αντιγράφει από μοντέρνο σύγγραμμα ιατροδικαστικής, τον κατάλογο των συμπτωμάτων που παρουσιάζει η δηλητηρίαση με άρσενικό μετά από κατάποση ίσχυρης δόσης, μα όχι θανατηφόρου: χείλη χλωμά, μάτια κομμένα, επιπεφυκοίτες κιτρινωχοκίτρινοι, δέρμα ώχρο-κίτρινο, μορφή χαλκοπράσινη, πονοκέφαλοι, επιφύλακες, δυσχέρεια στην αναπνοή, πόδια και γόνατα παγωμένα, σφυγμός ασθενικός, γρήγορος κι' άρρυθμος, άνορεξία ακατάσχετη ύπνηλία, πόνος στο στομάχι ιδιαίτερα στην πίεση».

Η ΦΩΤΙΑ ΠΟΥ ΕΚΑΙΓΕ ΣΤΟ ΣΤΟΜΑΧΙ ΤΟΥ

Η ΓΙΕΙΑ του εξορίστου εξακολουθούσε να είναι κακή και να παρουσιάζει συμπτώματα δηλητηρίασως. «Τη νύχτα της 20ης προς την 21η 'Ιανουαρίου — κατά τον Μοντολόν — ο αυτοκράτορας ένοιωσε την ανάγκη να πιεί λεμονάδα για να σβήσει τη φωτιά που έκαιγε μέσα στο στομάχι του».

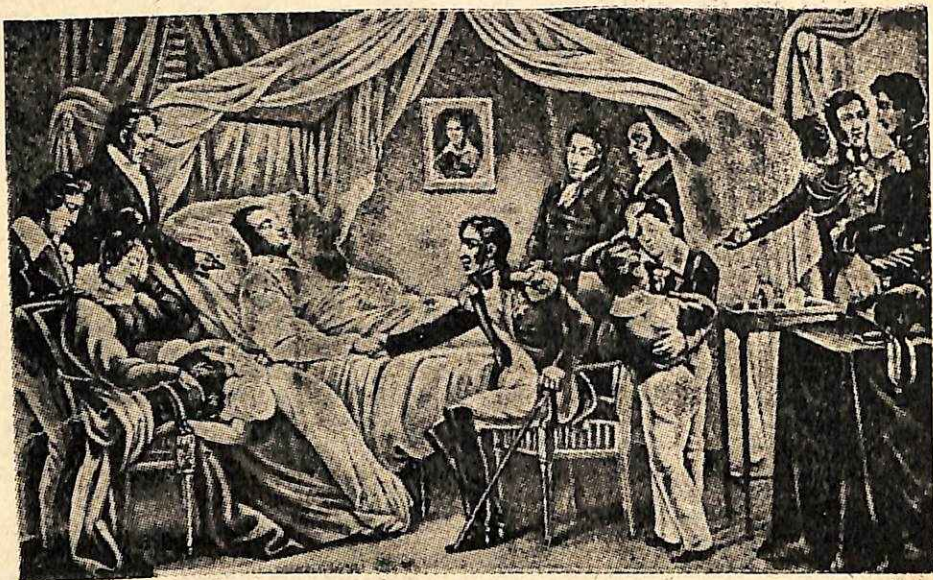
Ο δεύτερος θαλαμηπόλος Σαίν — Ντενί δίνει μια συγκλονιστική εικόνα της περιόδου αυτής της ασθένειας:

«Μία μέρα, ήταν δυο μήνες πριν από το θάνατό του, ο αυτοκράτορας ήταν στην τραπέζια με τον κ. ντε Μοντολόν. Ζήτησε το φαγητό του που του το σέρβιραν λίγα λεπτά μετά. Τον περιποιόμασαν ο Πιερόν κι' εγώ. Έφαγε τη σούπα του που ήταν νομίζω φιδές. Μόλις την τέλειωσε του ήρθε τάση για έμετο. Όσπου να τρέξω να φέρω μια λεκάνη, τα είχε όλα βγάλει στο πάτωμα. Ο Μαρσάν με είχε ακολουθήσει. Όταν ο έμετός σταμάτησε ο αυτοκράτορας, μετά από μικρή ανάπαυση, ζήτησε να του ξανασερβίσουν από την ίδια σούπα. Την έφαγε κι' αυτή τη φορά δεν την έβγαλε. Πίστεψε ότι αυτό που του είχε συμβεί ωφειλόταν σε στομαχική άδιαθεσία. Την άλλη μέρα πάλι έμετός, την ίδια ώρα περίπου όπως την προηγούμενη. Ο αυτοκράτορας «έν μπόρεσε να κρατήσει τίποτε

από τη σούπα του. Όπως την προηγούμενη φορά ξανάφαγε από την ίδια και την κράτησε. Ήταν βέβαιο πως κάτι συνέβαινε στο στομάχι του που τον παρότρυνε σε έμετο. Μα τι ήταν αυτό; Γιατί ν' άπορριπτεί το στομάχι του την πρώτη σούπα και να χωνεύει τη δεύτερη;

Απ' αυτή την αφήγηση, σημειώνει ο Φόρσχουβοντ μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι ο Ναπολέων δεν δηλητηριάζταν συνεχώς και σ' όλα τα γεύματά του.

Κατά τη διάρκεια του Μαρτίου η κατάσταση χειροτερεύει. Φθάνοντας στο άμαξι του το πρωί της 17ης Μαρτίου, δεν μπόρεσε ν' άνεβεί το σκαλοπάτι. Χρειάστηκε να τον βοηθήσουν να επιστρέψει στο δωμάτιό του. Ρίγη διαπερνούσαν όλο το κορμί του. Έπεσε άμέσως στο κρεβάτι και τον περιποιήθηκαν οι Μαρσάν, Σαίν — Ντενί και Νοβερράς: ζεστές πετσέτες κλπ. Ο άρρωστος είχε την κοιλιά παγωμένη, ύδρωνε σε σημείο που τον άλλαξαν πολλές φορές: μεγάλη δόση άρσενικού, σημειώνει ο Φόρσχουβοντ. Την άλλη μέρα ο άρρωστος θέλησε να βγει, μα αναγκάστηκε να ξαναγυρίσει άμέσως. Πάλι του τύλιξαν τα πόδια με ζεστές

5 Μαΐου του 1821: Στις έξη παρά δέκα το βράδυ ο Ναπολέων ξεψύχησε

πετσέτες: νέα δόση, γράφει ο Φόρσχουβοντ. Τα ίδια ακριβώς και στις 19 Μαρτίου.

Ο ΑΝΤΟΜΑΡΚΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΕΙ ΕΜΕΤΙΚΟ ΦΑΡΜΑΚΟ

ΣΤΙΣ 21 Μαρτίου οι άδιαθεσίες συνεχίζονται. Ο αυτοκράτορας είχε πόνους σ' όλα τα σπλάχνα. Λέχθηκε τότε να πάρει ένα φάρμακο, την έμετική τρούγα, που την είχε απαγορεύσει στη Γαλλία την εποχή που κυβερνούσε. Στην αφήγηση του ο Μοντολόν σημειώνει ότι εκείνη τη μέρα ο Ναπολέων είχε έργασθεί όλη τη νύχτα κι' ότι ήταν σχεδόν έβθυμος. Μίλησε μάλιστα για τη Βαρσοβία και την παλιά επεισοδιακή έρωμένη του Μαρία Βαλέφσκα.

Ο 'Αντομάρι τον συμβούλεψε ν' ακολουθήσει μια θεραπεία που είχε εφαρμόσει ο διάσημος Ζάν — Λουί 'Αλμπέρ, γιατρός του Λουδοβίκου 18ου. Η συνταγή ήταν γραμμένη σ' ένα σύγγραμμα του 'Αλμπέρ κι' ο 'Αντομάρι την έδειξε στον άρρωστο του. Το φάρμακο αυτό ή-

ταν λεμονάδα με έμετική τρούγα, το οποίο έπρεπε να λαμβάνεται κάθε ώρα, κατά τον 'Αντομάρι. Στις 22 Μαρτίου, τρία τέταρτα μετά το φάρμακο, ο Ναπολέων είχε μια τρομερή κρίση με έμετους. Κυλιόταν στο πάτωμα από τους πόνους κι' άποφάσισε να ξαναγυρίσει στο άγαπημένο του ανθόνερο και χυμό από γλυκόριζες. Ο 'Αντομάρι επέμενε ώστόσο ότι η έμετική τρούε ήταν απαραίτητη, μα ο αυτοκράτορας δεν ήθελε ν' άκούσει τίποτε. Όστόσο έπινε απ' αυτήν χωρίς να το ξέρει. Ο Μοντολόν βεβαιώνει πως έδιναν έμετική τρούγα στον άρρωστο έν άγνοία του. Εκείνη την εποχή άρρώσθησε ο τρίτος θαλαμηπόλος, ο Νοβερράς, και τον αυτοκράτορα περιποιούντουσαν ο Μοντολόν και ο Μαρσάν.

Αλλά, σημειώνει ο Φόρσχουβοντ, η δηλητηρίαση κατά την παλιά γαλλική μόδα, συμπεριλαμβάnei στο τελευταίο στάδιο του δράματος και τη χορήγηση έμετικής τρούας.

«Η άρρώστεια του Ναπολέοντος, σημειώνει, άλλαξε χαρακτήρα γύρω από τις 22 Μαρτίου του 1821. Άρχικά από πόνοι του στομάχου δεν άποτελούσαν το

κύριο χαρακτηριστικό της άρρώστειας. Τώρα όμως δεν σταματούσαν σχεδόν καθόλου. Ο αυτοκράτορας είχε έμετους τον ένα μετά τον άλλο. Η χειροτέρευση αυτή μπορούσε να εξηγηθεί με το ότι η χρόνια δηλητηρίαση με άρσενικό έπιανε τώρα στην τελική φάση της, όπως απέδειχναν οι συνεχείς έμετοι. Οι έμετοι αυτοί μπορεί όμως επίσης να προκλήθηκαν από δηλητηρίαση με αντιμόνιο που περιέχεται στην έμετική τρούγα. Το αντιμόνιο έχει την ιδιότητα να προκαλεί άμέσως πολύ δυνατούς έμετους. Ένώ οι έμετοι που άφείλονται σε δηλητηρίαση με άρσενικό δεν εμφανίζονται παρά μόνο στο τελευταίο στάδιο».

Την 1 'Απρίλιου, μετά από πίεση του Μοντολόν, ο αυτοκράτορας δέχθηκε να έξετασθεί από τον 'Αγγλο γιατρό 'Αρνот. Στα 'Απομνημονεύματά του ο Χιούντσον Λώ άρνείται ότι έπενέβη προσωπικά για να αναλάβει ο γιατρός 'Αρνот τον άρρωστο αυτοκράτορα.

Τον 'Απρίλιο του 1821 ο Ναπολέων άρχισε να συντάσσει τη διαθήκη του με τη μόνη παρουσία του Μαρσάν. Ο δόκ-

τωρ 'Αρνот είχε διαπιστώσει φλεγμονή του στομάχου, χωρίς όμως να έχουν διγεί ο πύλωρος και το σπυκώτι. Οι έμετοι περιείχαν μια μαυριδερή ούσια, πράγμα που του επέτρεψε να διαγνώσει εξέλκωση του στομάχου. Στο άναμεταξύ η σύνταξη της διαθήκης προχωρούσε με γοργό ρυθμό. Ο Ναπολέων άφηνε δυο εκατομμύρια φράγκα (εξακόσια εκατομμύρια σημερινά «παλαιά φράγκα») στον Μοντελόν, 500.000 φράγκα στον Μπερτράν και 400.000 στον Μαρσάν. Στις 21 'Απριλίου ο αυτοκράτορας μίλησε στον αδελφό Βινιάλι πως γεννήθηκε καθολικός κι' έπιθυμεί την συμπράστασή του. Στις 23 ήταν καλύτερα κι' έφαγε με όρεξη. Στις 25 νέα ύπαρξη. Ο Μπερτράν σημειώνει: Ποτέ άλλοτε δεν ήταν τόσο αδύνατος. Τα πόδια του δεν τον στήριζαν, ξανάρχισαν οι άπνιες, έδεισθησία στο φως, η έντονη δίψα, τα ρίγη, η δύσπνοια, ο λόξυγγας, όλα τα χαρακτηριστικά συμπτώματα της δηλητηρίασως.

Στις 3 Μαΐου ο Ναπολέων προσπάθησε να κάνει μερικά βήματα, μα έπεσε πάνω στο κρεβάτι του με δύσπνοια, λόξυγγα, και τρομερή δίψα. Ο 'Αρνот πρότεινε υποκλυσμό. Ο 'Αντομάρι άντέδρασε προβάλλοντας την αδυναμία του άρρώστου. Τότε ο διοικητής Λώ ήλθεσε ότι ο αλγιάλωτός του κινδύνευε κι' έπρεπε να γίνει ιατρικό συμβούλιο. Πραγματικά ήσαν ο δόκτωρ Σόρτ, κυβερνητικός γιατρός, κι' ο δόκτωρ Μίσελ, γιατρός του ναυαρχείου. Και οι τρεις 'Αγγλοι γιατροί συμφώνησαν να δώσουν στον άρρωστο καλομέλα. Ο 'Αντομάρι διεφώνησε, μα ο Μοντολόν είναι της ίδιας γνώμης με τους 'Αγγλους κι' έτσι μετά από φιλονικία χορηγείται το καλομέλα. Από τις κενώσεις που ακολούθησαν φάνηκε ότι ύπρχε μεγάλη γαστρορραγία. Ο Ναπολέων δεν μπορούσε να κουνήσει ούτε το χέρι του, είχε μάτια έτοιμοθανάτου.

Την άλλη μέρα, 4 Μαΐου, νέες κενώσεις. Ο άρρωστος λιποθύμησε δυο φορές. Στις 5 Μαΐου το πρωί άρχισε το παρήχημα και για μια στιγμή τινάχτηκε έξω από το κρεβάτι του. Ο Μοντολόν προσπάθησε να τον συγκρατήσει και οι δυο άνδρες κύλησαν μαζί πάνω στο χαλί. Στις έξη το πρωί ο Ναπολέων έμοιαζε να κοιμάται ήρεμα. Σε λίγο άρχισε ο ρόγχος. Όλη μέρα έμεινε άκίνητος και στις έξη παρά δέκα το βράδυ ξεψύχησε.

Η ΝΕΚΡΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΣΗΜΟΥ ΝΕΚΡΟΤ, Η ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΟΜΑΡΚΙ

Ο Μπερτράν: Ο Ναπολέων τον έκτιμούσε.

Ο Μοντολόν: Αυτός να έπαιξε το διπλό παιχνίδι;

Ο Λας Κάζ: Ο Ναπολέων του ύπαγόρευσε τα 'Απομνημονεύματα.

Ο Μαρσάν: Ο Ναπολέων τον είχε κάνει κόμητα.

Ο Χιούντσον Λώ: Ο Ναπολέων τον μισούσε.

τά: οι Μπερτράν, Μοντολόν, Βινιάλι, 'Αντομάρι, Μαρσάν, Σαίν — Ντενί, Πιερόν, οι 'Αγγλοι γιατροί 'Αρνот, Σόρτ, Μίσελ, Λίβιγκστον, Μάρτον, Ράπλετς, Χένου, ο αντισυνταγματάρχης Ρήντ, ο ταγματάρχης Χάρισσον κι' ο λοχαγός Κοράντ.

Η νεκροψία έγινε από τον 'Αντομάρι με την βοήθεια των γιατρών Σόρτ, 'Αρνот, Μίσελ, Λίβιγκστον και Μάρτον. Οι 'Αγγλοι συνέταξαν την ιατροδικαστική τους έκθεση και ζήτησαν από τον 'Αντομάρι να την ύπογράψει, μα αυτός άρνήθηκε.

Πράγματι οι γιατροί δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν κατά πόσον το σπυκώτι ήταν πορημένο ή όχι. Στο τέλος αποφασίστηκε να γίνουν δυο ιατροδικαστικές εκθέσεις: μια του 'Αντομάρι και μια των 'Αγγλων γιατρών. Στη δική του ο Κορσικανός γιατρός τονίζει ότι ο θάνατος του Ναπολέοντα ωφειλέτο σε καρκίνο.

Πρόκειται για μια τρίτη ιατροδικαστική έκθεση του μαρτυρός 'Αγγλου γιατρού Χένου. Το έγγραφο αυτό τονίζει ότι το σώμα του Αυτοκράτορα ήταν όλο λίπος λεπτομέρεια που παραλείπεται από τον 'Αντομάρι. Είναι γνωστό όμως ότι ο καρκίνος προκαλεί την γενική καχεξία του άρρώστου, ενώ αντίθετα το άρσενικό προκαλεί πάχος. Έκτος απ' αυτό το σώμα του νεκρού ήταν σχεδόν άτριχο, που είναι κι' αυτό σύμπτωμα της δηλητηρίασως με άρσενικό. Άλλο στοιχείο υπέρ της άπόψεως του Φόρσχουβοντ είναι η έκθεση του γιατρού Ρεμύ Γκιγιάρ που παραβρέθηκε στην έκταφή του Ναπολέοντα για τη μετακομιδή του στο Μέγαρο των 'Απομνημόνων στο Παρίσι την 15η 'Οκτωβρίου του 1840. Ο γιατρός Γκιγιάρ διαπιστώνει λοιπόν ότι 19 χρόνια μετά το θάνατό του το σώμα του αυτοκράτορα ήταν σχεδόν ανέπαφο: άλλο χαρακτηριστικό της δηλητηρίασως με άρσενικό.

ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ;

Τ' όμως ο Ναπολέων πίστευε ότι υπέφερε από το σπυκώτι του. Ο 'Αντομάρι, διαφωνώντας με τους 'Αγγλους, του είχε θρεί πορημένο στη νεκροψία. Τέτοιο και η διάγνωση του για καρκίνο.

«Η διάγνωση καρκίνου», σημειώνει ο Φόρσχουβοντ, και ειδικά του καρκίνου του πύλωρου, ήταν ότι χρειαζόταν πραγματικά από πολιτικής άπόψεως. Όλος ο κόσμος ήξερε ότι ο πατέρας του Ναπολέοντος είχε πεθάνει σε ηλικία 38 ετών από καρκίνο του πύλωρου. Εύκολο ήταν λοιπόν να εμφανισθεί η άρρώστεια του αυτοκράτορα σαν κληρονομική. Και κανένας δεν θα μπορούσε τότε να ύποψιαστεί ότι είχε δολοφονηθεί. Ο ίδιος ο Ναπολέων είχε δώσει λίγες δομαδες πριν το θάνατό του τη σκέψη αυτή στους γιατρούς, τότε που οι άδιάκοποι έμετοι δεν του επέτρεπαν να διατηρήσει τις τροφές που

στά: οι Μπερτράν, Μοντολόν, Βινιάλι, 'Αντομάρι, Μαρσάν, Σαίν — Ντενί, Πιερόν, οι 'Αγγλοι γιατροί 'Αρνот, Σόρτ, Μίσελ, Λίβιγκστον, Μάρτον, Ράπλετς, Χένου, ο αντισυνταγματάρχης Ρήντ, ο ταγματάρχης Χάρισσον κι' ο λοχαγός Κοράντ.

Πρόκειται για μια τρίτη ιατροδικαστική έκθεση του μαρτυρός 'Αγγλου γιατρού Χένου. Το έγγραφο αυτό τονίζει ότι το σώμα του Αυτοκράτορα ήταν όλο λίπος λεπτομέρεια που παραλείπεται από τον 'Αντομάρι. Είναι γνωστό όμως ότι ο καρκίνος προκαλεί την γενική καχεξία του άρρώστου, ενώ αντίθετα το άρσενικό προκαλεί πάχος. Έκτος απ' αυτό το σώμα του νεκρού ήταν σχεδόν άτριχο, που είναι κι' αυτό σύμπτωμα της δηλητηρίασως με άρσενικό. Άλλο στοιχείο υπέρ της άπόψεως του Φόρσχουβοντ είναι η έκθεση του γιατρού Ρεμύ Γκιγιάρ που παραβρέθηκε στην έκταφή του Ναπολέοντα για τη μετακομιδή του στο Μέγαρο των 'Απομνημόνων στο Παρίσι την 15η 'Οκτωβρίου του 1840. Ο γιατρός Γκιγιάρ διαπιστώνει λοιπόν ότι 19 χρόνια μετά το θάνατό του το σώμα του αυτοκράτορα ήταν σχεδόν ανέπαφο: άλλο χαρακτηριστικό της δηλητηρίασως με άρσενικό.

ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΙΤΙΑΩΝ

Η ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ έκθεση των 'Αγγλων διαφέρει σε βασικά σημεία. Καί πρώτα — πρώτα οι 'Αγγλοι λένε κάτι που ο 'Αντομάρι δεν το λέει: ότι ο αυτοκράτορας ήταν παχύς. Το στέρνο είχε στρώμα λίπους ενός περίπου εκατοστομέτρου πάχους και η κοιλιά ενάμισο. Οι πνεύμονες — σ' αυτό συμφωνεί κι' ο 'Αντομάρι — ήταν άπολύτως ύγιεις. Τίποτε το άνώμαλο έπίσης δεν βρέθηκε στο σπυκώτι.

ΝΑ ΗΤΑΝ ΚΑΡΚΙΝΟΣ;

ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ;

Τ' όμως ο Ναπολέων πίστευε ότι υπέφερε από το σπυκώτι του. Ο 'Αντομάρι, διαφωνώντας με τους 'Αγγλους, του είχε θρεί πορημένο στη νεκροψία. Τέτοιο και η διάγνωση του για καρκίνο.

«Η διάγνωση καρκίνου», σημειώνει ο Φόρσχουβοντ, και ειδικά του καρκίνου του πύλωρου, ήταν ότι χρειαζόταν πραγματικά από πολιτικής άπόψεως. Όλος ο κόσμος ήξερε ότι ο πατέρας του Ναπολέοντος είχε πεθάνει σε ηλικία 38 ετών από καρκίνο του πύλωρου. Εύκολο ήταν λοιπόν να εμφανισθεί η άρρώστεια του αυτοκράτορα σαν κληρονομική. Και κανένας δεν θα μπορούσε τότε να ύποψιαστεί ότι είχε δολοφονηθεί. Ο ίδιος ο Ναπολέων είχε δώσει λίγες δομαδες πριν το θάνατό του τη σκέψη αυτή στους γιατρούς, τότε που οι άδιάκοποι έμετοι δεν του επέτρεπαν να διατηρήσει τις τροφές που

στά: οι Μπερτράν, Μοντολόν, Βινιάλι, 'Αντομάρι, Μαρσάν, Σαίν — Ντενί, Πιερόν, οι 'Αγγλοι γιατροί 'Αρνот, Σόρτ, Μίσελ, Λίβιγκστον, Μάρτον, Ράπλετς, Χένου, ο αντισυνταγματάρχης Ρήντ, ο ταγματάρχης Χάρισσον κι' ο λοχαγός Κοράντ.

Πρόκειται για μια τρίτη ιατροδικαστική έκθεση του μαρτυρός 'Αγγλου γιατρού Χένου. Το έγγραφο αυτό τονίζει ότι το σώμα του Αυτοκράτορα ήταν όλο λίπος λεπτομέρεια που παραλείπεται από τον 'Αντομάρι. Είναι γνωστό όμως ότι ο καρκίνος προκαλεί την γενική καχεξία του άρρώστου, ενώ αντίθετα το άρσενικό προκαλεί πάχος. Έκτος απ' αυτό το σώμα του νεκρού ήταν σχεδόν άτριχο, που είναι κι' αυτό σύμπτωμα της δηλητηρίασως με άρσενικό.

Πρόκειται για μια τρίτη ιατροδικαστική έκθεση του μαρτυρός 'Αγγλου γιατρού Χένου. Το έγγραφο αυτό τονίζει ότι το σώμα του Αυτοκράτορα ήταν όλο λίπος λεπτομέρεια που παραλείπεται από τον 'Αντομάρι. Είναι γνωστό όμως ότι ο καρκίνος προκαλεί την γενική καχεξία του άρρώστου, ενώ αντίθετα το άρσενικό προκαλεί πάχος. Έκτος απ' αυτό το σώμα του νεκρού ήταν σχεδόν άτριχο, που είναι κι' αυτό σύμπτωμα της δηλητηρίασως με άρσενικό. Άλλο στοιχείο υπέρ της άπόψεως του Φόρσχουβοντ είναι η έκθεση του γιατρού Ρεμύ Γκιγιάρ που παραβρέθηκε στην έκταφή του Ναπολέοντα για τη μετακομιδή του στο Μέγαρο των 'Απομνημόνων στο Παρίσι την 15η 'Οκτωβρίου του 1840. Ο γιατρός Γκιγιάρ διαπιστώνει λοιπόν ότι 19 χρόνια μετά το θάνατό του το σώμα του αυτοκράτορα ήταν σχεδόν ανέπαφο: άλλο χαρακτηριστικό της δηλητηρίασως με άρσενικό.

ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ;

ΣΤΗ ΦΩΤΙΑ με την άποψη των γεωγράφων, που επιβεβαιώνεται εξ άλλου από το Λαρούς, το κλίμα της 'Αγίας 'Ελένης δεν ήταν βλαβερό. Ο δόκτωρ Φόρσχουβοντ άποδεικνύει ότι ο άέρας και η βορρά που ήταν τόσο συχνά στο νησί δεν παρουσάζαν τίποτε το επικίνδυνο για ένα φυσιολογικό άνθρωπο. Και πιο πολύ για ένα στρατιώτη που σαν τον Ναπολέοντα είχε περάσει από τόσες κακουχίες.

Αν, λέει οι άσθενείς του στομάχου και του σπυκωτίου ήταν συχνές τους άδρες της φρονιάς, το ίδιο άφείλεται στο ότι οι στρατιώτες αυτοί έπιναν πολύ. Γεγονός όμως είναι ότι πολλοί από τους συντρόφους του Ναπολέοντα άρρώσθησαν κατά την παραμονή τους στην 'Αγία 'Ελένη, μα δεν ύπάρχουν στοιχεία σχετικά με το είδος της άρρώστειας τους. Το περιεργό

είναι, σημειώνει ο Φόροχουβοντ, ότι ε-
μ ο ι α ε πολύ με την άρρωστικότητα του
αυτοκράτορα. Αυτή ήταν συγκεκριμένα η
περίπτωση του Λάσ Κάς και του γιου του
που είχαν ταχυκαρμίες και δύσπνοια χα-
ρακτηριστικά σημεία δηλητηρίασεως με
αρσενικό.

Κι' ο Γκουγκά ήταν επίσης άρρωστος
ένα αρκετά μεγάλο διάστημα. Τέ-
φερε από τρομερές δυσεντερίες, έμετους,
πόνους στο στομάχι και στο συκώτι. Ο
Τουπιράνι, ο μαίτρο ντ' οτέλ του αυτο-
κράτορα υπέκυψε στις 26 Φεβρουαρίου
του 1818 σε μια μυστηριώδη άρρωστητα
που τη χαρακτήριζαν τρομερές διάρρο-
ες και ρίγη. Ο Μαρσάν, ο θαλαμηπό-
λος, ήταν κι' αυτός άρρωστος. Συμπτώ-
ματα: πόνοι στο στομάχι, ταχυσφυγμία,
κυστίτις μέσα στο στόμα. Ο Νοβερράς,
ο δεύτερος θαλαμηπόλος, υπέφερε από τα
πόδια του και τον έστειλαν πίσω στη
Γαλλία.

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟ ΕΓΚΛΗΜΑ;

Ο ΝΑΠΟΛΕΩΝ δηλητηριάστηκε, ύ-
πο γι' αυτό δεν χωρά καμιά αμ-
φιβολία. Τό παράπονο ότι τον δο-
λοφόνησαν που φέρει μπουστά στην Ιστο-
ρία, είναι απόλυτα βάσιμο. Ήταν δε-
βαιότατο ότι δολοφονήθηκε με άγρο ου-
θύμ, προμελετημένα. Τό ζήτημα είναι
όσοστό να ξεκαθαρίσει κανείς αν τό μέ-
ρος της διαθήκης του, όπου διατυπώνει
τό κατηγορώ του έναντι της αγγλικής
όλιγαρχίας και του πληρωμένου δολοφό-
νου της πρέπει να συζητηθεί.

Ο δόκιμος Φόροχουβοντ παρατηρεί ύ-
τι οι "Αγγλοι δεν είχαν κανένα συμφέ-
ρον να εξαφανίσουν τον Ναπολέοντα, Γι'
αυτούς ήταν ένας πολύτιμος δημότης, που
μπορούσε να κρατήσει σε συνεχή φόβο τό
άλλα έθνη της Εύρώπης που ήταν συγ-
κεντρωμένα στη Γερά Συμμαχία. Έξ έλ-
λου ή αγγλική κοινή γνώμη είχε πάθει
μεταστροφή κι' έβλεπε με συμπάθεια τον
αιχμάλωτο.

Από την άλλη πλευρά, προσθέτει ο
Σουηδός γιατρός, οι "Αγγλοι δεν είχαν την
δυνατότητα να δολοφονήσουν τον Ναπο-
λέοντα χωρίς. Αντίθετα οι Βουρβώνοι
δεν έπαιαν να αντιμετωπίσουν με άνησυχία τον
μοναχικό Άητό πάνω στο θρόνο του. Φο-
βόντουσαν μια επανάληψη της απόδρασης
από την Έλμα. Τό αίσθημα αυτό τό έ-
ξέφρασε ο δούξ ντε Σινελιέ, ύπουργός
των Έξωτερικών της Γαλλίας, σ' ένα
γραμμάτιο του στην αγγλική πρεσβεία του
Λονδίνου: «Την Άγία Ελένη, για όνομα
του Θεού, να μή τη χάσουμε ούτε λεπτό
από τα μάτια μας».

Στό ίδιο γραμμάτιο εκφράζει την έλπίδα
ότι οι "Αγγλοι δεν θα αλλάζουν συχνά
τή φρουρά του Ναπολέοντος, γιατί ύπό-
κει κίνδυνος να βρεί άπαδούς μεταξύ των
νέων».

Ο επίσης έγκροσώπος του Λουδοβί-
κου 18ου στην Άγία Ελένη, ήταν ο μαρ-
κήσιος ντε Μονσενύ. Γι' αυτόν ο Ναπο-
λέον είχε πει: «Τόν ξέρω αυτόν τον
Μονσενύ, είναι ένας γέρο βλάκας, ένας
κουραμπής που δεν ξέρει ούτε καν τι
μυρουδιά έχει τό μπαρούτι. Δεν θέλω να
τόν δω».

Ο Μονσενύ πάντως ήταν άνθρωπος έ-

λαφρός, που δεν μπορούσε να παίξει πα-
ρά άσήμαντο μόνο ρόλο στό δράμα. Μή-
 είχε δώσει επανειλημμένως δείγματα της
δολιότητάς του. Ήταν έντολόδοχος του
Ταλλεϋράνδου, που κατηγορήθηκε πως
πρόσφερε—χωρίς επιτυχία όμως—20.000
φράγκα, τόν τίτλο του δούκα και μια
νομαρχία στην κόμητα ντε Μωμπρεϊγ
για να δολοφονήσει τον Ναπολέοντα και
τόν βασιλιά της Ρώμης.

ΠΟΙΟΣ ΕΚΑΝΕ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ;

Ο ΦΟΡΣΧΟΤΒΟΝΤ εξετάζει ένα
— ένα τα πρόσωπα του δράματος.
Και' αυτόν ο ένοχος πρέπει ν' ά-
ναζητηθεί ανάμεσα σ' αυτούς που κατοι-
κούσαν στό Λόγγκουντ και που μπορού-
σαν να βρίσκονται μόνοι με τόν αυτοκρά-
τορα. Μεταξύ των Γάλλων τρεις μόνο
είχαν αυτές τις δυνατότητες: ο θαλαμη-
πόλος Μαρσάν, που είναι έξω από κάθε
ύποψία. Ο άλλος θαλαμηπόλος Ντενί,
που δεν έμνε στό Λόγγκουντ, μα στό πα-
λιό σπίτι του αυτοκράτορα, και που σπά-
νιάτατα έβλεπε τόν άρρωστο μετά τόν
Μάρτιο του 1821. Ο "Ο" Μήρα, του ό-
ποίου η αναχώρηση από τό Λόγγκουντ
συνέπεσε με μια βελτίωση της ύγείας του
αυτοκράτορα. Τά πράγματα πάλι χειρο-
τέρευαν όταν ήρθε άλλος "Αγγλος για-
τρός, ο "Αρνουτ. Μα ούτε ο "Αρνουτ, ούτε
ο "Ο" Μήρα δεν έμειναν μεγάλο διά-
στημα στό Λόγγκουντ. Ο Μοντολόν τέ-
λος που στό Άπομνημονεύματά του ά-
ναφέρει με μεγάλες ανακρίβειες τις φά-
σεις της άρρώστειας, αποδίδοντας στόν
αυτοκράτορα για μεγάλο διάστημα αιδε-
ρένια ύγεια και μεγάλη μυϊκή δύναμη.
Η περίπτωση του μάρτυρα αυτού φωτί-
ζεται με τό εξής λόγια από τό Φό-
ρουβοντ:

«Σύμφωνα με την περιγραφή του Μο-
τολόν βγαίνει ολοκάθαρα ότι ο αυτοκρά-
τορας πέθανε από καρκίνο. Τά κλινικά
συμπτώματα, όπως τά παρουσιάζει, συμ-
φωνούν απόλυτα μ' αυτό που οι γιατροί
ισχυρίζονται πως ανακάλυψαν στη νεκρο-
ψία. Συγχρόνως ο Μοντολόν άποσιπά
τά συμπτώματα εκείνα, που μπορούν να
δόσουν την εντύπωση πως ο Ναπολέον
δηλητηριάστηκε».

Και χωρίς να ύποστηρίζει καμιά ειδι-
κή άποψη, ο Φόροχουβοντ τελειώνει:

«Ασφαλώς ο δολοφόνος του Ναπολέον-
τα θεωρούσε τόν έναντό του προαπιστή
της Πίστης και των Θεόνων, σαν άλλος
Άγιος Γεώργιος του 19ου αιώνα. Έμεις
όλοι, διόγγονα των μεγάλων ιδεών της
Έπαναστάσεως, δεν πιστεύουμε πιά στό
πρόνομια που δίνει ή καταγωγή. Μα ά-
κριβώς γι' αυτό τό λόγο, δεν πιστεύουμε
και στίς κληρονομικές εδώνες. Για μάς,
τό έγγλημα είναι πάντοτε προσωπικό. Άς
άφήσουμε λοιπόν τό παρελθόν να πληρώ-
σει τό χρέη του».

Ποιός στάθηκε ο πραγματικός δολοφό-
νος του Ναπολέοντα; Άς εξακολουθή-
σουμε να τόν αναζητούμε».

JACQUES BIALET

Η ΗΛΙΑΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 24
πισε όμως πολλές πρακτικές δυσκο-
λίες.

Τό νερό του μαύρου βυθού θερμαί-
νεται περισσότερο από τό νερό της
επιφανείας, αλλά μόλις θερμανθεί γί-
νεται ελαφρότερο και άνεβαίνει προς
τήν επιφάνεια. Έτσι ή θερμική δια-
φορά πολύ γρήγορα εκμηδενίζεται. Με-
λετήθηκε ή δυνατότητα να καλυφθεί ή
επιφάνεια της δεξαμενής μ' ένα λεπτό
διαφανές στρώμα από ειδικές λιπαρές
ουσίες, ή πλαστικές μεμβράνες, αλλά
τό μέσο αυτό δεν αποδείχθηκε πρακτι-
κό. Οι μεμβράνες μαζεύουν σκόνες και
χάνουν ή διαφάνειά τους, οι λιπαρές
ουσίες παρασύρονται από τόν άνεμο
και συγκεντρώνονται σε ώρισμένα ση-
μεία.

Οι έπιστήμονες του Ισραήλ φαίνε-
ται ότι βρήκαν ή λύση και σ' αυτό
τό πρόβλημα. Τό θερμό νερό του βυ-
θού γίνεται ελαφρότερο κι' έχει την
τάση ν' άνεβαίνει προς την επιφάνεια.
Πρέπει συνεπώς να βρεθεί ένας τρόπος
για να γίνει τό θερμό νερό βαρύτερο
από τό ψυχρό.

Πώς θα γίνει αυτό; Άν τοποθετή-
σουμε στό βάθος της δεξαμενής ένα
στρώμα νερού πολύ άλμυρο, τό νερό
αυτό θα είναι βαρύτερο και δε θ' άνε-
βαίνει προς την επιφάνεια, που θ' άπο-
τελείται από ένα στρώμα νερού με μι-
κρότερη περιεκτικότητα σε άλατι. Τά
πειράματα απέδειξαν ότι με τις κα-
τάλληλες μεθόδους είναι δυνατό να το-
ποθετήσουμε αυτά τά δυο στρώματα
χωρίς να τ' άνακατέψουμε. Έτσι, μέ-
σα στην ίδια δεξαμενή θα έχουμε στρώ-
ματα νερού διαφορετικής πυκνότητας.

Υπό τις συνθήκες αυτές, τό νερό
του βυθού, στό τροπικά κλίματα, μπο-
ρεί να φτάσει σε ύψηλες θερμοκρασίες,
κάποτε μέγιστα και να ξεπεράσει τούς
έκατό βαθμούς, ενώ στην επιφάνεια,
ένα μέτρο πιο πάνω, τό νερό θα έχει
θερμοκρασία 25 ή 30 βαθμών.

Με θερμοκρασία 100 βαθμών στό
βάθος και θερμοκρασία 25 ή 30 στην
επιφάνεια, μπορούμε, σύμφωνα με τούς
νόμους της θερμοδυναμικής, να πετύ-
χουμε σημαντικώτατη ένεργειακή άπό-
δοση. Η άπόδοση αυτή θα είναι θεωρη-
τικά άπείριστη, άνάλογα με την
έκταση των δεξαμενών που θα χρησι-
μοποιήσουμε.

Υπάρχουν, βέβαια, άρκετές τεχνι-
κές δυσκολίες. Π.χ. πως θα χρησιμο-
ποιήσουμε τό θερμικό άπόθεμα του βυ-
θού χωρίς να διαταράξουμε τά στρώ-
ματα του νερού. Άλλ' αυτά είναι λεπτο-
μερειακά προβλήματα που γρήγορα θα
βρούν ή λύση τους. Τά «ήλιακά τέλ-
ματα» φαίνεται πως έχουν λαμπρό
μέλλον.

Οι δεξαμενές αυτές δίνουν, θεωρη-
τικά, 10.000 κιλοβάτ κατά τετραγωνι-
κό χιλιόμετρο. Έφ' όσον κάθε τετρα-
γωνικό μέτρο της γήινης επιφανείας
δέχεται κατά μέσον όρο ένα κιλοβάτ
ήλιακής ένεργείας, ένα τετραγωνικό χι-
λιόμετρο δέχεται ένα εκατομμύριο κι-
λοβάτ. Συνεπώς ή άπόδοση μιάς δε-
ξαμενής δεν υπερβαίνει τό 1% κι' αυτό
ύπό τις σημερινές συνθήκες μπορεί να
θεωρηθεί ίκανοποιητικό. Τά δώρα του

"Ηλιου είναι άνεξάντλητα.

PIERRE DE LATIL

"Ολες οι λειτουργίες της ζωντανής ύλης εξαρτώνται από τά μό-
ρια των ενζύμων που είναι οι «χημικοί της φύσεως»... Και οι έπι-
στήμονες πιστεύουν σήμερα πως όλες σχεδόν οι άρρώστειες ό-
φείλονται στην αλλοίωση ή στην άπουσία τους από τόν οργανισμό».

ΤΑ ΕΝΖΥΜΑ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΠΙΔΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΦΑΝΤΑΣΘΗΤΕ ένα χάπι που θα
μπορούσε να θεραπεύσει τόν καρ-
κίνο... Μία ένεση που θα έξουδε-
τέρωνε την υπέρταση... Ένα καταπύ-
σιο που θα σταματούσε τό γήρας... Μία
ουσία που θα μετέβαλλε τό μαύρο δερ-
μα των γέροντων σε λευκό...

Δεν πρόκειται για προϊόντα της ά-
ποχάλινωμένης φαντασίας ενός μυθι-
στοριογράφου. Κάθε άλλος. Οι διαπρε-
πέστεροι ειδικοί, μεταξύ των οποίων
και μερικοί τιμημένοι με τό βραβείο
Νόμπελ, είναι πεπεισμένοι ότι τά θαύ-
ματα αυτά της έπιστήμης είναι πραγ-
ματοποιήσιμα. Στα σύγχρονα εργαστή-
ρια έρευνών ή λέξη «ένζυμο» έχει γίνει
τό σύνθημα της προόδου.

Τά ένζυμα είναι μεγάλα πρωτεϊνικά
μόρια που βρίσκονται στόν οργανισμό
κάθε ζωντανού πλάσματος, από τά βα-
κτηρίδια ως τις φάλαινες, από τά σκου-
λίκια ως τόν άνθρωπο. Τά ένζυμα εί-
ναι οι χημικοί της φύσεως. "Ολες οι
λειτουργίες της ζωντανής ύλης εξαρ-
τώνται άπ' αυτά: Τό πρασίνισμα των
φύλλων την άνοιξη, οι παλμοί της καρ-
διάς του σκύλου, ο φωσφορισμός της
πυγολαμπίδος...

Από ή στιγμή της συλληψεως ως
τή στιγμή του θανάτου, παίζουν
πρωταρχικό ρόλο σ' όλες τις ζωτικές
λειτουργίες. Χωρίς ή βοήθειά τους, τό
μικροσκοπικό σπερματοζώο του άρ-
σενικού δε θα μπορούσε να τρυπήσει
και να γονιμοποιήσει την άναλογικά
πελώρια σφαίρα του θηλυκού ώαρίου.
Τό σπερματοζώο μεταφέρει άπειρο-
ελάχιστες ποσότητες ενός ειδικού έν-
ζυμου που προκαλεί διάτρηση της μεμ-
βράνης του ώαρίου, πράγμα που εξ-
ασφαλίζει ή γονιμοποίηση.

"Ολες οι τροφές που τρώμε (έκτος
ελαχίστων εξαίρεσεων) είναι άπολύτως
άχώνευτες άν δεν ύποστούν προηγου-
μένως την έπεξεργασία των ενζύμων
που τις άναλύουν σ' άπλούστερα συ-
στατικά τους κι' επιτρέπουν την άπορ-
ρόφησή τους από τό αίμα. Χωρίς τά
ένζυμα, όσες ποσότητες τροφής κι' άν
καταβροχθίζαμε, θα πεθαίναμε από την
πείνα, γιατί χωρίς αυτά οι θρεπτικές
ουσίες δεν άφομοιώνονται. Έξ άλλου,
χωρίς τά ένζυμα θα παθαίναμε δηλη-
τηριάσεις ακόμα κι' από τις άθώστε-
ρες τροφές. (Π.χ. ή πεπτική έπεξεργα-
σία μιάς άρνίσιας μπριζόλας στό στο-
μάχι μας θ' άπελευθέρωνε άμμονιακές
ουσίες άρκετές για να μάς σκοτώσουν

άν τά ένζυμα δεν επενέβαιναν άμέσως
για να μετασχηματίσουν τό δηλητήριο
σε άκίνδυνα συστατικά).

Σ' ένα κλάσμα δευτερολέπτου τά έν-
ζυμα πραγματοποιούν χημικές αντιδρά-
σεις που θα ήταν έξαιρετικά δύσκολο
ή άδύνατο να πετύχουμε στό εργαστή-
ριο. Π.χ. για να πετύχουμε την έργα-
στηριακή άποσύνθεση ενός κομματιού
κρέατος σ' άπλούστερα συστατικά
του, τά άμινοξέα, θα πρέπει πρώτα να
τό δράσουμε μέσα σε ώρισμένες χημι-
κές ουσίες επί μια ολόκληρη μέρα. Και
όμως, μέσα στό πεπτικό μας σύστη-
μα τά ένζυμα επιτυγχάνουν τό ίδιο
άποτέλεσμα σε τρεις ή τέσσερις ώρες
και σε θερμοκρασία που δεν υπερβαί-
νει τούς 37 βαθμούς.

ΔΕΝ ξέρουμε ακόμα τα μυστικά
της άξιοθαύμαστης αυτής αλλη-
μείας. Ξέρουμε μόνο πως κάθε έν-
ζυμο έχει μια ειδική δράση, δηλαδή δεν
έπιδρά παρά σε μια μονάχα ουσία. Έ-
τσι, τά ένζυμα που μπορούν ν' άπο-
συνθέσουν τό βούτυρο δεν έχουν καμιά
έπίδραση πάνω στη ζάχαρη κι' αυτά
που έπιδρούν στη ζάχαρη δεν έχουν έ-
πίδραση στις πρωτεΐνες.

Τά ένζυμα δεν άρκούνται στην άπο-
σύνθεση της ύλης, άλλ' έχουν και την
ιδιότητα να συνθέτουν καινούργιες ού-
σιες. Άν βρούν π.χ. στό αίμα ώρισμέ-
να άμινοξέα που προέρχονται από την
πέψη του βωδίου κρέατος, δηλαδή από
τούς μύς του βωδίου, θα χρησιμοποιή-
σουν αυτά τά στοιχεία για ή δομή
μιάς διαφορετικής ύλης, π.χ. ενός άν-
θρώπινου ιστού. Είναι ικανά να μετα-
αχηματίσουν ή ζάχαρη σε γλυκόζη που
άποθηκεύεται στό συκώτι ως ένεργεια-
κό άπόθεμα διαθέσιμο σε πρώτη ζήτη-
ση. Άν μασήσουμε επί μερικά λεπτά
ένα κομμάτι ψωμιού, παρατηρούμε ότι
γρήγορα παίρνει μια υπόγλυκη γεύση.
Τό φαινόμενο αυτό όφείλεται στη δρά-
ση ενός ένζυμου. Ο άνθρωπίνος όργα-
νισμός είναι άνίκανος να χρησιμοποιή-
σει τό άμυλο του σταριού, άλλα μπο-
ρεί ν' άφομοιώσει ώρισμένες σακχαρώ-
δεις ουσίες. Γι' αυτό και τά ένζυμα που
περιέχονται στό σάλιο μας σπείδουν
να μετασχηματίσουν τό άμυλο σε ζά-
χαρη.

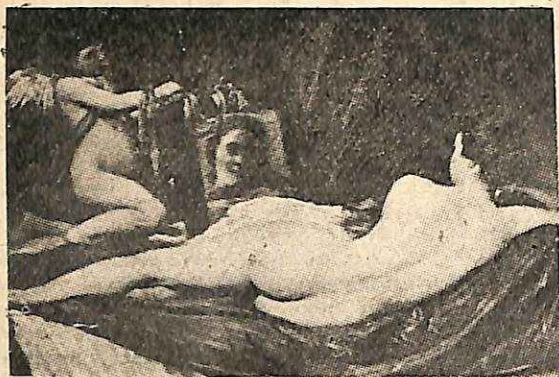
Άν ρίξουμε μια σταγόνα όξυζενε
πάνω σε μια μικρή πληγή, παρατηρού-

με ότι τό όξυζενε άφρίζει. Ο άφρός
δημιουργείται από ένα ένζυμο του δερ-
ματος που με άσπράσια ταχύτητα
διασπά τό υπεροξειδίο του ύδρογόνου
(όξυζενε) σε νερό και έλεύθερο όξυγό-
νο. Σ' ένα μονάχα δευτερόλεπτο, ένα
μόριο αλτού του ένζυμου μπορεί να
διασπάσει 80.000 μόρια υπεροξειδίου
του ύδρογόνου. Μέσα στό ανθρώπινο
έντερο ύπάρχει ένα άλλο ένζυμο, ή
ινβερτάση, που μπορεί να διασπάσει
μια ποσότητα σακχαρώς ένα εκατομμύ-
ριο φορές μεγαλύτερη από τό βάρος
του χωρίς να χάσει ή δραστηριότητά
του.

Πόσα είδη ενζύμων περιχει τό άν-
θρώπινο σώμα; Γνωρίζουμε κιόλας πά-
νω από 650 και οι έρευνήτες πιστεύουν
ότι θ' άνακαλυφθούν κι' άλλα πολλά.
Ο ζωντανός οργανισμός άποτελείται
από δισεκατομμύρια κύτταρα και τό
καθένα άπ' αυτά τά κύτταρα περιέχει
τουλάχιστον 100.000 μόρια ενζύμων.
Άν παραβάσουμε τό ζωντανό κύτταρο
μ' ένα έργοστάσιο, τά ένζυμα είναι οι
μηχανές που επιτρέπουν τη λειτουργία
του. Όρισμένα εξασφαλίζουν την καύ-
ση των θρεπτικών ουσιών, άλλα ρυθμι-
ζουν ή μετάδοση των νευρικών ρευμά-
των κ.λ.π.

Η ιατρική έχει άρχίσει να χρησιμο-
ποιεί τά ένζυμα για θεραπευτικούς
σκοπούς. Οι έρευνήτες έχουν άπομονώ-
σει διάφορα ένζυμα από τά φυτά, τούς
εύρωτες (μούχλες), τά βακτηρίδια, τό
αίμα του ανθρώπου. Η στρεπτοκινάση
π.χ. είναι ένα ένζυμο που έχει την ιδιό-
τητα να διαλύει τούς θρόμβους του αί-
ματος και χρησιμοποιείται (προς τό
παρόν πειραματικά) για την πρόληψη
και ή θεραπεία της θρομβώσεως των
στεφανιαίων άρτηριών. Ένα άλλο ένζυ-
μο, ή ινολοσίνη, φαίνεται ότι σύντομα
θα χρησιμοποιηθεί για ή θεραπεία της
φλεβίτιδας.

Οι περισσότεροι έρευνήτες είναι ση-
μερα πεπεισμένοι πως όλες σχεδόν οι
άρρώστειες όφείλονται σε μίαν αλλοί-
ωση των ενζύμων ή στην άπουσία τους
από τόν οργανισμό. Ο διαβήτης π.χ.
μπορεί να όφείλεται στην άπουσία έ-
νός ένζυμου που ρυθμίζει την παραγωγή
ίνσουλίνης από τό πάγκρεας. Επίσης
ύπάρχουν ένδείξεις για την ένζυματική
προέλευση της λευχαιμίας και άλλων
μορφών καρκίνου. Άλλά και τό γήρας,
κατά ή γνώμη ώρισμένων ειδικών,
όφείλεται στην έπιβράδυνση και την
άποδιοργάνωση της δράσεως των ενζύ-
μων. Ίσως κάποτε πετύχουμε τό ξανά-
ναιωμα του οργανισμού με ή χορήγη-
ση ώρισμένων ενζύμων που του λείπουν
ή με την έξουδετέρωση εκείνων που ή
δράση τους έχει άρχισει να γίνεται
βλαβερή. Η νέα έπιστήμη της ένζυμο-
λογίας ύπόσχεται πολλά σ' αυτό τόν
τομέα.

Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

Είναι το μόνο γνωστό «γυμνό» του Βελάσκου-εθ, του πρώτου και μόνου Ισπανού ζωγράφου του καιρού του που τόλμησε να ζωγραφίσει μιαν Αφροδίτη γυμνή.

Η ΜΕΓΑΛΟΦΥΪΑ ΤΟΥ ΒΕΛΑΣΚΟΥΕΘ

Ο ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

ΑΝΙΚΑΝΗ να καθορίσει τι «μοναδικό» υπάρχει στους πίνακές του και το θαυμαστό χάρισμά του να εκφράζει ακόμα και το αστάθμητο, η κριτική έχει πλησιάζει τον Βελάσκουεθ τρέμοντας. Προσκλημένη από τα νιάτα της σε μιαν άδοξη Αύλη: Καταδικασμένη να διαιωνίζει τα χαρακτηριστικά ενός μετρίου μονάρχη κι' ενός ασήμαντου περιβάλλοντος, ή μεγαλοφυΐα του Βελάσκουεθ υπηρέτησε ένα μόνο κύριο: Τη ζωγραφική. Την καθαρή ζωγραφική που δε ζητά σκοπούς παρά μόνο στον έαυτό της και βρίσκει στον έξωτετικό κόσμο μια πρόφαση για να επιβάλλει τους νόμους και τα κέφια της. Η απόλυτη λιτότητα των έργων του, ή φύση τους να κάνουν εντύπωση με εύκολη γοητεία, ή στατική τους μορφή, ή σιωπή τους, τα έχουν προφυλάξει από τα σχόλια — καλὰ ή κακά — που έχουν προκαλέσει οι πίνακες ενός Γκρέκο ή ενός Γκόγια.

Λογής - λογής λόγοι κάνουν το Βελάσκουεθ ένα κρυφό δάσκαλο. Η δόξα του στηρίζεται προ πάντων στις τέσσερις ή πέντε μεγάλες συνθέσεις με τις οποίες, εξαιρετικά, απέκρινε ένα θέμα φαντασίας, ένα ιστορικό γεγονός, μια λαϊκή σκηνή. Ποτέ στον αιώνα μας δεν έγινε τόσος λόγος για το Βελάσκουεθ παρά όταν ένας από τους μεγάλους συμπατριώτες του — ο Πικασό — ασχολήθηκε με τον περίφημο πίνακά του «Λας Μενίνας».

Γιατί ο μάγος, που ζωγράφισε με τόση έκφραστική δύναμη τις «Ινφάντες» και που δεν ξέραμε παρά μόνο ένα γυμνό του — αλλά τόσο φιλήδονο όσο και η «Γυμνή Μάγια» του Γκόγια — την «Αφροδίτη στον καθρέφτη», τόσο λίγο πρόσβητε τη νεαρή γυναίκα του, τη δόνα Χουάνα Πατσέκο, που της έκανε μόνο ένα πορτραίτο ή την κόρη του φραντζέσκια; Γιατί δεν ασχολήθηκε πιο συχνά

με το ίδιο του το πρόσωπο; Ολόκληρο το ενδιαφέρον του έμεινε για το Φίλιππο ΙΥ και την Αύλη του. Καθώρισε όμως, χωρίς την παραμικρή δουλοπρέπεια το χαρακτήρα των προσώπων του (και προ πάντων την ελλειψή του χαρακτήρος), χωρίς να επιζητά ούτε να τους εξωραΐσει, ούτε να τους κολακεύσει. Δεν είχε άδικο να παραιτηθεί από τις μυστικιστικές σκηνές για τις οποίες, αντίθετα με το Θουρμπάρν, δεν είχε καμιά προδιάθεση (ο πίνακάς του «Ο Χριστός στο Σταυρό» δείχνει ότι το υπερφυσικό του είναι πολύ γήινο), αλλά είναι κρίμα που, απορροφημένος από τις επίσημες ασχολίες του — ήταν ζωγράφος της Αύλης — δεν έδινε πάντοτε όλο το μέτρο της αξίας του (έκτος από τους πίνακές του «Το σι-δουρ» του «Ηφαιστίου», «Οι Πότες», «Η παράδοση της Μπρέντας», οι «Κλώστρες», «Λας Μενίνας»), δεν έδειχνε συχνά σε ποιά παγκοσμιότητα ήταν ικανός να φτάσει χωρίς προσπάθεια.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ ΤΟΥ

ΓΙΑΤΙ ο μαθητής του Πατσέκο, αντί να πολλαπλασιάζει τα βασιλικά πορτραίτα — που ο γαμπρός του Μάθο και διάφοροι μιμητές του αύ-ριωρί να ζωγραφίζει εκείνες τις «ανα-μώρτες» που προαναγγέλλουν τον Σαρ-τέν με την έξοχη αρμονία ανάμεσα στα κοινά αντικείμενα και στο περιβάλλον του — τις «μποντεγκόνες» εκείνες που τον είχαν κάνει διάσημο όταν ήταν είκοσι χρονών; Πόσο μεγάλο τοπιογράφο, διαμορφωμένο από τα λεπτολόγια μαθή-ματα του ούρανού της Καστίλλης, δεν υπόσχεονταν τα γαλάζια, χρυσά ή άσπρα φόντα, όπου διογράφονταν οι μεγάλες έπιπτες μορφές του Φιλίππου ΙΥ, του πρίγκιπα Βαλτάσαρ Κάρλος ή του κό-

«Η ζωή του Βελάσκουεθ ξετυλίχθηκε σαν ένα όνειρο ανά-μεσα στους τοίχους του βασιλικού παλατιού» έχει γράψει ένας από τους βιογράφους του μεγάλου Ισπανού ζωγράφου, ο Έν-ρίκε Λαφούντε Φερράρι. Ο Βελάσκουεθ, που γεννήθηκε το 1599 στη Σεβίλλη και μπήκε ένδεκα χρόνων παιδί στο έργο-στήρι του ζωγράφου Φρανσίσκο Πατσέκο, του οποίου έγινε γαμπρός το 1617, πέτυχε, σε ηλικία 24 χρόνων, την εύνοια του βασιλιά Φιλίππου 4ου: Το πορτραίτο του αυλικού Δόν Λουΐς ντε Φονσεκά από τον Βελάσκουεθ είχε κάνει εντύπωση στην Αύλη και ο Φίλιππος 4ος παραγγέλλει ένα δικό του πορ-τραίτο στο νεαρό ζωγράφο. Τριάντα τέσσερα χρόνια ο Βελά-σκουεθ θα έχει σταθερή τη βασιλική προστασία, θα ζει στο παλάτι, θα είναι ο έμπιστος του Φιλίππου. Στέλνεται από το βασιλιά στην Ιταλία για ν' αγοράσει έργα τέχνης για το 'Αλ-καζάρ, και φορτώνεται με τιμές και αυλικούς τίτλους. Στις 6 Αυγούστου 1660 πεθαίνει στην Κάσα Ντέλ Τεζόρο, παράρτη-μα των βασιλικών ανακτόρων, όπου είχε ζωγραφίσει τους κα-λύτερους πίνακές του. Ο Φίλιππος 4ος διατάσσει να έντα-φισθεί στην εκκλησία του 'Ιωάννη του Βαπτιστή, κοντά στο 'Αλκαζάρ. Λίγες μέρες αργότερα τον ακολουθεί στον τάφο ή Χουάνα Πατσέκο, ή γυναίκα του...

Αυτοπροσωπογραφία του Βελάσκου-εθ. (Λεπτομέρεια του άριστουργή-ματός του «Λας Μενίνας»).

μητα 'Ολιβάρες, καθώς και ο μεγάλος πίνακάς του «Αποψη της Σαραγόσας» ή, χρονολογούμενοι από το δεύτερο τα-ξίδι του στην Ιταλία και προάγγελοι του Βαττώ και του Καναλέττο, οι δυο του «Κήποι της Βίλα Μέντισι».

Το αξιοθαύμαστο είναι ότι ο μεγάλος αυτός «έκτελεστής», που θα μπορούσε ν' άρκεσθεϊ στη φυσική δεξιότητά του, μεγάλωνε αδιάκοπα ως οτου έφτασε στην τεχνολογία αυτή που, λέγεται «λακωνι-κή», άπλοποιώντας την παλέττα του ως το σημείο να μη χρησιμοποιεί πιά παρά μόνο ώχρες, γκριζο, ένα άσπρο, ένα μαύ-ρο, δυο κόκκινα, ένα κίτρινο κι' ένα μπλέ, θυσιάζοντας κάθε περιττή λεπτο-μέρεια, εκφραζόμενος με τα πιο συνοπτι-κά μέσα, μη αναζητώντας πιά, όπως ο Ρέμπραντ την ίδια εποχή, παρά να συνοψίσει και μάλιστα άμέσως το σύ-σιδες.

Έντειχισμένα περισσότερο στον έαυ-

τό τους παρά στα παλάτια τους, άπε-λευθερωμένα από κάθε δράση, περιωρι-σμένα στις πιο λιπές χειρονομίες, τα πρόσωπά του φαίνονται σαν κομπάρσοι κωμωδίας ή μπαλέτου που θα παι-ζόταν μόνο για τα μάτια του ζωγράφου. Δεν υπάρχει ούτε μιá έκφραση που νά επιτρέπει να μαντευθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της φύσεώς τους ή να φανεί ή μοίρα τους. Και όμως — και εδώ είναι, άλήθεια, το θαύμα — κάτι το θαυμάσιο, που διαφέρει από όλα τα προηγούμενα, γεννιέται από τα άρι-στοκρατικά ή δύσμορφα αυτά όντα. Τα όντα αυτά ζούν στα πορτραίτα του Βε-λάσκουεθ και έπενεργούν τόσο βαθειά στο πνεύμα μας όχι, όπως στον Καρραβάτζιο, το Ρούμπενς, το Φράνς Χάλς ή τους πορτραίτιστες του Μπέρ-γκαμο — που έπηρεασαν στην αρχή το Βελάσκουεθ — με τη μεγαλοπρέπεια ή την παραξενιά της στάσεώς τους ή με ώρισμένα έμφε φωτισμού. Με ένα άλλο μέσο οι κλειστοί αυτοί κόσμοι ζωντα-νεύουν και χρωματίζουν τη σιγή, άνε-βασμένοι σε μιá αιωνιότητα που δεν φαίνονταν άξιοί της — είτε για τον μαλθακό βασιλιά, με τα στριμμένα μουστάκια πρόκειται, είτε για τον κό-μητα 'Ολιβάρες μεταμφιεσμένο σε ή-ρωα, είτε για τα σαιξπηρικά αυτά παι-χνίδια για άργόσχολους βασιλιάδες που είναι οι γελοιοποιοί που λέγονται «Αντόνιο και 'Ινγκλες» ή «Χουάν ο Αυστριακός, οι νάνοι» «Ελ Πρίμο», ή «Σεβαστιανός ντε Μόρντα», ή οι 'Ινφάν-τες», που ή μόδα της εποχής τις ήθελε κούκλες.

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΧΡΩΜΑΤΟΣ

ΤΟ ΜΕΣΟ αυτό είναι το χρώμα. Ένα χρώμα που είναι φώς και κίνηση, ένα χρώμα σε αλάνι «γίγνεσθαι», μπορούμε να πούμε αν εί-ναι άνοιχτό ή σκούρο, γιατί βρισκό-μαστε σε άδυναμία να ξεχωρίσουμε, ό-πως ο Βελάσκουεθ, τα άναρίθμητα σύ-τα κόκκινα που ή «Ινφάντη Μαρία Θη-ρεσία» — που θα γίνει σε λίγο βασί-λισσα της Γαλλίας — ή ή άξιολάτρευ-τη Μαργαρίτα είναι ή πρόφαση και το στήριγμά τους, τα κόκκινα αυτά που φαίνονται βυσινιά, έλικά, πύρινα ή άνοιχτά ροζ άνάλογα με το αν γειτο-νεύουν με το χρυσάφι, το άσπρι, το μαύρο ή το γκριζο, με το αν είναι δε-σίσματα στο στήθος ή στα μαλλιά, φτε-ρό, χαλί, χέρι, πρόσωπο ή λουλούδι.

Με μιá διαρκή κίνηση περιέργειας πλησιάζουμε στον πίνακα, άπομακρυ νόμαστε, ξαναπλησιάζουμε, προσπαθών-τας να καταλάβουμε με ποιά μαγική πράξη τόσο έλαφρς πινελιές με μα-κρυά πινέλα ή με τα δάχτυλα, τόσο λί-γο σε ποσότητα χρώμα, τόσο λίγη «μα-τιέρα» έχουν κατορθώσει να καθορίσουν με τέτοια δύναμη, με τέτοια γοητεία την ποικιλία των σχημάτων και των λεπτομερειών και μάλιστα όλότελα δια-φορετικά από ό,τι κάνει ένας άλλος μάγος της σιωπής, ο Βαν 'Εϊκ στους πίνακες του οποίου μπορούμε να τα-ξιδέψουμε με το φακό στο χέρι. Έδώ, τουναντίον, πρέπει να όπισθοχωρήσου-με σε κάποια άπόσπαση για να καθορί-σει το κόκκινο χρώμα στον πίνακα ότι είναι κάθισμα, μπέρτα ή πρόσωπο, το γκριζο ότι είναι σατέν ή γουναρικό, το

κίτρινο ότι είναι γαλόνι ή περιδέραϊο, το μαύρο ότι είναι δελούδο ή μάτι.

«Όλο το μυστικό της ζωγραφικής βρίσκεται στο μικρό ροζ φιάγκο της 'Ινφάντας Μαργαρίτας» είπε ο Ρενουάρ μπροστά στο καταπληκτικό αυτό πορ-τραίτο που βρίσκεται στο Λούβρο. Ο Μανέ, που έκανε ένα αντίγραφο του πορτραίτου αϊπού — όπως κι' ο Ντε-γκά — ο Μανέ, άντέγραψε επίσης τη «Σύναξη των Εύγενών» (που νόμιζαν ακόμα τότε ότι ήταν του Βελάσκουεθ) έγραψε το 1805 στο Μπωντελαίρ, άφου είχε έπισκεφθεί το μουσείο του Πράντο στη Μαδρίτη: «Επί τέλους, αγαπητέ μου, ξέρω τον Βελάσκουεθ και σου λέ-γω ότι είναι ο μεγαλύτερος ζωγράφος που ύπήρξε ποτέ».

Το χάρισμα αυτό να πετυχαίνει ένα δεσμό χάρη στην ατμόσφαιρα και — άναφέρουμε τα ίδια τα λόγια που χρη-σιμοποίησε ο Βελάσκουεθ για τον πί-νακα «Ο Χριστός πλύνοντας τα πόδια των μαθητών του» του Τιντορέττο — το χάρισμα αυτό «να κάνει ψηλαφητό τον άέρα όλόγυρα», το πήρε από τον Τισιανό, από τον Τισιανό που είχε με-λετήσει προσεκτικά τους πίνακές του «Δανάη», «Αφροδίτη», «Ο Κάρλος Κίντος έπελαύνοντας», είτε στις συλ-λογές που είχαν συγκεντρώσει στην 'Ισπανία ο Κάρλος Κίντος κι' ο Φι-λιππος ΙΙ, είτε στα ταξίδια του στην Ιταλία. Κάτω από την άμση επίδρα-ση των πορτραίτων του Πάπα 'Ιουλίου ΙΙ ζωγραφίστηκαν από το Βελάσκουεθ οι άπαράμιλλες προσωπογραφίες του 'Ιννοκέντιου Χ, τόσο έκφραστικές, τό-σο άληθινές ώστε ο πανέξυπνος αυτός Πάπας είχε άναφανήσει μπροστά τους: «Άληθινό, πάρα πολύ άληθινό!».

Την περιέργεια αυτή, πώς ο Βελά-σκουεθ μπορούσε να την αισθανθεί όταν ζωγράφιζε την άσημνη «Άννα Μαρία της Αυστρίας» ή εκείνες τις γυναίκες — παιδιά, εκείνες τις κοπέλλες — λου-λούδια, που ή εύνοια του, ή Μαργα-ρίτα, άσημένο επίκεντρο του περίφημου πίνακα «Λας Μενίνας», έχει άπαθανά-τισθεί σε διάφορες στάσεις σε ηλικία τριών, τεσσάρων, πέντε, δώδεκα χρό-νων, πριν την παντρεύουν με τον αυτο-κράτορα της Γερμανίας; Γι' αυτό το κατόρθωμά του είναι ακόμα μεγαλύτε-ρο που έκανε αυτούς τους πίνακες τό-πους φαντασμαγορίας, όπου πλάσματα με μάτια χωρίς βάθος, τόσο όμοιομορ-φα ντυμένα και φτιασιδωμένα, που συχνά μπερδεύονται μεταξύ τους, χωρίς νάχουν συναίσθηση πόσο παράξενα εί-ναι τα σπολίδια κι' οι χτενιστές τους, αφήνουν να διαφάνονται το ροζ ή το άσπρι των ύφασματιώνων κλουβιών τους κάτω από τα μεγάλα άνοιχτά μαντήλια.

ΟΙ ΔΥΟ ΓΙΓΑΝΤΕΣ

ΤΟ ΟΤΙ άνάμεσα στους φάρους — ένα φάρο που τον ξεχνά ο Μπωντελαίρ — ο Βελάσκουεθ μέ-νει ο πιο μακρινός, έξηγείται από το γεγονός ότι τα άσθεντικά έργα του που, κατά τον Μπερουέτε, δε φτάνουν τα έ-κατό, δεν έχουν έγκραταίμει (έκτος από τα λίγα άριστουργήματα που βρί-σκονται στο Λούβρο, στο 'Ερμιτάζ του Λένινγκραντ, στη Βιέννη, στην 'Εθνι-κή Πινακοθήκη της 'Αγγλίας) την 'Ι-σπανία. Έπειδή το μουσείο του Πράντο

Η ΙΝΦΑΝΤΑ

Ένας από τους πιο φημισμένους πί-νακες του Βελάσκουεθ.

δεν πουλά κανένα πίνακα του Βελά-σκουεθ για όποιαδήποτε τιμή — ούτε για δισεκατομμύρια — επειδή επίσης τα έργα του Βελάσκουεθ χάνουν τρο-μερά στη φωτογραφική αναπαράστασή τους, πρέπει κανένας νάρθει σ' άμση έπαφή μαζί τους για να δοκιμάσει τη γοητεία τους.

«Όποιος θέλει, λοιπόν, να χαρεί το έργο του Βελάσκουεθ — μιá από τις ύ-πέρτατες στιγμές σ' όλόκληρη την ί-στορία της τέχνης — πρέπει να το 'δει στο Πράντο, όπου λάμπει σ' όλη την άνέσπερη δόξα του. Έκεί οι θαυ-μαστές του μεγάλου αυτού ζωγράφου — του «ζωγράφου των ζωγράφων», όπως τον έχουν πει — θα δρουν το Βελάσκου-εθ συντροφιά με τον πνευματικό πατέ-ρα του, που είναι επίσης ο πνευματι-κός πατέρας του Ρούμπενς, του Ρέμ-πραντ, του Βαττώ, του Γκόγια, του Ρενουάρ, το μόνο ζωγράφο που αν ξεπερνά με την παγκοσμιότητά του — τον Τισιανό, για τον όποιο ο 'Ιδιος ο Βελάσκουεθ έχει άναγνωρίσει ότι ήταν «ο σηματοφόρος της ζωγραφικής» και για τον όποιο ο Ντελακρουά έχει γρά-ψει ότι «αν ζούσε έκατόν είκοσι χρό-νια θα προτιμούσε τον Τισιανό απ' ό-λους». Έκεί, στο Πράντο, ο Βελάσκου-εθ κι' ο Τισιανός, οι δυο αυτοί γίγαν-τες, κλείνουν στα άριστουργήματά τους, όλόκληρη τη ζωγραφική. Κι' ο Βελά-σκουεθ κλείνει, στο έργο του, το σπό-ρο όλης της μοντέρνας τέχνης, από το Σεζάν ως τον Πικασό. Είναι ο πιο μοντέρνος απ' όλους τους ζωγράφους του παρελθόντος.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

Διάλογος Έρμη - Χάροντα

ΕΡΜΗΣ: Έλα να λογαριαστούμε αν θέλεις Χάροντα, να ιδούμε τί μου χρωστάς ως τώρα για να μην έχουμε πάλι τσακώματα γι' αυτά.

ΧΑΡΟΣ: Άς λογαριαστούμε, Έρμη. Αυτό είναι το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε για να χύουμε την ήσυχία μας.

ΕΡΜΗΣ: Μου παράγγειλες και σου φερα μια άγκυρα, που έκινε πέντε δραχμής.

ΧΑΡΟΣ: Πολλά μās τὰ λές.

ΕΡΜΗΣ: Σου δρκίζομαι στὸν Πλούτωνα, πέντε δραχμὲς τὴν ἀγόρασα κι' ἔδωσα καὶ δυὸ ὀβολοὺς ἀκόμα παίροντας σπάγγο γιὰ τοὺς σκαλοὺς τῆς βάσας.

ΧΑΡΟΣ: Βάλε, λοιπόν, πέντε δραχμὲς καὶ δυὸ ὀβολοὺς.

ΕΡΜΗΣ: Καὶ γιὰ μιὰ σακκοράφα γιὰ τὸ πανὶ πλήρωσα ἄλλους πέντε ὀβολοὺς.

ΧΑΡΟΣ: Πρόσθεσέ τους κι' αὐτούς.

ΕΡΜΗΣ: Σούφερα καὶ κερί γιὰ νὰ κλείσεις τὴς ραγάδες τῆς βάσας, σούφερα καὶ καρφιά καὶ σχοινί. μās κάνουν ἄλλες δυὸ δραχμὲς αὐτά.

ΧΑΡΟΣ: Κι' αὐτὰ σὲ καλὴ τιμὴ τὰ πῆρες.

ΕΡΜΗΣ: Δὲ φαντάζομαι νὰ ξέχασα τίποτα, αὐτὰ εἶναι ὅλα. Πότε λές νὰ μοῦ τὰ πληρώσεις, λοιπόν;

ΧΑΡΟΣ: Τώρα, Έρμη μου εἶναι ἡ δύνατο. Ἄν δὲ γίνῃ πόλεμος καὶ δὲν πέσει κανένα θανατικὸ νὰ μās στείλει ἔδω κάτω πολλούς, νὰ κερδίσω πολλά, δὲ θὰ μπορέσω. Δὲ μπορῶ νὰ ξεγελάω τὸν κόσμο καὶ νὰ τοῦ παίρνω περισσότερα βαρκαδιάτικα.

ΕΡΜΗΣ: Ὅστε λοιπόν γιὰ νὰ μὲ πληρώσεις πρέπει νὰ εὐχόμαι νὰ συμβοῦν συμφορές;

ΧΑΡΟΣ: Δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος, Έρμη μου. Τὸ βλέπεις καὶ μόνος σου. Οἱ πεθαμένοι ποὺ μās ἔρχονται εἶναι λίγοι γιὰτὶ στὸν κόσμο ἔχουν εἰρήνη.

ΕΡΜΗΣ: Προτιμότερο νάχουμε εἰρήνη κι' ἂς μὴ μὲ πληρώσεις τώρα. Ἄλλὰ θυμάσαι, βρε Χάροντα, πὼς ἦτανε ἐκεῖνοι οἱ παλαιοὶ ποὺ μās ἔρχονταν ἔδω κάτω; Ὅλοι τους ἦτανε ἀντρεωμένοι, κι' οἱ περισσότεροὶ τους ἦτανε καταματωμένοι καὶ λαβωμένοι. Τώρα, ὅποιος μās ἔρχεται ἢ τὸν φαρμάκωσε τὸ παιδί του ἢ ἡ γυναίκα του ἢ ἔχει πρησμένη τὴν κοιλία ἀπὸ τὴν πολυφαγία κι' ὅλοι τους εἶναι ὄχτροι καὶ μίξεροι, κανεῖς τους δὲ μοιάζει μὲ τοὺς παλιούς κι' οἱ περισσότεροι πεθαίνουν γιὰ αἰτίες χρηματικές.

ΧΑΡΟΣ: Εἶναι γλυκὲ τὸ παραδάκι, παναθεμάτο.

ΕΡΜΗΣ: Ἔτσι μοῦ φαίνεται καὶ μένα, πὼς δὲν ἔχω ὀδικο νὰ σοῦ ζητάω αὐτὰ ποὺ μοῦ χρωστάς.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕΝΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ: Ἄκουσα, Χείρωνα, ὅτι ἐνὸς ἡσούνα θεός, πεθόνησες νὰ πεθάνεις.

ΧΕΙΡΩΝ: Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, Μένιππε, κι' ὅπως βλέπεις πέθανα ἐνὼ μποροῦσα νὰ εἶμαι ἀθάνατος.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ: Καὶ πὼς σούδρε αὐτὴ ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ θάνατο, ποὺ οἱ ἄνθρωποι δὲ θέλουν οὔτε νὰ τὸν ἀκούσουν;

ΧΕΙΡΩΝ: Εἶσαι φρόνιμος ἄνθρωπος καὶ θὰ σοῦ ἐξηγήσω. Δὲν εὗρισκα πιά καμμιά εὐχαρίστηση στὴν ἀθανασία.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ: Ἀπλάδῃ δὲν σοῦ ἄρεσε νὰ ζεῖς καὶ νὰ βλέπεις τὸ φῶς;

ΧΕΙΡΩΝ: Ὁχι, Μένιππε, γιὰτὶ ἐγὼ νομίζω πὼς ἡ εὐχαρίστηση βρίσκεται στὴν ποικιλία κι' ὄχι στὴ μονοτονία. Ζώντας, λοιπόν, μιὰ μακρὰ ζωὴ κι' ἀπολαμβάνοντας τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, τὸν ἥλιο, τὸ φῶς τὸ φαῖ, ἐνὼ οἱ ὄρες τοῦ χρόνου περνοῦσαν ἴδιες κι' ἀπαράλλαχτες ὅπως καὶ τὰ γεγονότα, χόρτασα πιά. Ἡ εὐχαρίστηση δὲ βρίσκεται στὸ νὰ τᾶχεις ὅλα, ἀλλὰ στὸ νὰ στερεῖσαι καὶ μερικὰ καμμιά φορὰ.

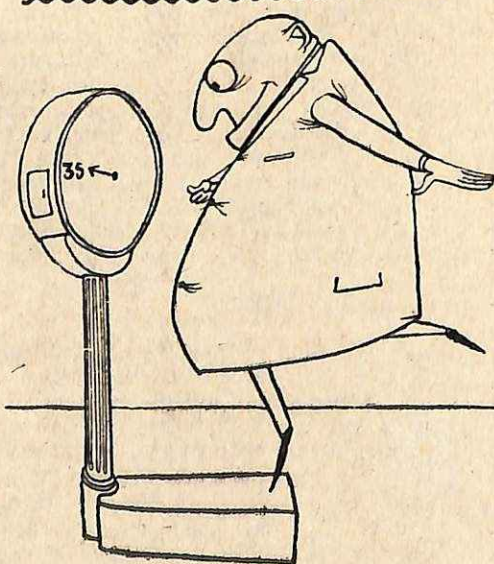
ΜΕΝΙΠΠΟΣ: Σωστὰ τὰ λές, Χείρωνα. Πὼς σοῦ φαίνεται ὅμως ὁ Ἄδης μιὰ καὶ προτίμησες κι' ἤρθες ἔδω.

ΧΕΙΡΩΝ: Δὲν εἶναι ἄσχημα ἔδω, νὰ σοῦ εἰπῶ, μοῦ ἄρεσει. Ζεῖ κανεῖς πολλὴ δημοκρατικὰ ἔδω καὶ τὸ νὰ ζεῖ κανεῖς στὸ φῶς ἢ στὸ σκοτάδι δὲν ἔχει καὶ μεγάλη διαφορά. Ἄλλωστε κι' ἔδω οὔτε πεινᾶμε οὔτε διψᾶμε, ὅπως γίνεται πάνω στὴ γῆ, κι' εἴμαστε ἀπαλλαγμένοι ἀπ' ἄλλες αὐτὲς τίς ἀνάγκες.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ: Πρόσεξε, ὅμως, Χείρωνα, μήπως βρεθεῖς στὴν ἀνάγκη καὶ νοιώσεις κι' ἔδω τὴν ἴδια μονοτονία.

ΧΕΙΡΩΝ: Πὼς, δηλαδή;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ: Νά, δηλαδή, ἂν στὴ

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

ζωὴ ζώντας τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια τὰ μπούχτισες, μήπως κι' αὐτὰ ἔδω ἐπειδὴ εἶναι ὅλα ὅμοια τὰ μπουχτίσεις καὶ ζητᾷς νὰ φύγεις ἀπὸ δῶ γιὰ νὰ πᾶς σὲ ἄλλη ζωὴ, πράγμα ποὺ μοῦ φαίνεται πὼς δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ.

ΧΕΙΡΩΝ: Καὶ τί θές νὰ γίνῃ Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ: Ἐκεῖνο ποὺ λένε πὼς ὁ φρόνιμος πρέπει νὰ ἀρκεῖται καὶ νὰ εὐχαριστείται μὲ κείνα ποὺ ἔχει καὶ νὰ μὴ νομίζει ἀνυπόφορο τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΙΟΓΕΝΗ ΚΑΙ ΠΟΛΤΑΕΤΚΗ

ΔΙΟΓΕΝΗΣ: Ἄκουσε, Πολυδεύκη, ἔχω μιὰ παραγγελία νὰ σοῦ κάμω, ἅμα θὰ πᾶς στὸν ἀπάνω κόσμο — καὶ νομίζω πὼς αὐτοῦ εἶναι ἡ σειρά σου νὰ πᾶς, ἂν δεῖς πούθενά ἐκεῖνον τὸν κυνικὸ Μένιππο, καὶ μπορεῖ νὰ τὸν βρεῖς στὴν Κόρινθο, στὸ γυμναστήριον ἢ στὸ Λύκειο νὰ περιγεῖ, τοὺς φιλοσόφους, ποὺ φιλονικοῦνε μεταξὺ τους, νὰ τοῦ πεῖς, ὅτι ὁ Διογένης, σὲ καλεῖ Μένιππε, ἂν γέλασες ἀρκετὰ μὲ τὰ ἐγκόσμια, νὰ ρθεῖς ἔδω κάτω ὅπου ἔχει νὰ γελᾷσαι περισσότερο. Γιατὶ ἐκεῖ τὸ γέλιο εἶναι ἀκόμη διασπαστικὸ καὶ εἶναι πολλὴ ἡ ἀμφιβολία γιὰ τὸ τί γίνεται μετὰ τὸ θάνατο, ἐνὼ ἔδω, δὲ θὰ πάψεις νὰ γελᾷς μ' ὅλη σου τὴν καρδιά ὅπως ἔχω τώρα καὶ μάλιστα θὰν βλέπεις πλούσιους καὶ μεγαλοῦς καὶ ἐξουσιοκρατοῦς, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖς νὰ τοὺς διακρίνεις παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν κλάνη. Θὰ ἰδεῖς πόσο τοὺς κάνει ἄρρωστους καὶ γελοῖους ἡ ἀνάμνηση τοῦ ἀπάνω κόσμου. Αὐτὰ πὲς του κι' ὅταν ἔρθῃ νὰ μὴν ξεχάσει νὰ γιομίζει τὴ σακκούλα του λούπινα, κι' ἂν βρεῖ στὰ σταυροδρόμια τίποτα φαῖ ἀπὸ τὰ γεύματα τῆς Ἑκάτης, κανένα αὐγὸ ἢ τίποτα τέτοιο...

ΠΟΛΤΑΕΤΚΗΣ: Θὰ τοῦ τὰ εἰπῶ ὅλα, Διογένη. Ἄλλὰ γιὰ νὰ τὸν γνωρίσω ἐπικώλυτα, δὲ μοῦ λές πὼς εἶναι τὸ παρυσιαστικὸ του;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ: Εἶναι γέρος, φαλακρὸς κι' ἡ φορεσιά του εἶναι γιομάτη τρύπες, ἀπὸ τίς ὁποῖες μπαίνουν ὅλοι οἱ ἀέρες κι' ἔχει ἀπάνω τῆς ὅλων τῶν εἰδῶν καὶ τῶν χρωμάτων τὰ μπαλώματα. Γελάει δὲ πάντοτε καὶ περιπατεῖ σὲς φαντασμένους ἐκεῖνους φιλοσόφους... Θέλεις νὰ σοῦ παραγγεῖλω κάτι καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς φιλοσόφους;

ΠΟΛΤΑΕΤΚΗΣ: Ὅ,τι θέλεις, Διογένη, δὲ θὰ μοῦ κάνῃ καθόλου κόπο.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ: Πέστους, λοιπόν, νὰ πάψουν νὰ φλυαροῦνε, νὰ φιλονικοῦνε γιὰ ὅλα, νὰ φτυέουν κέρατα ὁ ἕνας στὸν ἄλλον καὶ νὰ κατασκευάζουν κροκοδείλους καὶ μὲ κάτι τέτοια παράξενα αἰνίγματα νὰ γυμνάζουν τάχατες τὸ μυαλό. Καὶ στοὺς δικούς σου τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ εἰπεῖς ἀπὸ μέρους μου, ἂν θέλεις, καὶ νὰ τοὺς ἐπαπλήξεις γιὰτὶ ἀποχαυνώθηκαν.

ΠΟΛΤΑΕΤΚΗΣ: Ὡ, μὴ μοῦ λές τίποτα γιὰ τοὺς Λακεδαιμονίους, Διογένη, γιὰ εἶμαι ἔτοιμος νὰ παραξηγηθῶ. Ὅσα ὅμως μοῦ παράγγειλες γιὰ τοὺς ἄλλους θὰ πᾶω καὶ θὰ τοὺς τὰ εἰπῶ.

Ο ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

Κακιά γλώσσα

Διήγημα τοῦ ΖΑΧ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Σ ΗΜΕΡΑ ὁ μαραγκὸς ὁ Θεωδωράκης ἔχει φαντασία... Τὰ κρασιὰ ποὺ εἶχε δοκιμάσει στὰ τελευταῖα τρία χρόνια τὰ ξαναφέρνει κι' ἀφρίζουν μπροστά του. Θαναμάσια αἰσθημάτων ρετινᾶ του ἔρχονται στὸ οὐρανίσκο του, καθὼς οἱ στοχασμοὶ στὸν ἐγκέφαλο τοῦ σοφοῦ κι' οἱ μυροειδὲς στὰ ρουθούνια τοῦ σκύλου. Τὶ ὥραϊα νὰ θυμᾶται κανεῖς τὰ γλέντια του! Ὡς ποὺ νάρθουν τὰ ἐτσακάλια οἱ φίλοι του καὶ νὰ τὸν τραβήξουν στὰ οἶνοπωλεῖα ἢ «Λεύκα», ἢ «Μουριά», ἢ «Πιπεριά» κι' ἢ «Ἀλαγονία», ὁ Θεωδωράκης κάθεται στὸ καφενεῖο καὶ πίνει μὲ τὴ φαντασία του ὅσα εἶχε πιεῖ κι' ὅσα θὰ πιεῖ στὸ μέλλον. (Εἶν' ἀκόμα εἰκοσιεξή χρονῶν). Κληματαριεῖς τοῦ φαίνεται πὼς ἀπλώνουν ἀπάνω του τὴν πρᾶσινη ὁμπρέλλα του, βαρέλια χύνουν μπροστά του τὴ βρύση τοῦ πύργου των, ξυλᾶδικα ἐνδιδιάζουν ἀπὸ δαδί καὶ τραγουδάκια ἐρωτικὰ σιγοβράζουν...

Αὐτὴ ἦταν ἡ πλέον ἀκατάλληλη στιγμή γιὰ νὰ τοῦ ποῦν φρόνιμα πράγματα! Κι' ὅμως ἤθελε καὶ κάθῃσε δίπλα του ὁ κύριος Ἀνάργυρος, γεμάτος ῥητὰ καὶ χρονολογίες, καὶ τὸ χεῖρο φέρει ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τὴ μανία νὰ παντρεύῃ κάθε ἀνύπαντρο γιὰ νὰ σώσει τὴν ψυχὴ του. Ἦρθε νὰ νοικοκυρέψῃ τὸ Θεωδωράκη. Πόσους δὲν ἔχει ξευγαλώσει ὥς τώρα; Πόσους δὲν ἔφερε στὸν ἴσιο δρόμο, χωρὶς συμφέρον, γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος; Ἐμπορος φακέλων, πακέτων, κορδονιῶν, κουβαριῶν, μπισκότων, λαϊκῶν μυθιστορημάτων κι' ἄλλων ἀντικειμένων, ποὺ πρώτη φορὰ στὸ μικρὸ του συνοικιακὸ κατάστημα ἔχουν βρεθεῖ μαζί, μιὰ φιλοδοξία μόνον ἔχει ὁ ἥσυχος αὐτὸς πολίτης: Τὰ συνοικέσια. Στὸ σοβαρὸ του διάδημα ποτὲ δὲν μεταχειρίζεται πρόλογο. Ἡ πρότασή του πέφτει σὰν κεραυνός. Τὸ ἴδιο καὶ τώρα.

— Ἀποφάσισε Θεωδωράκη, τοῦ εἶπε νὰ μπῆς στὸν ἴσιο δρόμο.

— Ἔ; ρώτησεν ὁ μαραγκὸς ξαφνιασμένος.

— Ἀποφάσισε, λέω, νὰ νοικοκυρευτεῖς. Αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος τοῦ Θεοῦ. Τὸ κορίτσι σοῦ τὸ βρήκαμε καὶ σοῦ πάει σὰ ρούχο.

Κάθε φορὰ ποὺ ὁ κύριος Ἀνάργυρος ἀποφάσισε νὰ φέρῃ ἄνθρωπο στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ, ζωγράφισε μὲ τόση λεπτομέρεια τοὺς ἴσκιους, τοὺς ἥλιους, τὰ δρομάκια, τοὺς κρυψώνες τοῦ παραδείσου τοῦ γάμου, ὥστε μόνον στραβὸς, κουφὸς ἢ ἐντελὸς χωρὶς φαντασία καὶ χωρὶς χριστιανισμὸ ἄνθρωπος μποροῦσε ν' ἀρνηθεῖ νὰ κάμῃ τὸν περιλάτῃ του σὲ τέτοιο κήπο. Ὁ Θεωδωράκης πρόφτασε ν' ἀντισταθεῖ.

— Τί; Γιὰ στάσου, κύριε Ἀνάργυρε... Πῶς; Ἔτσι τέτοια πράγματα ἔδω στὸ καφενεῖο;

— Μὰ εἶσαι ἔρμος κι' ὀλομναχός, καυμένε Θεωδωράκη.

— Δὲν εἶμαι μοναχὸς μου, ἔχω φίλους. — Τὰ ἐτσακάλια μοῦ λές, παιδί μου; Αὐτὰ θὰ σκορπίσουν μεθαύριο!

Ὁ κύριος Ἀνάργυρος εἶχε καθῆσει δίπλα του μὲ ἄγιο κι' ἐπίσημο ὕφος, σὰν νὰ τὸν ἔστειλεν ἡ κοινωνία. Καὶ δὲν τὸν ἔστειλε τάχα αὐτὴ γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς; Ἐκεῖ δὲ καθισμένος ἔβγαλε στὸ μαραγκὸ ἕνα περίφημο ἐκκλησιαστικὸ καὶ κοινωνικὸ λόγο γιὰ τ' ἀγαθὰ τοῦ γάμου.

Ὁ Θεωδωράκης ντράπηκε τὸν ἑαυτὸ του. Ἐδῶ καὶ πέντε λεπτὰ ἦταν ποὺλὶ πετούμενο. Καὶ τώρα δὲ μπορεῖ νὰ σηκωθεί! Εἶναι βαρὺς σ' αὐτὴν τὴν καρδιά. Μολόβι ἀπ' τὰ καθήκοντά του στὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ λόγος τοῦ κύριου Ἀνάργυρου ἤρθε σ' αὐτιά του. Τὰ ἐτσακάλια ἔφτασαν τὸν πῆραν καὶ τὸν πῆραν σ' ἕνα νέο μαγειροοινοπωλεῖον μὲ τρεῖς ὀλόκληρες ἀνορθογραφίες στὴν ἐπιγραφή. Μὰ ὁ Θεωδωράκης κουτσάπινε συλλογισμένους. «Σουμμάδα ἔχεις μπροστά σου ἢ ρεταῖνα, βρε τσακάλι; Τί συλλογιέσαι; Σέπνα π' ἀνάθεμά σε! Κουνάτε τον...»

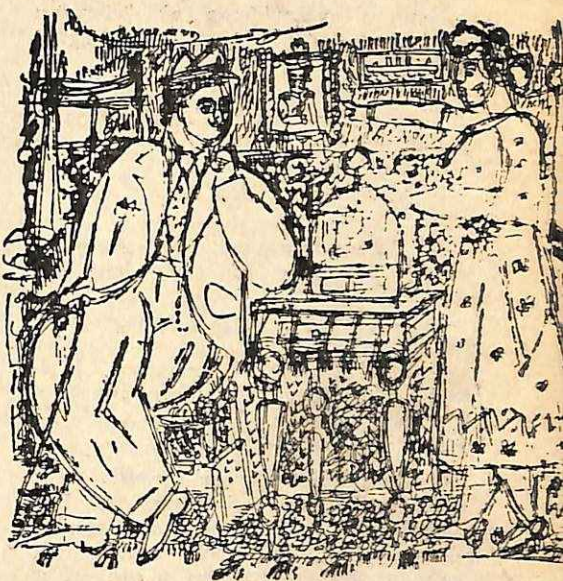
Ἀπόψε ὁ Θεωδωράκης δὲν ἔσπασε κανένα ποτήρι.

Τὴν ἄλλη μέρα ἐκεῖ ποὺ δοῦλενε ἦταν γεμάτος σκέψεις, σὰν ἀστρονόμος.

Σὲ τρεῖς ὁδομᾶδες βρέθηκε ἀρεθωνισμένος. Ἐχε μπεῖ στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ.

Δὲν ἦταν μόνον χαμηλοβλεπούσα ἡ νύφη. Δὲν εἶχε μόνον τ' ἀστρονομικὰ τῆς στὴν ἐντέλεια κι' ἕνα ἀμπελί. Τᾶπρε στὴν οἰκογένειά της κι' ἕνας στρατιωτικός, ποὺ εἶχεν ἀποστρατευθεῖ ἀντιπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ τιμὴ αὐτῆς, τὴν ὅποιαν οἱ συγγενεῖς τῆς φρόντισαν νὰ τὴ φέρουν καθεὶς τόσο μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ γαμπροῦ, λογαριάστηκε γιὰ ποῖκα.

Ὅταν ὁ θεὸς ἐμφανίστηκε στὸ γάμο μὲ τὴ φλογόφορο ροὰ στὸ περιλάμιο, οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης βόηκαν τὸ πρᾶγμα πολυτιμότερο κι' ἀπ' τὰ κουταλάκια τοῦ γλυκοῦ ποῦ ἔδωσαν. Ἀντίο τσακάλια! Ὁ γαμπρὸς μετὰ τὸ γάμο μαζεύτηκεν ἀμέσως. Ἐκοψε τὸ κρασί. Δὲν τοῦ ἔμεινεν ἀπ' τὴ ζωὴ τῆς νεότητος παρὰ μόνον ἡ μανία νὰ καλοντύνεται. Καὶ τί δουλειά! Τὸ σκεπάζον τὸν ἄκουγε. Οἱ δὲξες ἔτριζαν στὰ χέρια του. Γεννημένος νὰ βλέπῃ τὴν ἴσια γραμμὴ μὲ τὸ μᾶτι, χωρὶς ἐργαλεῖο, ὁλος ὁπομονὴ καὶ προσοχή, ἔβγαζεν ἀπὸ τὸ χεῖρ του καρτέλες ποὺ δὲ θὰ κοπάνιζαν ποτὲ τὴν πλάτη τῶν ἀνθρώπων οὔτε θὰ τοὺς γκρέμιζαν στὸ πάτωμα. Ὅλες τίς μέρες καὶ τίς ὥρες τὴς δεύλενε ὥς τὸ λεπτό. Μὰ ἡ Κυριακὴ ἦταν ἡ ἀνταμωδὴ του! Δὲν εἶναι πλέον τσακάλι. Ὅδηνεῖ τὴ γυναῖκα του στὴν πλατεῖα. Ὁρδός, λυγερός μέσα στὸ μαῖσο ρούχο του, μὲ τὸ τριγύρω τῆς μύτης τοῦ μαντηλιοῦ ἔξω ἀπ' τὴν τσέπη, κολλαρισμένος, τοῦ κοιτιοῦ, ἀκούει τὰ κακουνάκια τῆς καὶ τὸ μπασιτόνι του νὰ χτυποῦν, μὲ ρυθμὸ, εὐτυχισμένους, περήφανους κι' ἐπίσημους.

Ε ΝΑ ἀπόγεμα, ἡ νύφη, χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ, τοῦ εἶπε:

— Στραβομάρα εἶχες κι' ἄφησες τὸ τοῖγάρο σου νὰ καπνίζει δίπλα στὸ κλουβί; Τί θές, νὰ μοῦ πνίξεις τὸ κανάρινο; Ἀλήθεια δά.

Ἦταν ἕνας μήνας ποὺ εἶχαν παντρευτεῖ. Ὁ μαραγκὸς ξαφνιαστικὸς. «Θὰ παρᾶκουσας συλλογίστηκε. Καὶ δὲν εἶπε τίποτα. Μιὰ ὁδομᾶδα ὕστερα μόλις γύρισε ἀπὸ τὴν ἀγορὰ φορτωμένος ψώνια, ἄκουσε τὴ γυναῖκα του νὰ βροντᾷ τὸ κάθε τι στὸ πάτωμα. Μπάμ! ἡ καρτέλα, μπούμ! τὸ τραπέζι, κρόπ! ἡ κατσαρόλα. Ἦθελε νὰ τῆς πει γιὰτὶ βροντοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα. Μὰ κατάλαβε ἀμέσως πὼς οἱ βρόντοι εἶναι πρὸς τιμὴν του. Πάλι αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν εἶπε τίποτα.

— Μὴ κάνεις τὸ μποῦρλο!

Τοῦ εἶπεν ἄξαφνα σουφρώνοντας τὸ μικρὸ τῆς στόμα.

— Τί θὰ πεῖ αὐτό. Κατίνισα; Ἐκαμὰ τίποτα;

— Ἐκαμες, ξέκαμες, μ' ἀκούς τσὴν ὦρα ποὺ μὲ δέρονουν τὰ μπουρβίνα μου καὶ μετὰ δὲν σοῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα!

— Μὰ τί θές νὰ σοῦ πῶ; Τί ἔχεις;

— Αὐτὸ ποὺ ἔχω! Κι' ὅταν δὲν ἤξερες νὰ περιποιηθεῖς γυναῖκα, ἦταν περιττὸ νὰ ζητήσεις παντοριά, μὲ κατάλαδες;

— Μὰ ἐσύ δὲν εἶχες τίποτα ἴσαμε προχτές... Ἦν ἔξωρα τίποτα...

— Δὲν ξέρεις; Ὅποιος δὲν ξέρει νὰ ξεραθεῖ!

Ἐραβε λοιπόν ὁ Θεωδωράκης κι' αὐτὸ ποὺ δὲν εἶχε ζητήσει νὰ μάθῃ ποτὲ. Τὴν κακὰ γλώσσα. Τώρα; Ὁ νοῦς του ἔτρεξε στὸ μαγειροοινοπωλεῖο ἢ «Πιπεριά». Πόσο ξεστόμωτο θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ νοικοκυριό του, ἢ ταβέρνα! Καυμένα τσακάλια! Νᾶταν ἐκεῖ νὰ τῶτσουζε! Νὰ ἦταν σεργιάντος, μπᾶσος, τεύχος ἢ σουλᾶνα, ἕνα καμπανάκι τέλος πάντων στὴν μικρὴ συναυλία τῶν τσακαλιῶν, στὰν θὰ σιγολέγε τὸ «λημονήσος, λημονήσος» μπροστὰ στὸ μπακαλόπουλο ποὺ κοιμάται ὄρθιο καὶ σὲ μιὰ τοῦρα σγουρὸ βασιλικὸ φανεμένο στὸν τενεκὲ τοῦ πετρελαίου! Καυμένα τσακάλια! Μὰ ἐκεῖνος ποὺ φρο-

νίμφε μιὰ φορά, τσαχάλι δὲν ξαναγί-
νεται. Καθὼς ἦταν στὴ μεγάλη του στε-
νοχώρια, συλλογίστηκε νὰ ξεθυμάνει
τουλάχιστον στὸν κουμπάρο του. Πήγε
καὶ τὸν βόηξε.

— Κουμπάρε, τοῦ εἶπε, ἄσχημα πέσαμε.

Ἡ Κατινίτσα τὸ καὶ τό. Ἀπὸ μπουφο σ'
ἔξ μου καὶ ξερό μ' ἔχει.

— Τί; Ἀπὸ τώρα;

— Ἀπὸ τώρα. Ἐνας μῆνας δὲν πέ-
ρασε.

— Γιὰ στάσου, τοῦ εἶπε. Αὐτὴ τὴ
δουλειὰ πρέπει νὰ τὴ ρεγουλάρῃς ἀπὸ
τώρα. Ξύλο.

— Λέω νὰ μὴν ἀρχίσω τέτοιο χαῖδρ.
Θὰ πάω μετὰ καλῶς.

— Ξύλο! Ξαναεἶπε ὁ κουμπάρος. Πι-
ε καὶ νὰ κάμει τὸ καλὸ σ' αὐτὴν τὴν ἱστο-
ρία; Μόνο τὰ καλὰ πάνε μετὰ καλῶς. Τὰ
τέτοια πηγαίνουν μετὰ τὸ ξύλο.

Λέγονται αὐτά, μὰ δὲν γίνονται ὅπως
λέγονται. Τεχνίτης ποὺ βλέπει τὴν ἴσια
γραμμὴ καὶ θγάζει περιφρῆμες καρέκλες
πὼς μπορεῖ νὰ δέρνει τὴ γυναῖκα του;
Γεννιέται κανεὶς γιὰ τοῦτο ἢ γιὰ κείνο.
Ὁ Θεοδωράκης προτίμησε νὰ κάμει ὑπο-
μονὴ ὡς τὸν καυρὸ ποὺ ἡ Κατινίτσα θ'
ἀλλάξει. Ἦταν δυὸ Κατινίτσες. Ἡ μιὰ
γιὰ τὸν κόσμο κι' ἡ ἄλλη γιὰ τὸν ἄντρα
της. Μποροῦν τὸν κόσμο ἢ χαμηλοβλε-
ποῦσα Κατινίτσα μιλοῦσε στὸ σύζυγό
της μετέωρα τρυφερότητα, ποὺ θὰ τὴν
ἐλεγε τρυφονόκη τῆς ἀγάπης. Ἐμὴν ἀρ-
γῆσεις, Θεοδωράκη, τ' ἀκούσες; Τὸ τρυ-
φονόκη τοῦτο τοῦ κόσμου, γινόταν στὸ
σπίτι φίδι καὶ κακὸ. Ὁ Θεοδωράκης πῆ-
γαν μετὰ ὑπομονὴ στὴ δουλειὰ του. Ἐ-
κεῖ ποὺ δουλεύει, θυμόταν τὴν ἀγγελικὴ
ἐμφάνισή της γυναικὸς του ἔξω, θυμό-
ταν τὴς βροσιές της μέσα, καὶ χτυποῦσε
τὰ ἐργαλεῖα του περισσότερο γιὰ νὰ μὴν
τὶς ἀκούει. Πότε τὸν ἔπιανεν ἡ μανία
τὸ ξύλο ποὺ κρατοῦσε νὰ γίνῃ καλύτερο.
Πότε δὲν ἔφτανε τόσο σωστὲς καρέκλες!
Ἦταν ἡ ἐκδίκησή του. Κι' ὅσο ἔβγαλε
ἀπ' τὸ χέρι του γερό καὶ σωστὸ πῶγμα,
τόσο ὁ Θεοδωράκης ἔλειπε — ἐπειδὴ ποτὲ
ἡ ἐλπίδα δὲν ἀφήνει τὸν ἄνθρωπο —
πὼς γυρίζοντας μιὰ μέρα στὸ σπίτι θὰ
βρεῖ τὴ γυναῖκα του μετανοιωμένη. Ἀπὸ
τὴν ἰδέα αὐτὴ τὸν ἔβγαλε ἡ Κατινίτσα τὸ
γρηγορότερο.

— Δὲ σοῦ ἀξίει! τοῦ εἶπε μιὰ μέρα
κυντάζοντάς τον καταπόρρωπα. Εἴμαι
ἀπὸ σπῆτι!

Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Θεοδωράκης ἀποφά-
σισε νὰ μιλήσει.

— Δὲν λέω πὼς εἶμαι κανένας ἀγ-
γελος, Κατινίτσα, μὰ δὲν εἶμαι κουτσός,
οὔτε κουλός, μετὰ κατὰλαβες. Λουλέω.

— Πφ! τί λὲς ἐκεῖ ὁ σανιδῶς! Ὅλοι
δουλεύουνε! Μὰ ἐὼν δὲ θυσιάζομαι! Ἐ-
γὼ θυσιάστηκα! Ἐγὼ ποὺ με δώσαν σὲ
σένανε, ἀνέξερο πῶγμα, κορίτσι ἀπὸ
σπίτι, ἀνθρωπιά στρατιωτικοί!

— Τὸν μάραμπα — Πέτρο ἐννοεῖς στρα-
τιωτικό; ῥώτησε μ' ἀταραξία ὁ μαραγκός.
Μὴν τὸν παίρνεις στὸ λαϊκό σου, καὶ μέ-
νη, ἀνθυπασιότης ἦταν καὶ πῆρε σύν-
ταξη ἀνθυπολοχαγού, μετὰ κατὰλαβες! Λο-
γίως εὐεργετικὸς ἔξῃς ἕναν κόσμο χρό-
νια! Δόγος δὲν ἔπεφτε σ' ἄλλον γιὰ τὸ
καλύτερο ρετινάτο στὴ Ριζάρειο σχολή
κοντά, ὁ μάραμπα — Πέτρος ἦταν πρῶ-
τος πληροφορημένος... Ἡ γλωσσίσσα του
τῷδελε νὰ πιπιρίζει.

— Τί; θὰ μοῦ κοροϊδεύεις τὸ θεῖο;
Ἐχεις καὶ τέτοια ξεσπασιά;

Τὸ εἰρωνικό ὄφρος τοῦ μαραγκοῦ γιὰ
τὸν ἀπόστολο ἀνθυπολοχαγὸ, δόξα τῆς
οἰκογενείας, ἔκαμε τὴν Κατινίτσα νὰ
βγάλει τέτοια ξεφωνητά, ποὺ ὁ Θεοδω-
ράκης βγήκεν ἔξω γρήγορα καὶ τράβηξε ἀ-
ποφασισμένος.

Ποῦ πήγαινε;

...Στὸ σχολό του! Εἶχεν ἕνα σχέδιο
ποὺ τοῖσεν ἔτσι αἰφνίδια, ὅπως οἱ μεγά-
λες ιδέες. Ἐκεῖ ποὺ θὰ κάθεται ὁ κὺρ
Ἀνάργυρος στὸ μαγαζάκι του ἀκίνητος,
ἀμίλητος, θυσιζόμενος μέσα σὲ σωρὸ πα-
κέτων, μπισκότων, κουλουριῶν, κουτι-
ῶν καὶ ψιλικῶν, σὰ θαλασμιωμένος, ἐκεῖ
δὲ ποὺ παίρνει τὸ ἄγιο καὶ τὸ ἐπίσημο
ὄφρος τοῦ φτυετῆ παραδείσαν, σκέφτηκε
νὰ πάει καὶ νὰ τοῦ δώσει μιὰ γροθιά...
(ὁ Θεοδωράκης προετοιμάζει ὅλη τὴ σκη-
νὴ, βλέπει ἀπὸ τώρα ὅλη τὴν εἰκόνα)...
μιὰ γροθιά ἔχει νὰ τὸν κτυπήσει, αὐτὸ δὲν
εἶν' ὁ σκοπὸς του, μὰ νὰ τὸν ρίξει κάτω
μαζὶ μετὰ τὰ κουλούρια, τὰ πακέτια καὶ τὰ
ψιλικὰ του, ἴσα-ἴσα νὰ τοῦ πληρώσει
τὴ μεγάλη ἔγνοια ποὺ εἶχε γιὰ τὴν ἀν-
θρωπότητα. Θὰ πάει καταμπεροστὰ στὴν
κρύα μούρη του μετὰ τὰ ματογυῖα καὶ
τὰ τοῦ φωνάζει. «Δὲ λυπάσαι τοὺς ἀν-
θρώπους ἐκεῖ ποὺ κάθονται παρὰ πᾶς
καὶ τοὺς ξεφυρώνεις γιὰ νὰ σώσεις τὴν
ψυχὴ σου, π' ἀνάθεμα τὴν ψυχὴ σου,
ἀντίχρηστε...». Θὰ τοῦ πει ἀκόμα: «Νὰ
κέρδιζες τίποτα κατὰ ἐσχότανε, μὰ νὰ κά-
νεις προξενιὲς γιὰ τὴν ψυχὴ σου... Τράν-
τα σατανάδες θὰ σοῦ τὴν τραβᾶνε στὸν
ἄλλο κόσμο τέτοια ψυχὴ, παλιολαδικὸ, γη-
σουίτη!» Νά, ἔτσι θὰ τοῦ τὰ πει στὰ μού-
τρα. Ν' ἀκούει συνοικέσιο καὶ νὰ τρέμει...
Τί φταῖν' οἱ γυναῖκες; Ὁ προξενιότης
εἶν' ἡ αἰτία! Χωρὶς προξενιότη γάμος
δὲ γίνεται. Τώρα, νὰ ἴδῃ, τώρα...

Καὶ προχωρεῖ. Ἦταν καλοκαὶράκι ἀ-
πόγεμα. Ἦσυρία στὴ συνοικία. Φτάνον-
τας ἐκεῖ εἶδε τὸν κὺρ Ἀνάργυρο στὴ
θέση του, ἀκίνητο μετὰ τὴν κουτιὰ του,
ὅπως ἦταν σ' ὅλη του τὴ ζωὴ. Μὰ δὲν
πρόφτασε νὰ δομήσει, ὅταν πλησιάζοντας
ἀκόμα ἄκουσε μιὰ γυναῖκα ποὺ ἀπὸ μέσα
ἀπ' τὸ μαγαζάκι ἔφελνε τὸν κὺρ Ἀνά-
ργυρο. Ἦταν μιὰ κακιὰ γλῶσσα ἀπὸ
κεῖνες. Κι' ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ προξενι-
οῦ. Ὅστε ὑποφέρει τὰ ἴδια κι' ὁ κὺρ
Ἀνάργυρος; Ὁ μαραγκὸς κοντοστάθηκε.
Ἡ ἀπόφασή του παράλυσε. Σταματημέ-
νος παρὰμέρα, ἄκουγε τὴ γλωσσίσσα της
σὰν μουσική.

— Τριάντα ὀλόκληρα χρόνια μετὰ τὸν

— Ἐχει ἀξιοθαύμαστη προσαρ-
μοστικότητα σὲ ὅλες τὶς περιστά-
σεις

νησες! ἔλεγε στὸν ἄντρα της ἡ Ἀναρ-
γούρα. Ἀνθὸ μετὰ πῆρε καὶ φρύγανο
ξερό μ' ἔβαλε. Ἀπὸ σύχνη σὲ σύχνη
μ' ἔφερε. Ἀνάσα δὲν πῆρε. Λαμπρὴ
καὶ Χριστοῦ δὲν προσκύνησε. Τ' ἄσπρο
καὶ τὸ κρῖθινο ψωμὶ ἄζεβο καὶ φαριμάι στ'
ἀχειλάκια μου τῶκαρες. Ἐνα κορίτσι ἀ-
πὸ σπῆτι... Νάμαι ἀνηψιὰ γραμματέον τα-
μείου καὶ νὰ με δώσουν στὸν τιποτένιο!
Μαύρη ἡ ὥρα ποὺ θυσιάστηκα, ἀνάθεμα
στὴν προξενιά!

Κι' ἀπὸ τοῦτελοῦσε τὸ σιγανὸ τροπα-
ράκι της ἡ Ἀναργούρα, βγήκε ἀπὸ τὸ
μαγαζάκι καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι, ἀφή-
νοντάς τὸν κὺρ Ἀνάργυρο ὅπως ἦταν
πάντα — κρύα κι' ἐπίσημα μούτρα μετὰ
τὰ γυῖα καὶ ποὺ κινεῖται μὴ μακροῦ.

Ὁ Θεοδωράκης δὲν εἶχε πιά τὸ κουρά-
γιο νὰ ἐφαρμόσει ὀλόκληρο τὸ σχέδιό
του.. μὰ θὰ τοῦ τὰ πει τουλάχιστον.
Ἄξαφνα παρουσιάστηκε μπροστά στὸν
προξενιότη.

— Ξέρεις γιατί ἔρχομαι! τοῦ εἶπε ἀ-
γοιμενός.

— Ξέρω! τοῦ ἀπάντησε ὁ προξενιότης
ποὺ ἀμέσως χωρὶς νάσαι σοφός, κατὰ-
λαβε.

— Ὅστε ξέρεις! ἔ;

— Παιδί μου Θεοδωράκη, εἶπε, μετὰ
ἱερατικὸ ὄφρος του ὁ καπνοπώλης, ἄκουσε
με νὰ σοῦ πῶ. Ἄν ἐλόγου σου εἶσαι
μικροέμπορος, σ' αὐτὴ τὴ δουλειά, ἐγὼ εἶμαι
μεγαλέμπορος. Ἐπειδὴ καὶ τὰ θάνατα τῶν
δαίων μαρτυρῶν εἶναι τίποτις, μ' ἐννόη-
σες, μπροστά σὲ ὅσα τραβᾶ σπῆτι μου
τριάντα χρόνια τώρα. Νά, τώρα δὲ ἦ-
ταν ἐδῶ καὶ μ' ἔφελνε. Μὰ δὲ μιλῶ πο-
τέ μου.

— Δὲ μιλᾷς, ἔ; Γιατί;

— Γραφτὸ ἦταν.

— Γιὰ μένα δὲν ἦταν γραφτὸ! Ἐ-
μένα ἤρθε ἐὼς καὶ μοῦ τὴν κατάφερες!
Κατὰλαβες; Χωρὶς αἰτία κι' ἀφορμή!

— Γραφτὸ ἦταν κι' αὐτό. Ποῦ νὰ
ἔξω, παιδί μου, πὼς θάβγει γλῶσσα..
Ἐγὼ ἕνα μυστήριό ἔκαμα.

Καὶ λέγοντας τὴ λέξη «μυστήριον», μετὰ
τὴν εὐλάβεια ποὺ τῆς ἔπρεπε ὁ φτυε-
τής Παράδεισαν ἔμεινε μετὰ τὸ ἄγιο ὄ-
φρος του, κινεῖται στὸ δρόμο, ἀνέγ-
χτος ἀπὸ τὴν κατάρεσ τῶν δυστυχημέ-
νων ἀντρογυνῶν ποὺ εἶχε κατασκευά-
σει, ἔτοιμος γιὰ νὰ μυστήρια, πάντα
προξενιότης μ' ἐπιχειρήματα, πάντα πρό-
θεσμος νὰ φέροι τοὺς ἀνυπαντρητοὺς στὸ
δρόμο τοῦ θεοῦ, καθὼς τὸν ἔλεγε, μυ-
στικὴ καὶ φανερὴ προπαγάνδα τοῦ ἀν-
θρώπου ἐδῶ, διωρισμένη ἀγνωστο ἀ-
πὸ ποῖα δύναμη ποὺ εἶχε σκυφίον νὰ
μὴν τελειώσουν οἱ ἄνθρωποι!

Ὁ Θεοδωράκης δὲν ἔδωσε τὴ γροθιά
του. Ὅτε τὶς βροσιές του εἶπε. Σηκώ-
θηκε κι' ἔφυγε. Εἶδε πὼς ἡ κακιὰ γλῶσ-
σα εἶναι ἀπὸ πρῶν τέτοια ποῦχεται.
Σὰν τὸ σεισμὸ ἢ τὸ χαλάσι. Αὐτὸς ἐκεῖ
ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὑποφέρει κι' ἐξακολου-
θεῖ νὰ κάνει συνοικέσια μετὰ τέτοια ἀτα-
ραξία, ποὺ ἄλλαξε σήμερον τὸ μυαλό..
Κι' ἐνῶ ἦταν ἀποφασισμένος τὸ πρῶν
νὰ πάει στὴν ταβέρνα γιὰ νὰ ξανάβρει τὰ
τσαχάλια, νὰ πει καὶ νὰ ξεχαστεῖ, τρά-
βηξε πάλι πρὸς τὸ σπῆτι του σὰν ἀνυ-
πόμονος νὰ ξανακούσει τὸ ψαλτήρι τῆς
Κατινίτσας. Ἡ γλῶσσα της ἀρχίζει νά-
σαι καὶ γι' αὐτὸν κατὰ σὰν ἄνωθεν, ὅ-
πως γιὰ τὸν κὺρ Ἀνάργυρο. Καὶ βέβαια
θάρθει μιὰ μέρα ποὺ θὰ στενοχωρηθεῖ
δὲν τοῦ λείπει!

ZAX. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΤΟ ΞΕΝΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΑΜΠΟΥ

Τοῦ ΑΛΜΠΕΡΤΟ ΜΟΡΑΒΙΑ

Ο ΑΛΕΞΣΑΝΤΡΟ μου εἶχε κάνει
μιὰ ἐντελὴς ἀδικαιολόγητη σκηνὴ
στὸ ἐστιατόριο. Ἀπὸ δρομάδες μετὰ,
τρέχοντας μετὰ τὴ μοτοσυκλέττα του στὸ
δρόμο τοῦ Κάσσια, τραχάρισε μ' ἕνα φορ-
τηγὸ κι' ἔμεινε στὸν τόπο.

Ὁ Τζούλιο μετὰ εἶχε χαστουκίσει στὴν
ἔξοδο τοῦ κινηματογράφου, μὰ δὲν πέρα-
σαν τρεῖς μέρες κι' ἔπαθε μιὰ τρομερὴ
ἀρρώστια μετὰ ἀπὸ ἕνα μπάνιο τοῦ στὸν
Τίβερη — ἦταν μόλυνση φαίνεται ἀπὸ
τοὺς ὑπονόμους — καὶ πέθανε μέσα σὲ
μερικὲς ὥρες.

Ὁ Ρέμο μετὰ εἶχε πει παλιομαῖμου, βλά-
κα καὶ καθυστερημένο μὲς! στὴ μέση
τῆς ὁδοῦ Ριπέττα, μὰ μόλις ἔστρωσε τὴ
γωνία τῆς ὁδοῦ Νερδόνε, γλίστρησε πά-
νω σὲ μιὰ πορτοκαλόφυλδα κι' ἔσπασε
τὸ ποδάρι του.

Ὁ Μάριο μου ἔκανε μιὰ ὀδυστική χει-
ρονομία σ' ἕνα ποδοσφαιρικὸ μάτς, μὰ
τὴν ἴδια στιγμή ἀντιλήφθηκε πὼς τοῦ
εἶχαν βουτήξει τὸ πορτοφόλι του ἀπὸ
μέσα ἀπὸ τὴν τσέπη του.

Αὐτὲς οἱ τέσσερις περιπτώσεις κι' ἄλ-
λες ἀκόμη, ποὺ δὲν ἀναφέρω γιὰ νὰ μὴ
γίνουμε μονότονος, μετὰ εἶχαν πείσει ἔ-
κείνο τὸ χρόνο ὅτι μετὰ προστάτευε μιὰ μυ-
στηριώδη δύναμη, ἡ ὁποία ἐξαφάνιζε ἢ
τιμωροῦσε ὅποιον τολμοῦσε νὰ μοῦ πη-
γαίνει κόντρα.

Σημειώστε πὼς δὲν ματιάσω. Αὐτὸς ποὺ
ματιάσει βλάπτει χωρὶς λόγο, στὴν τύ-
χη καὶ ρίχνει γύρω του τὴ γουρσουζιά
του ὅπως ὁ καταρρακτοῦ τοῦ Ἀλφόν-
οῦ οἶχε νὰ τοῦ νερό του, κι' ὅποιον ἀρπάξει.
Ὅχι, καταλάβαινα ὅτι, παρ' ὅλο ποὺ
δὲν εἶχα τίποτε τὸ ἰδιαιτέρου, οὔτε ὁ-
μορφιά, οὔτε δύναμη, οὔτε χρήματα —
εἶμαι ἀπλῶς ἐμπορευματοπώλης ὁ ἕνα κα-
τάστημα ποὺ ποῦλᾷ ὀφθαλμοκίνητα — κα-
νένα ξεχωριστὸ χάρισμα δηλαδή, μετὰ
στάτευε ὡστόσο μιὰ ὑπερφυστικὴ δύναμη
ποὺ δὲν ἐπέτρεπε σὲ κανένα νὰ μετὰ
ράξει ἀτιμωτήρι.

Ἰδέα μου, θὰ μοῦ πείτε. Ἐξηγεῖστε
μου ὅμως τότε πὼς προέρχονταν αὐτὲς
οἱ συμφορὲς σ' ὅλους ποὺ μοῦ πῆγαν
ἀντίθετα. Ἐξηγεῖστε μοῦ γιατί ὅταν
βοισκόμουν σὲ δύσκολη θέση κι' ἐπικα-
λιόμουν αὐτὴ τὴ δύναμη, ἀμέσως ἀ-
παντοῦσε στὴν πρόσκλησή μου σὰν τὸ
σχυλᾷ καὶ τιμωροῦσε τὸ θρασύ ποὺ
εἶχε τολμήσει νὰ μοῦ κάνει τὸν ἔξωπο.
Ἐξηγεῖστε μοῦ.. μὰ ἄς εἶναι. Ἀρκεῖ νὰ
ἔξερετε ὅτι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ μοῦ εἶχε
μετὰ, ὅπως λένε, ὅτι χάρις σὲ κάποια μα-
γικὴ δύναμη εἶχα γίνῃ ἀτρωτός.

Μιὰ μέρα τοῦ καλοκαιριοῦ ἀποφασίσαμε
ἡ Γκράτσια κι' ἐγὼ νὰ περάσουμε τὴν
Κυριακὴ μας στὴν Ὠστια. Εἴμαστε τρεῖς
ὑπάλληλοι στὸ μαγαζάκι: ἡ Γκράτσια, ἐγὼ
κι' ἕνας καινούργιος, κάποιος Ὀδγκο. Δὲν
μοῦ γέμισε καθόλου τὸ μάτι: ψηλός, ἀθλη-
τικὸς, σίγουρος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, μετὰ
φάτσα παλαιστοῦ, πλαστοκινῆ μὲτη καὶ

πεταχτὴ μασέλα.

Εἶχε ἕναν τρόπο νὰ πετάει τὸ τότε
πάνω στὸ μάγκχο, νὰ ξετυλίγει μετὰ τὸ
ὑφασμα κάμνοντάς το νὰ τρῖζει ἀνάμε-
σα στὰ δάχτυλά του, μετὰ τὰ μάτια του
καρφωμένα, ὅχι στὸν πελάτη, μὰ πάνω
στοὺς διαβάτες μέσα ἀπὸ τὴν ἐξαιρωτὴ
πὸρτα τοῦ καταστήματος, ποὺ μοῦ χτυ-
ποῦσε στὰ νεύρα. Κι' ὅταν μιὰ πελά-
τισσα ἐξέφραζε κάποια ἐπιφύλαξη, ἄν-
τι νὰ προσπαθῇ νὰ τὴν πείσει, ἔκα-
νε τὸν νταή: θέλω νὰ πῶ δηλαδή ὅτι
δουβιανόταν μετὰ περιφρόνηση ἢ ἔλεγε ξε-
ρά: «Ἡ κυρία χροιάζεται φαίνεται κατὰ
τὸ δεύτερο» καὶ πῆγαινε νὰ φέρῃ ἄλλο
τόπι.

Προσπαθοῦσε κατὰ πάποιον τρόπο νὰ
τρομοκρατῇ τὸν πελάτη. Καὶ πραγμα-
τικά, πάντοτε σχεδόν, ὁ τελευταῖος αὐτὸς
τὸν ξαναφώναζε μετανοιωμένος, ξανακτι-
ζε τὸ ὄφρα καὶ τὸ ἀγόραζε. Ἐγὼ,
κάθε φορὰ ποὺ θέλησα νὰ τὸν μιμηθῶ,
ἴσως γιὰ δὲν ἔχω τὸ παρὰστήμα του
οὔτε τὴν αὐθάδειά του, πάντοτε τὰ κα-
τάφερα νὰ προκαλέσω τὴν ἀντίδραση τοῦ
πελάτη, ποὺ ἀρχίζε νὰ με βρίζει, νὰ με
ἀπειλεῖ πὼς θὰ παραπονιόταν στὴ διεύ-
θυνση καὶ ἄλλα πολλά. Ἐτσι, μετὰ ἀπὸ
μερικὲς ἄκαρπες ἀποπειρές, ἀποφάσισα νὰ
ξεναγροῦμαι στὸν παλιό μου τρόπο, ποὺ
ἦταν ὅλο εὐγένεια, δουλοπρέπεια καὶ κομ-
πιμέντα.

ΟΤΙΓΚΟ δὲν ἄρεσε καθόλου στὴ
Γκράτσια. Αὐτὸ πάντως μοῦ εἶχε
πεῖ ἀρκετὲς φορές.

— Τὶ συχαμένος ἄνθρωπος! Δὲν μπο-
ρῶ νὰ τὸν ὑποφέρω.

Μὰ ὅταν συμφώνησα μαζί της γιὰ τὴν
Ὠστια καὶ ὁ Ὀδγκο μᾶς πλησίασε μετὰ
αὐθάδεια ὄφρος του γιὰ νὰ μᾶς ρωτήσει:
«Τὶ καλὸ ἀποφασίστηκε γιὰ τὴν Κυριακή»;
αὐτὴ τῆς ὅπως μελιστάλαξτο καὶ μετὰ
μύγελα καὶ σκέρτσα τοῦ ἀπάντησε: «Για-
τί δὲν ἔρχεσαι κι' ἐσὺ μαζί μας, Ὀδγκο»;
ὄφρα δέχθηκε. Καὶ εἶπε μάλιστα μετὰ
ὑποστήριξη πὼς θὰ τὰ κανόνιζε
νὰ φέρῃ μιὰ κοπέλα μαζί του, ἔτσι ποὺ
νὰ ἔχει ὁ καθένας τὴ δική του. Μὰ τὸ
εἶπε μ' ἕνα ὄφρος ποὺ μ' ἔκανε ν' ἀ-
πορήσω. Σὰν νὰ ἐννοοῦσε ὅτι ἡ συντρο-
φιὰ του θὰ ἦταν ἡ Γκράτσια κι' ὅτι τὴν
ἄλλη θὰ τὴν ἔφεραν γιὰ μένα.

Τὴν Κυριακὴ βρεθήκαμε τὴν ὁρισμέ-
νη ὥρα στὸ σταθμὸ τοῦ Σάο — Πάδο
μέσα σ' ἕναν τρομερὸ συνοικισμό. Ἡ
Γκράτσια ἐγκαταίχθη ἕνα καινούργιο φέ-
ρεμα, ἕνα ἀνοιχτὸ γαλάζιο ποὺ ταβίρα-
ζε θαῦμα μετὰ τὰ ξανθὰ μαλλιά της. Ἐ-
γὼ ἤμουν φορτωμένος πακέτια, γιατί μοῦ
εἶχαν ἀναθέσει τὶς ἀγορὲς γιὰ τὸ κολα-
σό. Ὁ Ὀδγκο ἔμοιαζε μετὰ λυκόσκυλο μετὰ
τὸ ἀνοιχτὸ γκριζὸ κοστούμι του. Ἦταν
καὶ ἡ κοπέλα ποὺ εἶχε φέρῃ, μιὰ κα-
ποια Κλεμεντίνη.

Οἱ ὑποψίες μου τοῦ καταστήματος δὲν

ἀργήσαν νὰ βγοῦν ἀληθινές, γιατί ὁ Ὀδγκο
ἐπίσπε μετὰ τὸ ἔτσι θέλω τὴν Γκρά-
τσια ἀπὸ τὸ μαράτο καὶ γυρίζοντας πρὸς
τὴν Κλεμεντίνη κι' ἐμένα:

— Ἐ! ἐσεῖς οἱ δυοί, ἔκανε, μὴν ἐξα-
φανισθεῖτε στὶς γωνιές. Προσέξτε νὰ
μὴ μᾶς χάσετε ἀπὸ τὰ μάτια τὴν ὥρα τῆς
ἀναχώρησης.

Ἡ Γκράτσια γελοῦσε καὶ σφιγγόταν ἔ-
πάνω του. Κυτάζα τὴν Κλεμεντίνη. Ἦ-
ταν ἐντελὴς ὁ τύπος ποὺ μοῦ ταβίρα-
ζε, σύμφωνα μετὰ τὴν ἰδέα φυσικά ποὺ εἶ-
χε σχηματίσει ὁ Ὀδγκο γιὰ μένα: ἀσπρο-
λίαντα καὶ παχουλὴ, μετὰ ἀνέκφραστο βω-
δίσιο πρόσωπο. Δὲν τῆς ἔλειπε παρὰ μὴ-
νο τὸ κοινοῦνι στὸ λαϊμό. Μοῦ εἶπε χα-
μογελώντας κινεῖται τὴν Γκράτσια
καὶ τὸν Ὀδγκο!

— Πῶς φαίνεται ποὺ αὐτοὶ οἱ δυο
συνεννοοῦνται μιὰ χαρά!

Ἦταν προφανὲς μιὰ πρόσκληση νὰ
τοὺς μιμηθῶμε. Μὰ ἐγὼ κρατήθηκα σὲ
ἀπόσταση.

— Ἀλήθεια! Γιὰ δὲς ἐκεῖ.. Καὶ νὰ
μὴ τὸ πάω εἰδηση!

Ἦρθε τὸ τραῖνο, ὁ κόσμος ὥρμησε
πρὸς τὶς πόρτες μετὰ φωνὲς καὶ σπρωξίδια
κι' ὁ Ὀδγκο φυσικά τὰ κατάφερε ν' ἀνε-
βῇ πρῶτος ἀπ' ὅλους. Πρῶτος πάλι ἔ-
βγαλε τὴν ἀνταπηρική του φάτσα ἀπὸ
τὸ παράθυρο φωνάζοντας:

— Ἐχω τέσσερις θέσεις... Γρήγορα,
ἀνεβείτε ὅπως μπορεῖτε.

Ἀνοίξαμε δρόμο μετὰ τὰ γόνατα καὶ
τοὺς ἀγκώνες, τσαλαπατηθήκαμε, ξεμαλ-
λιστήκαμε καὶ τέλος καθίσαμε ὁ ἕνας ἀ-
πέναντι στὸν ἄλλο τὴν ὥρα ποὺ τὸ τραῖνο
ἐκκινεῖτο.

Σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ μπορῶ νὰ πῶ
πὼς δὲν ἄφησα τὸ ἀπέναντι ἐξυγάρῃ ἀ-
πὸ τὰ μάτια μου. Ἦταν πάνω ἀπὸ τὶς
δυνάμεις μου. Ὁ Ὀδγκο φερόταν μετὰ τὴ
Γκράτσια σὰν νὰ τὴν ἤξερε ἀπὸ τὴν κοί-
να. Πότε τῆς μιλοῦσε στὸ αὐτὸ καὶ τὴν
ἔκανε νὰ γελάει ἢ νὰ κοκκινίζει, πότε ἀ-
ποτολμοῦσε κατὰ μικροχολογήματα με-
τὰ ἑαυτοῦ. Ἡ Γκράτσια, σὰν ἔτσιπτο-
το θηλικὸ ποὺ εἶναι, σφιγγόταν σὰν
χέλι. Μὰ ἐκεῖνο ποὺ μ' ἔκανε θηλικὸ ἦ-
ταν ποὺ αὐτὸς μετὰ ἀγνωστὲς τελείως, σὰν
νὰ μὴν ὑπῆρχε. Ἄν μποροῦσα τουλάχισ-
τον νὰ τοῦ ἀνταποδώσω τὰ ἴσα μετὰ τὴν
Κλεμεντίνη! Μὰ ἐκτός ποὺ δὲν μοῦ ἔ-
ρεσε καθόλου, δὲν ἔδειχνε καὶ ἡ ἴδια
καμιά ἀπολύτως διάθεση γιὰ ἐξαφά-
ματα. Λαγοκοιτοῦν μετὰ τὸ κεφάλι γυ-
ρὸ κατὰ πίσω, τὸ στόμα μισάνοιχτο καὶ
τὰ χέρια ἀκουμπισμένα σὰ γόνατά της.

Στὴν Ὠστια τραβήξαμε γιὰ τὴν πλάξ
κι' ὁ καθένας μετὰ τὴ σειρά του ἐκτιμή-
θηκε στὴν καμπίνα. Ὅταν βρεθήκαμε
καὶ οἱ τέσσερις μετὰ τὸ μαγικό, ἡ διαφορὰ
ἦταν ἐξοργιστική. Ἡ Γκράτσια ἔχει ἕνα
ωραῖότατο λυγρὸ σῶμα, μετὰ μακρὰ κα-
λοφτιαγμένα πόδια, πλούσιο στήθος,
περίφρητη γραμμὴ τοῦ λαμποῦ καὶ τῆς
καλῆς. Ἡ Κλεμεντίνη, κοντοπόδαρη
καὶ στραβοκάνα, ὅλο περιφρῆμες, ἴδια
πα

χουν και οι δυο πάνω στην καφετερή
άμμο κατά τη θάλασσα, όπου βοδντη-
ξαν άμέσως.

— Τι ώραίο ζευγάρι! Έκανε με θαν-
μασμο ή Κλεμεντίνη, που το είχε βάσει
όσο να με νευριάζει.

Πέρα, στα κύματα, οι δυο προνομι-
ούχοι πισπιόντουσαν με τα χέρια, πά-
λευαν, ο Οδγχο σήκωνε τη Γκράτσια στην
άγκυλιά του γελώντας κι' αυτή κρεμιό-
ταν στο λαιμό του. Ρώτησα την Κλεμεν-
τίνη αν ήθελε να βουτήξουμε. Ευχαρίστως,
μια έννοια να κάθεται όρθια στην άκρη
γιατί δεν ήξερε κολύμπι.

Τελικά πήραμε το μπάνιο μας σε πε-
νήνια πότους θωμικό και ζεστό νερό,
ανάμεσα σε παιδιά που έλαγαν τσίρι-
ξαν και πετούσαν μπάλλες ενώ οι μα-
νάδες και οι νταντάδες τα φώναζαν πύ-
σω με ούρλιαχτά και το ραδιόφωνο δεν
έπαυε να ξεχνεί την ίδια έννευριστι-
κή μελωδία. Στο άναμεταξύ ο Οδγχο και
η Γκράτσια σαν αληθινοί κολυμβηταί, εί-
χαν τραβήξει τόσο μακριά, που ούτε
τους έβλεπε.

Έκείνη τη στιγμή, χωρίς να το δέλω,
μου ήρθε η σκέψη πως ο Οδγχο θα
πνιγόταν. Το σκέφτηκα χωρίς προσκά-
θεια, σαν να ήταν κάτι το αναπόφευκτο.
'Ο Οδγχο με είχε προσβάλλει, έπρεπε λοι-
πόν να πεθάνει. Άμέσως γαλήνεψα.
Πλησίασα την Κλεμεντίνη, όρθια με το
νερό ως τη μέση, που είχε άρπαξει ά-
πό ένα σκονί και της είπα:

— 'Ο Οδγχο είναι απ' αυτούς τους
έξαιρετικούς κολυμβητές που μπορούν να
πάθουν κράμπα και να πνιγούν. Τους
φέρνεις ξεψυχασμένους πάνω στην άμμο
και τους κάμνεις τεχνητή άναπνοή.

Με κύτταξε με άπορία.
— Μά κολυμπάει θανάσια, έκανε.

— Θανάσια, δεν αντίλεγω.. μα έχει
έντελως τη φάτσα του ανθρώπου που τε-
λειώνει την Κυριακή του ξαπλωμένος στην
άμμο ενώ οι άλλοι πασχίζουν να τον συ-
νέφερον.

Σε λίγο ή Γκράτσια και ο Οδγχο
ξαναγύρσαν στα ρηχά κι' άρχισαν να
τρέχουν στην άμμο για να στεγνώσουν,
όπως είπαν. Κυνηγιόντουσαν, άρτάζον-
ταν, κυλιόντουσαν άγκαλιά κάτω. Τους
κύτταξα συνέχεια δίπλα στην Κλεμεντίνη
που δεν έννοούσε να αφήσει το σκονί και
νόμιζα πως έβλεπα τον Οδγχο να ρίχνεται
στο νερό, να παθαίνει κράμπα, να τινάζει
τα χέρια του, να καταπίνει νερά, να δου-
λιάζει, να τον τραβούν έξω και να του κά-
μουν τεχνητή άναπνοή. Πώς θα πέθαινε,
δεν ήμουν και τόσο σίγουρος, μα δεν μου
κακοφαινόταν να φαντάζομαι ότι για μια
γεμάτη ώρα τουλάχιστον θα βρισκόταν
μεταξύ ζωής και θανάτου.

Σ ΤΟ άναμεταξύ, ο Οδγχο και η Γκρά-
τσια είχαν σταματήσει τις τρεχάλες
τους και πρότειναν μια βόλτα με τη
βάρα. 'Η Κλεμεντίνη δήλωσε άμέσως πως
δεν θα έρχόταν μαζί μας γιατί δεν ήξερε
κολύμπι. Βουλευτήκαμε και οι τρεις στη βά-
ρα, έγέ στα κοντιά ο Οδγχο και η Γκρά-
τσια καθισμένοι στην πλώρα δίπλα — δί-
πλα.

Τραβούσα άργά κοντι πάνω στην ήρεμη
θάλασσα με τα μάτια καρφωμένα επάνω
τους και με την κρυφή έλπίδα ότι οι άστρα-
πές του βλέμματός μου θα τους έκαιναν να
νοιώσουν ντροπή και να σταματήσουν. Χα-
μένους κόπος. 'Ησαν μάλιστα θασούτεροι
απ' ότι στο τραίνο και με λογάριζαν όσο
θα λογάριζαν ένα βαρκάρι.

Φαίνεται ότι ο Οδγχο έκανε τις ίδιες ά-

κριδώς σκέψεις γιατί μια στιγμή μου είπε:
— "Αν θέλεις, άγαπητέ μου, τράβα μό-
νο με το άριστερό κοντι, γιατί θα τραβά-
ρουμε μ' αυτό το ποδήλατο.

Αυτή τη φορά έχασα την ύπομονή μου.
— Δέ μου λές, Οδγχο, έκανα μαρου-
τιασμένος, δεν βρέθηκε ποτέ σου να σου πεί
κανείς πές είσαι άπεληκιστικά άγενής;

Τινάχτηκε.

— Πάωωωω; τονίζοντας το ω, σαν να
έλεγε: «Τι άκούω;»

— Εγώ συνέχισα κωπηλατώντας:

— Μάλιστα, άγενής και άνίκανος. Δεν
σαι το είπαν ποτέ;

— Τι μνίγα σε τσίμπησε; έκανε θυμών-
τας τη φωνή του.

— 'Επιμένο συνέχισα ψυχρά, πως είσαι
ένας άξεστος χωριάτης.

— Καταλαβαίνω τι λές;

— Πολύ καλά: ένας άξεστος χωριάτης
χωρίς έχνος άνατροφή.

— "Α; σαν να το παράκανες. 'Εγώ, ξε-
ρεις δεν σηκώνω τέτοια άστεία.

Και με τα λόγια αυτά σηκώθηκε και μου
έδωσε μια γερή γροθιά στο στήθος. Παράτη-
σα τα κοντιά, σηκώθηκα όρθως και δέλησα
να του ανταποδώσω τα ίσα, μα αυτός πρό-
λαβε και μου άρπαξε τον καρπό του χεριού
μου με τα αυδερνία δάχτυλά του.

Παλεύαμε τώρα όρθιοι στη βάρα, ενώ
η Γκράτσια καθισμένη έβγαζε τρομερές
στριγγιές παρακαλώντας μας να σταματή-
σουμε. Σε μια πύ βίαιη κίνησή μας ή βά-
ρα, που ήταν στενή και πλατιά, άναποδο-
γύρισε βρεθήκαμε στο νερό.

Εβμαστε μακριά από την άκτι κι' όρκί-
ζομαι ότι πέφτοντας στη θάλασσα σκεφτό-
μουνα με κρυφή χαρά: «Τώρα θα πάθει
κράμπα και θα βουλιάξει... και θα πεθί-

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

ΟΙ κατακτήσεις της έπιστήμης

Σ ΤΑ πλαίσια της προετοι-
μασίας της άποστολής
αυτομάτων έπιστημονι-
κών όργάνων στη Σελήνη, οι
'Αμερικανοί εξαπέλυσαν από
το άκρωτήριο Κανάβεραλ ένα
τεχνητό δαρυφόρο τύπου «Ρέ-
ιντζερ», με σκοπό την πραγ-
ματοποίηση τροχιάς μήκους έ-
νός εκατομμυρίου μιλίων στο
Διάστημα και την έπιστροφή
σε άπόσταση 37.500 μιλίων ά-
πό τη Γη. 'Αλλ' ή έκτόξευ-
ση απέτυχε λόγω κακής λει-
τουργίας του συστήματος πυρο-
δοτήσεως του δεύτερου όρό-
φου του πυράβλου φορέως.
'Ο δορυφόρος αυτός περιείχε
όκτώ χωριστά συγκροτήματα
έπιστημονικών όργάνων για
τη συλλογή πληροφοριών για
τις κοσμικές άκτίνες, τα μα-
γνητικά πεδία και ιδιαίτερα
για τις «ήλιακες δάδες» που
θα μπορούσαν να γίνουν επι-
κίνδυνες κατά τις έπνδρωμέ-
νες πτήσεις προς τους πλανή-
τες. 'Εντός του 1962 προβλέ-
πεται ή πραγματοποίηση τρι-
ών ακόμη έκτοξεύσεων δορυ-
φόρων τύπου «Ρέιντζερ».

Ο Ρώσοι έπιστήμονες ά-
νεκάλυσαν νέο αντιβιοτι-
κό, την «κομογορίνη»,
που προστίθεται κατά μικρές
δόσεις στην τροφή των ζώ-
ων και συντελεί στην αύξη-
ση των λιπαρών ιστών τους.
Στα πουλερικά, το αντιβιοτι-
κό προκαλεί ταχύτερη άνά-
πτυξη του ήπατος. Το παρα-
σκεύασμα αυτό έχει και προ-
φυλακτική επίδραση κατά των
ασθενειών. Τα πειράματα ά-
πέδειξαν περιορίζει σημαντικά
τη θνησιμότητα των ζώων.
Το παρασκεύασμα έχει δοκι-
μασθεί σε πενήντα κτηνοτρο-
φικές έπιχειρήσεις της περιο-
χής της Μόσχας. Τό σοβιε-
τικό 'Ινστιτούτο Μικροβιολογί-
ας μαζί με το 'Ινστιτούτο
κτηνοτροφίας έπεξεργάζονται
τώρα την τεχνολογία της πα-
ρασκευής του αντιβιοτικού σε
μεγάλες ποσότητες για να χρη-
σιμοποιηθεί στην κτηνοτροφία.
Οι έπιστήμονες δαγάζονται
και για την παραγωγή βιτα-
μινών για τα ζώα. ('Η χρη-
ση αντιβιοτικών στην πτη-
νοτροφία έχει άπαγορευθεί ως
έπιζήμια στις εθνοπαϊκές
χώρες).

Ε ΝΑ από τα πιο δύσκολα
προβλήματα στην αντι-
μετώπιση των κοφαλά-
λων είναι ή μετάβασή τους

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

άπό το σχολείο στον έξω κό-
σμο των ένηλίκων. Για διά-
φορους λόγους ή περίοδος
αυτή είναι δύσκολη για όποιο-
δήποτε έφηβο, άλλ' ακόμα
δυσκολότερη ια τον κοφα-
λάλο. Το όμαλό παιδί άπο-
κτά σχεδόν αυτόματα τη συ-
νειδηση των κοινωνικών ύ-
ποχρεώσεων, γνωρίζει τι πε-
ριμένουν οι άλλοι απ' αυτό
και τι μπορεί να περιμένει αυ-
τό από τους άλλους, κυρίως
άπό τις όμιλίες και τη συμπε-
ριφορά των μεγάλων. Το έκ-
γενετής κοφύλο παιδί δεν έχει
αυτή την πηγή των πληροφο-
ριών και πρέπει ν' άποκτήσει
τις γνώσεις αυτές μαζί με ό-
λα τ' άλλα στο σχολείο, άλλά
δεν είναι εύκολο να διδαχθούν
πράγματα που βασίζονται π.
χ. στον τόνο της φωνής. Πα-
ραλλήλως ή στάση του έφήβου
άπέναντι της κοινωνίας θα
έξαορηθεί κατά μέγα μέρος
άπό τη στάση των ανθρώπων
του περιβάλλοντός του. 'Η
στάση αυτή προς το κοφαλά-
λο παιδί είναι αναπόφευκτα έ-
ξω του κανονικού έφ' όσον το
παιδί αυτό χρειάζεται πολύ
περισσότερη βοήθεια στην εκ-
παίδευσή του άπό το κανονικό
παιδί. Το κοφαλάλο παιδί
στο σχολείο γίνεται αντικεί-
μενο μεγαλύτερης προσοχής
και όταν φύγει από το scho-
leio είναι φυσικό να περιμέ-
νει την ίδια προσοχή από τον
έξω κόσμο.

Δε γνωρίζει πως συμπεριφέ-
ρονται οι άνθρωποι και συ-
χνά ταραζεται όταν βλέπει
ποσο άρροστοι και άδιάφο-
ροι είναι. Οι συνήθειες και οι
αντιλήψεις των άλλων του εί-
ναι ξένες και παρατηρεί ότι
τους άπασχολούν ζητήματα
που του είναι άγνωστα.

Στην εκπαίδευσή σήμερα δι-
νεται μεγάλη έμφαση στη βο-
ήθεια των νέων ώστε να μπο-
ρέσουν να προσαρμοσθούν ό-
σο το δυνατόν καλύτερα στην
κοινωνία. Γι' αυτό και μελε-
τάτε προσεκτικά το πρόβλημα
της προσαρμογής του κοφαλά-
λου άποφύτου στο νέο του πε-
ριβάλλον. Τα άγγλικά σχολεία
για κοφαλάλους περιλαμβάν-
ουν ειδικά μαθήματα «γε-
νικών γνώσεων» και πολιτικής
άγωγής. Τα κοφαλάλα παι-
διά έπισκέπτονται όμαδικά τα
έργαστήρια, γραφεία, κυβερνη-
τικές υπηρεσίες και ιδρύμα-
τα τοπικής διοικήσεως, παρευ-
ρίσκονται σε δημόσιες συγκεν-
τρώσεις και τελετές και έ-
τσι έχουν την ελπίδα να
γνωρίσουν όσο το δυνατόν πε-
ρισσότερες όψεις του έξωτε-

ρικού κόσμου. 'Ενθαρρύνονται
στη συμμετοχή σε όμαδικές
έκδηλώσεις (προσκοπισμός, ό-
μαδικά παιχνίδια, λέσχες νέ-
ων) για να εξαλειφθεί ό έ-
γωκεντρικός άτομικισμός των
όποιο τέινει να δημιουργήσει
ή άπομόνωσή τους άπό τον
σημειωμένο κόσμο των ήζων.
'Οστόσο, το κοψίμο ερώτημα
είναι τι είδους περιβάλλον άρ-
μόζει καλύτερα για έναν κοφα-
λάλο. 'Από τη μια πλευρά,
όι κοφούλοι είναι «φυσιολογικοί»
άπό κάθε άποψη έκτός της ά-
κοής. 'Η άνωμαλία τους αυτή
μπορεί να έχει βαθιές ψυχο-
λογικές συνέπειες (άν και
το σημείο αυτό δεν έχει άρ-
κετά έρευνηθεί) άλλά δεν ύ-
πάρχει κανένας λόγος να ύ-
ποθέσουμε πως ό έκ γενετής
κοφύλος είναι βασικά διαφο-
ρετικός άπό τους άλλους άν-
θρώπους ως προς τις ψυχοδια-
φορικές λειτουργίες του.

Π ΟΛΟΙ ειδικοί πιστεύ-
ουν ότι οι έκ γενετής
κοφαλάλοι θα πρέπει
να ζούν «κανονικά» στα πλαι-
σια της κοινωνίας, χωρίς να
χρειάζεται να δημιουργηθεί γι'
αυτούς ιδιαίτερο περιβάλλον.
"Άλλοι ειδικοί νομίζουν ότι,
έξ αίτίας της ηξήμενης προ-
σπάθειας που καταβάλλουν
οι κοφαλάλοι στην εργασία
τους ή στην κοινωνική έπαφή
με φυσιολογικούς ανθρώπους,
είναι άπαραίτητα να έχουν
κάποια άνάπαυλα, να έρχον-
ται σ' έπαφή με άλλους κο-
φαλάλους ή με ειδικούς κοινο-
νικούς λειτουργούς που τους
καταλαβαίνουν και μπορούν να
συνεννοηθούν μαζί τους με κι-
νήσεις. 'Αλλά σήμερα, ή διδα-
σκαλία στα σχολεία κοφαλά-
λων γίνεται με την προφο-
ρική μέθοδο κι' έτσι τα παιδιά
δεν μαθαίνουν τη γλώσσα
των χειρονομιών. Πρέπει ά-
ραγε να επιδιώξουν να μάθουν
τη γλώσσα των σημάτων ή
πρέπει να καταβάλουν προ-
σπάθεια να συνεννοούνται
κανονικά προσέχοντας τις κι-
νήσεις των χειρών του συνο-
μιλητή τους. 'Ο διαπρεπής 'Αγ-
γλος ψυχολόγος σερ Φρεντε-
ρικ Μπάρτλετ, μιλώντας σ' έ-
να πρόσφατο συνέδριο των
κοινωνικών λειτουργών για
τους κοφαλάλους του Λονδί-
νου, είπε ότι οι κοφαλάλοι
έφηβοι μετά το σχολείο έχουν
την τάση ν' άπομονώνονται
άπό τους κανονικούς άνθρώ-

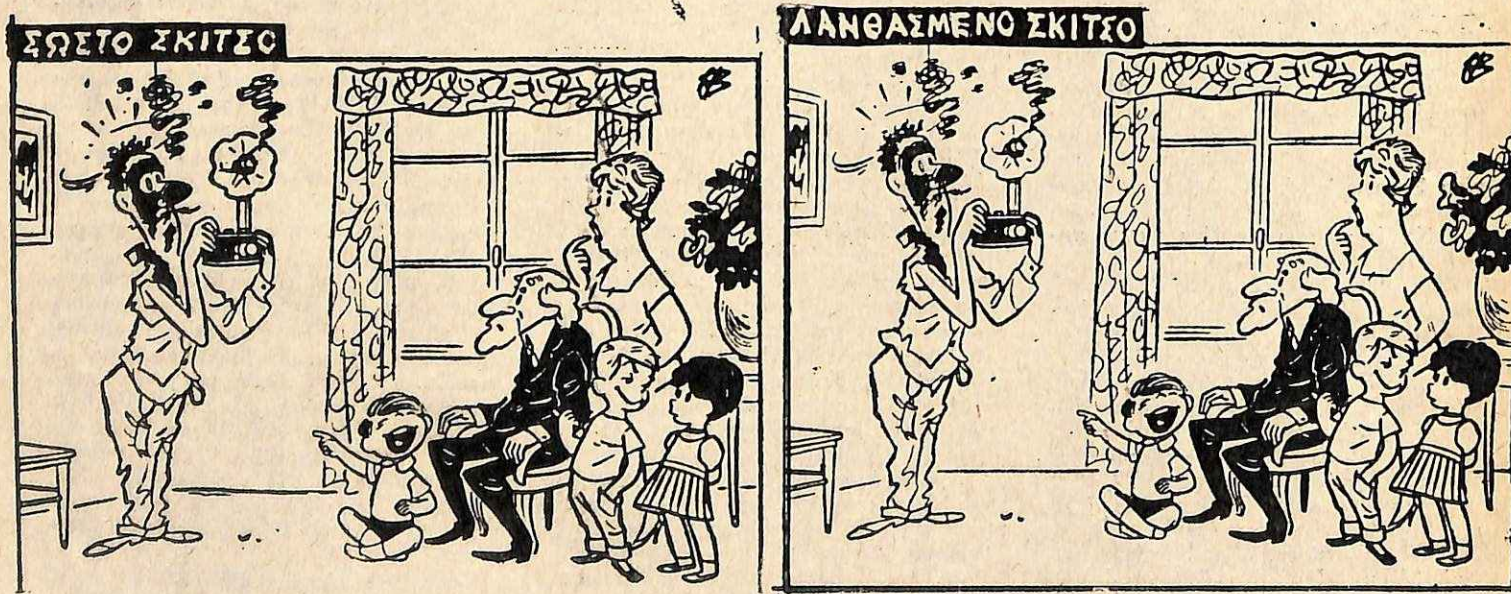
Επιτεύγματα της τεχνικής

πους και τόνισε τη χρησιμό-
τητα της έρευνας που διεξά-
γει τώρα το 'Εθνικό 'Ινστι-
τούτο Προνοίας Κοφαλάλων
στην 'Αγγλία για τις κοινο-
νικές και οικονομικές συνθή-
κες ζωής των κοφαλάλων που
άποφοίτησαν από τα ειδικά
σχολεία κατά την περίοδο
1949-58. 'Η έρευνα αυτή
θα δώσει πολύτιμες πληροφο-
ρίες για τις μελλοντικές έ-
ξελίξεις οι όποιες θα οδηγή-
σουν στην καλύτερη προσαρ-
μογή του κοφαλάλου νέου στη
ζωή των όμαλών συνανθρώ-
πων του.

Ε ΧΕΙ συχνά παρατηρη-
θεί στα νοσοκομεία και
ψυχιατρεία ότι ή μουσική
ώριμμένος είδους έχει κατα-
πραϊντική επίδραση στην ψυ-
χική διάθεση και τη σωμα-
τική κατάσταση των άσθενει-
ων. Παρόμοιες έρευνες στη
Δυτική Γερμανία απέδειξαν
ότι ώριμαμένοι ορθιοι της μου-
σικής μπορούν να προκαλέ-
σουν υπερδιέγερση και να ό-
δηγήσουν στο αντίθετο αποτέ-
λεσμα. 'Ανάλογα πειράματα έ-
γιναν επίσης και επί έρραζο-
μένων όγιων ανθρώπων για
να διαπιστωθεί αν ή μουσική
προκαλεί αύξηση ή μείωση
της άποδοτικότητας της εργα-
σίας.

'Ανεξάρτητα από τις έρε-
νες αυτές, ό διαπρεπής Γερ-
μανός φυσιολόγος καθηγητής
Χέρμπερτ Γκέμπερτ διαπίστω-
σε πως ή μουσική «ήλεκτρι-
ζει» κυριολεκτικά τον άνθρω-
πο. Στο πανεπιστήμιο του
Φράϊμπαργκ, ο Γκέμπερτ κα-
τέληξε στο συμπέρασμα ότι
άπό την επίδραση της μουσι-
κής παρατηρούνται σημαντικές
μεταβολές της έντάσεως του
μυϊκού συστήματος των ανθρώ-
πων πειραματοζώων. Είναι
γνωστό στη φυσιολογία ότι
κατά την πλήρη χαλάρωση
των μυώνων ώριμμένοι ίσοι
των νεύρων μεριμνούν για
τον περιορισμό της «ήλεκτρι-
κής» έντάσεως. 'Αλλ' ή ήλεκ-
τρική ένταση αυξάνεται ή μει-
ώνεται ανάλογα με το ρυθμό
της τζάζ ή της συναυλίας, όπο
την προτίπθεση ότι το μυϊκό
σύστημα θα βρίσκεται σε πλή-
ρη χαλάρωση. Μέχρι σήμερα,
όταν λέγοιμε ότι «ή μουσική
ήλεκτριζει τον άνθρωπο», μι-
λούσαμε μεταφορικά. Τώρα ή
έπιστήμη μς βεβαιώνει ότι
πρόκειται περί κυριολεξίας.

ΔΟΚΙΜΑΖΕΤΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΑΣ...

‘Η δεύτερη εικόνα διαφέρει άπό την πρώτη σ' έπτά σημεία
Μπορείτε να τα βρείτε σε δυο λεπτά; ('Η λύση στη σελίδα 40)

ΣΤΗΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 38
νει σαν τον 'Αλέξανδρο και τον Τζιούλιο. Στο άναμεταξή ή άάρα μας τραβούσε στ' ανοιχτά άκνυθέρνητη κι' έμεις με γε-
— 'Ηλίθιε! φώναζε ο Ούγκο.
— 'Η Γράτσια κολυμπούσε όσο μπορούσε
πύ γρήγορα, χωρίς να σκοτίζεται για μας.
— 'Ηλίθιος είσαι έσύ και ζών από πά-
νω, φώναζε έγώ.
Μά ο Ούγκο είχε πάψει να μου δίνει ση-
μασία και κολυμπούσε να προλάβει τη
Γκράτσια. Έγώ έκανα το ίδιο, με το μυα-
λό μου σ' αυτήν την περιφημη κρόμπα
που σε λίγο θα τον βούλιαζε σαν λιθάρι,
όταν ξαφνικά ένοιωσα ένα τρομερό πόνο
σ' όλο το δεξί μου πλευρό, από τον ήμο
ός τον άσπράγαλο. Και κατάλαβα ότι
την κρόμπα, έγώ την πάθαινα τώρα κι'
όχι αυτός.

Αυτό κράτησε ένα δευτερόλεπτο, μά ή-
ταν άρκετό για να χάσω την ψυχραιμία
μου. Ο πόνος δέν σταματούσε, άρχισα να
χιτυπιέμαι νευρικά, μου κόπηκε ή άνάσα,
μ' έπιασε τρομάρα, έβγαλα μία φωνή και
το στόμα μου γέμισε νερό, σπύλιαξα «Βο-
ήθεια!» και το νερό ώρησε μέσα μου
άφθονότερο.
Βούλιαξα, ξαναέβαινα στον άφρό, φώ-
ναζα πάλι βοήθεια, ξαναβούλιαξα, ξανα-
κατάπινα νερό.. Με λίγα λόγια θα πνι-
γόμουν αόγουρα, αν ένα χέρι δέν με άρ-
παζε από το μπράτσο, ένώ μία φωνή, ή
φωνή του Ούγκο, έλεγε: «Μή χτυπιέσαι,
θα σε βγάλω έξω». Έκλεισα τα μάτια
μου και νομίζω πώς λιποθύησα.

ΔΕΝ έβγα μετά από πόση ώρα ξα-
νάρθα στον έαυτό μου κι' ένοιω-
σα από κάτω μου την καπτή άμ-
μο της πλάς. Κάποιος κρατούσε τα χέ-
ρια μου κι' άνεβοκατέβαζε τα μπράτσα
μου. Άλλος μου έτρωπε το στομάχι και
το στήθος. Ο άέρας ήταν γεμάτος από
μιά πυκνή σκόνη, ο ήλιος σε σπράβωνε
κι' δλόγυρά μου ήταν ένα δάσος από ή
λοκαμένα και τριχωτά ποδάρια: άνθρω-
ποι που με έβλεπαν να πεθαίνω.
Αισθανόμουνα πρησμένος από νερά, το
κεφάλι μου ήταν βαρύ και τα μπράτσα-
μου έξακολουθούσαν ν' άνεβοκατεβαίνουν
σαν να ήμουν κανένα φουερό.
— Άφήστε με επί τέλους... Στο διά-
βολο να πάτε και ξαναλιποθύησα.
Δέν θα σάς πω τίποτ' άλλο γι' αυτήν
την καταραμένη μέρα. Μά μία βδομάδα
μετά, στο κατάστημα, σε μία άπονοσία
του Ούγκο, ή Γκράτσια μου είπε:
— Ξέρεις γιατί κόντεψες να πνιγείς;
— Όχι. Γιατί;
— Ο Ούγκο μου το εξήγησε. Λέει
ότι τον προστατεύει μία μυστηριώδης δύ-
ναμη... Άν κάποιος του πάει κόντρα,
μπορεί να το πληρώσει με τη ζωή του..
Είναι, λέει, ταμπού... Ξέρεις έσύ τι πάει
να πει ταμπού;
— Ταμπού, της είπα μετά από συν-
τομο διαταγμό, σημαίνει ότι ένα πράγ-
μα ή ένας άνθρωπος είναι ιερός.
Δέν άπάντησε τίποτε, γιατί έκελνη τη
στιγμή ο Ούγκο γύρισε κοντά μας κρα-
τώντας στα χέρια του ένα τόπι λινό. Το
ξεδίπλωσε με το συνηθισμένο τρέξιμο
λέγοντας: «Αυτό ακριβώς σάς χροιάζε-
ται, κυρία μου» Με το βλέμμα που του
έριξε ή Γκράτσια κατάλαβα πώς ήταν
έρωτευμένη μαζί του ως τα ποδάρια.
'Αμ' πώς άλλωστε; Τέτοιον ώραίο άν-
θρωπο, δυνατό, νέο.. και ταμπού κιόλας!

Madèle Oli

ΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΠΕΣΑΒΑΡ

Ένα θρόνος με αυτιά, στόμα,
χέρια πόδια πιθήκων, και με το
σώμα σκεπαμένο από λεπτό
τρέχνομα, γεννήθηκε πρόσφατα στο
Χαριπόρο Χαζάρα, πόλη που βρι-
σκεται σε άπόσταση 150 χιλιο-
μέτρων από το Πεσαβάρο του
Πακιστάν. Το τέρας πέθανε λί-
γες ώρες μετά τη γέννησή του
και το πτώμα εξετέθη στο πολι-
τικό νοσοκομείο του Χαριπόρο ο-
που χιλιάδες άνθρωποι πήγαν να
το.. θανατώσουν.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΠΟΙΗΣΕΙΣ

Στη Γερμανία, όπου το δικο-
νομικό σύστημα φαίνεται πως εί-
ναι πιο έλαστικό από το δικό μας,
κάθε δικαστής έχει το δικό του
τρόπο αντιμετώπισης του κοινο-
νικού προβλήματος των τετυμπό-
ρων. Έτσι, ο δικαστής Κάρολ Χόλ-
τσονγκ κατάδικωσε πρόσφατα ένα
νεαρό που είχε ληστέψει ένα ξαχα-
ροπλαστείο, ν' αγοράζει επί ένα
χρόνο καραμέλλες και να τις προσ-
φέρει στα παιδιά ενός άρφανοτρο-
φείου. Ο ίδιος δικαστής κατάδικα-
σε έναν άλλο τετυμπόρο που είχε
προκαλέσει πυρκαϊά σ' ένα δάσος
να φυτέψει 1400 δέντρα κατά τη
διάσχυα των διακοπών!

ΔΑΠΑΝΗΡΗ ΟΜΙΧΑΗ

Η κλασική λονδρέζικη όμίχλη
δέν είναι μονάχα ένοχλητική για
τους ύπηκόους της Αυτής Μεγαλειό-
τητας: είναι και δαπανηρή. Κάθε
ήμέρα ή όμίχλη στοιχίζει στους κα-
τοίκους του Λονδίνου ένα δισεκα-
τομύριο δοραχιές, ιδίως όταν εί-
ναι άνάμικτη με τις καπνίες των
εργοστασίων. Ίδου ο λογαριασμός.
— Πρόσθετα έξοδα άπληθύνουν
και καθαστηριόουν για κάθε ήμέ-
ρα αθαλομήχης: 100 εκατομμύρια.
— Ζημιές από τη διάβρωση των
μεταλλικών εξαρτημάτων των αυ-
τοκινήτων, των σπιτιών κ.τ.λ. 100
εκατομμύρια.
— Ζημιές στους σοφάδες των

προσώπων των άκινήτων από την
ύγρασία: 200 εκατομμύρια.
— Πτώση της βιομηχανικής
παραγωγής εξ αίτιας γρίπης και
άλλων άσθενειών του προσώπου:
200 εκατομμύρια.

— Ζημιές από τις άνωμαλίες
των συγκοινωνιών: 200 εκατομμύ-
ρια.

— Ζημιές στα έμπορεύματα από
την ύγρασία κτλ. 200 εκατομμύρια.
Στο αεροδρόμιο του Λονδίνου,
κατά την πρώτη ήμέρα όμίχλης
του έφτετεινού χειμώνα, 261 πτήσεις
επί 300 άνεβλήθησαν λόγω καλής
ερατότητας.

ΤΟ ΣΤΗΝΑΧΙ

Τα τελευταία χρόνια έγιναν πολύ
σοβαρές έρευνες για την καταπολέ-
μηση του στήναχου σ' όλο τον
κόσμο που χρησιμοποιήθηκαν μάλι-
στα πολλές χιλιάδες για πείραμα
τόζωα. Με τις έρευνες αυτές ότι
ο ίδος ή μάλλον οι ίοι του στήναχου
είναι από τους πιο μικρούς, δέν
έχουν καμμία συγγένεια με τον ίο
της γρίπης, άνθιστανται στην πε-
νικιλίνη και στις σουλφαιμίδες. Ά-
ποδείχθηκε επίσης ότι μολονότι το
κρύο και κυρίως ή ύγρασία έποβοη-
θούν στην εμφάνιση του στήναχου,
δέν άποτελούν την βασική αίτια
του.

Οι γιατροί διαβεβαιώνουν ότι ή
εμφάνιση αυτής της άσθένειας εί-
ναι άποτέλεσμα κακής λειτουργίας
του συστήματος, που ρυθμίζει την
κυκλοφορία του αίματος σε όλο
τον οργανισμό. Όταν το σύστημα
αυτό άποστεί μία διαταραχή, ο ί-
ος του στήναχου δέν βρίζει αντίστα-
ση. Άν, π. χ., έκτεθούμε σ' ένα
ρεθμα άέρος, ή θερμοκρασία του
σώματός μας κατεβαίνει κι' αν ο
ίος είναι παρών, κινδυνεύουμε να
πάθουμε στήναχι.

Τλα αυτά τα στοιχεία χρησιμο-
ποιήθηκαν από τον Γερμανό δρα-
Κλόζα για την κατασκευή ενός ά-
ποτελεσματικού φαρμάκου κατά του
στήναχου. Το φάρμακο αυτό όνο-
μάζεται «Ντιφεμτ — Άζαλέτ» και
δοκιμάσθηκε τέσσερα χρόνια πριν
παράσθει στο έμποριο. Όλες οι δο-
κιμές έρεφαν θανατώσια άποτέλεσμα-
τα. Έτσι θεωρείται πλέον βέβαιο
ότι το στήναχι νικήθηκε όριστικά.

Νουβέλλα της ΑΓΚΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ

Ο κύριος Μωράουν

Μιά συναρπαστική άστυνομική περιπέτεια
με συγκλονιστικές φάσεις και άπρόοπτη λύση

Μετ. Ε. ΓΟΝΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ: Τη στιγμή που ναυαγούσε το ύπερκεά-
νιο «Ειρηνικός» και κατέβαιναν οι ναυαγοσωστικές βάρκες, ένας
Άγγλος πλησίασε μία νεαρή Άμερικανίδα και της παρέδωσε, τυ-
λιγμένο σε κηρόχαρτο, ένα μυστικό έγγραφο που έπρεπε να παρα-
δοθεί στην Άγγλία. Ο Άγγλος μυστικός πράκτωρ παραδίδοντας
το έγγραφο στην άγνωστη Άμερικανίδα πίστευε ότι θα το έσωζε
γιατί, σαν γυναίκα που ήταν είχε περισσότερες πιθανότητες να γλυ-
τώσει από το ναυάγιο απ' ό,τι αυτός. Μερικά χρόνια μετά άναμώ-
νουν τυχαία στο Λονδίνο δύο παιδικοί φίλοι, ή Προύιντενς Κάουλεϋ,
με το παρατσούκλι Δεκαρίτσα, κι' ο Τόμμου Μπέρσεφορντ, άνεργοι
και οι δύο κι' άπένταροι. Άποφασίζουν να ιδρύσουν μία άνώδυμη έ-
ταιρεία «Οί νέοι τυχοδιώκτες» και να δημοσιεύσουν μία άγγελία
στούς «Τάιμς» στην όποία να ζητούν να τους άνατεθεί μία όποιαδή-
ποτε έπικίνδυνη άποστολή. Κάποιος κ. Ουάιπκτον, που άκουσε τη
συζήτησή τους, καλεί τη Δεκαρίτσα στο γραφείο του και της προ-
τείνει να μπει σαν κηδεμονευόμενη του στο άριστοκρατικό οικοτρο-
φείο της Κας Κολμπιέ στο Παρίσι, χωρίς όμως να της άποκαλύ-
πτει για ποιο λόγο της άναθέτει αυτή την περίεργη άποστολή.

2ο

ΑΝΤΙΘΕΤΩΣ. Καλύτερα να περά-
σετε για Άμερικανίδα, έτσι οι λε-
πομέριες της ζωής σας δέν θα
μπορούν να έλεγχθούν. Ναί, νομίζω πώς
θα είναι καλύτερα έτσι.. Τότερα..

— Μία στιγμή, κύριε Ουάιπκτον.
Φαίνεστε πολύ βέβαιος για τη συγκα-
τάθεσή μου.

Ο Ουάιπκτον την κτύπησε άπορη-
μένος.

— Μά δέν φαντάζομαι να άορνθείτε.
Σας βεβαιώ ότι το οικοτροφείο της κ.
Κολμπιέ είναι πρότης τάξεως. Πού θα
βρείτε καλύτερους ύρους απ' αυτούς;

— Πραγματικά, είπε ή Δεκαρίτσα.
Κι' αυτό ακριβώς μ' άπασχολεί. Οι έ-
ροι σας είναι σκεδόν πάλι καλοί απ'
όσο θα έπρεπε, κ. Ουάιπκτον. Άναρω-
τιέμαι γιατί να ξοδέψετε τόσα λεπτά
για μένα.

— Θα σάς το πώ, είπε ο κ. Ουάιπκ-
τον. Θα μπορούσα άφαιώς να βρω μία
νέα που να ζητάει πολύ λιγότερα. Μά
αυτό που θέλω έγώ είναι μία νέα έξυ-
πνη, με έτοιμότητα για να παίξει καλά
το ρόλο της και διακριτικότητα για να
μην κάνει πολλές ερωτήσεις.

Η Δεκαρίτσα χαμογέλασε. Η κατά-
σταση την διασκέδαζε.

— Καί κάτι άλλο, έκανε. Ός τώρα
δέν άναφέρατε τίποτε για τον κ. Μπέρ-
σεφορντ. Άν τον τι τον κάνετε;

— Ο κ. Μπέρσεφορντ;

— Ο συνεταίρος μου, είπε ή Δεκα-
ρίτσα με στόμφο. Μας είδατε μαζί χθές,
αν δέν κάνω λάθος.

— Άί ναι, βέβαια. Μά φοβόμυαι πώς
δέν χρειάζομαστε αυτό το νέο.

— Τότε άποσύρομαι κι' έγώ.
Η Δεκαρίτσα σηκώθηκε.

— Λυπούμαι, μά έτσι είναι. Οι δύο
μαζί ή κανένας. Χαίρετε, κ. Ουάιπκτον.

— Περιμένετε μία στιγμή. Ίσως τα
καταφέρουμε να συνεννοηθούμε. Καθίστε
πάλι σās παρακαλώ, μίς..

Κόπηκε διατακτικός. Και άπότομα ή
συνείδηση της Δεκαρίτσας έπαναστάτη-
σε. Θυμήθηκε τον σεβαστό πατέρα της
τον άστόρα, το τίμιο κι' άλέκτιστο όνο-
μα των προγόνων της και πέταξε στην
τύχη το πρώτο όνομα που της ήρθε στο
μυαλό:

— Τζέν Φίν.

Μά έμεινε μ' ανοιχτό στόμα μπροστά
στο άποτέλεσμα της άπλής αυτής κου-
βέντας.

Όλη ή εγένεια του κ. Ουάιπκτον
χάθηκε ξαφνικά. Το πρόσωπό του έγινε
κατακόκκινο από ήμω και κοντός φλέ-
βες τινάχτηκαν στο μέτωπό του. Πας
έπ' αυτά το βλέμμα του εξέφραζε ένα εί-
δος τρόμου. Έσκυψε μπροστά και είπε:
— Αυτό ήταν λοιπόν το παιχνίδι σας,
έ;

Η Δεκαρίτσα, που είχε μείνει κατά-
πληκτη, διατήρησε ώστόσο την ψυχραιμία
της. Δέν καταλάβαινε καθόλου πού νό-
ημα είχαν αυτά τα λόγια, μά γρήγορα
στη σκέψη σνήφως και πάντοτε σ' έπι-
φυλακή ένοιωσε την έπικρατική άνάγκη
να μί προσδώσει την άπορία της.

Ο Ουάιπκτον συνέχισε:

— Όσοι τόσο ώρα παίζατε μαζί μου
σαν τη γάτα με το ποντίκι; Ξέρετε πο-
λύ καλά γιατί σās χρειάζομουν και πα-
ριστάνετε την άνιδη.

Είχε έναρθεί κάπως την ήρεμία του
και κτύπησε τη Δεκαρίτσα κατάματα.

— Ποιός μίλησε; Η Ρίτα;

Η Δεκαρίτσα κούνησε άορητικά το κε-
φάλι. Δέν ήξερε πώς ώρα άκόμη θα
μπορούσε να κρατήσει αυτό το ρόλο, μά

δισσωνόταν πώς δέν έπρεπε με κανένα
τρόπο ν' άνακατευθεί αυτή ή άγνωστη
Ρίτα.

— Όχι, άπάντησε με δύναμη. Η
Ρίτα δέν ξέρει τίποτε για μένα.

Τα μάτια του Ουάιπκτον άστράψαν.

— Και τι ξέρετε ακριβώς; ρώτησε.

— Λίγα πράγματα, άπάντησε ή Δεκα-
ρίτσα που με μεγάλη ίκανοποίηση είδε
πώς ή ταραχή του συννομιλήτη της με-
γάλωσε πάλι μ' αυτήν την άόριστη ά-
πάντηση.

— Πάντως, μουμυόρισε αυτός, άρ-
κετά γνωρίζετε για νάρθειτε να μου
πετάξετε αυτό το όνομα στα καλά κα-
θούμενα.

— Μπορεί να είναι το δικό μου, έκανε
ήρεμα ή Δεκαρίτσα.

— Πολύ πιθανό, έ, να έχουν δυο κο-
πέλλες το ίδιο όνομα.

— Και μπορεί πάλι να είπα αυτό το
όνομα στην τύχη, συνέχισε ή Δεκαρίτσα
που άρχισε να θριαμβεύει για την
έπιτυχία.

— Φτάνουν τ' άστεία! φώναζε ο
Ουάιπκτον χτυπώντας τη γροθιά του
πάνω στο τραπέζι. Τι ξέρετε ακριβώς;
Και πώς θέλετε;

Αυτά τα τελευταία λόγια προκάλεσαν
έξαιρετικά καλή έντύπωση στη Δεκαρί-
τσα, που δέν είχε φυσικά ξεχάσει το
ξεροκόμματο που είχε άποτελέσει το μο-
ναδικό της γεύμα την προηγούμενη το-
ράδα. Άντιλήφθηκε ποιές δυνατότη-
τες περιέμεναν το ρόλο της της τυχοδι-
ώκτης και τευνώθηκε στην καρέλλα της
με το χαμόγελο των ανθρώπων που
ξέρουν ότι είναι κύριοι της καταστάσεως.

— Άγαπητέ μου κύριε Ουάιπκτον,
έκανε άργά, είμαι της γνώμης σας, άς
παίζουμε με ανοιχτά χαρτιά. Και σās πα-
ρακαλώ πολύ, μη θυμώνετε. Χθές τ' ά-
πόγευμα με άκούσατε να λέω ότι σκόπευα
να ζήσω χάρη στην έξυπνάδα μου. Και
σās διαβεβαιώνω πώς έχω άρκετη έξυ-
πνάδα να να ζήσω απ' αυτήν. Παρα-
δεχομαι πώς γνωρίζω ένα όνομα, μά ί-
σως οι γνώσεις μου να σταματούν εκεί.

— Ίσως ναι, μά ίσως όχι, έκανε ο
Ουάιπκτον.

— Με κρίνετε άσχημα, είπε ή Δε-
καρίτσα άναστενάζοντας.

— Σας ξανάωα πούν από λίγο, είπε ο
Ουάιπκτον έσω φρενών, ότι φθάνουν
τα άστεία. Μη παριστάνετε την άδωα
περισσότερα. Ξέρετε περισσότερα απ' όσα
θέλετε να όμολογήσετε.

Η Δεκαρίτσα πρόφερε χαδιάρικα:

— Δέν θέλω να σās αντίλω δια-
κώς, κ. Ουάιπκτον.

— Λοιπόν άς έρθουμε στο συνηθισμέ-
νο θέμα: Πόσα;

Η Δεκαρίτσα βρισκόταν μπροστά σ' έ-
να δίλημμα. Ός τώρα είχε κοροϊδέ-
ψει τον Ουάιπκτον με μεγάλη έπιτυ-
χία, μά αν του ζητούσε ένα πούλ μεγάλο
ποσό, άπαιχε φόβος ν' άρχίσει να την
όποημάσει.

— Άς άρκεστούμε τώρα σε μία μι-
κρή προκαταβολή και μετά τα ξαναλέμε.

Ο Ουάιπκτον την κτύπησε άγοιω-
πός.

— Άρχίσουμε πώς έκδιακούς, έ;

Η Δεκαρίτσα χαμογέλασε άγγελικά.

Μά τί λέτε τώρα! Μία μικρή προ-
καταβολή έναντι μελλοντικής έξυπηρέτη-
σης.

Ο Ουάιπκτον άσκέστηκε σ' ένα γρύλ-
λισμα.

— Καταλαβαίνετε... Έκανε πάλι ή Δε-

Η λύση από τη σελίδα 38

1. Το βάζο με τα λουλούδια έχει ένα περισσότερο λουλούδι.
2. Στην πολυθρόνα του παπου φαίνεται περισσότερο το άριστερό της χέρι.
3. Ο μικρός που κάθεται σταυροπόδι έχει το δεξί του πόδι από πάνω.
4. Τα μάτια του φωτογράφου είναι άμουτζούρωτα.
5. Το πουκάμισο του φωτογράφου πίσω στην πλάτη κάνει μία μύτη.
6. Και το παντολόνι του φωτογράφου πίσω από το δεξί γόνατο έχει μία μύτη λιγώτερη.
7. Ολόκληρη ή εικόνα έχει στη βάση της μία γραμμή.

καρίτσα, αγαπώ τόσο πολύ τα χρήματά.

— Μωρέ θράσος πού τ'όχετε! μουρμούρισε ο Ουάιτιγκτον με αθέλητο θασυισμό. Μου την καταφέρατε. Σας νόμιζα για αγαθό πλάσματάκι, πού διέθετε τόσο μυαλό ακριβώς όσο μου χρειαζόταν για να μου κάνει τη δουλειά μου!

— 'Η ζωή, είπε η Δεκαρίτσα με σοβαρότητα είναι γεμάτη εκπλήξεις.

— Τό βέβαια μία φορά είναι, συνέχισε ο Ουάιτιγκτον, πώς κάποιος μίλησε. Μου λέτε πώς δεν είναι η Ρίτα. Μήπως είναι... 'Εμπρός!

— 'Ο κλητήρας, πού είχε χτυπήσει, διακριτικά την πόρτα, άκουμπησε μία κόλλα χαρτί μπροστά σ'ι' αφεντικό του.

— "Ένα τηλεφωνικό μήνυμα για σ'ας, κύριε.

— 'Ο Ουάιτιγκτον τ'ό διάβασε με ζαρωμένα φρύδια.

— 'Εν τάξει, Μπαρόν, είστε ελεύθερος.

— 'Ο κλητήρας ξαναβγήκε κλείνοντας την πόρτα πίσω του. 'Ο Ουάιτιγκτον γρύλισε πάλι π'ός την Δεκαρίτσα.

— Νά ξαναρθείτε αύριο την ίδια ώρα. Τώρα έχω δουλειά. 'Ορίστε πενήντα λίρες για άρχη.

— Τράβηξε γρήγορα από την τσέπη του μερικά χαρτονομίσματα, τ'ό έδωσε στη Δεκαρίτσα και σηκώθηκε. Φαινόταν καθαρά η επιθυμία του να τ'ό άδειάζει τη γωνιά.

— Χαίρετε λοιπόν κ. Ουάιτιγκτον, έκανε εκείνη εύγενικά. "Η μάλλον όρεβούδα.

— 'Ο Ουάιτιγκτον είχε ξαναβρεί την ψυχραιμία του και τ'ό μελιστάλακτο χαμόγελό του, π'όγμα π'ός γέννησε στη Δεκαρίτσα κάποια άοριστη άνησυχία.

— 'Ορεβούδα χαριτωμένο μου και πανέξυπνο παιδί.

— 'Η Δεκαρίτσα κατέβηκε τέσσερα — τέσσερα τ'ό σκαλοπάτια τ'ός μεγάρου. Την είχε κυριεύσει μία τρελλή χαρά. "Ένα γειτονικό ρολόι έδειχνε δώδεκα παρά πέντε λεπτά.

— "Ας κάνω μία έκκληση σ'όν Τόμιν, μουρμούρισε και φώναξε ένα ταξί.

Μπροστά σ'ήν έξοδο τ'ός μετρό, ο Τόμιν, άκριβής σ'όν ραντεβού του, την περιμένει. Τ'ό μάτια του άνοιξαν διάπλατα όταν είδε την Δεκαρίτσα να βγαίνει από ταξί. Τ'ό χαμογέλασε φιλικά και με συγκίνη, προσποιητή φωνή, τ'ό έπαι:

— Πλήρωσε σ'ε παρακαλώ έσ'... δεν έχω ψιλά δυστυχώς, έχω πεντόλιρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΣΚΕΥΕΩΝ

Ο ΤΟΜΜΙ άδειασε μουρμούρον τ'ό περιεχόμενο τ'ης τσέπης του σ'ή τ'ό φούρα του κ'ι' άρχισε να μετράει τ'ς δεκάρες του. Τ'ς παρέδωσε σ'όν δοληρό π'ός τ'ς π'ήσε βλαστημώντας και μετά γ'ήωσε μπαρουτιασμένος π'ός τη Δεκαρίτσα.

— Τρελλάθηκες να πάρεις ταξί; Τι σ'ό ήθε;

— Φοβήθηκα μήπως άργήσω και περιμένεις, έκανε γλυκά η Δεκαρίτσα.

— Φοβόταν μήπως περιμένω! επανέλαβε ο Τόμιν. "Έ! σίγουρα κάτι έπαθε τ'ό μυαλό σας, δεσποινίς Κάουλέν.

— Κ'ι' όμως σ'ό έπαι την αλήθεια. Δεν έχω παρά μόνο χαρτονομίσματα τ'ών πέντε λιρών.

— "Οραία την έπαιξε την κωμωδία σου, μ'ά δεν πιστώθηκε κορόδα ούτε ο

όδηγός ούτε εγώ.

— "Αλήθεια, έκανε η Δεκαρίτσα συλλογισμένη. Δεν με πιστώφατε. Τι περιεργό! "Όταν λ'ες την αλήθεια κανένας δεν σ'ε πιστεύει. Α'ότ'ό τ'ό ανακάλυψα σήμερα τ'ό π'οσί. Και τώρα πάμε να φάμε. Τι θ'ά έλεγες για τ'ό «Σαβότι»;

— Γιατί όχι τ'ό «Ρίτς»;

— "Έδω π'ό τ'ό λέμε, άπ' όλα προτιμώ τ'ό Πιζαντίλλιν. Είναι π'ό κοντά. "Ετσι δεν θ'ά χρειαστεί να πάρουμε άλλο ταξί. Πάμε.

— Τ'ί καινούργια λόξα είναι πάλι αυτή; Μήπως π'όρει πραγματικά να επισκεφθούμε ψυχίατρο;

— Κ'ι' έδω δεν έχεις π'όλ'ό άδικο. Είσ'επραξα ένα άρεκέτ'α γερό π'ός και τ'ό μυαλό μου έχει λίγο σαλέψει. Για να θεωρηθεί αυτή η δυσάρεστη κατάσταση ένας περίφημος γιατρός παραγγέλλει μία πιστέλλα όρντεν, άστακ'ό άλ' άμερικαν, κατ'όπουλο σ'ή σούβλα και ροδάκινα.

— "Έλα.

— Δεκαρίτσα, μιλώ σοβαρά. Τρελλάθηκες;

— "Ο! Θεέ μου, άπιστος Θεός π'ό είσαι!

Και η Δεκαρίτσα άνοιξε τ'ή τσάντα τ'ης.

— "Ορίστε. Νά και νά! και νά.

— "Τήστε Θεέ, μ'ή τ'ά δείχνεις έτσι α'ότ'ό τ'ό χρήματα. Θ'ά μ'ας πάρουν χαμπάρι.

— "Ερχεσαι λοιπόν τώρα να φάμε;

— "Όπου θέλεις. Μ'ά τι έκανες; Α'ήστεψες καμιά Τράπεζα;

— Κάθε π'όγμα σ'όν καιρό του. Περιμένει να καθήσουνε κάποι. "Α! π'όσεξε α'ότ'ό τ'ό λεωφορείο! Θ'ά ήταν τρομερό να πατήσαι κανένα αυτοκίνητο τ'ς λίρες μας.

— "Όταν επιτέλους βρέθηκαν καθισμένοι μπροστά σ'ά ωραιότερα φαγητά τ'ός κόσμου, ο Τόμιν δεν κρατήθηκε άλλο και φώναξε:

— Θ'ά μ'ό π'έτ'ς επιτέλους;

— "Η μ'ς Κάουλέν τ'ό τ'ά έπαι όλα.

— Τ'ό π'ό περιεργό, κατέληξε, είναι π'ό αυτό τ'ό περίφημο όνομα Τζέιν Φιν τ'ό έφευρα εκείνη τ'ή στιγμή. Δεν θέλησα να δώσω τ'ό δικό μου για χάρη τ'ός φονικαρά τ'ός πατέρα μου, μήπως βρεθ'ω μπλεγμένη σ'ε καμιά ύποπτη ιστορία.

— Καθόλου, έκανε ο Τόμιν, δεν τ'ό έφευρες.

— Τ'ί;

— "Εγώ σ'ό τ'ό είπα. Δεν τ'ό θυμάσαι; Χθές, σ'ό ζαχαροπλαστείο, σ'ό έπαι ότι δ'ό κύριοι μιλ'όσαν για μία Τζέιν Φιν και τ'ό όνομα μ'ό φάνηκε άστείο. "Εμεινε σ'ό ύποσυνειδητό σου.

— Καλά λ'ες. Τώρα τ'ό θυμ'όμαι. Είναι καταπληκτικό.

— "Η Δεκαρίτσα έμεινε συλλογισμένη και ζαχνιά τινάχτηκε.

— Τόμιν!

— Τι συμβαίνει;

— Π'ός ήσαν α'ότ'ό οι δ'ό κύριοι; "Ο Τόμιν ξάρωσε τ'ά φρύδια του προσπαθώντας να θυμηθεί.

— "Ο ένας ψηλός και γεμάτος. Κατανός νομίζω και ξυρισμένος.

— Α'ότ'ό είναι! φώναξε η Δεκαρίτσα. "Ο Ουάιτιγκτον. Κ'ι' ο άλλος;

— Δεν τ'όν θυμ'όμαι. "Η αλήθεια είναι π'ός δεν τ'όν π'όσεξα. Α'ότ'ό π'ός μ'ό έκανε ένταση ήταν τ'ό όνομα π'ός είναι άσυνήθιστο σ'ε μ'ας.

— Κ'ά μετά σ'ό λ'έμε π'ός δεν ά'παχουν συμπτώσεις!

Μέ ξ'αψη η Δεκαρίτσα άρπαξε τ'ό ροδάκινό τ'ης κ'ι' άρχισε να τ'ό καθαρίζει. Μ'ά ο Τόμιν είχε γ'ίγει π'όλ'ό σοβαρός.

— "Ας μιλήσουμε σοβαρά, Δεκαρίτσα. Π'ό θ'ά μ'ας π'άνε όλ' α'ότ'ό;

— Π'ό θ'ά μ'ας π'άνε; Σ'ι' ένα μυστικό χαρτοφυλάκιο.

— Δεν έχεις παρά μόνο τ'ά χρήματα σ'ό μυαλό σου. Μ'ά ε'σ'ό, π'ός θ'ά παίζεις τ'ό ρόλο σου; Δεν μ'όρεεις να μιλοφάρεις συνεχώς; Γρήγορα η άρχ'ά θ'ά σ'ε καταλάβουν. "Τότερα, π'όως και να τ'ό κάνουμε, είναι έκδησμός α'ότ'ός.

— Κονταμάρες. "Εκδησμός είναι ν' απειλ'ες κάποιον π'ός θ'ά τ'ά θγ'άλεις όλα σ'ή φόρα άν δεν πληρωθείς. "Εγώ τ'ί μ'όρω να θγ'άλω σ'ή φόρα, ά'φ'όθ'ό δεν ξέρω τίποτε;

— Χμ... ξερόβηξε ο Τόμιν. Τ'ά π'όγματα είναι κάπως μπλεγμένα. Σήμερα ο Ουάιτιγκτον ήθελε να σ'ε ξεφορτωθεί. Μ'ά αύριο θ'ά θέλει να μάθει λεπτομέρειες π'όν άποχωριστεί τ'ς πολύτιμες λίρες τ'ός. Θ'ά θέλει να μάθει τ'ό π'ός και τ'ό γιατί κ'ι' ε'σ'ό δεν θ'ά είσαι σ'ε θέση να τ'ό άπαντήσεις. Τι να κάνουμε;

— "Η Δεκαρίτσα ξάρωσε τ'ό μέτωπό τ'ης.

— Νά τ'ό σκεφθ'όμε τ'ό π'όγμα. Παράγγειλε δ'ό καφέδες, Τόμιν, είναι τ'οντικό. Παράφαγα νομίζω.

— "Απ' εγώ! Κ'ά δεν ά'παχ'ει χειρότερο π'όγμα από τ'ό π'όλ'ό γεμάτο στομάχι. Τ'ό μ'ε'σ'ό μας ήταν από τ'ά π'ό άνθυγιεινά. Γκαρόν, δ'ό καφέδες, παρακαλώ.

Μέ έφ'ος βαθυστόχαστο η Δεκαρίτσα άρχισε να ρουφ'ά τ'όν καφέ τ'ης με μικρές γουλιές. "Ο Τόμιν άνοιξε τ'ό στόμα του και να τ'ης π'εί, μ'ά εκείνη τ'ό έωψε τ'ή φόρα:

— Σιωπή! Σκέφτομαι.

— "Η μ'ς Δεκαρίτσα σ'έφτεται! έκανε ειρωνικά ο Τόμιν και καταπιάστηκε κ'ι' α'ότ'ός με τ'όν καφέ του.

— "Εν τάξει, έκανε σ'ε λίγο η Δεκαρίτσα. Τ'ό π'ότ'ό π'ός έχουμε να κάνουμε, είναι να μάθουμε π'όσοσ'ότα γ'ι' α'ότ'ήν τ'ήν μυστηριώδη ιστορία.

— Συμφωνώ άπολύτως.

— Δεν μ'όρεω να τ'ά μάθουμε όμως παρά μόνο από τ'όν Ουάιτιγκτον. Π'όρει ν' ανακαλύψουμε π'ός μένει, τι κάμνει, π'όιους βλέπει, με μ'ά λ'έξη να τ'όν κατασκοπεύσουμε. Νά μ'ή τ'ό κάνω εγώ α'ότ'ό γιατί με ξέρει ε'σ'όνα, μ'ά στιγμή μόνο σ'ε π'ήσε τ'ό μάτι του σ'ό ζαχαρο-

πλαστείο, κ'ι' αποκλείεται να σ'ε θυμάται. "Εξ άλλου ένας νέος πάντοτε μ'οιάζει μ' άλλον νέο.

— Διαφωνώ ριζικά με τ'ήν άποψη σου. Τ'ό εύγενικό μου παρουσιαστικό και η όραία κατατομή μου, με κάμνουν να ξεχωρίζω άπ' άλλους.

— "Ορίστε τ'ό σχέδιό μου, συνέχισε άτάραχη η Δεκαρίτσα. Αύριο θ'ά πάω να τ'όν βρω μόνι μου. Θ'ά συνεχίσω τ'ή μπλόφα και δεν πειράζει άν δεν πάρω άλλα χρήματα. Οι πενήντα λίρες μας θ'ά μ'ας φθάσουν για μερικές μέρες. "Εσ'ό θ'ά περιμένεις άπ' ε'ξω. "Όταν εγώ βγ'ω δεν θ'ά σ'ό π'ό τίποτε σ'ήν περίπτωση π'ός με παρακολουθεί. Θ'ά στηθ'ω μετά σ'ε μ'ά γωνιά κ'ι' όταν τ'όν δ'ω να βγαίνει κ'ι' άφήσω τ'ό μαντίλι μου να πέσει κάτω. Α'ότ'ό θ'ά είναι τ'ό σύνθημα κ'ι' ε'σ'ό θ'ά τ'όν πάρεις από πίσω.

— Α'ότ'ό είναι τ'ά π'όγματα π'ός γ'ίνονται σ'ά μυστισορήματα. Θ'ά μ'οιάζω με ήλ'θιο να κάθομαι με τ'ς ώρες σ'ό δρόμο χωρίς να κάνω τίποτε. "Ο κόσμος θ'ά με πάρει είδηση.

— Σ'ό Σ'ι'ν; Ποτέ. "Ολοι είναι βιαστικοί και κανείς δεν θ'ά σ'ε προσέξει.

— Είναι η δεύτερη φορά π'ός κάνεις α'ότ'ήν τ'ήν άτοπη παρατήρηση, δεν σ'ό κρατ'ω όμως κακία. "Όσο για τ'ό σχέδιό σου, μετά από όριμη σκέψη συμφωνώ, γιατί δεν β'όισ'ω κανένα καλύτερο. Σ'ό άναμεταξ'ό τ'ί σκοπεύεις να κάνεις τ'ι' ά'π'όγεμα;

— Λέω να φωνίσω τίποτε καπέλλα.. ή τίποτε μεταξ'ότ'ος κάλτσες ή...

— Μ'ή ξεχν'ας π'ός και οι πενήντα λίρες έχουν κ'ι' α'ότ'ες τ'ά όρια τους. Δεν θ'ά ήταν όμως κακό να κεράσουμε τ'ός έαντός μας ένα καλό γεύμα τ'ό βράδυ και μετά μ'ά καλή θέση σ'ό θέατρο.

— Είμαι βολικός χαρακτήρας, έκανε χατερυικά η Δεκαρίτσα, και δεν φέρνω αντίρρησης.

Τ'ήν άλλη μέρα ξεκίνησαν για τ'ό Σ'ι'ν. "Ο Τόμιν έμεινε σ'ό πεζοδρόμιο, ά'π'έναντι σ'ό μέγαρο, όπου μ'ήκε η Δεκαρίτσα. Ξαναβ'όηκε λίγα λεπτά μετά κ'ι' έτρεξε κοντά του.

— Τόμιν!

— Τι συμβαίνει;

— Κλειστά. Δεν άπαντ'ά κανείς.

— Περιεργό. "Ας δοκιμάσουμε πάλι. Α'ότ'ή τ'ή φορά ο Τόμιν τ'ήν άκολούθησε. "Όπως ανέβαιναν τ'ς σκάλες, ένας νεαρός κλητήρας β'ήκε από ένα γραφείο τ'ός τρίτου πατώματος. "Εμεινε μ'ά στιγμή διστακτικός και μετά ρώτησε τ'ή Δεκαρίτσα:

— Μήπως ζητ'άτε τ'ήν εταιρεία "Εσθονία;

— Μάλιστα.

— Τ'ό γραφείο είναι κλειστό από χθές τ'ι' άπόγευμα. Φαίνεται ότι μετακόμισαν.

— Ε'ξαριστώ, τραύλισε η Δεκαρίτσα. Μήπως ξέρετε τ'ή διεύθυνση τ'ός κ. Ουάιτιγκτον;

— Άντ'όμαι πολύ, μ'ά έφυγα χωρίς ν' άφήσουν διεύθυνση.

— Σ'ας ε'ξαριστούμε, κύριε, είπε ο Τόμιν. "Έλα, Δεκαρίτσα.

— "Όταν ξαναβρέθηκαν σ'ό δρόμο, κυτ'άχτηκαν άμυλητοι.

— "Ε, λοιπόν, ούτε μ'ός πέρασε από τ'ό μυαλό π'ός μ'όρε'όσε να συμβεί κάτι τέτοιο, έκανε παραπονεμένα η Δεκαρίτσα.

— Κουράγιο, γ'ι'ό μου, α'ότ'ά έχει η

ζωή. Τέλειωσε κ'ι' α'ότ'ό.

— "Ετσι νομίζεις;

— "Η Δεκαρίτσα είχε σηκώσει τ'ό κεφάλι και κ'ότ'άξε τ'όν σύντροφό τ'ης άποφασιστικά.

— Νομίζεις π'ός είναι τ'ό τέλος; "Ε! λοιπόν γελ'έσαι. Δεν είναι παρά μόνο η άρχη.

— "Η άρχη τ'ών περιπετειών μας, Τόμιν. Θ'ά αντίληφθηκες έλαξ'ω ότι για να έξαφανιστούν έτσι, α'ότ'ό σημαίνει ότι φοβήθηκαν, ότι α'ότ'ή ή ιστορία τ'ης Τζέιν Φιν είναι κάτι τ'ό σοβαρό. Π'όρει να ξεκαθαρίσουμε τ'ό μυστήριο, να τ'ός ξεμασκαρίσουμε. Θ'ά δεις!

— Π'όιους να ξεμασκαρίσουμε, άφ'όθ'ό δεν ά'παχ'ει π'ά κανείς;

— Καί γ'ι' α'ότ'ό ακριβώς π'όρει όλα να τ'ά ξεαναχρίσουμε από τ'ήν άρχη. Α'όσε μου τ'ό μολύβι σου. Ε'ξαριστώ.

Και η Δεκαρίτσα άφ'όθ'ό κάτι έγραψε σ' ένα χαρτί κ'ότ'άξε τ'ό έργο τ'ης με καμάρι.

— Α'ότ'ό είναι! Θαύμα.

— Τι είναι θαύμα;

— "Η άγγελία μου.

— "Εμμένεις δηλαδή να τ'ή δημοσιεύσεις;

— "Οχι α'ότ'ή π'ός ξέρεις. "Αλλη.

Και έδωσε τ'ό χαρτί σ'όν Τόμιν π'ός διάβασε δυνατά:

«Ζητούνται πληροφορίες για τ'ήν Τζέιν Φιν. Γράψατε εις Χ.Ψ. σ'ήν έφημερίδα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΤΖΕ.Ι.Ν ΦΙΝ;

Η ΑΛΛΗ μέρα πέρασε χωρίς άπ'όδο-πτα. Οι δ'ό νέοι είχαν καταστρώσει ένα πρόγραμμα οικονομικών. Οι σαράντα λίρες μ'όρε'όσαν να κρατήσουν μέρες άν δεν άρχίζαν τ'ς σπατάλες. Ε'δ'τυχώς ο καιρός ήταν ωραίος και οι περ'όπατοι «δεν στοιχίζον τίποτε» όπως εί-πε άποφθεγματικά η Δεκαρίτσα.

— "Η μέρα τ'ης μεγάλης άπογοήτευσης ήταν μ'ά Τετάρτη. Τ'ήν Πέμπτη δημοσίευσαν τ'ήν άγγελία σ'ούς «Τάιμς» και τ'ήν Παρασκευή περιέμεναν να πάρουν τ'ς άπαντήσεις.

Είχε άποφασισθεί να πάει να τ'ς πάρει ο Τόμιν και να τ'ς φέρει χωρίς να τ'ς άνοίξει σ'ό μ'ονείο, όπου η συνταξ'ός του θ'ά τ'όν περιέμενε σ'ίς δέκα ακριβώς.

— "Η Δεκαρίτσα έφ'αθε π'ότ'ή σ'όν ραντεβού. Κάθισε σ'ε μ'ά κόκκινη βελούδινη πολυθρόνα κυτ'άζοντας χωρίς να βλέπει τ'ός ζωγραφικούς πίνακες άπ'έναντί τ'ης, όσ'όπου να φανεί η γνώμη φάτσα τ'ός Τόμιν.

— Λοιπόν;

— Λοιπόν! έκανε άτάραχος ο κ. Μπερεσφον. Π'όιους είναι οι άγαπητός π'ανάκα σου;

— Μ'ή με βασανίζεις. "Πάχ'ει καμιά άπάντηση;

— "Ο Τόμιν κ'ότ'ήσε τ'ό κεφάλι του μελαγχολικά.

— Δεν ήθελα να σ'ό προκαλέσω μ'ά π'όλ'ό ξαφνική άπογοήτευση. Μ'ά α'ότ'ό μ'ονο! Ε'οδ'όφαμε τ'ά χρήματά μας. "Η άγγελία κυκλοφόρησε και δεν π'ήραμε ... παρά μόνο δ'ό άπαντήσεις.

— Τόμιν, είσαι άνυπόφορος! φώναξε η Δεκαρίτσα και τινάχτηκε όρθια. Α'όσε μου γρήγορα. Δεν ν'όρε'όσαι;

— Τ'ήν πόξα σου, Δεκαρίτσα, τ'ήν πό-

σου! Μ'ή ξεχν'ας π'ός βρισκόμαστε σ'ε μ'ονείο, σ'ε δημόσιο μέρος δηλαδή, κ'ι' ότι δεν επιτρέπεται σ'ε κόρη πάστορα...

Μ'ά η Δεκαρίτσα τ'ός είχε άρπάξει από τ'ά χέρια τ'ός δ'ό φακέλλους και τ'ός περιεργάζ'όταν με μεγάλη προσοχή.

— Α'ότ'ό είναι γραμμένο σ'ε χαρτί πολυτελείας. Θ'ά είναι κανένας πλούσιος. Θ'ά τ'ι' άνοίξουμε τελευταίο. Τ'ό άλλο π'ότ'α.

Μέ τ'ό δάχτυλό τ'ης έσκιζε τ'ό φάκελλο κ'ι' έβγαλε από μέσα τ'ήν κόλλα.

— "Κέριε,

Σ'ε άπάντηση τ'ης άγγελίας σας π'όν δημοσιεύθηκε σήμερα σ'ούς «Τάιμς», νομίζω π'ός μ'όρε'ό να σ'ας έ'ξυπηρετήσω. Π'εράστε σ'ας παρακαλώ σ'ό σπίτι μου αύριο σ'ίς ένδεκα και σ'ή διεύθυνση π'όν σημειώνω. Μ'ε όπόληψη. — Α. Κάρεν.

— Γκάρολατον Γκάρντενς 27, διάβασε παρακάτω η Δεκαρίτσα. Έχουμε δ'όν τ'όν καιρό να πάμε. Θ'ά πάρουμε τ'ό μετρό.

— "Ανοιξε τώρα και τ'ό άλλο γράμμα κ'ι' άσε τ'ό π'ός θ'ά πάμε.

— «Αγαπητέ κύριε, σ'ε άπάντηση τ'ης άγγελίας σας σ'ας παρακαλώ να περάσετε να με δείτε. Τζούλιους Π. Χέρσα-ιμερ». Α'ότ'ός μένει σ'ό Ρίτς, συμπλήρωσε η Δεκαρίτσα. "Ο φάκελλος έχει τ'ή σ'όμα.

— Άκου Χέρσα-ιμερ, έκανε ο Τόμιν. Τι να είναι α'ότ'ός; Γερμανός; "Η κανένας έκατομμυριούχος Άμερικανός γεομ'ανικής καταγωγής; "Όπως κ'ι' άν έχει τ'ό π'όγμα, θ'ά πάμε σ'ι' α'ότ'όν τ'ό μεσημέρι. Συμπαιθητική ώρα. Μ'όρει να μ'ας κρατήσει για φαγητό.

— Και τώρα πάμε π'ότ'α σ'όν Κάρεν! διέταξε η Δεκαρίτσα.

Τ'ό Γκ'α'όλατον ήταν δ'όμος όλο με άριστοκρατικές έπαύσεις. "Η ύπν'όρεια π'όν τ'ός άνοιξε είχε τόσο έπίσημο ύφος, π'όν η Δεκαρίτσα αισθάνθηκε π'όλ'ό άσχημα. Τ'ός πέρασε σ'ι' ένα μικρό σαλονάκι, όπου δεν άργησε να παρουσιαστεί ένας άνδρας ψηλός, λεπτός, με π'όσωτο ερπαικτικό ποντίκι, διαπεραστικά μάτια, μ'ά ύφος βαρυσταμένο.

— "Ο κ. Χ. Ψ.; έκανε και χαμογέλασε.

Τ'ό χαμόγελό του ήταν π'όλ'ό γοητευτικό.

— Καθίστε, σ'ας παρακαλώ, π'όσ'όσε.

— "Πάκουσαν. "Ο ίδιος κάθισε άπ'έναντι σ'ή Δεκαρίτσα και τ'ης χαμογέλασε πάλι όταν να ήθελε να τ'ήν έναρμόνει. Παρ'όλ' α'ότ'ά ύπ'ήχε κάτι επάνω τ'ός π'ός έκανε τ'ή νέα να δειλιάζει. "Επειδή έδειχνε π'ός δεν σ'όκ'όπευε ν' άρχίσει π'ότ'ος, η νέα βρέθηκε ύποχρεωμένη να μπει α'ότ'ή σ'ό θέμα.

— Θ'ά ήταν π'ότ'ιότερο να δ'όμμε χ'άτε δηλαδή τ'ήν καλωσύνη να μ'ας π'είτε τι ξέρετε ακριβώς για τ'ή Τζέιν Φιν;

— Για τ'ή Τζέιν Φιν;

— "Ο κ. Κάρεν έμεινε λίγη ώρα συλλογισμένος.

— Θ'ά ήταν π'ότ'ιότερο να δ'όμμε π'ότ'α ε'σ'ίς τι ξέρετε.

— "Η Δεκαρίτσα τινάχτηκε.

— Δεν είναι α'ότ'ό τ'ό θέμα μας.

— "Ο κ. Κάρεν είχε ένα κοινοσμένο χαμόγελο.

— "Ετσι νομίζετε, δεσποινίς; Κ'ι' όμως σ'ας βεβαίω ότι για τ'ήν ώρα τ'ό θέμα μας είναι α'ότ'ό. Τι ξέρετε για τ'ήν Τζέιν Φιν;

— "Ετσι νομίζετε, δεσποινίς; Κ'ι' όμως σ'ας βεβαίω ότι για τ'ήν ώρα τ'ό θέμα μας είναι α'ότ'ό. Τι ξέρετε για τ'ήν Τζέιν Φιν;

— "Ετσι νομίζετε, δεσποινίς; Κ'ι' όμως σ'ας βεβαίω ότι για τ'ήν ώρα τ'ό θέμα μας είναι α'ότ'ό. Τι ξέρετε για τ'ήν Τζέιν Φιν;

— "Ετσι νομίζετε, δεσποινίς; Κ'ι' όμως σ'ας βεβαίω ότι για τ'ήν ώρα τ'ό θέμα μας είναι α'ότ'ό. Τι ξέρετε για τ'ήν Τζέιν Φιν;

— "Ετσι νομίζετε, δεσποινίς; Κ'ι' όμως σ'ας βεβαίω ότι για τ'ήν ώρα τ'ό θέμα μας είναι α'ότ'ό. Τι ξέρετε για τ'ήν Τζέιν Φιν;

— "Ετσι νομίζετε, δεσποινίς; Κ'ι' όμως σ'ας βεβαίω ότι για τ'ήν ώρα τ'ό θέμα μας είναι α'ότ'ό. Τι ξέρετε για τ'ήν Τζέιν Φιν;

— "Ετσι νομίζετε, δεσποινίς; Κ'ι' όμως σ'ας βεβαίω ότι για τ'ήν ώρα τ'ό θέμα μας είναι α'ότ'ό. Τι ξέρετε για τ'ήν Τζέιν Φιν;

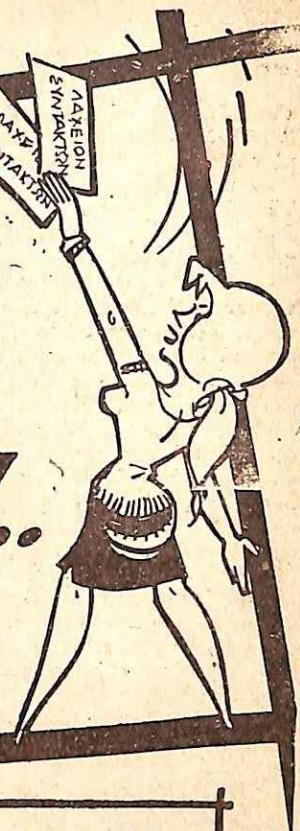
— "Ετσι νομίζετε, δεσποινίς; Κ'ι' όμως σ'ας βεβαίω ότι για τ'ήν ώρα τ

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

**ΤΟ' ΕΝΑ λαχείο
γίνεται: ΔΥΟ!..**

"Όταν τὸ λαχείο σας
εἶναι ἀπὸ τὰς

8

**ΠΡΩΤΑΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΥΣ
ΣΕΙΡΑΣ**

**Διότι με' 1 λαχείο
μετέχεις:**

1^{ον}

Τῆς εἰδικῆς κληρώσε-
ως ἡ ὁποία δίδει μό-
νον εἰς τὰς προνομιού-
χους Σειράς κέρδη πού
θ ἄ φ θ ἄ σ ο υ ν

Τὸ **1500.000** Δραχ.

καὶ

2^{ον}

Τῆς μεγάλης γενικῆς
κληρώσεως καὶ τῆς
κληρώσεως τῶν Σειρῶν
μὲ τὰς ὁποίας θα διανε-
μηθοῦν κέρδη ἄνω τῶν

30.000.000 Δραχμ.

Κυκλοφοροῦν αἱ προνομιούχοι Σειραὶ:

*** ΠΡΩΤΗ, ΔΕΥΤΕΡΑ, ΤΡΙΤΗ, ΤΕΤΑΡΤΗ,
ΠΕΜΠΤΗ, ΕΚΤΗ, ΕΒΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΓΔΩΗ.**

Σφύρος:

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΚΕΡΔΗ...

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΤΥΧΕΡΟΙ...